

พระสุกตีสถาปน

๑

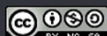
นิรุกติศาสตร์

มูลนิธิ เสรีอุทิศศึกษา ๒๕๓๘-๒๕๖๒
Sathirathai Foundation

ChangeFusion
สสส. OPENBASE.in.th

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

สงวนลิขสิทธิ์

งานประพันธ์ทั้งหมดของเสฐียรโกเศศกวีดี นาคะ
ประทีปกวีดี และ/หรือ เสฐียรโกเศศ—นาคะประทีป กวีดี
มุลนิธิเสฐียรโกเศศ—นาคะประทีป เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์
แต่ผู้เดียว ผู้ใดนำเอางานประพันธ์ดังกล่าว ไม่
ว่าเรื่องหนึ่งเรื่องใด หรือส่วนหนึ่งส่วนใดออกโฆษณา
จะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือโดยชัดแจ้ง จากคณะกรรมการ
มุลนิธิเสฐียรโกเศศ—นาคะประทีป ก่อนทุก
ครั้ง ทั้งนี้รวมถึงการนำงานประพันธ์ดังกล่าว ไม่
ว่าเรื่องหนึ่งเรื่องใดหรือส่วนหนึ่งส่วนใดไปดัดแปลงให้
เป็นแบบศิลปะอย่างอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำซ้ำตาม
รูปเดิม หรือดัดแปลงขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีลักษณะที่
เป็นวรรณกรรมหรือศิลปกรรมที่ดัดขึ้นมาใหม่ ก็จะต้อง
ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือโดยชัดแจ้ง จากคณะกรรมการ
มุลนิธิเสฐียรโกเศศ—นาคะประทีป ทุกครั้งเช่นกัน

พิรุณกติตาสตร

ของ

เสฐียรโกเศศ

(พระยาอนุมานราชธน)

พิมพ์จำหน่ายโดย

สำนักพิมพ์ ศลิ่งวิทยา

๗๒๔-๗๒๖ จักรวรรดิ กรุงเทพฯ โทร. ๒๒๔๕๕๖-๒๒๔๕๕๗

นิรุกติศาสตร์

พิมพ์ที่ เจริญรัตน์การพิมพ์ 257/11 ถนนอินทรพิทักษ์ ตระกูลรัษฎา 2
กรุงเทพ ๖6 นายคงก้ง แซ่ฮ้อ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2517 โทร 667223

คำนำของมูลนิธิ

หนังสือเล่มนี้ เดิมพระยาอนุমানราชชนเรียบเรียง แล้วมอบให้ราชบัณฑิตยสถานจัดพิมพ์ ครั้นเมื่อท่านและทายาทยินยอมพร้อมใจกันยกเลิกสิทธิงานนิพนธ์ของท่านทั้งหมด ให้แก่มูลนิธิ-เสวีวรโกเศศ-นาคะประทีป โดยนิตินัยหนังสือเล่มนี้จึงเป็นของมูลนิธิด้วยเช่นกัน แต่เมื่อทางราชบัณฑิตยสถานจะยังคงจัดพิมพ์หนังสืออยู่เพื่อประโยชน์แก่ราชการ ทางมูลนิธิก็ยินยอมให้ไปพลางก่อน พร้อมกับเมื่อมีสำนักพิมพ์เอกชนมาขออนุญาตจัดพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ความรู้ในวงกว้างออกไป มูลนิธิก็เห็นควรอนุญาตให้จัดพิมพ์ได้เช่นกัน

รายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ มีปรากฏอยู่ในคำนำของท่านผู้เรียบเรียงแล้ว

การพิมพ์ครั้งนี้ ทางมูลนิธิ ฯ ได้อนุญาตให้สำนักพิมพ์คลังวิทยาพิมพ์เป็นครั้งที่ ๒ หลังจากได้อนุญาตให้พิมพ์ ครั้งที่ ๑ ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๕

มูลนิธิ
เสวีวรโกเศศ-นาคะประทีป

คำนำ

หนังสือเรื่องนิรุกติศาสตร์เล่มนี้ เป็นวิชาว่าด้วยทฤษฎีทางภาษา ซึ่งข้าพเจ้าได้บรรยายเป็นวิชาประจำแก่นิสิตคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือตัดแปลงปรับปรุงจากธรรมชาติ เกิดเป็นสิ่งที่เรียกกันว่าวัฒนธรรม ก็มีปัจจัยมาจากความรู้ที่มนุษย์ในสังคมได้รับเป็นมรดกจากคนรุ่นก่อนแล้วสะสมและเพิ่มเติมแก้ไขถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป ความรู้เหล่านี้ถ้าไม่มีภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอดให้แก่กันก็จะเกิดขึ้นไม่ได้ มนุษย์เมื่อกล่าวทางปรมาตม์เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่แตกต่างจากสัตว์อื่นก็เพราะเป็นสัตว์มีวัฒนธรรม ที่มีวัฒนธรรมก็เพราะมีภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้ให้แก่กันได้ โดยเหตุที่คนตามปรกติรู้จักใช้ภาษาได้ทุกคนตามที่ตนได้รับอบรมมา และใช้ภาษาเป็นเครื่องสื่อสารและถ่ายทอดความคิดความรู้สึกให้แก่กันอยู่ทุกวัน จึงเห็นเป็นธรรมดาไปไม่ใคร่มีผู้สนใจยิ่งไปกว่าอ่านออกเขียนได้ตามแผนท้าวางเป็นหลักไว้ในภาษาของตนเองเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงได้เกิดมีวิชาว่าด้วยภาษาศาสตร์หรือนิรุกติศาสตร์ขึ้น เพื่อให้ทราบเรื่องภาษาทฤษฎีจะได้นำความรู้ขึ้นไปใช้ในทางปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักของวิชา

๒

หนังสือเรื่องนิรุกติศาสตร์เล่มนี้ ข้าพเจ้าได้อาศัยความรู้จากหนังสือต่าง ๆ ทางภาษาอังกฤษที่ว่าด้วยเรื่องนี่มากเล่มด้วยกัน แต่หนังสือเหล่านี้อธิบายหลักใหญ่หนักไปทางภาษาของเขา ซึ่งมีลักษณะผิดกันตรงข้ามกับภาษาไทย ข้าพเจ้าจึงเอาความรู้จากหนังสือเหล่านี้มาเป็นแนวปรับปรุงเสียใหม่ ให้เข้ากับหลักภาษาไทย และการปรับปรุงนั้นอยู่เรื่อยตลอดมา ตั้งแต่แรกที่เริ่มสอนจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นเวลากว่า ๒๐ ปี จึงเป็นหนังสือเล่มนี้ขึ้น

ข้าพเจ้ารู้สึกพระคุณอย่างสูง ที่พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงแนะนำเป็นทำนองเกณฑ์ให้ข้าพเจ้าไปสอนวิชาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่แรกที่เปิดสอนถึงชั้นปริญญาในคณะอักษรศาสตร์ ถ้าโอกาสไม่อำนวย ความรู้ของข้าพเจ้าในเรื่องภาษาจะมีเท่ากับเดี๋ยวนี้หรืออย่างไรก็ทราบไม่ได้

ข้าพเจ้ายังระลึกถึงคุณพระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป ป. ๗) เพื่อนรัก และพรหมณ์ ป.ส. ศาสตรี ที่ให้ความรู้หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับภาษาอันเป็นปัจจัยให้ข้าพเจ้าได้ไปถึงวิชานิรุกติศาสตร์ได้สะดวกขึ้น กับขอขอบคุณหลวงเทพทรุณานุกิษฏ์ (ทวี ธรรมธัช ป. ๙) ที่รีบร่ำเป็นกำลังใจขอให้ข้าพเจ้าตีพิมพ์หนังสือเรื่องนิรุกติศาสตร์ แต่หลวงเทพทรุณานุกิษฏ์ถึงแก่ความตายไปเสียก่อน ไม่ทันได้เห็นหนังสือเล่มนี้

ก

ยังอีกท่านหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าขอขอบคุณมาก คือ นายเจริญ
อินทรเกษตร ป. ๙, ฐ.บ. หัวหน้าสำนักงานฝ่ายวิชาการราชบัณฑิตย
สถาน ที่เป็นผู้ช่วยเหลือเอาใจใส่มากในการจัดตีพิมพ์หนังสือเรื่อง
ชั้น มีตรวจต้นฉบับกับที่ได้ตีพิมพ์ไป และเสนอหารือในข้อความ
กลางแห่งที่สงสัยว่าจะผิดพลาดหรือบกพร่อง ให้มีลักษณะสมบูรณ์ชั้น

(พระยาอนุমানราชชน)

๑๒ พฤศจิกายน ๒๔๙๙

สารบัญ

✓ความเบื้องต้น	๓
✓ตำนานของนิรุกติศาสตร์	๗
✓กำเนิดของคำในภาษา ✓	๒๐
③ ภาษาและรูปคำในภาษา ✓	๒๙
✓การแบ่งภาษา ✓	๓๕
④ การแบ่งภาษาตามรูปลักษณะของภาษาหรือแบ่งโดยรูป ✓	๓๖
รูปภาษามีวิภัติปัจจัย	๓๖
ธาตุในภาษาคืออะไร	๓๘
รูปภาษาคำติดต่อกัน	๔๐
รูปภาษาคำควบมากพยางค์	๔๔
รูปภาษาคำโดด	๔๕
สรูปรูปภาษา	๔๖
ตระกูลภาษา	๕๒
ตระกูลภาษาชนิดที่มีรูปมีวิภัติปัจจัย	๕๖
ภาษาตระกูลอินเดียน-ยุโรป ในพวกอารยันตะวันออก	๖๐
ภาษาอารยันในอินเดีย	๖๐
ภาษาอิหร่าน	๖๕

๗

ภาษาลังกา ภาษาบั้งตุ และภาษาฮิปซี	๖๘
ภาษาตระกูลอินเดียน-ยุโรป ในพวกอารยันตะวันตก	๖๙
ภาษากรีก	๖๙
ภาษาอิตาลี	๗๑
ภาษาเคลติก	๗๓
ภาษาเยอรมัน	๗๓
ภาษาสลาวิก	๗๔
ภาษาคำติดต่อกัน	๗๕
ภาษาตระกูลอูร์อัล-อัลไตอิก	๗๖
ภาษาตระกูลทรวีท	๘๑
ภาษาเตลุก	๘๒
ภาษาทมิฬ	๘๓
ภาษามลายู	๘๗
ภาษากนารี	๘๘
ตระกูลภาษามลายู-โปลินีเซียน	๘๘
ภาษาโปลินีเซียน	๘๙
ภาษาชวา-มลายู	๙๐
ตระกูลภาษาคำโดด	๙๗
ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า	๙๗
ภาษาทิเบต	๙๘

ค

ภาษาพม่า	๙๙
ภาษากะเหรี่ยง	๑๐๒
ภาษาตระกูลมอญ-เขมร	๑๐๓
ภาษาปะหล่อง-ละว้า	๑๐๔
ภาษามอญ-เขมร	๑๐๗
ภาษาตระกูลไทย-จีน	๑๑๐
ภาษาจีน	๑๑๐
ภาษาไทย	๑๑๖
เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา	๑๒๑
เสียงพูด	๑๒๑
เครื่องทำให้เกิดเสียงพูด	๑๒๔
หน่วยเสียง	๑๒๙
คุณสมบัติของเสียงพูด	๑๓๕
ชนิดหน่วยเสียง	๑๔๒
การแบ่งพยางค์โดยรูป	๑๔๓
พยางค์สระเบ็ด	๑๔๔
เสียงที่ระเบิดออกมามี ๓ ระยะ	๑๔๕
พยางค์สระเสียดแทรก	๑๔๖
พยางค์สระครึ่งเสียดแทรก	๑๔๗
พยางค์สระครึ่งสระ	๑๔๗

พยัญชนะเหลว	๑๔๗
พยัญชนะนาสิก	๑๕๐
พยัญชนะลำคอ	๑๕๑
การแบ่งพยัญชนะโดยฐานกรณ์	๑๕๔
สระ	๑๖๓
สระเดี่ยว	๑๖๓
สระควบ	๑๖๘
สระควบ ๓ เสียง	๑๗๐
การแยกพยางค์	๑๗๓
การกลายเสียง	๑๗๖
กฎของกริรม์	๑๗๖
ตัวอย่างกฎของกริรม์	๑๗๘
เสียงกร่อน	๑๘๑
คำสับเสียง	๑๘๒
เสียงเลื่อนหรือสวรภักดิ์	๑๘๓
การกลมกลืนเสียง	๑๘๗
แปลงเสียงให้ต่างกัน	๑๙๓
ตัดเสียงเติมเสียง	๑๙๓
คำเติมเสียงหน้า	๑๙๔
เติมอื	๑๙๕

นิกคตศศตร

๕ ความเบื้องต้น

นิรุกติศาสตร์ เป็นวิชาว่าด้วยภาษา แบ่งโดยประสงค์เป็น
หมวดใหญ่ คือ :-

๑. ตำนานของนิรุกติศาสตร์
๒. กำเนิดของคำในภาษา
๓. ภาษาและรูปคำของภาษา
๔. การแบ่งภาษา
๕. เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา
๖. แนวเทียบ

๗. ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา

ภาษาเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเรามากที่สุด เราคุ้นเคยกับภาษา
เพราะใช้กันอยู่ทุกวัน เท่าๆ กับเรื่องกินเดินนั่งนอน เราจึงไม่ใคร่
นึกถึงเรื่องภาษาว่ามีความสำคัญแก่เราอย่างไร

เป็นธรรมดาไม่ว่าสิ่งไร แม้มีประโยชน์และสำคัญอย่างยิ่ง

ถ้าคุ้นเคยอยู่เสมอ ก็มักเฉยเมยไม่นำพา เพราะเห็นเป็นธรรมดาไป

ว่าถึงภาษาก็เป็นเช่นนั้น คนโดยมากไม่มีใครคิดว่าภาษาคืออะไร มีกำเนิดมาอย่างไร และทำไมภาษาหนึ่งจึงไม่เหมือนกับอีกภาษาหนึ่ง คงสนใจเรื่องภาษาแต่เพียงพูดและหัดเรียนเขียนอ่านได้เท่านั้นพอ

เพื่อให้รู้เรื่องภาษาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร จึงได้เกิดมีวิธีค้นคว้าสอบสวนเรื่องภาษาต่างๆ นำมาเปรียบเทียบกันดู แล้วจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ แยกแยะลักษณะต่างๆ ของภาษา เกิดเป็นตำรานิรุกติศาสตร์ซึ่งเป็นคำตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงเข้ากับคำว่า Philology ในภาษาอังกฤษ

คำว่า Philology คำเดิมมาจากภาษากรีก แปลตามพยัญชนะว่า “รักถ้อยคำ” ความมุ่งหมายในวิชานี้ เดิมทีหมายถึงความรักและความใฝ่ใจในการเรียนความรู้และวรรณคดี โดยเฉพาะในภาษากรีกและภาษาละติน แต่มาบัดนี้หมายถึงการศึกษาเรื่องภาษาตามแนวตั้งโตกล่าวไว้ข้างต้นนี้ ลงที่ก็เรียกวิชานี้ว่า Science of Language บ้าง Linguistic บ้าง ซึ่งได้แก่ภาษาศาสตร์นั่นเอง

คำว่า นิรุกติศาสตร์ เป็นภาษาสันสกฤต นิรุกฺติ แปลว่า คำพูด หรือภาษาบาลีเป็น นิรุตุติ เช่นในคำว่า นิรุตุติปฏิสมฺภิตา คือความเข้าใจในภาษา รู้จักใช้ถ้อยคำให้คนเข้าใจ แต่นิรุกฺติ ความ

เดิมหมายถึงวิชาหมวดหนึ่งของเวทาศาสตร์ ซึ่งได้แก่การศึกษาที่มาของคำ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Science of Etymology เมื่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยขยายการศึกษาวิชาอักษรศาสตร์ถึงขั้นปริญญาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๘ ได้กำหนดให้มีการสอนวิชา Philology ด้วย และให้ชื่อในภาษาไทยว่า นิรุกติศาสตร์ จึงได้ใช้คำนี้สืบมา

ตำนานของนิรุกติศาสตร์

นิรุกติศาสตร์ เป็นวิชาที่ขึ้นในยุโรป รวบรวมปีที่กล่าวที่ล่วง
มานี้ ก่อนนั้นขึ้นไป การศึกษาภาษาของชาวยุโรป มุ่งศึกษาไปใน
ทางไวยากรณ์ ซึ่งมีกำเนิดมาจากตำราไวยากรณ์ของภาษากรีกและ
ภาษาละติน ไม่มีการวิจัยไปถึงภาษาอื่น ว่ามีรูปและลักษณะของ
ภาษาแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เพราะไปเชื่อถือกันเสียว่า ภาษาต่างๆ
สืบมาจากภาษากรีกและภาษาละติน และว่าภาษาทั้งสองนี้สืบมาจาก
ภาษาเซบรูอีกต่อหนึ่ง

การศึกษาภาษาในยุโรปสมัยก่อน มีวิชานิรุกติศาสตร์เป็นการ
ศึกษาภาษากรีกและภาษาละติน ตั้งกล่าวมาข้างต้นนี้ ถ้าใครเรียน
เขียนอ่านสองภาษานี้ได้ ก็ถือว่าเป็นผู้มีความรู้สูงได้ชื่อว่าเป็นนัก
ปราชญ์ ส่วนการศึกษาภาษาในชาติของตนเองมักถือกันว่าไม่สำคัญ
ที่จริงก็ควรเป็นเช่นนั้น เพราะในสมัยโบราณ ชนชาติยุโรปที่มีความ
เจริญรุ่งเรืองด้วยศิลปวิทยา คือชาติกรีก ถัดมาก็เป็นชาติโรมัน
ส่วนชนชาติอื่นในยุโรปซึ่งในสมัยนั้นยังเป็นชาติป่าเถื่อนอยู่ ได้อาศัย
สรรพวิชาความรู้ของสองชาตินี้เป็นครู เพราะมีตำราและแบบจดไว้
เป็นภาษากรีกและภาษาละตินซึ่งเป็นภาษาของชาติโรมัน ใครอยาก

มีภูมิรู้เป็นนักปราชญ์ ก็ต้องศึกษาภาษาทั้งสองนั้นให้อ่านออกเขียนได้ จึงจะอ่านตำราเหล่านั้นออก ทั้งสรรพตำราและวิชาที่แต่งขึ้นภายหลัง ก็ใช้แต่งในภาษาทั้งสองนี้ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้แสวงหาความรู้ จะต้องเรียนภาษากรีกและภาษาละติน ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นภาษาคลาสสิก (Classic) คือภาษาแบบแผนหรือเป็นแม่ภาษาของเขา เรื่องที่กล่าวนี้ถ้าเทียบกับการศึกษาภาษาไทย ซึ่งต้องศึกษาภาษาบาลีและสันสกฤตด้วยจึงจะได้ชื่อว่า เป็นนักปราชญ์ผู้รู้ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ผู้ที่เคยอ่านประวัติศาสตร์ของยุโรปสมัยโบราณ คงจะทราบกันไม่มากนักย่อย กรีกเมื่อสมัย ๒,๐๐๐ ปีขึ้นไป เป็นชาติช่างคิดช่างอ่านในเรื่องศิลปวิทยา จนมีนักปราชญ์ลือชื่อที่เป็นชนชาวกรีกหลายคน เป็นที่รู้จักแพร่หลายมาจนทุกวันนี้ ว่าเฉพาะเรื่องภาษากรีกได้คิดค้นถึงต้นเหตุของภาษา จนมีตำนานและตำราว่าด้วยภาษาอยู่ในภาษากรีก ซึ่งชนชาติต่างๆ ในยุโรปได้อาศัยเป็นแบบอย่างในความรู้ต่อมา ตำราไวยากรณ์ของอังกฤษ ก็ได้หลักและแบบอย่างมาจากตำราไวยากรณ์ของกรีก ซ้ำตำราไวยากรณ์ภาษาไทยก็แต่งขึ้นตามแบบของอังกฤษ จึงเท่ากับเป็นลูกหลานทางตำราไวยากรณ์ของกรีกในทางอ้อมด้วย เรามั่นว่าไวยากรณ์ภาษาไทยเรียนยาก เพราะไปเอารูปแบบในตำราของภาษาฝรั่งมาเป็นแม่พิมพ์ของภาษาไทย ซึ่งมีรูปภาษาอยู่ตรงกันข้าม จึงต้องเรียนยากเข้าใจยากเป็นธรรมดา

ชนชาวกรีกโบราณ แม้เป็นชาติช่างคิดช่างอ่านก็จริง แต่การศึกษาเรื่องภาษา ตกอยู่ในวงจำกัดเฉพาะภาษาของตน คือภาษากรีกแต่ภาษาเดียว และด้วยความรู้สึกทางชาตินิยมมากเกินไป ก็เป็นธรรมดาที่ถือว่าภาษากรีกเป็นภาษาวิเศษดีกว่าภาษาอื่นทั้งหมด ควรใช้เป็นแบบแผนได้ทั่วไป เมื่อมีความรู้สึกตกอยู่ในวงแคบเช่นนั้น จึงไม่ได้สนใจเปรียบเทียบกับภาษาอื่น ความรู้เกี่ยวกับวิชาภาษาก็รัดตัวไม่ก้าวหน้าไปได้กว้างขวาง

สิ่งทั้งหลายเมื่อขึ้นสูงแล้วก็ต้องลงต่ำ เมื่อกรีกมีความเจริญด้วยศิลปวิทยาชั้นสูงสุดแล้ว ก็เริ่มเสื่อมเป็นลำดับ มีการแบ่งแยกแตกสามัคคีกัน ในที่สุดบ้านเมืองของกรีกก็ตกไปเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน โรมันเป็นชาตินักรบกล้าแข็งในสงคราม ยิ่งกว่าจะเป็นนักปราชญ์อย่างกรีก เหตุนี้ในเรื่องศิลปวิทยาของชาวโรมันจึงต้องอาศัยกรีกเป็นครู ว่าถึงเรื่องภาษาชาวโรมันก็ได้สร้างตำราไวยากรณ์ในภาษาของตนขึ้นคือภาษาละติน โดยอาศัยแบบอย่างของกรีก แต่แก้ไขเพิ่มเติมบ้างให้เข้ากับหลักภาษาของตน อันเป็นผลให้เกิดความเข้าใจกันต่อมาว่า ถ้าจะพูดหรือใช้ภาษาที่ถูกต้อง ก็ต้องเดินตามหลักที่วางไว้ในตำราไวยากรณ์ไม่มีกระดิก

เมื่อราว ๒๐๐ ปีเศษที่ล่วงมานี้ การศึกษาศิลปวิทยาในทวีปยุโรปกำลังเฟื่องฟูแพร่หลาย บรรดาผู้ที่อยู่ในชนบทและถิ่นต่างๆ ที่ห่างไกลจากเมืองหลวงซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญ เดิมรู้แต่

ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในถิ่นของตน ก็ได้มีโอกาสเรียนหนังสือกันมากขึ้น จึงเป็นธรรมดาที่พวกเขาเหล่านั้น ได้เรียนรู้ภาษาของคนชั้นสูงหรือภาษา ผู้ดี คราวนั้นผู้ที่ทรงความรู้เจ้าตำรับตำราภาษาก็คิดแต่งตำราไวยากรณ์ และวางเป็นกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ขึ้นไว้ ไม่คำนึงถึงหลักภาษาที่ใช้กันอยู่เป็นปรกติตามธรรมดา ว่าเป็นภาษาที่ถูกต้อง ความยุ่งยาก ในเรื่องเรียนภาษาจึงมีขึ้น

ในสมัยต่อจากกรีก ชาวโรมันมีอำนาจขึ้นในยุโรป จนถึง สมัยที่ประวัติศาสตร์ของยุโรปเรียกว่า “ยุคกลาง” การศึกษาอักษร ศาสตร์ของพวกนักปราชญ์ คือการเรียนภาษาละติน สรรพตำราอัน เกี่ยวกับความรู้ต่างๆ และทางศาสนา ย่อมใช้เป็นภาษาละติน ครั้น ถึงสมัยที่ในประวัติศาสตร์ของยุโรปเรียกว่า “เรอเนสซังส์” หรือยุค เกิดใหม่ การศึกษาภาษาได้ขยายวงออกไปกว้างขวาง คือนอกจาก การศึกษาภาษาละตินแล้วยังมีการฟื้นฟูเรียนภาษากรีกกันอีก และ ศึกษาภาษาเฮบรู ซึ่งเป็นภาษาของพวกยิวและภาษาอาหรับเพิ่มขึ้น ด้วย ข้อสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือก่อนหน้านั้นผู้ที่สนใจศึกษาค้นคว้า เรื่องภาษา มัวแต่ศึกษาภาษาละติน จึงละเลยไม่มีใครเอาใจใส่ศึกษา ภาษาชาติของตนเอง

เหตุที่ชาวยุโรปสนใจเรียนภาษากรีก เฮบรู และอาหรับกัน ขึ้น ก็เพราะในสมัยที่อาณาจักรโรมันถึงแก่ความเสื่อม มีชนชาติที่อยู่ ในทวีปยุโรปตอนเหนือ ซึ่งชาวโรมันเรียกว่าชาติป่าเถื่อน คือพวก

เยอรมันเดิมยกพวกเข้ามารุกรานอาณาจักรโรมัน เป็นหลายพวกหลายเหล่าและหลายยุคสมัย ในที่สุดอาณาจักรโรมันต้องถึงแก่ความพินาศแตกแยกเป็นประเทศชาติต่าง ๆ เมื่อบ้านเมืองตกอยู่ในระยะระส่ำระสายศิลปวิทยาก็เสื่อมโทรมลงโดยลำดับเป็นธรรมดา ที่ยังรักษาความเป็นอยู่ของตนเป็นปกติแผ่นดินอยู่ได้ คือคณะศาสนาคริสต์ซึ่งมีโป๊ปเป็นประมุข เพราะชนชาติทางเหนือของยุโรป ที่เรียกกันว่าชาติป่าเถื่อน มีความเกรงกลัวต่ออำนาจที่ถือกันว่าศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา ไม่กล้าทำลายล้างศาสนาคริสต์ และส่วนมากก็เลื่อมใสเข้ารีตคริสต์ ศาสนาคริสต์จึงทรงอยู่ได้และเจริญต่อมา เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนี้ ศิลปวิทยาจึงตกอยู่แก่วงศาสนาเป็นผู้สั่งสอนและเผยแพร่ วิชาความรู้ใดซึ่งเห็นว่าเป็นของนอกศาสนา หรือเป็นปฏิบัติขัดต่อลัทธิ ก็ถูกห้ามขาดไม่ให้รู้ไม่ให้ศึกษา เพราะฉะนั้นความรู้และความคิดเห็นของประชาชนในยุโรปจึงตกอยู่ในวงแคบ ถูกจำกัดไม่ให้คิดนอกเหนือไปจากที่ศาสนาสอน ความเจริญทางศิลปวิทยาจึงหยุดชะงักมีตม่นไปหมด การศึกษาภาษาก็มีแต่ภาษาละตินเท่านั้น ตอนนี้เรียกในประวัติศาสตร์ของยุโรปว่า “ยุคมีตม่น” ถัดจากนั้นก็ถึงยุคกลาง ดังกล่าวมาแล้ว

การศึกษาศิลปวิทยา ดังได้กล่าวมาแล้วว่ากรีกเป็นผู้ก่อนก่อน ผู้ที่ศึกษาต่อมาย่อมอาศัยตำราเดิมของกรีกเป็นครู แล้วทำการค้นคว้าต่อไปดีกว่าเริ่มต้นโดยลำพัง ซึ่งแม้จะได้ผลก็ช้าไม่ทันเวลา

เหตุนี้ในสมัย “ยุคกลาง” ซึ่งในยุโรปยังอยู่ในเขตมีทมนอนธการอยู่
 ชนชาติอาหรับซึ่งอยู่ถัดยุโรปออกมาทางตะวันออกเฉียงใต้ มีอำนาจ
 ทางแสนยานุภาพซึ้นยกเข้าตีอาณาจักรไบแซนไทน์ คืออาณาจักร
 โรมันทางตะวันออก ซึ่งมีนครหลวงคือกรุงคอนสแตนติโนเปิล หรือ
 อิสตันบูลในเวลานี้ไว้ได้ อาหรับเป็นชาติหนึ่งที่เจริญด้วยศิลปศาสตร์
 เมื่อตีได้นครหลวงของอาณาจักรไบแซนไทน์แล้ว ได้พบตำรับตำรา
 เป็นภาษากรีกมีอยู่มากในนครหลวงนั้น ก็สนใจศึกษาคำรากกรีก
 เหล่านั้น จนทำให้ชาวอาหรับมีความเจริญรุ่งเรืองด้วยวัฒนธรรม
 แต่ประชาชนชาวยุโรปสมัยนั้น ยังมีลักษณะอยู่ตรงกันข้ามกับอาหรับ
 ครั้นเมื่อถึงยุคเรอเนสซังส์ ชาวยุโรปจึงรู้สึกตัวเท่ากับนอนหลับไป
 นาน และตื่นขึ้นเพราะอาหรับได้นำเอาสรรพตำราที่แปลจากภาษา
 กรีกเป็นภาษาอาหรับเข้าไปในประเทศสเปน ซึ่งชาวอาหรับตีได้
 ล่างส่วน และเข้าปกครองอยู่สมัยหนึ่ง ชาวยุโรปได้พบตำราเหล่านั้น
 จึงได้เกิดความสนใจเรียนภาษากรีก ภาษาเฮบรู และภาษาอาหรับ
 ซึ้นดังกล่าวมาข้างต้น ที่ศึกษาภาษากรีกและภาษาอาหรับ ก็เพื่อได้มี
 โอกาสอ่านตำราจากภาษาทั้งสองนั้น ส่วนที่ศึกษาภาษาเฮบรูก็เพื่อ
 จะได้ศึกษาลัทธิศาสนาคริสต์ เพราะพระเยซูผู้เป็นศาสดาเป็นชาติยิว
 แลพูดภาษาเฮบรู

ต่อมาเมื่อโคลัมบัสไปพบทวีปอเมริกาแล้ว ได้มีผู้ไปสำรวจ
 พบดินแดนต่าง ๆ มากขึ้น จึงมีพวกมิชเชนรีไปเผยแผ่ศาสนาคริสต์

และแปลคัมภีร์ไบเบิลสู่ภาษาของชาติต่างๆ ที่พบใหม่ การศึกษาเรื่องภาษาก็ขยายวงกว้างออกไป แต่ผู้ที่สำรวจภาษาต่างๆ ไม่มีความรู้วิชาภาษา เมื่อจดเอาคำภาษาใดมา ก็มักจะจดผิดๆ พลาดๆ ไม่ถูกต้อง ชำยังลากเอาคำเหล่านั้นให้เข้ารูปไวยากรณ์ของภาษาละตินเสียด้วย หาได้นึกเฉลียวว่าภาษาต่างๆ ใช้ว่าจะเหมือนกันทั้งหมดก็หาไม่ จะได้เอาเข้าแม่พิมพ์ไวยากรณ์ของภาษาละตินได้

ยิ่งกว่านั้น ความเลื่อมใสศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือคือศาสนาคริสต์ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้เข้าใจผิดในเรื่องกำเนิดของภาษาทั้งหมด ว่ามาจากแหล่งเดียวกันครั้งดั้งเดิม คือไปเชื่อเสียว่าภาษาต่างๆ ทั้งหมดออกจากแม่ภาษาคือกรีกและละติน และเข้าใจว่าสองภาษานี้สืบมาจากภาษาเฮบรู ซึ่งเป็ภาษาของพระเจ้า เพราะถือว่าภาษาเฮบรูภาษาเดียวเท่านั้นที่พระเจ้าโปรดประทานแก่มนุษย์ครั้งแรกคือชนชาติยิว

เมื่อมีความเชื่อกันแน่นแฟ้นดังเล่ามา การค้นคว้าเรื่องภาษาของชาวยุโรป จึงเป็นเรื่องลากเอาภาษาต่างๆ เข้าหาภาษาเฮบรู ถ้าคำใดในภาษาอื่น มีเสียงและความหมายละม้ายคล้ายคลึงกับคำในภาษาเฮบรู ก็ลากคำนั้นเข้ารูปภาษาเฮบรู เป็นทำนองเดียวกับเราที่ลากเอาคำไทยลงคำเข้าหาบาลีและสันสกฤตฉะนั้น

ตามที่กล่าวมานี้ เป็นประวัติย่อของการศึกษาเรื่องภาษาในทวีปยุโรปสมัยเมื่อ ๒๐๐ ปีกว่าขึ้นไป พอเป็นแนวทางให้เห็นเรื่อง

ที่จะเกิดมีวิชา Philology ขึ้น นักปราชญ์ทางภาษาของยุโรปสมัยนั้น มุ่งแต่จะอธิบายภาษาไปในทางไวยากรณ์ ซึ่งมีกำเนิดมาจากไวยากรณ์ ภาษากรีกและละติน และเป็นการอธิบายไปในทางปรัชญา หาได้ ค้นคว้าไปถึงโครงรูปของภาษาต่างๆ ไม่ ว่าผิดแปลกแตกต่างกันอย่างไร มัวแต่คิดถึงภาษากรีกและภาษาละติน ว่าเป็นแม่ภาษาของภาษาต่างๆ เป็นทำนองเดียวกับที่ลังท่านคิดว่า ภาษาสันสกฤตและภาษาบาลีเป็น แม่ของภาษาไทย แล้วพยายามลากเอาภาษาต่างๆ ให้เข้าแม่พิมพ์ ของภาษาทั้งสอง การศึกษาเรื่องเสียงของคำก็ไม่มี เพราะเข้าใจ รวมๆ ไปว่าหนังสือคือคำพูดของภาษา

แท้จริงหนังสือก็เป็นแต่สัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายแทนเสียง พหูพจน์ แล้วเข้าใจเอาว่านักปราชญ์ทางภาษาท่านนี้ที่ใช้ภาษา ได้ถูกต้อง เพราะเป็นผู้รู้ภาษากรีกและภาษาละตินดี ส่วนพวกที่ไม่ได้เรียนสองภาษานี้ไม่ใช่ นักปราชญ์ จึงเขียนหนังสือผิดๆ พลาดๆ ไม่ถูกหลักภาษาและไวยากรณ์ หาได้เฉลียวคิดไม่ว่าหนังสือภาษา ละติน ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทีหลังภาษา และภาษานั้นก็มีมาแล้ว ก่อนมีตัวหนังสือใช้เป็นไหนๆ ไม่ใช่ว่าเมื่อยังไม่มีตัวหนังสือ มนุษย์ จะพูดภาษาไม่ถูกต้อง และถือเอาว่าการเรียนหนังสือภาษาละตินของ นักปราชญ์นั้นแหละเป็นการเรียนภาษาที่แท้จริงในภาษาของตน ถ้า จะใช้ภาษาให้ถูกต้องก็ต้องใช้อย่างภาษาของนักปราชญ์ ที่ภาษากลาย ก็ว่าเป็นเพราะพวกที่ไม่ใช่ นักปราชญ์ คือคนชั้นสามัญต่างหาก เพื่อ

ให้ใช้ภาษาได้ถูกต้อง จึงเกิดมีหลักภาษาและตำราไวยากรณ์ เดินตามแนวภาษาละติน มีข้อกำหนดกฎเกณฑ์กันยุ่งยาก ด้วยเหตุนี้การค้นคว้าเพื่อความก้าวหน้าในภาษาชาติของตน จึงอยู่แค่นั้นก็แค่นั้น จนมีชาวยุโรปบางคน ไปรู้จักภาษาสันสกฤตขึ้น จึงได้เกิดมีวิชา Philology ในระยะเวลาต่อมา

เมื่ออังกฤษมาได้อินเดียเป็นเมืองขึ้น มีชาวอังกฤษหลายคน เรียนภาษาสันสกฤต จึงเกิดความรู้สึกว่าภาษาสันสกฤตมีลักษณะคล้ายคลึงกันมากกับภาษากรีกและภาษาละติน เมื่อได้วิจัยต่อไปจึงทราบได้ว่าภาษาทั้งสามนี้ และรวมทั้งภาษาอื่น ๆ ในยุโรปอีกหลายภาษา น่าจะมีกำเนิดสืบมาจากภาษาใดภาษาหนึ่งซึ่งบัดนี้สูญไปแล้ว

เหตุที่มีชาวอังกฤษหลายคนเรียนภาษาสันสกฤต เนื่องจากคนเหล่านั้นมีความสนใจเรื่องความรู้ ถ้าไปอยู่ยังถิ่นใดก็แสวงหาความรู้ อยู่เรื่อย เมื่อมารับราชการอยู่ในอินเดีย ก็พากันไปเรียนภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาตาย (คือไม่ใช่พูดเป็นปรกติเป็นภาษาสามัญของประชาชน) ภาษาสันสกฤตแม้จะเป็นภาษาตาย แต่อย่างยิ่งเป็นภาษาหนังสือของพวกพราหมณ์ใช้อยู่

ชาวอังกฤษที่เรียนรู้ภาษาสันสกฤต ในขั้นต้นต้องประสบความลำบากไม่น้อย เพราะพวกพราหมณ์ซึ่งเป็นเจ้าของภาษาสันสกฤต หวงแหนภาษาของตนมาก ไม่ยอมสอนให้ใครรู้ได้ง่าย ๆ เพราะถือว่าเป็นบาป แม้แต่คนในชาติของตนเอง ถ้าต่างชาติวรรณไม่ใช่

พราหมณ์ก็ไม่ยอมเปิดเผยให้รู้ภาษานี้ ซึ่งถือว่าเป็นภาษาคศักดิ์สิทธิ์ ใช้ออยู่ในหมวดคัมภีร์พระเวท แต่อาศัยเงินซึ่งมีอำนาจอันยิ่งใหญ่ เป็นบัจจยให้พวกพราหมณ์ล่างคนซึ่งยังเห็นแก่เงิน ยอมเปิดเผยสอนภาษาสันสกฤตให้

เมื่อชาวอังกฤษเหล่านี้ศึกษาภาษาสันสกฤตออกแล้ว ก็ค้นหาต้นใจขึ้นอย่างหนึ่ง ที่เห็นภาษาสันสกฤตมีคำราวैयाกรณ์และวางกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยหลักของภาษานี้ไว้อย่างละเอียดลออ และถูกต้องตามแนววิทยาศาสตร์ด้วย ทั้งภาษาสันสกฤตก็มีรูปและลักษณะของภาษาละม้ายคล้ายคลึงกับภาษากรีกและภาษาละติน กระทำให้เข้าใจผิดไปในขั้นแรกว่า ภาษาส่วนมากในยุโรปเห็นจะสืบไปจากภาษาสันสกฤต ครั้นต่อมาไม่นานเมื่อได้ค้นคว้ากันยิ่งขึ้น ก็ปรากฏให้เห็นว่าภาษาสันสกฤตก็คือ ภาษากรีกและภาษาละตินก็คือ และภาษาอื่นๆ ในยุโรปต่างภาษาก็ดี ล้วนกลายมาจากภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นแม่ภาษาร่วมกันมาแต่ดึกดำบรรพ์และบัดนี้สูญไปแล้ว

ผู้ที่มีความเห็นอย่างนี้เป็นคนแรก ดูเหมือนจะเป็นเซอร์วิลเลียมโจนส์ (Sir William Jones พ.ศ. ๒๒๘๙-๒๓๓๗) ท่านผู้นี้เป็นชาวอังกฤษ มารับราชการในอินเดีย และเป็นชาวยุโรปคนแรกที่รู้ภาษาสันสกฤต

ตามธรรมชาติคำพูดในภาษา ย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ภาษาทุกวันนี้และภาษาโบราณ แม้ในภาษาเดียวกันก็ไม่เหมือนกัน ถ้า

มีคนพูดภาษาเดียวกันเป็นจำนวนมาก และอยู่ในเขตแดนที่กว้างขวาง
ภาษาก็กลายได้ง่าย เป็นผลให้เกิดเป็นภาษาต่างๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจาก
ภาษาเดียวกันแต่เดิม เช่น ภาษาฝรั่งเศส อิตาลี สเปน โปรตุเกส
และรูเมเนีย เหล่านี้ ก็สืบมาจากภาษาละติน จึงถือได้ว่าภาษาเหล่านี้
เป็นภาษาร่วมเผ่าพันธุ์ (Cognate Language) เดียวกัน ภาษาอื่นๆ
ก็มีลักษณะเป็นเช่นเดียวกัน ภาษาซึ่งเป็นที่มาของเผ่าพันธุ์ใด เรียก
ว่าภาษาดั้งเดิม (Primitive Language) ในตระกูลนั้น เช่น จำพวก
เผ่าพันธุ์ภาษาเยอรมันต่างๆ ก็มีภาษาเยอรมันดั้งเดิม (Primitive
Germanic Language) ในจำพวกเผ่าพันธุ์ภาษาสลาฟ (Slavic
Language) ก็มีภาษาสลาฟดั้งเดิม (Slavic Language Primitive) ดังนี้
เป็นต้น

ที่ว่าภาษาทุกวันนี้และภาษาโบราณ แม้ในภาษาเดียวกันก็ไม่
เหมือนกัน จะเห็นได้เช่นในภาษากรีก มีลางคำซึ่งในบัดนี้มี
เสียงเป็นอีกอย่างหนึ่ง ลางคำก็เลิกใช้แล้ว เพราะไม่มีใช้ในปัจจุบัน
ลางคำก็มีคำแปลเป็นอีกอย่างหนึ่ง ที่กล่าวนี้ได้อาศัยจากตัวหนังสือ
เป็นหลักฐานก่อนนั้นขึ้นไปไกล ยังไม่ได้คิดตัวหนังสือขึ้น ภาษาจะ
กลายมาแล้วอย่างไบบ้างก็เหลือที่จะทราบได้

ตามผลของการวิจัยในวิชาภาษา ปรากฏว่าเผ่าพันธุ์ภาษาต่างๆ
ในยุโรปเกือบทั้งหมด และรวมทั้งภาษาเดิมของชนชาติอิหร่านและ

ภาษาต่าง ๆ ส่วนมากในอินเดียตอนเหนือ มีรูปภาษาคลายคลึงกันมาก จนไม่มีข้อสงสัยว่าจะเป็นไปโดยบังเอิญเขาจึงถือว่าภาษาเหล่านี้ทั้งหมด น่าจะสืบมาจากภาษาดั้งเดิมภาษาใดภาษาหนึ่ง ซึ่งเป็นที่มาหรือแม่ ภาษาเหล่านี้ จึงได้รวมเผ่าพันธุ์ของภาษาเหล่านี้ ยกขึ้นเป็นตระกูล ภาษา (Family of Language) ให้ชื่อว่าตระกูลภาษาอินเดีย-ยุโรป (Indo-European Language Family) และเรียกภาษาดั้งเดิมซึ่งเป็นที่ มาว่า ภาษาอินเดีย-ยุโรปดั้งเดิม (Philology Indo-European Language) ภาษาอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวมานี้ ก็จัดแบ่งเป็นเผ่าพันธุ์ และตระกูลภาษาในทำนองเดียวกัน

วิธีวิจัยภาษา เพื่อให้ทราบว่ภาษาใดอยู่ในตระกูลเดียวกัน อาศัยเอาคำต่าง ๆ ในภาษา มาเปรียบเทียบกันดู คือเก็บเอาคำที่เป็นสามัญ เช่น พ่อ แม่ กิน นอน ดิน ไฟ และอื่น ๆ เป็นต้น เอา มาพิจารณาดูว่า มีเสียงและความหมายผิดเพี้ยนกันอย่างไรบ้าง และ ประกอบเข้าประโยคกันอย่างไร การศึกษาอย่างนี้เรียกว่า นิรุกติศาสตร์ เปรียบเทียบ (Comparative Primitive)

การศึกษาวิชานิรุกติศาสตร์ของชาวยุโรป ในชั้นแรกมุ่งแต่ ศึกษาภาษาในตระกูลอินเดีย-ยุโรป เพราะเป็นภาษาของเขา ต่อมา จึงมีผู้ศึกษาภาษาในตระกูลอื่น ความรู้เรื่องภาษาก็ขยายวงกว้างขวาง

ชั้น นิรุกติศาสตร์ไม่ใช่เรียนภาษาเพื่อให้อ่านออกเขียนได้ แต่เป็นเรียนให้รู้ลักษณะของภาษาต่าง ๆ ว่ามีกำเนิดและรูปภาษาเป็นมาอย่างไร และหลักที่จะพิจารณามีอย่างไร จึงมีประโยชน์เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจเรื่องภาษา สำหรับจะได้ค้นคว้าหาความรู้เรื่องภาษาไทยให้ก้าวหน้าได้ต่อไป

กำเนิดของคำในภาษา

ภาษาเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นเรื่องยุดิความเห็นไม่ได้แน่นอน เพราะภาษาเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นับเวลาตั้งหลายพันหลายหมื่นปีมาแล้ว จึงยากแก่การค้นหาหลักฐานมายืนยัน

นักปราชญ์นิรุกติศาสตร์ต่างพากันเห็นว่า มนุษย์ครั้งแรกที่เดิวก็น่าเหมือนสัตว์ยังพูดไม่ได้ เมื่อมาอยู่ร่วมกันก็เกิดความจำเป็นจะต้องใช้ภาษา ภาษาในครั้งแรกคงเป็นภาษาใบ้ คือทำไม่ทำมีออร์อ้อออกไปตามเรื่องอย่างคนใบ้ใช้ชอยู่เวลานี้

แต่ภาษาใบ้ใช้ไม่ได้สะดวกตลอดไป จะใช้ให้เป็นทีเข้าใจกันได้แต่บางลักษณะเท่านั้น เป็นต้นว่า ถ้าเราจะใช้ภาษาใบ้บอกให้คนอื่นรู้ว่า “หมวกใบที่วางบนโต๊ะเป็นสีดำ” เราอาจใช้ภาษาใบ้ได้แต่เฉพาะคำว่า หมวก วาง โต๊ะ สีดำ คำเหล่านี้เป็นคำพูดอันแท้จริงซึ่งเราอาจใช้ใบ้บอกได้ เช่น หมวกก็ทำเป็นรูปอย่างหมวกแล้วชี้ไปที่หัววางทำกริยาให้รู้ได้ โต๊ะก็ทำท่าให้ดูได้ สีดำก็ชี้ไปที่สิ่งเป็นสีดำก็ได้ แต่คำว่า ใบ ที่ไว้ บนนี้ เป็นคำในไวยากรณ์ ไม่ใช่คำพูดตามธรรมดา มีหน้าที่เป็นคำช่วยคำพูดเท่านั้น ซึ่งในภาษาใบ้ไม่มีใช้ ความลำบาก

ในการใช้ภาษาใบ้ให้เข้าใจกันก็อยู่ตรงนั้น อีกอย่างหนึ่งคำพูดยังแยกไปได้อีก เช่นเราเข้าไปที่หน้า อาจหมายความว่าหน้าโดยตรงก็ได้ หมายความว่าเขี้ยวตงหน้าก็ได้ เหตุ^๕นี้ถ้าจะให้เข้าใจกันแน่นอน ก็จะต้องตกลงกันโดยปริยายเสียก่อนว่า ทำกิริยาอาการอย่างนั้น ๆ ให้หมายความว่าอย่างนั้น ๆ แต่ก็ไม่ทำไปไม่ได้ทุกคำเสมอไป

คำพูดซึ่งเกิดขึ้นในชั้นแรก อาจเลียนจากเสียงสัตว์ร้องหรือเสียงที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เหตุ^๕นี้คำพูดกลางคำในภาษาต่าง ๆ จึงมีเสียงคล้ายคลึงกัน เช่น แมว กา ซึ่งคงตั้งชื่อเอาตามเสียงที่มันร้องหรือคำเช่นชื่อ ๆ เป็นเสียงลมพัดกระทบสิ่งต่าง ๆ บิ่ง ก็เป็นเสียงระเบิด ตูมก็^๗เป็นเสียงทุ้ม^๕ของหนัก เหล่าน^๕เป็นต้น อาจตั้งเอาตามเสียงที่มนุษย์ได้ยิน คำชนิดนี้ย่อมมีแทรกอยู่ในภาษามากมาย เรียกว่าภาษาเลียนเสียง (Onomatopocio Language)

การเลียนเสียงธรรมชาติเพื่อนำไปใช้เป็นคำพูดในภาษา ไม่จำเป็นต้องเลียนเอามาให้ถูกต้องตรงกับเสียงทีเดียว อาจเอามาเป็นเพียงประมาณเท่านั้น เหตุ^๕นี้คำซึ่งมาจากเสียงธรรมชาติเสียงเดียวกัน อาจผิดเพี้ยนเสียงกันไปในภาษาต่าง ๆ ก็ได้ เช่นนกกระเรียนเป็นนกเขียน ในไทยเหนือเป็น เกราญจ ในล้านสกลุต หรือโกญจ ในบาลีเป็น crane ในอังกฤษ เป็น grue ในฝรั่งเศส เป็นต้น

คำที่เลียนจากเสียงธรรมชาติ ลางคำอาจห่างจากเสียงที่เป็นจริงก็ได้เช่น โกรกธาร คำ^๕นี้ลงจากเสียงน้ำไหลในช่องอย่างแรงดัง

โกรก น้ำตกชก เบียดโซก ก็คงมาจากเสียงน้ำไหลหรือคำเช่นกระดิ่ง
 ฉิ่ง ก็ล้วนเป็นคำมาจากเสียงของสิ่งนั้นทั้งนั้น คำชนิดนี้เรียกว่า เสียง
 สะท้อนชั้นที่สอง (secondary echoism) เพราะเป็นเสียงที่ห่างจาก
 เสียงเดิมอันแท้จริง เป็นเสียงนำเอามาใช้ในภาษาพอประมาณเท่านั้น

การเลียนเสียงธรรมชาตินั้น ไม่ใช่เป็นของง่าย จะถือว่าเสียง
 ไหนชัดหรือไม่ชัด ตรงเสียงหรือไม่ตรงกับเสียงที่แท้จริงเป็นการยาก
 ไม่น้อยเพราะเสียงธรรมชาติเป็นเสียงควบ เป็นเสียงสลับซับซ้อน ไม่
 ใช่เป็นเสียงง่าย ๆ เสียงเดียว เราอาจฟังเสียงใดเสียงหนึ่ง แตกต่าง
 กันไปดังที่เรานึกได้ เช่นเราฟังนกตีทองร้องว่า ปิ๊ก ๆ อาจฟังเป็น
 จิก ๆ ก็ได้ แล้วด้วยอำนาจแห่งความนึก อาจฟังเป็นเรื่องเป็นราวก็ได้
 เหตุนี้ คนต่างภาษาจึงฟังเสียงเดียวกันเป็นต่าง ๆ ก็ได้

นอกจากคำมีกำเนิดจากเลียนเสียง ยังมีคำในภาษาอีกพวกหนึ่ง
 คือคำอุทาน

คำอุทาน ที่มนุษย์เปล่งออกมาเพราะด้วยมีเวทนามรณ์ มนุษย์
 อาจนำเอามาใช้เป็นคำพูดในภาษาชั้นได้ เช่นคำว่า เฮฮา กระแอม
 กระไอ อูย ถ่มเป็นต้น คำพูดที่มาจากเสียงอุทานนี้เรียกภาษาอุทาน
 (Intejactional Language)

กิตติที่เห็นว่าภาษา มีกำเนิดมาจากการเลียนเสียงธรรมชาติและ
 คำอุทานนั้น นักปราชญ์นิรุกติศาสตร์ลังท่านเห็นว่าถ้าพูดถึงเสียงเป็ด
 เสียงไก่ หรือเสียงนก เสียงกา ก็พอฟังได้ว่าคำพูดในภาษานั้น อาจ

มีกำเนิดมาจากการเลียนเสียง แต่คำเหล่านี้คงเป็นส่วนน้อยในภาษาคำที่ไม่เกี่ยวกับเสียง เช่น ใจคิด นึก ดิน น้ำ ลม ไฟ หรือคำอื่น ๆ ในลักษณะเหล่านี้ จะอธิบายได้อย่างไรว่าเลียนเสียงธรรมชาติจากเสียงอะไร

อีกประการหนึ่ง ถ้ามनुษย์สมัยดั้งเดิมตั้งคำต่าง ๆ จากเสียงสัตว์ร้องและจากเสียงอื่น ๆ ตามธรรมชาติ คำเหล่านี้ก็จะต้องมีเสียงของคำเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น จ้ว ไม่ว่าจะ เป็น จ้วฝรั่ง จ้วแขก หรือจ้วไทย จ้วจีน มันกร้อง “โม” หรือเสียงอื่นในทำนองนี้ ไม่ใช่มันร้องเป็น cow โคะ จ้ว จู๋ เหง่า ดังที่เรียกชื่อจ้วในภาษาต่าง ๆ ข้างต้นนี้

ฝ่ายที่เห็นว่าคำพูดในภาษามีกำเนิดมาจากการเลียนเสียงธรรมชาติก็แย้งว่ามนุษย์คิดคำขึ้นในครั้งแรก ไม่มีความมุ่งหมายจะเลียนเสียงให้ถูกต้องตรงกับเสียงจริง ต้องการพอจะรับรู้ว่าเป็นเสียงอะไรโดยเป็นประมาณเท่านั้น เสียงธรรมชาติเป็นเสียงซับซ้อนควบกันหลายเสียงเสียงใดจะปรากฏได้ยินเด่นชัดก็แล้วแต่ผู้ฟัง เหตุนี้ เสียงธรรมชาติที่มนุษย์นำเอาไปใช้เป็นคำพูดภาษาของตน จึงเพี้ยนเป็นต่าง ๆ กันแต่ละคำ เมื่อใช้ในภาษาไปนาน ๆ เสียงก็สีกหรือหรือกร่อนและกลายไปลงที่ก็แปลงเสียงเป็นของคำให้มีความหมายต่างออกไป เพื่อให้มีคำใช้พอเพียงแก่ภาษา เช่นคำว่า กุกุกู ในภาษาบาลีก็เป็นคำมาจากเสียงไก่ร้อง กุก ๆ เทียบได้กับคำ cock ในภาษาอังกฤษ เดิมเสียงอี

เข้าข้างท้ายเป็นกุกกุกก็๗เป็นไก่ตัวเมียไป ดังนั้นเป็นต้น

อย่างไรก็ดี กำเนิดของภาษานั้น ในขั้นต้นอาจมาจากการเลียนเสียงธรรมชาติก็ได้ ถ้าจะเปรียบภาษาเลียนเสียงธรรมชาติและภาษาคำอุทาน ก็เป็นต้งบันโค๗นแรกของภาษา สำหรับก้าวไปสู่ภาษาอันแท้จริงเท่านั้น เหตุ๗นคำพูดในภาษาจึงไม่ใช่มีกำเนิดมาจากภาษาเลียนเสียงธรรมชาติทั้งหมด เป็นต้นคำว่าแดง ทำไมเราจึงเรียกสิ่งที่มีสีอย่างนั้นว่า แดง จะเรียกว่า เขียวบ้างไม่ได้หรือ ด้วยเหตุ๗นนี้แหละ จึงยังไม่มีใครคิดค้นและตอบปัญหาเรื่องภาษาได้แน่นอน ว่ามีกำเนิดมาอย่างไร

x (กำเนิดของภาษา ไม่ใช่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วก็แล้วกันไป คือ เมื่อต้งเป็นคำพูด๗นในภาษาแล้ว ก็ยุดักันอยู่เพียงนั้นแท้จริงมนุษย์ยังมีปัญญาสามารถสร้างคำพูด๗นใหม่ได้เสมอ ในเมื่อมีความต้องการ และถ้าจำเป็นอาจคิดหาเสียงมาต้งเป็นคำพูด๗นได้โดยเลือกสรรเอาเสียงที่เหมาะสมกับสิ่งนั้นๆ) เช่น ชักโครก เป็นต้น ซึ่งคำหลังเลียนมาจากเสียง แต่มนุษย์ไม่ใคร่นำความสามารถนี้ มาใช้ให้เป็นประโยชน์จริงจัง เพราะมีภาษาของตนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว คิดซัดก็หยิบฉวยเอาคำที่มีเป็นทุนอยู่แล้ว มาใช้ได้ทันที เลยทำให้ความสามารถของเดิมที่มีอยู่หมดไป เราจึงรู้ไม่ได้ตลอดว่าภาษาเดิมมีกำเนิดมาอย่างไร

เมื่อเรารู้ยู่๗ว่าคำพูดในภาษา มีคำซึ่งมีกำเนิดมาจากเสียง

ธรรมชาติอยู่มากคำ แต่โดยเหตุที่เสียงธรรมชาติควบกันอยู่ในตัวของมันมากเกินไป เราจึงได้ยินและอาจนึกให้เป็นเสียงอะไรก็ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อมีเรื่องจะต้องวินิจฉัยคำ ว่ามาจากเสียงธรรมชาติเสียงนั้น เสียงนี้ หรือไม่ใช่ ก็อาจผิดพลาดได้ง่ายจะกลายเป็นว่าคำในภาษาทั้งหมดอาจมาจากเสียงธรรมชาติ เสียงนั้นเสียงนั้นก็ เหตุนี้จึงต้องมีหลักสำหรับไว้วินิจฉัย คือเสียงของคำที่จะวินิจฉัยว่ามาจากเสียงธรรมชาติจะต้องเหมือนหรือคล้ายคลึงกับเสียงของคำซึ่งมีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ในภาษาอื่น ซึ่งไม่ใช่เป็นภาษามีกำเนิดที่มากในตระกูลเดียวกัน เช่น โกรกไม้ สันสกฤตเป็น กุรกจ (ผู้ทำเสียงตังกระ) มาลายูเป็น graji

ยังมีภาษาอีกพวกหนึ่ง ซึ่งเกิดจากคำพูดเด็กเล็ก ๆ เรียกว่า ภาษาเด็กทารก (Nursery language) ภาษาเด็กทารกนั้นมีอยู่มาก คำที่อาจกลายมาเป็นกำเนิดของคำในภาษา

เด็กที่เกิดใหม่มีระยะร้องและพูดได้เป็น ๓ ตอน คือตอนร้อง ตอนอ้อแอ้ และตอนพูดได้

ตอนร้อง ไม่มีอะไรนอกจากร้อง หิวก็ร้อง ไม่สบายก็ร้อง เสียงร้องนั้นก็เสียงดังวาก ๆ แวก ๆ แว้ ๆ ถ้ำร้องมากเป็นเวลานาน เราก็พูดว่าร้องเป็นวัคเป็นเวน คำว่า วัคเวน วากว่า ซึ่งมีอยู่ในภาษาไทยอาจมาจากเสียงเด็กร้องนั้นก็ เทียบคำอังกฤษ wail weep woe

ตอนอ้อแอ้ เสียง วาก ๆ แว้ ค่อยห่างไป เกิดเป็นเสียงอ้อแอ้ ที่ค่อยเพราะหูชั้นเป็นเสียง บ้า ๆ แแบ่ ๆ ต้า ๆ แต้ ๆ หรือเสียงอื่น ๆ ในทำนองนี้ เป็นเสียงที่จะเรียกว่าเป็นคำในภาษายังไม่ได้ เพราะไม่มี ความหมายอะไร เท่ากับเป็นการประลองลิ้นสำหรับจะได้ฝึกหัดพูด ต่อไป ในภาษาอังกฤษเรียกเสียงตอนนั้นของเด็กว่า “ตุ๊กตายนอกรัก”

เสียงอ้อแอ้นี้ เป็นเสียงเกิดจากอวัยวะต่าง ๆ ในปากและลำคอ เช่น ริมฝีปาก ลิ้น เพดานปาก ลูกกระเดือก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็น ที่ทำให้เกิดเสียงพูดในชั้นแรก อวัยวะเหล่านี้จะไม่อยู่ในบังคับของเด็ก เพราะยังไม่คุ้นกันเป็นทำนองเกี่ยวกับการบังคับแขนขา ซึ่งยังใช้ อะไรไม่ได้คล่อง เมื่อฝึกหัดใช้อยู่บ่อย ๆ ก็เกิดความคุ้นเคยและสะดวก แคล่วคล่องขึ้นโดยลำดับ เด็กก็รู้จักออกเสียงพยางค์เดียวกัน เช่น บ้า แแบ่ แล้วก็ออกเสียงซ้ำเป็น บ้า ๆ แแบ่ ๆ เสียงซ้ำอย่างนี้เรียกใน ภาษาอังกฤษว่า Echolalia การออกเสียงอย่างนี้เป็นเรื่องอย่างที่เรา เรียกว่า “เล่นน้ำลาย” ส่วนมากยังไม่ได้นึกว่าจะพูดให้มีความหมาย ว่าอะไร และเป็นพูดกับใคร เป็นเรื่องสนุกและความเพลิดเพลินของ เด็กเท่านั้น ต่อมาตอนสาม เด็กจึงสอนพูดเป็นคำในภาษาชน

การออกเสียงพูดของเด็ก ตามธรรมชาติก็ออกเสียงที่ง่ายก่อน ตามทางสอบสวนเห็นว่า เสียงพยัญชนะวรรค บ ป จะเป็นเสียงที่ เด็กเรียนออกเสียงได้ก่อน เพราะเป็นเสียงที่เกิดจากริมฝีปาก ซึ่งเด็ก

มองเห็นริมฝีปากของคนอื่นได้ และทั้งเด็กเองก็เคลื่อนไหวริมฝีปากได้ ในลักษณะเดียวกับที่ตุ๋นนม

เมื่อเด็กออกเสียงพยัญชนะในวรรคนี้ได้แล้ว ต่อไปอาจออกเสียงสระที่ง่าย ๆ เช่น อา ออ แอ และเสียงพยัญชนะในวรรคอื่นกลางที่ในการเปล่งเสียง เด็กทำปากหุบหีบ ลิ้นที่เคยกระตักอยู่แล้วก็จะกระทบเข้ากับฟันหรือโคนฟัน ● กระทำให้เกิดเป็นเสียงพยัญชนะในวรรค ด ต ขึ้น เมื่อเด็กรู้จักใช้กล้ามเนื้อที่ลิ้นและที่อวัยวะอื่น ๆ ในปาก ได้ตามใจนึก ก็จะออกเสียงสระและพยัญชนะอื่น ๆ ได้ต่อไปโดยลำดับ ตามระบบเสียงที่มีกำหนดหมายไว้ในภาษาของตน

คำว่า พ่อ และ แม่ ซึ่งมีอยู่ในภาษาต่างๆ มักขึ้นต้นของคำด้วยเสียงพยัญชนะในวรรค บ ป เช่น papa และ mama ในภาษาอังกฤษ บะ-ปะ และ อะมะ ในภาษามลายู อับปะ และอัมมะ ในภาษาทมิฬ อาแป่ และ อาบ่อ ในภาษาจีน เป็นต้น ถัดจากคำขึ้นต้นด้วยเสียงพยัญชนะในวรรค บ ป ก็เป็นคำที่ขึ้นต้นด้วยเสียงพยัญชนะในวรรค ด ต ในคำว่าพ่อ เช่น daddy ในภาษาอังกฤษ ตาต ในสันสกฤต เตีย ในภาษาจีน เป็นต้น

คำซึ่งเกิดจากภาษาเด็ก นอกจากคำว่า พ่อ แม่ อาจมีคำอื่นอีก เช่นเด็กร้องว่า หม่า ๆ หมายความว่า กิน ถ้าออกเสียงพยางค์หลังให้สั้นกว่าพยางค์หน้าก็จะเป็น หม่าหะ เสียงใกล้เคียง ม่าหมา ในภาษาอังกฤษซึ่งแปลว่า แม่ ไทยใหญ่เรียกข้าวซึ่งเคี้ยวให้แหลกแล้วคายให้

เด็กกินข้าวหม่า ในภาษามลายู หม่า ๆ หมายความว่า คุณนม ใน
สันสกฤต มามส ว่ากิน ในภาษาสวีเดน นำ ๆ หมายความว่ากินจุบกิน
จิบในภาษาอาหรับชาวเกาะสุมาตรา มอม หมายความว่า นม ชาวเกาะ
ซุนดา ออม, มอม หมายความว่า นม ในภาษาอังกฤษ นิม หมาย
ความว่า กิน ใน ภาษาจีน หน้า ก็หมายความว่า กิน ในภาษาเด็กตั้ง
คำว่า นม น้ำ ชม่า มูมมาม อาจมี^๑จากภาษาเด็กก็ได้ คำว่า barbarian
ซึ่งหมายความว่าป่าเถื่อน ก็ว่าออกเสียง บ้า ๆ ไม่เป็นภาษา อย่าง
ภาษาเด็ก ๆ จึงเอามาตั้งเป็นคำในภาษาจีน (barbarian สันสกฤตเป็น
vārvara) หมายความว่า เป็นชาติพวดย่างเด็ก ๆ ร้องบ้า ๆ อย่างไม่
เป็นภาษา เป็นอย่างเดียวกับเด็ก ในภาษาอังกฤษว่า baby ก็มาจาก
เสียงบ๊าบ^๒ ที่เด็กสอพนุตนเอง

ภาษาและรูปคำของภาษา

ภาษากล่าวกว้าง ๆ คือ วิธีความเข้าใจกันระหว่างคนกับคน
วิธีทำความเข้าใจกัน ย่อมทำได้หลายวิธี สุกแล้วแต่จะสามารถ
ทำให้เข้าใจกันได้

การทำอาการไ้เพื่อให้อีกฝ่ายเข้าใจ ก็เป็นวิธีหนึ่งเรียกกันว่า
ภาษาไ้ แต่ภาษาไ้เป็นภาษาธรรมชาติ อาจเข้าใจกันได้โดยไม่ต้อง
ต้องศึกษา และใช้ได้แต่ในวงจำกัด

การเขียนรูปให้ดู เพื่อแสดงให้เข้าใจกัน ก็เป็นอีกวิธีหนึ่ง
แต่ก็ใช้ได้อยู่ในวงจำกัดเหมือนกัน เพราะจะเขียนรูปให้เป็นทีเข้าใจ
กันได้โดยตลอดไม่ได้

ภาษาไ้เป็นภาษาธรรมชาติ ส่วนภาษาเขียนเป็นรูปไม่ใช่
ภาษาธรรมชาติ เพราะมนุษย์คิดสร้างขึ้น แต่ภาษาทั้งสองนี้จะใช้เป็น
เครื่องสื่อสารไปไม่ได้ตลอด เพราะเป็นแต่ภาษาตาที่ต้องใช้ตาดู
ถ้าอยู่ในที่มีตึกกั้นตมหนทางจะเห็นได้

จริงอยู่การอ่านหนังสือก็ใช้ตาเหมือนกัน แต่ตัวหนังสือไม่ใช่
เป็นรูปภาพโดยตรง แม้เติมเมื่อแรกมีขึ้นจะเป็นรูปภาพก็ดี แต่ได้

กลายรูปมาเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์แสดงเสียงพูดเท่านั้น ถ้าไม่ได้เขียนหนังสือก็อ่านไม่ออกและไม่มีเสียงพูด และเกิดเป็นตัวหนังสืออย่างที่เรียกว่าสระและพยัญชนะไม่ได้

นอกจากนี้ยังมีภาษา เช่น ภาษาธง ภาษาคอกไม้ ภาษาแสงไฟ ภาษาโทรเลขและภาษาอื่น ๆ อีกมากอย่าง แต่ภาษาเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดหมายตั้งขึ้นใช้เป็นพิเศษอยู่ในวงจำกัดเท่านั้น ถ้าไม่ได้ทำความเข้าใจกันมาก่อน ก็รู้กันไม่ได้ ภาษาทั้งหมดนี้ จัดเข้าอยู่ในจำพวกภาษาตา

ยังมีภาษาหู คือภาษาที่ใช้เสียงเป็นเครื่องแสดงบอกให้รู้กัน เช่น ตีกลอง ตีเกราะ เคาะไม้ เป็นสัญญาณตามที่มีกำหนดนัดหมายกันไว้ก่อน แต่ภาษาอย่างนี้ แม้ไม่ใช่ภาษาธรรมชาติ แต่ก็ใช้ได้แทบไม่กว้างขวางใช้ได้ทั่วไป

ภาษาเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ นอกจากภาษาหนังสือ ไม่ใช่ภาษาตามความหมายในนิรุกติศาสตร์

ภาษาตามความหมายในนิรุกติศาสตร์ คือวิธีที่มนุษย์แสดง ความในใจ เพื่อให้ผู้ที่ตนต้องการให้รู้ได้รู้ จะเป็นเพราะต้องการบอกความในใจที่นึกไว้ หรือเพื่อระบายความในใจที่อัดอั้นอยู่ ให้ปรากฏออกมาภายนอกโดยใช้เสียงพูดที่มีความหมายตามที่ได้ตกลงรับรู้กัน ซึ่งมีผู้ได้ยินรับรู้และเข้าใจ เพราะฉะนั้นภาษาจึงต้องมีพร้อมด้วยองค์ ๒ คือ:—

“๑. เสียงพูดที่นึกไว้แล้วพูดออกมา แต่เสียงที่หลุดปากออกมาลอย ๆ เพราะตัวมีอารมณ์สะเทือนใจ ไม่ใช่เสียงพูดตามความหมาย

๒. ความหมาย ซึ่งผู้พูดและผู้ฟังหรือผู้ได้ยินเข้าใจรับรู้ตรงกัน คือผู้พูดและผู้ฟังต้องพูดตอบได้ด้วย

เสียงพูดเรียกว่าอาการภายนอก เพราะปรากฏเป็นเสียงออกมาส່วนความหมายเรียกว่าอาการภายใน เพราะเป็นเรื่องในใจ ลักษณะ ๒ ประการนี้ ย่อมมีสัมพันธ์อยู่ด้วยกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้ ถ้าขาดเสียแต่อย่างใดก็ไม่เป็นภาษา

เสียงที่เปล่งออกมา ถ้าเป็นเสียงเอะอะไว้วายไม่มีระเบียบแน่นอน ก็ไม่เป็นพยางค์เป็นคำซึ่งอาจประกอบเข้ากันเป็นประโยค และทั้งไม่มีความหมายแน่นอน และเป็นเสียงที่เปล่งออกมาด้วยอารมณ์สะเทือนใจอันไม่ได้เกิดขึ้นเพราะตัวจะแสดงความในใจที่นึกไว้ เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งได้ยินและเข้าใจ ไม่ถือว่าเป็นคำพูดในภาษา

เสียงที่เปล่งออกมาลอย ๆ โดยผู้เปล่งออกมาไม่มีความมุ่งหมายอย่างไร แม้มีเสียงและความหมาย ก็ไม่ใช่คำพูดในภาษา

ตัวหนังสือไม่ใช่ภาษาโดยเพราะการเขียนหรือตีพิมพ์หนังสือ ก็เป็นตัววิธียถ่ายเอาเสียงพูดมาเป็นตัวหนังสือเท่านั้น

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงต้องมีเรียนและมีสืบต่อกัน

ไว้ มิฉะนั้นภาษาก็สูญได้ ผิดกับภาษาธรรมชาติ ถึงไม่มีสืบทอดก็
ไม่สูญ

ที่เกิดมีภาษาไทย ภาษาจีน ภาษาแขก ภาษาฝรั่ง และ
ภาษาอื่น ๆ อีกมากมาย ก็เพราะแต่ละภาษาสืบทอดภาษาของตนไว้
โดยอาศัยใช้พูดกันอยู่ ภาษาอังกฤษเรียกภาษาอย่างนี้ว่า spoken
language และเพราะมีผู้สืบทอดเช่นประเพณีปรัมปรากันมา จึงเรียกว่า
traditional language

อะไรเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสำหรับสืบทอดภาษาไว้ สิ่งนั้นได้แก่
หนังสือ คำพูดหรือถ้อยคำที่จดไว้เป็นตัวหนังสือ เรียกว่าภาษาเขียน
(written language) เป็นภาษาที่ผิดกับภาษาพูดโดยปกติ ก็ที่จัด
วางรูปคำไว้ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ตลอดจนเลือกสรรถ้อยคำที่ใช้
ให้เป็นไปตามกำหนดที่วางไว้ในตำราอักขรวิธีและไวยากรณ์

หนึ่ง คำพูดในภาษา จะต้องมียเสียงและความหมายแน่นอน
มิฉะนั้นก็ยุ่ง จะออกเสียงเป็นคำพูดเอาตามอำเภอใจ คือคิดคำพูด
ของตนขึ้นเองโดยไม่นัดหมายกันไว้ก่อน ก็จะไม่เข้าใจกัน หรือเรียง
คำผิดซึ่งที่กำหนดไว้ในภาษาโดยปริยาย เช่น “อยากฉันพบ” ก็จะ
เกิดความไม่เข้าใจกัน เมื่อไม่เข้าใจกันก็ไม่เป็นภาษา เหตุนี้ท่านจึง
กล่าวว่า ภาษามนุษย์เป็นภาษาที่ได้ทำความตกลงกันในความหมาย
ว่าเสียงนั้น ๆ ให้มีความหมายนั้น ๆ และให้เรียงถ้อยคำเป็นอย่าง
นั้น ๆ ภาษามีลักษณะอย่างนี้ ภาษาอังกฤษจึงเรียกว่า Conventional

ภาษาและรูปของภาษา

๓๓

language คือเป็นภาษาที่กำหนดนิยามกัน ลางที่เรียกว่า artificial language คือเป็นภาษามนุษย์แต่งสร้างขึ้น ซึ่งผิดกับภาษาใบ้ภาษาเลียนเสียงธรรมชาติและภาษาอุทานซึ่งเป็นภาษาธรรมชาติ ไม่ได้เกิดขึ้นเพราะมนุษย์แต่งสร้างขึ้นโดยตรง

✓ ที่ว่าคำพูดในภาษา จะต้องมียเสียงและความหมายแน่นอน หมายถึงความที่ใช้กันอยู่ในถิ่นหนึ่งและในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เพราะถ้าผิดสถานที่หรือผิดระยะเวลาคือยุคสมัย เสียงและความหมายของคำที่ว่าแน่นอนอาจเพี้ยนหรือกลายได้ เพราะภาษาก็เหมือนกับสิ่งอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น จะต้องเปลี่ยนแปลงและกลายไปตามกาลและเทศะ เสียงและความหมายของคำในภาษาจะแข่งกระต้างตายตัวที่เดียวหาได้ไม่ จะต้องมีการขยายตัวบ้าง สุกุญหายไปบ้าง เกิดใหม่บ้าง อันเป็นไปตามความเจริญและความเสื่อมของภาษาและของชาติ ซึ่งเป็นเจ้าของภาษานั้น ทั้งนี้ก็เพราะผู้ที่ใช้ภาษาหนึ่ง ๆ ไม่ใช่มีอยู่เพียง ๒-๓ คน แต่ละภาษาก็มีพูดผู้ใช้เป็นจำนวนด้วยแสนด้วยล้าน พวกเหล่านั้นไม่ใช่ว่ามีชาติชนวรรณะและความเป็นไปเท่า ๆ กัน ตลอดจนปัญญาความสามารถและความคิดความอ่านและความรู้สึกก็มีไม่ทัดเทียมกัน แล้วยังแยกกันอยู่หรือคบค้าสมาคมกันเป็นพวก ๆ ใกล้เคียงห่างบ้างตามส่วนของสังคม เพราะฉะนั้นภาษาที่ใช้พูดกัน แม้ได้ชื่อว่า เป็นภาษาเดียวกัน แต่ก็ผิดเพี้ยนกันไปตามพวกตามสังคมเกิดเป็น

ภาษาย่อยเฉพาะพวกเฉพาะเหล่า เป็นภาษาคนชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ เป็นภาษาศาสตร์ ภาษานักปราชญ์ ภาษาหมอความ ภาษาเฉพาะวิชา ภาษาแบบ ภาษาปาก ภาษา slang เป็นต้น ภาษาเหล่านี้ย่อมมีที่ผิดเพี้ยนกันเป็นธรรมดา

หมู่ชนที่อยู่รวมกันอันเรียกว่าประเทศชาติ ย่อมมีภาษาประจำชาติของตน สำหรับสื่อสารคมนาคม ทำความเข้าใจกันในพวกในชาติ และเป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่ง ที่ทำให้รู้ได้ว่าเป็นพวกเดียวกันหรือชาติเดียวกัน แต่ถ้าภาษาของชาติใดมีผู้พูดเป็นจำนวนมาก และอยู่ห่างต่างถิ่นติดต่อกันไม่สะดวกมาก่อน / เสียงและความหมายของคำในภาษาก็จะผิดเพี้ยนกันไปมาก ภาษาที่มีลักษณะเช่นนี้ เรียกว่าภาษาถิ่น (dialects) ถ้าผิดเพี้ยนกันเพียงเล็กน้อยอย่างที่เรียกกันว่าเหน่อ ก็เรียกว่าภาษาชนบท (patois or provincialism)

ถ้าภาษาของถิ่นใด เผอิญเป็นภาษาของเมืองหลวง และมีหนังสือวรรณคดีเป็นของชาติ ภาษานั้นก็กลายเป็นภาษากลาง ซึ่งใคร ๆ ในชาติไม่ว่าถิ่นใด ย่อมถือเอาเป็นแบบแผนในการใช้ภาษานั้น ซึ่งเป็นภาษามาตรฐานชั้น (standard language) คนในชาติจะต้องเรียนรู้เป็นภาษาของส่วนรวม เหตุนี้จึงต้องเรียนด้วยการเรียนหนังสือ และเรียนภาษาวรรณคดี (literary language) เพื่อจะได้ใช้หนังสือวรรณคดีเป็นเครื่องอ่านและศึกษาภาษาของชาติตนในส่วนรวม

การแบ่งภาษา

ภาษาที่ใช้พูดกันมีอยู่มากมาย นับจำนวนได้ตั้งพันภาษา ลางภาษาก็คล้ายคลึงกันมาก ลางภาษาก็ห่างไกลจนฟังไม่เข้าใจกัน เมื่อภาษามีลักษณะต่าง ๆ กันเช่นนี้ จะแบ่งพวกเป็นประเภทกันได้อย่างไร การแบ่งประเภทของภาษาตามที่แบ่งกันในทางวิชา มีอยู่ ๓ วิธี คือ (๑) แบ่งตามเชื้อชาติของผู้พูดซึ่งเป็นเจ้าของภาษา (๒) แบ่งตามรูปลักษณะของภาษา และ (๓) แบ่งเป็นตระกูลของภาษา

การแบ่งอย่างวิธี (๑) คือแบ่งตามเชื้อชาติของผู้พูดซึ่งเป็นเจ้าของภาษานั้น จะถือเอาเป็นแน่ไม่ได้ เพราะมนุษย์ผสมกันได้ในทางเชื้อชาติ คนชาติหนึ่งอาจใช้ภาษาของอีกชาติหนึ่งก็ได้เช่นชาวนิโกรพูดภาษาอเมริกัน เราจะรวมชาวนิโกรและชาวฝรั่งเศสอเมริกันว่าเป็นเชื้อชาติเดียวกัน เพราะพูดภาษาเดียวกันก็ได้ เหตุนี้การแบ่งภาษาตามวิธีนี้จึงไม่ใช่

การแบ่งอย่างวิธี (๒) คือแบ่งตามรูปลักษณะของภาษาทางภาษาศาสตร์ถือว่าสำคัญ เพราะความสำคัญของภาษาอยู่ที่ลักษณะการประกอบคำและการเอาคำเข้าประกอบเป็นประโยค ถ้าภาษาใดมี

ลักษณะเช่นว่านี้ เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ก็อาจเอาเข้ารวมเป็นประเภทหนึ่งได้

การแบ่งภาษาอย่างวิธี (๓) คือแบ่งเป็นตระกูลของภาษา เป็นการแบ่งโดยอาศัยหลักในการแบ่งอย่างวิธี (๒) ถ้าภาษาใดมีรูปลักษณะเหมือนกันและคล้ายคลึงกัน คือมีคำพูดซึ่งเป็นคำเดิมในภาษาส่วนใหญ่พ้องกัน ประกอบคำเข้าเป็นประโยคก็เป็นทำนองเดียวกัน และถ้ามีความเป็นไปร่วมกันในทางประวัติศาสตร์ด้วยก็ยิ่งตีก็จัดว่าภาษานี้ร่วมตระกูลภาษาเดียวกัน

การแบ่งภาษาตามรูปลักษณะของภาษาหรือแบ่งโดยรูป
การแบ่งภาษาโดยรูป มีอยู่ ๔ ชนิด คือ:-

๑. ภาษามีวิภตติปัจจัย (Inflectional Language)
๒. ภาษาคำติดต่อกัน (Agglutinative Language)
๓. ภาษาคำควมมากพยางค์ (Polysynthetic Language)
๔. ภาษาคำโดด (Isolating Language)

๑. รูปภาษามีวิภตติปัจจัย

ภาษามีวิภตติปัจจัย เช่นภาษาในตระกูลอินเดียน-ยุโรป คือภาษาที่มีคำเดิมเป็นธาตุ เมื่อจะใช้คำใดในภาษาต้องแปรรูปคำของธาตุด้วยวิธีประกอบคำเดิมหลังเสียก่อน แล้วจึงจะนำเอาไปเรียงเข้า

ประโยคได้ ธาตุของคำซึ่งประกอบคำเต็มหลังแล้วนี้ รูปเสียงของคำ มักแปรไปเพราะเข้าไปกลืนเสียงกันกับคำเต็มหลัง จนไม่อาจทราบได้ ว่าเป็นคำผสมกัน ส่วนความหมายของธาตุเมื่อประกอบคำเต็มหลัง แล้วก็บอกพจน์ "ลิงค์" บุรุษ กาล มาลา ฯลฯ ตามไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ เสร็จอยู่ในตัว ลักษณะประกอบคำพูดเป็นรูปอย่างนี้ ในภาษาอังกฤษเรียก Inflection เทียบได้กับคำประกอบวิภัติบัญญัติ ในหลักไวยากรณ์ภาษาบาลีและสันสกฤตความสำคัญของภาษานี้อยู่ที่คำ ส่วนการเรียงลำดับคำเข้าประโยคไม่สำคัญ จะเรียงคำเข้าประโยคอย่างไร ก็ไม่เปลี่ยนแปลงความหมาย

บัญญัติ คือคำประกอบหลัง วิภัติ คือคำลงท้าย เพื่อให้คำที่ประกอบเสียงท้ายคำแล้วบอก พจน์ ลิงค์ บุรุษ ฯลฯ สุดแต่ลักษณะของคำในหลักไวยากรณ์ของภาษานั้น และเอาเรียงเข้าประโยคได้ ตัวอย่างในภาษาบาลี ปท ธาตุ แปลว่าไปถึงใช้พูดเป็นคำในภาษาตามลำพังไม่ได้เอา ต บัญญัติประกอบเป็น ปท+ต เสียงกลมกลืนเกิดเป็นคำว่าปตฺต ธาตุที่ประกอบบัญญัติเกิดเป็นคำขึ้นแล้วนี้ ในบาลีเรียกว่า สทฺท เป็นคำลอยตัวเอาเรียงเข้าประโยคยังไม่บริบูรณ์ คำอย่างนี้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า คำโคลน (Crude form or stem) ต้องเติมเสียงเข้าข้างคำโคลนอีกที่เรียกว่าประกอบวิภัติ เช่นในที่นี้ ลงเสียง ส เป็นวิภัติ เพื่อให้คำนี้เป็นบุรุษที่ ๑ (ปฐมวิภัติ) เอกพจน์ ปุงลิงค์ สำหรับจะได้เอาเข้าประโยคในตำแหน่งของคำนั้น

ได้ เพราะฉะนั้นปตฺ+สฺ ก็กลายรูปเสียงเป็น ปตฺโต คำที่สำเร็จรูปแล้วนี้ เรียกในบาลีว่า ปท คือคำเต็ม เพราะฉะนั้นความสำคัญของภาษามีวิภัติบัญญัติ จึงอยู่ที่คำซึ่งประกอบวิภัติบัญญัติแล้ว คือที่เรียกว่าปทเมื่อประกอบคำเป็นบทแล้ว จะเอาเข้าเรียงเป็นประโยคในตำแหน่งใดก็ได้ เพราะไม่เปลี่ยนแปลงความหมาย ลักษณะคำเช่นนี้ในตำราภาษาอังกฤษกลางตำราเรียกว่า bound form คือมีรูปคำผูกพันกันอยู่ด้วยวิภัติบัญญัติและมีความหมายตายตัว จึงผิดกับภาษาไทย ซึ่งแล้วแต่คำอื่นที่แวดล้อมอยู่ในประโยคจะเป็นเครื่องกำหนดความหมาย

ธาตุในภาษาคออะไร

ตามทางคันถุศาสตร์และสันนิษฐาน ธาตุคือคำดั้งเดิมในภาษา โดยมากเป็นคำพยางค์เดียวและมีความหมายในคำอย่างเดียว ภายหลังเลิกใช้เป็นคำพูดโดยลำพัง ธาตุจึงเป็นแต่นามธรรมมีอยู่ในใจของผู้พูดเท่านั้น สำหรับเอาคำอื่นที่เป็นอุปสรรคและบัญญัติ ไปประกอบให้เกิดเป็นคำพูดขึ้นเท่านั้น เพราะฉะนั้นธาตุจึงเท่ากับเป็นบ่อเกิดของคำพูด แต่เวลาใช้ จะไม่ใคร่พบคำที่เป็นธาตุโดยตรงให้เห็นเด่น จะพบก็แต่คำที่เป็นผลของธาตุ คือคำที่ประกอบวิภัติบัญญัติแล้วหรือเป็นคำพูดแล้ว การที่จะทราบว่าการันคำนี้มีอะไรเป็นตัวธาตุ เป็นเรื่องของนักไวยากรณ์จะพิจารณาโดยแยกคำกระจายส่วนที่ประกอบกันอยู่ ออกเสียก่อน จึงจะเห็นตัวธาตุและแปลเอาความหมายได้

ในภาษาสันสกฤต ได้มีตำราว่าด้วยตัวธาตุมาตงสองพันปีแล้ว เขาได้จัดแบ่งคำในภาษาออกเป็นหมวดหมู่ตามความหมายของคำที่เห็น ว่ามาจากธาตุตัวนั้นตัวนี้ นักปราชญ์ในรัฐคดีศาสตร์ชาวตะวันตก ได้อาศัยคำในตำรานี้เป็นเครื่องไปเปรียบเทียบกับคำในภาษกรีกและละตินเป็นต้น เพื่อแยกกระจายคำหรือวิเคราะห์ส่วนที่ประกอบกันออกคุดได้ผลเป็นที่ประจักษ์ว่าภาษาเหล่านี้มีตัวธาตุร่วมกันเป็นอันสันนิษฐานได้ว่าภาษาเหล่านี้ คือสันสกฤต กรีก และละตินเป็นต้น สืบมาจากภาษาตงเดิมภาษาเดียวกันแต่ครั้งตกคำบรรพ์

ตามที่บรรยายมานี้ เป็นลักษณะธาตุของภาษาสันสกฤต กรีก ละติน และภาษาอื่น ๆ ซึ่งจัดเข้าอยู่ในตระกูลภาษาอินเดีย-ยุโรปเท่านั้น ในตระกูลภาษาอื่นซึ่งมีรูปภาษาเป็นชนิดมีวิภคิตบ้จยก็มีธาตุในภาษาของเขาเหมือนกัน แต่เป็นอีกลักษณะหนึ่งคือภาษาอาหรับและยิว ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษาเรียกว่าเซมิติก "ตัวธาตุในตระกูลภาษานี้เป็นพยัญชนะ ๓ ตัว เอามาตงเรียงกัน แล้วเอาเสียงสระเข้าแทรกในระหว่างเกิดคำต่าง ๆ ขึ้น เช่น

ภาษาอาหรับ ธาตุ K-T-L มีความหมายว่า ช้ำ ไม่เป็นคำที่ใช้พูดในภาษาเป็นแต่นามธรรมซึ่งมีอยู่ในใจผู้พูดเท่านั้น ต่อเมื่อเอาเสียงสระแทรกลงไปในระหว่าง จึงจะเกิดเป็นคำพูดขึ้นได้ และมีความหมายว่า ช้ำ ทั้งนั้น ตัวอย่าง katal (เขาได้ช้ำ) katāl (ได้

ฆ่า) kotel (กำลังฆ่า) k'tol (ฆ่า) และอื่น ๆ เช่น katl, kutl, kitl สุตแล้วจะมีความหมายแผกเพี้ยนออกไป

ภาษาเชบรู หรือ ยิว ธาตุ SH-M-R หมายความว่าป้องกัน ประกอบรูปเป็น shamar (เขาได้ป้องกันแล้ว) shomer (กำลังป้องกัน) shmur (เป็นการป้องกัน) shmer (ป้องกัน)

✓ ทั่วธาตุชนิดนี้เรียกว่า ธาตุสามด้าน (tri-lateral root) เพราะฉะนั้นธาตุในภาษาชนิดที่มีวิภัติปัจจัย ถ้าเป็นคนละตระกูลภาษาย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน

๒. รูปภาษาคำติดต่อ

✓ ภาษาคำติดต่อ คือภาษาเอาคำที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า affix คือ คำเติมซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ อย่าง คือ ๑. เติมหน้าหรืออุปสรรค (prefix) ๒. เติมกลาง (infix) และ ๓. เติมหลังหรือปัจจัย (suffix) เข้าไปประกอบกับคำเติม ให้เกิดเป็นคำต่าง ๆ ขึ้นในภาษา เมื่อประกอบกันแล้ว คำเติมและคำเติมยังคงรูปอยู่ไม่มีเปลี่ยนแปลง เช่น

ภาษาทมิฬ อว คำเติมแปลว่าเป็น เขา น เป็นคำเติมท้าย ประกอบต่อเข้าไปเป็น อวน แปลว่า เขา ตัวประธาน (he is) เป็นเอา ไอ เป็นคำเติมต่อท้ายลงไปอีก เป็น อวไน (ava+n+ai=avanai) แปลว่า เขา . ตัวกรรม (is him) เป็น

/คำ อว เป็นคำเดี่ยว ซึ่งเมื่อเติม น และ โอ ต่อท้ายเป็น อวน หรือ อวโน แล้ว ยังมองเห็นรูปเดิมอยู่ได้ไม่มีเปลี่ยนแปลง และทั้งคำเดิมาก็ยังใช้ได้อยู่ในคำพูด ผิดกับภาษาที่มีวิภัติปัจจัยซึ่งคำ เดิมที่เรียกว่า ธาตุไม่เป็นคำที่ใช้ได้ในคำพูด และเมื่อประกอบ วิภัติปัจจัยแล้ว รูปเดิคมักเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างคำชนิดติดต่อกัน ที่เห็นได้ง่าย เช่น ในภาษาอังกฤษ kind เป็นคำเดิม เอา un เติม ข้างหน้าเป็น unkind เอา ness เติมหลังเป็น unkindness คำเดิม เป็นคำใช้ได้ในการพูด ส่วนคำเดิมที่เป็นอุปสรรคและปัจจัย แม้มีความหมาย แต่จะใช้เป็นคำพูดตามปกติไม่ได้

ตามตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นเรื่องเติมหน้าและเติมหลัง คือ อุปสรรคและปัจจัย คราวนี้จะให้ตัวอย่างคำเดิมกลางที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า infix เช่น

ภาษาชาวอินเดียนแดง (Sioux Indian) Cheta แปลว่า ก่อไฟ chewata แปลว่า จักก่อไฟ ในที่นี้มี wa เป็นคำเดิมกลาง shuta แปลว่า พลาด shuuntapi แปลว่า เราพลาด ในที่นี้มี un เป็นคำเดิมกลาง และมี pi เป็นคำเติมท้าย

ภาษาชาวอินเดียนแดง (Yana Indian) kuwi แปลว่า หมอ kuruwi แปลว่า หมอหลายคน ในที่นี้มี ru เป็นคำเดิมกลาง

ภาษาอินเดียนแดง (Chinook Indian) iksik'lutk แปล

ว่า หล่อนมองดูเขา iksik' ludetk แปลว่า หล่อนเฝ้ามองดูเขา ใน
ที่นี้ de เป็นคำเติมกลาง

ภาษาอิโกรอตในเกาะฟิลิปปินส์ (Igorot) Kayu แปลว่า ไม้
Kinayu แปลว่า เก็บไม้ ในที่นี้มีคำเติมคือ in สำหรับแปลงนาม
เป็นกิริยา

ภาษามอญ put แปลว่า เจาะด้วยส่ว pnut แปลว่า ตะไกร

ภาษาคาซี (Khasi ในตระกูลมอญ-เขมร อยู่ต่อพรมแดน
พม่าไปทางตะวันตกเฉียงเหนือ) Kian แปลว่า ย่าหรือยาย Kenian
แปลว่า แก่

ภาษาเขมรในคำเช่น ตรวจ-ตำรวจ จอง-จำนอง ขจร-กำจร
เผอญ-บังเอิญ จรุง-จรรโลง ชัก-ชะงัก เหล่าน้ล้วนเป็นคำเติมกลาง
๕๕
ทงหน

ภาษาคำติดต่อ ลางภาษามีแต่เติมหน้าเติมหลัง ส่วนเติมกลาง
ไม่มี เช่น ภาษาอังกฤษ ลางภาษามีเติมหน้าและเติมกลาง ส่วนเติม
หลังไม่มี เช่น ภาษาเขมร ลางภาษาก็มีทั้งสามประการ เช่น ภาษา
มลายู ลางภาษา เช่น ภาษาตุรกี ใช้วิธีติดต่อกำยอกย้อนซับซ้อน
มาก เกือบๆ จะกลายเป็นภาษามิวักติบีจ้าย เช่น

ภาษาตุรกี sev แปลว่า รัก (love) เอา mek เข้าไปติดต่อ
หลังเป็น sevmek แปลว่า รัก (to love) และโดยวิธีนี้ จะเกิด
มีคำขึ้นในภาษามากมาย และต่อกันยาวยืด เช่น

sevmemek	ไม่ใช้รัก	sevememek	ไม่สามารถรัก
sevdirnek	ทำให้รัก	sevdirishnek	ทำให้รักกัน
sevilmek	เป็นที่รัก	sevilememek	ไม่สามารถเป็นที่รัก

ภาษาคำติดต่อกัน เปรียบเหมือนเอาขาวไปทาที่คำตัวตั้งแล้ว
เอามาต่อให้ติดกันให้เป็นอันเดียวหรือคำเดียว เหตุนี้จึงเรียกในภาษา
อังกฤษว่า agglutinative language แปลว่าภาษาอย่างเอาขาวเข้าไป
ติดให้ต่อกัน ธรรมชาติสิ่งที่ติดขาวไว้ ย่อมมองเห็นหัวต่อที่ติดกัน นี้
ฉันใด ภาษาคำติดต่อกันมีลักษณะฉันนี้ จึงตรงข้ามกับภาษามิวิภคิต
ปัจจัย ซึ่งเป็นชนิดเอาคำมาประกอบกลมกลืนกันในตัว มองเห็นไม่
ได้ถนัดว่าต่อกัน เพราะกลายรูปไปหมด เปรียบเหมือนสีรุ้ง แม้จะ
เห็นเป็นหลายสีติดต่อกันอยู่ แต่จะมองแยกเป็นส่วน ๆ กันไม่ได้
เพราะสีกลมกลืนกันในตอนที่ต่อกัน หรือเปรียบอีกอย่างหนึ่ง ภาษา
คำติดต่อกันเปรียบเหมือนชั้นไม้ต่างๆ เอามาตัดเป็นรูปตามที่ต้องการแล้ว
ประกอบกันเป็นตู้ โดยใช้ตะปูตอกให้ติดต่อกันแต่ยังมองเห็นส่วน
ต่างๆ ที่ต่อกันได้ถนัด ส่วนภาษาที่มีวิภคิตปัจจัยมีลักษณะเปรียบ
เหมือนตู้ที่เข้าเดือยส่วนต่างๆ ที่ประกอบกันอยู่ ลูกกลมกลืนกันสนิท
เหมือนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ศาสตราจารย์แมกสมิลเลอว์กล่าวว่า ภาษาใดใช้คำเดิมหรือ
ธาตุเป็นคำพูดโดยปรกติ ภาษานั้นทั้งหมดลักษณะเป็นภาษาที่มีตัวธาตุ
ด้วยเอาตัวธาตุไปใช้เป็นคำพูดเสียแล้ว เพราะฉะนั้นคำเดิมในภาษา

คำติดต่อกันไม่เรียกว่าธาตุ แต่เรียกว่าคำตัวตั้งหรือคำมูล (Word base) เพื่อไม่ให้เข้าใจสับสนกัน

ภาษาที่จัดว่าอยู่ในลักษณะภาษาคำติดต่อกันมีภาษาตากา ทมิฬ ชาว มลายู ตุรกี ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเกาหลีส ภาษาต่างๆ ในทวีปแอฟริกา ทวีปอเมริกา และ ออสเตรเลีย เป็นต้น

๓. รูปภาษาคำควบมากพยางค์

ยังมีภาษาอีกจำพวกหนึ่ง มีลักษณะคล้ายภาษาคำติดต่อกัน แต่ใช้เอาคำหลายคำมาต่อกันยาวยืต เท่ากับเป็นคำทั้งประโยคเช่นภาษาชาวแม็กซิโก มีคำเช่น achichillachocan อันเป็นคำคำเดียว แปลว่าที่ซึ่งคนร้องไห้เพราะน้ำตาแดง เมื่อกระจายออกจะมีคำที่ประกอบติดต่อกันดังนี้ alt-น้ำ chichiltic-แดง tlacatl-คน chorea-ร้องไห้ คำเหล่านี้เมื่อเอามาประกอบกันเสียงในคำเหล่านี้ลงเสียงจะหายไปก็มี ภาษาของชาวอะลองควิน (Alonquin) ซึ่งเป็นชาวอินเดียพวกหนึ่ง มีคำเช่น wutappesittukquosunnoowehtunkquoh ซึ่งประกอบด้วยคำหลายคำเอามาติดต่อกันคือ wut, ap, pe, sit, tuk, quo, sun, noo, weht, unk, quoh รวมเป็นคำคำเดียว แปลว่า เขาคุกเข่า แสดงเคารพเขา (He, falling, on his knees, worshipped him) ถ้าเปรียบภาษาลักษณะนี้เหมือนเอาหินสีต่างๆ มากั้นมาประกอบติดต่อกันให้เป็นรูปต่างๆ อย่างที่อังกฤษเรียกว่า mosaic

วิธีเอาคำหลายคำมาประกอบติดต่อกันให้เกิดเป็นคำคำเดียวต่าง
กล่าวมานี้ ในภาษาอังกฤษและบาลีก็มีเหมือนกัน แต่ไม่ถึงกับยาว
เรื่อยเจื่อยเหมือนกับตัวอย่างข้างต้นนี้ และเป็นคำที่มีชนเป็นเอกเทศ
เพียงลงคำเท่านั้น ไม่ใช่เป็นปรกติอยู่ในภาษา เหมือนภาษาเม็กซิโก
ชาวดินแดนแดงและชาวพื้นเมืองในทวีปอเมริกาใต้ ตลอดจนชาว
เอสกีโม ชาวทวีปออสเตรเลีย และชาวเกาะทะเลใต้กลางแห่ง ซึ่งมี
รูปภาษาชนิดนี้เป็นปรกติอยู่ในคำพูด

๔. รูปภาษาคำโดด

ภาษาคำโดด คือเอาคำตั้งหรือคำมูล (word base) มาเรียง
ลำดับกันเป็นประโยค คำตั้งเหล่านั้นเมื่อเรียงเข้าอยู่ในประโยคแล้วก็
คงรูปเดิม อยู่อย่างใดก็อย่างนั้นไม่เปลี่ยนแปลง ไม่มีวิธีแปลงคำ
อย่างภาษามิวนัตติบัจจัยหรือภาษาคำติดต่อกัน คำที่อยู่ในประโยคแล้ว
ทุกคำ ยังคงเป็นอิสระอยู่ในตัวของมัน ไม่มีผูกพันอยู่กับคำอื่น, เช่น
ลูกรักแม่ ถ้าเปลี่ยนตำแหน่งที่เป็น แม่รักลูก คำเหล่านั้นยังคงเสียง
ของคำอยู่อย่างเดิม ไม่เปลี่ยนหรือแปลงเสียงในคำให้แปลกออกไป
เหมือนตั้งภาษาที่มีวิภัติปัจจัย เหตุนี้เองที่จึงเรียกภาษาคำโดดว่ามี
รูปเป็นอิสระไม่ผูกพันอยู่กับคำอื่น (boundless form) ตรงข้ามกับ
ภาษาที่มีวิภัติปัจจัยซึ่งมีรูปภาษาที่คำทุก ๆ คำผูกพันกันอยู่กับคำอื่นใน
ประโยค (bound form) ด้วยกฎเกณฑ์ลงวิภัติปัจจัย

อีกอย่างหนึ่ง ภาษาคำโดดไม่มีวิธีประกอบคำด้วยการลงคำเติม (affix) เพื่อแปลงความหมายอย่างภาษาคำติดต่อก็มีก็แต่เอาคำธรรมดาที่ใช้พูดกันอยู่เป็นปรกติประกอบเพิ่มเติมลงไป จริงอยู่ภาษาไทยมีคำเพิ่มเติมอย่างภาษาคำติดต่อก็เช่นมีคำเติมหน้าและเติมกลาง ก็เป็นเรื่องวิวัฒนาการของภาษา โดยได้รับอิทธิพลจากภาษาเขมร เป็นต้น

สรุปภาษา

รวมความ ภาษามีวิภัติบัญญัติ ใช้วิธีแปลงเสียงในคำเพื่อประโยชน์เอาเข้าประกอบเป็นประโยค หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแสดงความสัมพันธ์ของคำในประโยคตามหลักไวยากรณ์ว่าด้วยวิธีแปลงวิภัติบัญญัติ เพราะฉะนั้นลำดับคำ (word order) เข้าประโยคจึงไม่ถือว่าสำคัญ จะเรียงลำดับไว้ในที่ใดของประโยคก็ได้ ด้วยรูปคำที่ลงวิภัติบัญญัติบอกอยู่ในตัวแล้วว่าเป็นคำชนิดใด และมีความสัมพันธ์อยู่กับคำไร เช่นเป็นตัวประธานหรือตัวกรรม ก็บอกแจ้งอยู่ในตัวเท่ากับคำทุก ๆ คำในประโยคผูกพันประสานกันหมดแยกกันไม่ได้ เป็น bound form ด้วยเหตุนี้จึงเรียกภาษามีรูปตามลักษณะนี้ว่าภาษาคำสังเคราะห์ (Synthetic Language)

ภาษาคำติดต่อก็ใช้วิธีเอาคำเติม (affixation) ไปติดต่อกับคำตั้ง และลงที่กรวมเอาภาษาคำควบมากพยางค์เข้าด้วย

ภาษาคำโดดมีวิธีอยู่ที่เรียงคำเข้าลำดับ และอาศัยเอาคำอื่นเข้าช่วยเพื่อแต่งความในประโยคให้ชัดเจน คำที่แต่งประโยคนั้น ได้แก่คำชนิดที่เรียกในไวยากรณ์ของภาษามีสัทศัพท์บัญญัติว่า บุรพบท สันธาน และกริยานุเคราะห์ แต่ในภาษาจีนเรียกชนิดของคำเหล่านี้ว่า คำช่วย (help words) เพราะช่วยความในประโยคให้ชัดเจน เช่น พ่อลูก เป็น พ่อและลูก พ่อของลูก พ่อกับลูก

คำในประโยคของภาษาคำโดดแต่ละคำ จะอยู่ตามลำพังหรืออยู่ในประโยค มีรูปร่างใดก็คงรูปร่างอย่างนั้นไม่มีเปลี่ยนแปลง แยกโดด ๆ เป็นคำ ๆ ออกได้เสมอไป จึงได้ชื่อว่าภาษาคำโดด ลางที่ก็เรียกว่า Analytical language คือภาษาคำวิเคราะห์ ซึ่งแยกได้เป็นคำ ๆ ตรงข้ามกับภาษาสังเคราะห์ (Synthetic Language) คือภาษาที่กลมกลืนกันด้วยลงวิภัติบัญญัติแยกเป็นคำโดด ๆ ไม่ได้

ภาษาคำโดด เช่นภาษาจีน ภาษาไทย แต่เดิมเป็นคำพยางค์เดียวจึงเรียกว่า ภาษาคำพยางค์เดียว (monosyllabic language) แต่ด้วยวิวัฒนาการของภาษา ลางคำอาจมีลักษณะไม่ใช่คำพยางค์เดียวก็ได้ จึงเรียกเสียใหม่ว่าภาษาคำโดด และโดยเหตุที่ภาษาชนิดนี้ ใช้เสียงวรรณยุกต์หรือระดับเสียงในคำให้แตกต่างออกไปในเสียงและความหมาย จึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าภาษาเสียงดนตรี (tonal language)

ภาษาทงสามรูป คือภาษามีสัทศัพท์บัญญัติ ภาษาคำติดต่อกและภาษาคำโดด แม้จะมีลักษณะโดยรูปต่างกันเห็นได้ชัด แต่ภาษาต่าง ๆ

ที่ใช้กันอยู่กลางภาษามีรูปเป็นอย่างหนึ่งเช่นเป็นภาษามีวิภัติปัจจัย แต่ก็
ก็ไม่เป็นโดยบริสุทธิ์เสมอทุกภาษา มักมีรูปอื่นปนแทรกอยู่ด้วย ตัวอย่าง
อย่างเช่นภาษาอังกฤษว่าโดยรูปทั่วไปก็เป็นภาษามีวิภัติปัจจัย แต่ก็มี
ลักษณะคำกลางคำ เป็นรูปอย่างภาษาคำติดต่อก็มี เช่น Unlikelihood
เป็นลักษณะอย่างคำโดดก็มี เช่น I see a man หรือภาษาไทยว่า
โดยรูปทั่วไปเป็นภาษาคำโดด แต่กลางคำก็มีลักษณะเป็นรูปภาษาคำ
ติดต่อก่อน เช่น เกิด-กำเนิด ชิต-ประชิต และรูปภาษามีวิภัติปัจจัย
ก็มี เช่น นคร-นานคร ทั้งนี้เป็นไปในเรื่องวิวัฒนาการของภาษา

ภาษามีวิภัติปัจจัย ที่ถือได้ว่ามีรูปบริสุทธิ์มากกว่าภาษาอื่น
ในพวกเดียวกัน คือ ภาษาสันสกฤต บาลี กรีก และละติน ซึ่ง
ล้วนเป็นภาษาตายแล้วทั้งนั้น ที่ว่าตายในที่นี้หมายความว่าไม่ได้ใช้
พูดกันเป็นปรกติสามัญประจำวัน ถัดมากก็มีภาษาต่าง ๆ ส่วนมากใน
ยุโรป และภาษาเซมิติก คือ เซบรูและอาหรับ ภาษาอังกฤษแม้มี
ลักษณะอยู่ในรูปภาษานี้ แต่ก็มีลักษณะเป็นรูปภาษาคำติดต่อก่อนและภาษา
คำโดดเหลือมล้ำอยู่ด้วย

ภาษาคำติดต่อก่อนที่มีลักษณะเกือบจะเป็นภาษามีวิภัติปัจจัย
ได้แก่ภาษาตุรกี เพราะมีวิธิตัดต่อก่อนยกย่อนซับซ้อนเหลือมล้ำเข้าไป
ในรูปภาษามีวิภัติปัจจัย ภาษาชาวมาลาเยอแม้มีรูปเป็นคำติดต่อก่อน แต่
เหลือมล้ำมาทางเป็นคำโดดปนอยู่ด้วยมาก จนลางทีก็ถือว่าเป็นพวก
ภาษาคำโดดก็มี

การแบ่งภาษา

ลักษณะของภาษาในกลุ่มภาษาจีน

ภาษาคำคำโดด ได้แก่ภาษาจีนและภาษาของชาติต่าง ๆ ทางเอเชียอาคเนย์ ในภาษาเหล่านี้ ภาษาพม่า แม้มีรูปเป็นคำโดด แต่มีลักษณะหล่อมล้าเข้าไปในรูปภาษาคำติดต่อกันมาก ถัดมาภาษามอญและเขมรมีรูปเป็นภาษาคำติดต่อกันอยู่เหมือนกัน แต่น้อยกว่าภาษาพม่า ส่วนภาษาไทยมีเป็นคำติดต่อกันน้อยกว่า มีลักษณะเป็นคำโดดมากกว่ามอญและเขมร ครั้นถึงภาษาญวนและภาษาจีน มีรูปเป็นภาษาคำโดดเกือบจะกล่าวได้ว่าบริสุทธิ์คือเป็นภาษาคำโดดจริง ๆ

ภาษาที่กล่าวมานี้ แม้มีรูปหล่อมล้ากันก็ดี แต่ต้องถือเอารูปลักษณะของภาษาที่เห็นเด่น และเป็นเนื้อแท้ของภาษานั้นเป็นเกณฑ์ ที่มีลักษณะหล่อมล้าเข้าไปในรูปภาษาอื่นก็เป็นแต่ส่วนน้อย จะนับว่าเป็นภาษาที่กล่าวไม่ได้ ถ้าจะเปรียบก็เหมือนการแบ่งเชื้อชาติของคนว่าเป็นชาตินั้นชาตินั้น เช่น คนชาวไทยเป็นชาติผิวเหลือง ก็ถือว่าเป็นประมาณเท่านั้น เพราะคนไทยที่ผิวคล้ำจนถึงดำก็มี แต่เป็นส่วนน้อยเท่านั้น ฉะนั้นการแบ่งรูปภาษาก็ฉันทัน

การแบ่งภาษาในภูมิภาคต่างๆ

โดยเหตุที่ชาวตะวันตกศาสตร์แรกมชน เกี่ยวกับการค้นคว้าในภาษกรีกและละตินเป็นเบื้องต้น ถัดมาก็เกี่ยวกับภาษาสันสกฤตและภาษาอื่น ๆ ในตระกูลภาษาอินเดีย - ยุโรปซึ่งมีรูปเป็นภาษามิวิภคิตปัจจุบัน และท่านที่ค้นคว้าก็เป็นฝรั่งและพูดภาษาในตระกูลนี้ จึงถือว่าภาษามิวิภคิตปัจจุบันเป็นภาษาสมบูรณ์ยิ่งกว่าภาษารูปอื่น นี้ก็เป็นธรรมดา

ภาษาของใคร ใครก็ว่าเป็นภาษาที่ดีเลิศ ต่อมาผู้ค้นคว้าภาษาในตระกูลเซมิติกมีภาษาเฮบรูและอาหรับเป็นต้น เพราะภาษาเฮบรูเป็นภาษาเดิมในคัมภีร์ไบเบิลและก็เป็นภาษามีวิภัติปัจจัยด้วยกัน จึงเอาเข้ารวมเป็นภาษาที่สมบูรณ์เท่ากับภาษามีวิภัติปัจจัยด้วย จัดไว้ในจำพวกดีหนึ่ง

ส่วนภาษาจีนมีรูปภาษาตรงข้ามกับภาษาข้างต้นนี้ เพราะไม่มีลักษณะยกย่อนับซ้อนด้วยกฎเกณฑ์ของไวยากรณ์ แต่ว่าเป็นภาษาของชาติที่มีวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูง จึงแยกไว้เป็นอีกพวกหนึ่งโดยเอกเทศ จัดไว้ในจำพวกดีสอง ยังเหลือภาษาอื่น ๆ ที่มีอยู่ในโลกทั้งหมดเป็นจำนวนอีกมากมาย ก็จัดเอาเข้ารวมกันทั้งหมดเป็นภาษาชนิดดีสาม คือเป็นภาษาที่ยังไม่คลี่คลายขยายตัวเป็นความจริงถึงขนาด

เนื่องจากความคิดแบ่งภาษาโดยรูปสืบมาจากความเข้าใจดังกล่าวมานี้ การแบ่งภาษาในตำรานิรุกติศาสตร์จึงดำเนินตามความคิดนี้ต่อมา ถึงแม้จะเป็นการแบ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ แต่ก็ไม่ห่างไกลจากความจริงนัก จึงได้ถือหลักกันสืบมา

อีกอย่างหนึ่ง นักนิรุกติศาสตร์รุ่นแรกเป็นชาวทาวตะวันตก ก็เป็นธรรมดาที่เห็นว่า รูปภาษามีวิภัติปัจจัยซึ่งเป็นภาษาของชาติตนเป็นภาษาดีเลิศกว่าภาษารูปอื่น ๆ แล้วก็คิดเห็นไปว่า ภาษาเมื่อเกิดขึ้นในชั้นเดิม คงมีรูปเป็นคำโดดก่อน แล้วจึงคลี่คลายเป็นความจริง

มาอีกรูปเป็นภาษาคำติดต่อก็เป็นระยะที่สองและเจริญเป็นรูปภาษามีวิภक्ति
 บัจจัยเป็นระยะสุดท้ายที่สมบูรณ์ด้วยลักษณะของภาษา เพราะเช่นนั้น
 ที่ภาษาต่าง ๆ มีลักษณะรูปคาบเส้นเหลื่อมล้ำกันอยู่ ก็เป็นด้วยเหตุที่
 คลี่คลายเป็นระยะกันมาและยกเอาตัวอย่างภาษาจีนมาอ้างว่าเป็นตัวอย่าง
 อันดีสำหรับภาษาคำโตค ภาษาตุรกีก็เป็นตัวอย่างอันดีสำหรับภาษาคำ
 ติดต่อกัน และภาษาสกอตติชก็เป็นตัวอย่างอันดีสำหรับภาษามีวิภक्तिบัจจัย
 ความเห็นที่ว่าภาษาคลี่ยเป็นความเจริญเป็นลำดับมาสาม
 ระยะดังกล่าวมานี้ มีนักภาษาศาสตร์อีกพวกหนึ่งเห็นแย้ง คือเห็นว่า
 ภาษามิรูปชนิดไหนก็ยังมีรูปเป็นชนิดนั้น ที่จะกลายเป็นความเจริญ
 ตามลำดับดังกล่าวมานี้ไม่เห็นด้วย เช่นภาษาจีนซึ่งมีรูปเป็นภาษา
 คำโตค ถ้าจะกลายรูปมาเป็นอีกชนิดหนึ่งก็ควรจะมีแนวให้เห็นอยู่บ้าง
 เพราะจีนก็เคยเป็นชาติมีวัฒนธรรม เป็นความเจริญรุ่งเรืองมาแล้วแต่
 โบราณ และสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ สมัยจีนมีความเจริญครั้งกระโน้น
 ชาวตะวันตกยังมีสภาพเป็นป่าเถื่อนอยู่และใช้ภาษามีวิภक्तिบัจจัย ถ้า
 ถือว่าภาษามีวิภक्तिบัจจัยเป็นภาษาที่เจริญสมบูรณ์แล้ว เหตุไฉนผู้
 เจ้าของภาษาจึงไม่เจริญตามไปด้วยเล่า ถ้าถือว่าความเจริญของภาษา
 คือรูปคำโตค-คำติดต่อกัน-และคำมิวิภक्तिบัจจัยเป็นหลักแล้ว ก็ต้อง
 ยกเกียรตินี้ให้แก่ภาษาชาวอินเดียแดง และภาษาของชาวอื่น ๆ ที่มี
 รูปภาษาควบคำหลายพยางค์ให้เป็นทีหนึ่ง

อีกอย่างหนึ่ง ถ้าจะดูภาษาอังกฤษ รูปภาษาเป็นชนิดมีวิภัติ
 บัญญัติ แต่ก็กลายมามีรูปเป็นชนิดคำติดต่อกันและคำโดด ก็จะมีต้อง
 เข้าใจว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาเสื่อม เพราะถอยหลังเข้าคลองกระนั้น
 หรือ แท้จริงนักนิรุกติศาสตร์ เช่น กริมม์ กลับมีความเห็นตรงกัน
 ข้าม คือเห็นว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาไม่มีไวยากรณ์ (Grammarless
 English) คือไม่มีกฎเกณฑ์ไวยากรณ์สำหรับแปลงวิภัติบัญญัติ เหมือน
 กับภาษาอื่นในยุโรป แสดงว่าลักษณะดีเลิศ ควรที่ภาษาอื่น ๆ จะเอา
 อย่างภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่มีใครสนับสนุนเห็นดีด้วย (Syces'
 Introduction to the Science of Language, Vol. 1, p. 67)

ตระกูลภาษา

ก่อนอธิบายถึงเรื่องตระกูลภาษา จะกล่าวถึงเรื่องกลุ่มภาษา
 (Speech community) เสียก่อน กลุ่มภาษาในที่นี้ หมายถึงชาวชน
 กลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาเดียวกัน

ตามธรรมชาติชนชาวเดียวกันหรือชาติเดียวกัน ในชั้นเดิมก็ยัง
 เป็นชนหมู่น้อย และรวมอยู่ในถิ่นเดียวกัน ภาษาที่ใช้พูดก็เป็นภาษา
 เดียวกัน คนในกลุ่มอาจพูดผิดเพี้ยนเสียงของคำไปจากหมู่บ้าน
 ในलगคำ แต่ก็กันไปโดยเอกเทศเท่านั้น จึงกล่าวได้เป็นส่วนรวม
 ว่าคนในกลุ่มนั้นทั้งหมดพูดภาษาเดียวกัน

ถ้าชาวชนในกลุ่มภาษาที่กล่าวนี้มีจำนวนมาก^๕ ต่างแยกย้ายไปอยู่ในถิ่นห่างไกลกัน ภาษาที่พูดก็จะแยกเพี้ยนกันไปตามเงื่อนไขแห่งเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถ้ายังมีทางติดต่อกันอยู่ ภาษาที่แยกออกไปก็จะกลายเป็นภาษาถิ่นของกลุ่มภาษานั้น แยกไปอยู่ห่างไกลไม่มีทางจะติดต่อกันได้โดยเด็ดขาดเป็นเวลานาน ภาษาก็จะผิดเพี้ยนไปมากจนพูดไม่เข้าใจกันเท่ากับเป็นคนละภาษาก็ได้

ภาษาที่มอญในโลกนี้ผิดเพี้ยนและแตกต่างกันมีจำนวนเห็นจะนับได้เป็นพัน ๆ ถ้าเอารูปภาษาเหล่านี้มาวิเคราะห์พิจารณาก็อาจแยกและรวมกันได้เป็น ๔ ชนิด ดังกล่าวมาแล้ว นี่เป็นประการที่หนึ่ง

เอาคำพูดต่าง ๆ ในภาษาที่มีรูปอยู่ในชนิดหรือจำพวกเดียวกันนี้มาแบ่งหมวดหมู่เลือกเอาคำที่เป็นสามัญ อันอาจมีใช้มาแล้วแต่เดิมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือคำดั้งเดิมของภาษานั้น ๆ มาวิเคราะห์ดูตามหลักแห่งการกลายเสียงและความหมาย - ถ้ามีพ้องกันมาก ก็อาจถือได้ว่า ภาษาที่มีรูปอย่างเดียวกันและมีคำเดิมพ้องกัน อาจสืบมาจากแม่ภาษาเดียวกันก็ได้ นี่เป็นประการที่สอง

เมื่อภาษาใด ๆ มีลักษณะทั้งสองประการพ้องกันในหลักใหญ่ ดังนี้ ถ้าสามารถสืบสาวเอาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาวชนที่พูดภาษาที่พ้องกันนี้ มาประกอบพิจารณาด้วย ก็อาจทำให้การวิเคราะห์และพิจารณาแน่นนอนยิ่งขึ้น นี่เป็นประการที่สาม

แต่หลักในประการที่สามนี้ จะอาศัยช่วยไม่ได้มากนัก เพราะเรื่องราวทางประวัติศาสตร์มีอยู่ไม่กี่พันปี ส่วนภาษานั้นโดยมากเกิดมีมาแล้วก่อนประวัติศาสตร์ จะเป็นกึ่งพันปีหมื่นปีหรือตั้งแสน ๆ ปี ก็ทราบไม่ได้ เพราะฉะนั้นหลักประการที่สามนี้ใช้เป็นเครื่องประกอบหลักประการหนึ่งและที่สอง ในเมื่อสามารถจะนำมาใช้ได้เท่านั้น

ตัวอย่างภาษาของชาวตะวันตกส่วนใหญ่ และภาษาเซบรูและอาหรับมีรูปเป็นภาษามิวัดติบัจย แต่คำเดิมในภาษาส่วนใหญ่ไม่พ้องกัน ทั้งรูปตัวธาตุในภาษาก็ต่างกัน จะถือว่าเป็นตระกูลภาษาเดียวกันหาได้ไม่

ภาษากรีก ละติน และสันสกฤต มีลักษณะพร้อมด้วยหลักทั้งสองประการ จึงถือได้ว่าเป็นภาษาอยู่ในตระกูลเดียวกัน

ภาษาฝรั่งเศส อิตาลี สเปน โปรตุเกส มีลักษณะเหมือนกับภาษาละตินทั้งสองประการ และสามารถแยกหลักที่สาม คือทางประวัติศาสตร์มาประกอบช่วยได้ด้วย จึงถือได้ว่าภาษาเหล่านี้มีแม่ภาษาหรือสืบมาจากละติน

ภาษาไทยและภาษาจีน มีลักษณะพ้องกันด้วยหลักทั้งสองประการ แม้จะไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์มาประกอบช่วยด้วย ก็ถือได้ว่าเป็นภาษาตระกูลเดียวกัน ที่กล่าวนี้เป็นเรื่องตระกูลของภาษา ไม่เกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติ อย่าเอามาปะปนกันเพราะเป็นคน

ละเรื่อง พวกยิวที่เกิดอยู่ในประเทศต่าง ๆ ก็พูดภาษาของชาวประเทศนั้น ชาวนิโกรในประเทศสหรัฐอเมริกา ก็พูดภาษาอเมริกัน ชาวเม็กซิโกก็พูดภาษาสเปน ชาวบราซิลก็พูดภาษาโปรตุเกส ชาวจีนบ้างก็พูดภาษามลายูเหล่านี้เป็นต้นหาได้พูดภาษาเดิมแห่งเชื้อชาติของตนไม่ เพราะฉะนั้น คำว่าตระกูลภาษา ไม่ได้หมายความว่าผู้พูดภาษาใดจำเป็นจะต้องมีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นญาติกันในทางเชื้อชาติเสมอไปไม่ จะกล่าวได้แต่เพียงว่าเป็นญาติกันในทางภาษาที่พูดเท่านั้น

ที่ว่าภาษานั้นภาษานี้สืบหรืออยู่ในตระกูลนั้นตระกูลนั้น เช่น ภาษาฝรั่งเศสสืบมาจากภาษาละตินเป็นแม่ภาษา ไม่ได้หมายความว่าภาษาละตินคลอคลุกออกมาเป็นภาษาฝรั่งเศสเมื่อเวลานั้น หรือปีนั้นนั้นอย่างการคลอคลุกของคนหรือสัตว์ / เราอาจกล่าวได้เพียงว่า ภาษาฝรั่งเศสสืบมาจากภาษาละติน เพราะมีรูปภาษาและคำเดิมพ้องกันเป็นส่วนใหญ่และเกิดมีขึ้นในดินแดนถิ่นหนึ่งและในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ที่กล่าวได้เพียงเท่านั้นก็เพราะการที่ภาษาละตินในดินแดนถิ่นหนึ่งจะกลายมาเป็นภาษาฝรั่งเศสเป็นเรื่องค่อยเป็นค่อยไป คือค่อยเพี้ยนค่อยกลายไปจากละตินทีละน้อย ๆ โดยไม่รู้สีกตัว จะรู้สึกว่ามีผิดกัน ก็ต่อเมื่อล่วงเลยเวลามานานแล้ว และจะบอกไม่ได้ว่าภาษาละตินในดินแดนถิ่นนั้นไปหมดลงตรงไหนและเมื่อไร แล้วเกิดเป็นภาษาฝรั่งเศสขึ้นเมื่อไร

ตระกูลภาษาชนิดที่มีวิภัติปัจจัย

ในบรรดาภาษาที่มีวิภัติปัจจัย แบ่งออกได้ตามหลักที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นสามตระกูลภาษา คือ ๑. แฮมิติก (Hamitic) ๒. เซมิติก (Semitic) และ ๓. อินเดีย-ยุโรป (Indo-European)

๑. ตระกูลภาษาแฮมิติก เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในหมู่ชาวยุโรปตอนเหนือของทวีปแอฟริกา และแยกออกเป็น ๓ สาขา คือ:-

(ก) ภาษาอียิปต์เก่า (ภาษาอียิปต์ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้ภาษาอาหรับ) และภาษาคอปติก (Coptic ซึ่งเป็นภาษาของชาวพื้นเมืองอียิปต์ที่เรียกว่าชาวคอปต์-Copt)

(ข) ภาษาของชาวต่าง ๆ ในตอนเหนือของทวีปแอฟริกา ซึ่งอยู่ถัดอียิปต์ออกไปทางตะวันตก (มี Libyan, Numidian, Berber, Kabyle etc.)

(ค) ภาษาเอธิโอเปีย (Ethiopian คือภาษาของชาวประเทศเอธิโอเปียหรืออบิสซิเนีย) โซมาลี (Somali คือภาษาของชาวประเทศโซมาเลีย) และภาษาของชนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ถัดอียิปต์ออกมาทางตะวันออก

ชนชาติที่พูดภาษาในตระกูลแฮมิติกในปัจจุบันนี้ เปลี่ยนมาใช้พูดภาษาอาหรับเป็นส่วนมาก เพราะพวกเขาหันนำเอาลัทธิอิสลามไปเผยแผ่ ชาวชนเหล่านี้ส่วนมากจึงเข้ารับอิสลามและใช้ภาษาอาหรับ

ยกเว้นแต่ชาวคอปต์และชาวเอธิโอเปีย ซึ่งนับถือลัทธิศาสนาคริสต์

๒. ตระกูลเซมิติก* (Semitic) เป็นภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในดินแดนอาหรับ อิรักและเอเชียช้อย แยกออกเป็น ๓ สาขา คือ:-

(ก) สาขาเหนือ ได้แก่ภาษาอาระไมอิก (Aramaic) ซึ่งเป็นภาษาของชนชาวช้อน มีภูมิลำเนาแถบโบราณอยู่ในเอเชียช้อย บัดนี้สูญชาติไปหมดแล้ว

(ข) สาขากลาง ได้แก่ ภาษาเฮบรูหรือยิว ซีเรียน ฟินีเซียน แอสซีเรียน บาบิโลเนียน ฯลฯ ภาษาเหล่านี้ในปัจจุบันเหลือแต่ภาษาเฮบรู นอกนั้นเป็นภาษาของชนชาติโบราณที่สูญไปแล้วหรือกลายเป็นชาติและภาษาในประเทศอาหรับและอิรักไป

(ค) สาขาใต้ ได้แก่ภาษาอาหรับ
ภาษาเซมิติกทั้ง ๓ สาขานี้ ถ้าตัดเอาภาษาที่สูญไปแล้วออกเสีย ก็เหลือแต่ภาษาเฮบรู และภาษาอาหรับ ซึ่งอาจแบ่งได้ใหม่เป็น ๒ สาขา คือสาขาเหนือได้แก่ภาษาเฮบรู และสาขาใต้ได้แก่ภาษาอาหรับ

* โดยเหตุที่ชนชาติต่าง ๆ ในตอนเหนือของทวีปแอฟริกาที่พูดภาษาในตระกูลเซมิติก ส่วนมากนับถือลัทธิศาสนาอิสลาม ภาษาในตระกูลนี้จึงเข้าไปปนกับภาษาอาหรับ ทั้งรูปภาษาก็อย่างเดียวกันและเข้ากันได้ดีจนแยกกันไม่ใคร่ออก ลางที่จึงเรียกรวมกันว่า ตระกูลภาษาแฮมิตอ-เซมิติก

๓. ตระกูลภาษาอินเดีย-ยุโรป เป็นภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ใน
อินเดียตอนกลางและในทวีปยุโรปส่วนมาก และรวมทั้งสหรัฐอเมริกา
ด้วย ตระกูลอินเดีย-ยุโรป เดิมเรียกว่า อารยัน และแบ่งออกเป็น

- (ก) ภาษาอารยันแห่งอินเดียตอนกลางหรือมัธยมประเทศ
- (ข) ภาษาอิหร่านแห่งประเทศเปอร์เซีย
- (ค) กรีก
- (ฅ) อิตาลิก
- (ง) เยอรมนิก (Germanic or Teutonic)
- (จ) เคลติก (Celtic)
- (ฉ) สลาวิก (Slavic)

ภาษา (ก) อารยันแห่งอินเดีย และ (ข) ภาษาอิหร่านแห่ง
เปอร์เซีย สองทีกั้เรียกรวมกันว่า ตระกูลภาษาอารยันตะวันออก
ส่วนภาษาในทวีปยุโรป แต่ (ค) ถึง (ฉ) เรียกรวมกันว่า ตระกูล
ภาษาอารยันตะวันตก

ถึงตรงนี้ ควรจะกล่าวถึงคำอารยันซึ่งใช้เป็นชื่อเรียกตระกูล
ภาษานี้ แล้วทำไมจึงมาเปลี่ยนเป็นเรียกว่าอินเดีย-ยุโรป อารยันเป็น
คำสืบมาจากคำอริยะในภาษาสันสกฤต ซึ่งมีปรากฏเป็นคำเก่าแก่อยู่ใน
คัมภีร์ฤคเวทบ่อย ๆ ใช้เรียกเป็นชื่อชาติและคำยกย่องพวกพราหมณ์ที่
นับถือบูชาทวยเทพในพระเวท เพื่อให้แตกต่างกับชนชาวอื่นที่ถือว่า
เป็นศัตรูและเรียกว่าพวกทัสยู เพื่อให้ผิดกับทัสยูซึ่งเป็นชาติไม่รู้จัก

ไถนาหรือประกอบกิจกรรม จึงเป็นพวกยังไม่เจริญเป็นอนารยชน ชาวเปอร์เซียเรียกชื่อชาติของตนว่าอิหร่าน ก็เป็นคำเดียวกับอารยัน เป็นแต่เสียงเพี้ยนไปเท่านั้น

เมื่อนักปราชญ์ทางนิรุกติศาสตร์ต้องการจะหาคำสำหรับตั้งชื่อเรียกตระกูลภาษานี้ จึงนำเอาคำอารยันมาใช้ เพราะเห็นว่าคำสันสกฤตที่เรียกง่าย ๆ ต่อมาเมื่อเห็นว่อารยันเป็นคำใช้เรียกชื่อชาวอริยกะในอินเดียและอิหร่าน จะนำเอามาตั้งเป็นชื่อตระกูลภาษา ที่รวมและครอบคลุมไปถึงภาษาต่าง ๆ ส่วนมากในยุโรปด้วย ความก็แคบไปอาจทำให้เข้าไม่ผิดไปได้ จึงมีผู้เสนอชื่ออื่น ๆ อีกหลายชื่อ เช่น เรียกว่าภาษาสันสกฤตบ้าง ยาเพติกบ้าง คอเคเซียนบ้าง แต่ก็ไม่เป็นที่ตกลงกัน เพราะคำที่เสนอมานี้ไม่กว้างพอ และมีข้อขัดข้องต่าง ๆ ในชื่อเหล่านี้

ต่อมาบอปป์ (Bopp) นักปราชญ์นิรุกติศาสตร์เยอรมันเสนอให้ใช้ว่าอินโด-เยอรมนิก หรืออินเดีย-เยอรมัน แต่ก็นิยมใช้กันอยู่ในหมู่นักนิรุกติศาสตร์เยอรมันเท่านั้น ส่วนนักนิรุกติศาสตร์ฝรั่งชาติอื่นที่ไม่ใช่เยอรมันไม่ยอมใช้ด้วย ในที่สุดมีผู้เสนอให้ใช้ว่าอินโด-ยูโรเปียน หรืออินเดีย-ยุโรป ก็เป็นที่ตกลงยอมใช้กันทั่วไป มีเสียอยู่ที่ไม่กินความไปถึงภาษาอิหร่านและเป็นคำยาวไม่กะทัดรัดเหมือนคำอารยัน ซึ่งเป็นคำที่คุ้นกันอยู่แล้วมาเป็นเวลานาน เหตุนี้จึงมีคำใช้เรียกชื่อตระกูลภาษานี้ในตำรานิรุกติศาสตร์เป็นสองอย่าง ถ้าเป็นตำรารุ่นเก่าก็เรียก

ว่าอารยัน ถ้าเป็นคำารุ่นใหม่ก็เรียกว่าอินเดีย-ยุโรป แม้กระนั้นเมื่อจะอ้างชื่อรวมของชนชาติที่เป็นบรรพบุรุษใช้ภาษาในตระกูลนี้มาแต่ดึกดำบรรพ์ ก็ยังต้องเรียกว่าชาวอารยันอยู่

ภาษาตระกูลอินเดีย - ยุโรป ในพวกอารยันตะวันออก

ภาษาอินเดีย-ยุโรป ในพวกอารยันตะวันออก แบ่งออกเป็น ๒ พวก คือ (ก) ภาษาอารยันในอินเดีย และ (ข) ภาษาอิหร่าน

(ก) ภาษาอารยันในอินเดีย

ภาษาอารยันในอินเดียแห่งตระกูลอินเดีย-ยุโรป แบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือ ๑. เก่า ๒. กลาง และ ๓. ใหม่

๑. ภาษาสมัยเก่า ได้แก่ภาษาสันสกฤต ซึ่งในภาษาตัวเองยังแบ่งออกเป็นหลายรุ่น รุ่นเก่าที่สุด ได้แก่ภาษาสันสกฤตที่ใช้อยู่ในคัมภีร์ฤคเวทซึ่งมีอายุคืดอย่างหยาบ ๆ ก็ในราวสี่พันปี คัมภีร์พระเวทที่เป็นบทสวดขับสดุติเทพเจ้ามีอยู่ ๔ คัมภีร์ เรียกรวมว่าพระเวทสี่หิตาคือ ฤคเวท สามเวท ยัจฺรูเวท และอถรรพนเวท ภาษาสันสกฤตที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวทนี้ มีลักษณะภาษาเป็นคนละรุ่นไม่เหมือนกันทีเดียวที่นับว่าเป็นรุ่นเก่ากว่าเพื่อน คือภาษาสันสกฤตในคัมภีร์ฤคเวท ซึ่ง

อาจเป็นภาษาของชาวอารยันที่ใช้กันอยู่ในดินแดนเหนือลุ่มน้ำสินธุก่อน
ที่อพยพเข้ามาอยู่ในมัธยมประเทศ (ภาษาสันสกฤตที่มีอยู่ในคัมภีร์
พระเวททั้ง ๔ มีลักษณะผิดกับภาษาสันสกฤตในรุ่นหลัง ๆ ก็ที่รูป
ไวยากรณ์ส่วนรูปเสียงของคำคงคล้ายคลึงกัน ไม่สู้ผิดกันมากนัก)

ภาษาสันสกฤตแห่งคัมภีร์พระเวท จะมีผู้รู้และใช้กันอยู่ในสมัย
พระเวท ก็แต่ผู้ที่คงแก่เรียนในภาษานั้น ได้แก่พวกพราหมณ์ ส่วน
สามัญชนสมัยนั้น คงใช้ภาษาถิ่นของตน ล่วงเวลาต่อมา ภาษา
สันสกฤตนี้ ค่อยกลายลักษณะไปเป็นภาษาหนังสือ มากกว่าจะเป็น
ภาษาพูดกันตามปรกติ

ต่อมามีนักปราชญ์คนหนึ่งชื่อ ปาณินิ ได้รวบรวมหลักเกณฑ์
ต่าง ๆ ของภาษาที่มีอยู่ในคัมภีร์พระเวท เอามาจัดระเบียบให้เป็น
หมวดหมู่ สร้างเป็นตำราไวยากรณ์ภาษาขึ้น ซึ่งจัดว่าเป็นตำรา
ไวยากรณ์เก่าแก่ที่สุดที่ปรากฏมี และให้ชื่อภาษาที่กล่าวไว้ในตำรา
ไวยากรณ์ว่าสันสกฤต แปลว่าเอาสิ่งที่มีอยู่โดยธรรมชาติ มารวมเข้า
ให้เป็นหมวดหมู่ เปรียบเหมือนเอาดอกไม้ต่าง ๆ มาร้อยเป็นพวง
มาลัย ให้มีระเบียบเรียบร้อยเป็นวัจิตรรจนาของภาษา ผิดกับภาษา
ธรรมชาติที่ไม่มีไวยากรณ์เป็นเครื่องจัดระเบียบหมวดหมู่ หรือกล่าวอีก
อย่างหนึ่ง ภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่แต่งสร้างขึ้น ผิดกับภาษาธรรมชาติ
ที่เป็นไปเองตามสภาพของภาษา ภาษาสันสกฤตสมัยพระเวทที่กล่าวนี้

เรียกว่าภาษาสันสกฤตคลาสสิก ซึ่งถือว่าเป็นภาษาแบบแผนดีเลิศ
หรือภาษาอารยันในอินเดีย ที่จัดว่าเป็นภาษาสมัยเก่า

๒. ภาษาสมัยกลาง ได้แก่ภาษาปรากฏต คือภาษาถิ่นของ
ชาวอารยัน ได้กล่าวมาแต่ต้นว่า ภาษาถิ่นคือภาษาใดภาษาหนึ่งที่ใช้
พูดกันในท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งย่อมมีแลกเปลี่ยนกันไปตามท้องถิ่น ไปถึง
ภาษาของชาวอารยันในประเทศอินเดีย ภาษาที่ใช้อยู่ในคัมภีร์พระเวท
ในชั้นเดิมก็เป็นแต่ภาษาถิ่นหนึ่งเท่านั้น ส่วนชาวอารยันถิ่นอื่นก็มี
ภาษาถิ่นสำหรับใช้พูดในท้องถิ่นของตนเหมือนกัน แต่เมื่อภาษาถิ่น
ที่ใช้อยู่ในคัมภีร์พระเวทเป็นภาษาของลัทธิศาสนาพราหมณ์ ซึ่งชาว
อารยันไม่ว่าถิ่นใดย่อมนับถือและพวกพราหมณ์ไม่ว่าถิ่นใดจะต้องมีหน้า
ที่ศึกษา ประกอบทั้งนักปราชญ์ปาดินิได้แต่งตำราไวยากรณ์สำหรับ
ภาษานั้น โดยวางระเบียบกฎเกณฑ์ไว้เรียบร้อยด้วย และให้ชื่อว่า
ภาษาสันสกฤต จึงทำให้ภาษาสันสกฤตมีระเบียบเรียบร้อยเป็นแบบแผน
แน่นอน ดีกว่าภาษาของชาวอารยันในถิ่นอื่น ส่วนคนสามัญที่ไม่ได้
ศึกษาภาษา^{นี้} โดยเฉพาะ ย่อมใช้ภาษาถิ่นของตนสืบมา ภาษาถิ่น
เหล่านี้ในชั้นเดิมไม่มีวรรณคดีเป็นภาษาหนังสือ เมื่อนานเวลาก็อยม
สูญไปหรือไม่ก็กลายรูปไปตามเหตุการณ์แห่งประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่า
ภาษาถิ่นเหล่านี้กลางภาษา ต่อมาจะมีวรรณคดีเกิดขึ้นในภาษาถิ่นของ
ตนก็เป็นไปเฉพาะถิ่น ไม่ได้เป็นภาษาแบบแผนแพร่หลายใช้กันทั่วไป
ในที่สุดก็ต้องสูญหรือหายไปตามเหตุการณ์ในเวลาไม่ช้าก็เร็ว ภาษา

ถิ่นของชาวอารยันในอินเดียเหล่านี้ ได้ชื่อรวมว่าภาษาปรากฤต)
 แต่ ตมมา พวกพราหมณ์มีความเห็นว่า สันสกฤต เป็นแม่
 ภาษาของชาวอารยันในอินเดีย ส่วนภาษาปรากฤตออกจากภาษา
 สันสกฤตอีกที แต่เป็นภาษาไม่มีไวยากรณ์ จึงบกพร่องจะถือเอาเป็น
 แบบแผนของภาษาไม่ได้ เพราะเป็นภาษาของคนสามัญใช้พูดกัน จึง
 จัดได้ว่าเป็นภาษาชั้นต่ำ ผิดกับภาษาสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาชั้นสูง
 ความเห็นที่ว่านี้นักภาษาโดยเฉพาะชาวอินเดีย ก็ยังคงมีความเห็น
 เช่นนี้อยู่ แต่ก็มีนักภาษาชาวตะวันตกหลายคนไม่เห็นด้วย ชำล้างท่าน
 เห็นว่าภาษาสันสกฤตเป็นภาษาหนังสือเท่านั้น ไม่เคยเป็นภาษาพูดกัน
 ตามธรรมดา (ดู John Beam's Comparative Grammar of the
 Modern Aryan Language of India)

ปัญหาเรื่องภาษาสันสกฤตเป็นแม่ภาษาของภาษาปรากฤตหรือ
 ไม่มีได้เป็นที่ตกลงกันเด็ดขาด ก็ด้วยความเห็นของชาวตะวันตกพวก
 หนึ่งไม่ใช่เป็นนักปราชญ์ทางภาษาสันสกฤต แต่เป็นนักปราชญ์ทาง
 ภาษาปัจจุบันของอินเดีย สามารถพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า ภาษาต่าง ๆ
 ที่ใช้พูดกันในอินเดีย นั้น ไม่ได้ออกหรือสืบต่อโดยตรงจากภาษาสัน
 สกฤต แต่ว่าสืบมาจากภาษาคั้งเดิมของชาวอารยัน อันเป็นภาษาเก่า
 เก่ากว่าภาษาสันสกฤต ลงที่จะเก่ากว่าภาษาสันสกฤตในคัมภีร์พระเวท
 เสียด้วยซ้ำ ภาษาสันสกฤตก็ดี ภาษาปรากฤต หรือภาษาถิ่นของ
 อินเดียในสมัยโบราณก็ดีตลอดจนภาษาต่าง ๆ ที่ใช้พูดกันปัจจุบัน ล้วน

สืบมาจากภาษาดั้งเดิมของชาวอารยันที่กล่าววนด้วยกันทั้งนั้น ภาษาดั้งเดิมของชาวอารยันนั้น ในสมัยก่อนยุคพระเวท แยกออกเป็น ๒ ทาง ทางหนึ่งไปเป็นภาษาสันสกฤต ซึ่งภายหลังเลิกใช้พูดกันเป็นปรกติ แล้วมาเป็นภาษาของพวกพราหมณ์โดยเฉพาะโดยได้วางกฎเกณฑ์เป็นไวยากรณ์ขึ้นมามากมาย จนกลายเป็นภาษาที่มนุษย์แต่งสร้างขึ้น (Artificial Language) ให้อาศัยเป็นภาษาตามธรรมดาไม่ อีกทางหนึ่งไปเป็นภาษาปรากฏหรือภาษาถิ่นโบราณของอินเดีย ภาษาสันสกฤตเจริญเต็มที่สมัยเมื่อมีตำราไวยากรณ์ของปาณินิ ส่วนภาษาปรากฏเป็นที่นิยมกันแพร่หลายขึ้นสมัยเมื่อมีตำราไวยากรณ์ภาษาปรากฏของวรรุจิ ชื่อว่าคัมภีร์ปรากฏประกาศ (ดู Prof. Rudolf Hoenle, Comparative Grammar of the Gaudian Languages Sir. George Grierson Comparative Dictionary of the Bihari Language)

เมื่อชาวอารยัน มาตั้งถิ่นฐานลงในดินแดนตอนเหนือของประเทศอินเดีย คือมัธยมประเทศแล้ว ได้แผ่อารยธรรมลงไปทางใต้ ภาษาปรากฏของชาวอารยันจึงแพร่หลายออกไปเป็น ๓ ทาง ทางหนึ่งแผ่ไปทางตะวันตกลงไปตามแนวลุ่มน้ำสินธุ ทางหนึ่งแผ่ไปทางตะวันออก ลงไปตามแนวลุ่มน้ำคงคา และอีกทางหนึ่งลงไปใต้ผ่านช่องทิวเขาวินธัย

ภาษาปรากฏที่แผ่ไปทางตะวันตกเรียกว่า ภาษาอปภุรฺศ อันเป็นภาษาปรากฏที่แพร่หลายไปในแผ่นดินลุ่มน้ำสินธุ แล้วแผ่เรื่อยลง

ไปตามแนวฝั่งทะเลทางตะวันตกของอินเดียไปสู่ดลง ณ ที่ซึ่งเป็นเมือง
บอมเบย์

ภาษาปรากฤตที่แผ่ไปทางตะวันออก เรียกว่าภาษามาคธี หรือ
ภาษามคร อันเป็นภาษาปรากฤตที่แพร่หลายไปในดินแดนลุ่มแม่น้ำ
คงคาและแม่น้ำยมนา ภาษามาคธีหรือมครในที่นี้เป็นคนละภาษากับ
ภาษาบาลี ซึ่งใช้อยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก

ภาษาปรากฤตที่แผ่ไปทางใต้ เรียกว่าภาษามหาราษฏรีและ
ภาษาเสารเสนีอันเป็นภาษาปรากฤตที่แพร่หลายไป ในดินแดนตอนใต้
ของอินเดีย ซึ่งอยู่ถัดทิวเขาวิษัณลงไปจนจกกับภาษาต่างๆ ในตระกูล
ทวารวិฑ อันเป็นคนละตระกูลภาษา

ภาษาปรากฤตทั้งสามนี้ เมื่อล่วงเวลานาน ก็มีลักษณะเพี้ยน
เกิดเป็นภาษาถิ่นต่างๆ ในปัจจุบันเป็นกลุ่มๆ กันไป เพราะไปผสม
เข้ากับภาษาของชาวพื้นเมืองที่เรียกว่าทัสยु ซึ่งได้สูญภาษาของตนไป
เพราะกลายเข้าไปอยู่ในภาษาปรากฤต ภาษาปรากฤตมหาราษฏรี ต่อ
มากลายเป็นภาษามราฐี ภาษาเสารเสนีกลายเป็นภาษาภรช และภาษา
มาครีกลายเป็นภาษาพิหารี อันเป็นภาษาถิ่นในปัจจุบันนี้

ภาษาปรากฤตมีความเจริญเฟื่องฟูในสมัยโบราณ ก็ในสมัยที่
ได้เป็นภาษาในพุทธศาสนาและศาสนาเชน เมื่อพุทธศาสนาแพร่หลาย
ไปตอนใต้ของอินเดียและลังกา ภาษามาคธีก็แพร่หลายตามไปด้วย
แล้วกลายเป็นภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาหนังสือใช้อยู่ในวรรณคดีทาง

พุทธศาสนา ส่วนภาษามหาราษฎร พวกนับถือศาสนาเซนนำไปใช้เป็นภาษาทางศาสนาที่กล่าวนี้ ส่วนหนึ่งเรียกชื่อว่าภาษาอรุทุมาคี เพราะฉะนั้นภาษาปรากฏที่คงถาวรสืบต่อมาได้นาน ก็แต่ภาษาปรากฏที่ตะวันออกและภาษาปรากฏที่ใต้เพราะนำเอาไปใช้เป็นภาษาหนังสือของศาสนาพุทธ และศาสนาเซน ส่วนประชาชนยังใช้ภาษาปรากฏตามท้องถิ่นของตนสืบมา ครั้นแล้วภาษาปรากฏเหล่านี้ ก็กลายและขยายตัว มีเสื่อมและเจริญตามวิสัยของภาษา จนกลายเป็นภาษาถิ่นต่างๆ ในอินเดียปัจจุบัน

๓. ภาษาสมัยใหม่ ได้แก่ภาษาต่างๆ ในปัจจุบัน ภาษาเหล่านี้แม้จะเข้าใจกันว่าสืบมาจากภาษาปรากฏ แต่ลักษณะของภาษาผิดกันมาก เพราะมีภาษาตระกูลอื่นที่ไม่ได้สืบไปจากภาษาของชาวอารยันเข้าไปผสมปะปน มากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ๑

ภาษาเหล่านี้มีมากด้วยกัน ถ้าจะแบ่งเอาแต่ส่วนใหญ่เป็น ๑๒ ภาษา คือตอนเหนือและตะวันตก ภาษาอักษิรี สินธิปัญจาปี กุชราฐี และซินดีตอนใต้ ภาษามราฐี ตอนตะวันออก ภาษาพิหารี โอฎยา เบงกาลี เนปาลี ปหารี และอัสสัม

(ข) ภาษาอิหร่าน

ภาษาอารยันตะวันออกในตระกูลอินเดีย-ยุโรปพวกที่ ๒ คือ

ภาษาอิหร่าน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงภาษาสันสกฤตมากกว่าภาษาอื่นในตระกูลเดียวกัน ภาษานี้แบ่งออกเป็น ๓ สมัยเหมือนกันคือ ๑. เก่า ๒. กลาง ๓. ใหม่

๑. ภาษาสมัยเก่า ได้แก่ภาษาเซนต์ (Zend) หรืออะเวสตัน (Avestan) อันเป็นคำมาจาก เซนต์อะเวสตะ (Zend-Avesta) ชื่อคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ของลัทธิศาสนาไซโรอัสเตอร์ (Zoroaster) ลัทธิศาสนาเป็นศาสนาดั้งเดิมของชาวอิหร่านหรือเปอร์เซีย มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันกับลัทธิศาสนาพราหมณ์สมัยยุคเวท เพราะฉะนั้นภาษาเซนต์จึงนับได้ว่าเป็นภาษาเก่าแก่ไม่แพ้ภาษาสันสกฤตสมัยพระเวท ซึ่งลักษณะรูปภาษาก็คล้ายคลึงกันมาก เพราะด้วยเหตุนี้เอง จึงรวมภาษาสันสกฤตสมัยยุคเวทและภาษาเซนต์เข้าด้วยกัน เรียกว่าภาษาตระกูลอินเดีย-อิหร่าน (Indo-Iranian Language)

๒. ภาษาสมัยกลาง ได้แก่ภาษาปะลาวิ (Pahlavi) หรือเปะเลวิ (Pehlevi) ถ้าจะเปรียบกับภาษาในอินเดีย ภาษาปะลาวิก็น่าเท่ากับภาษาปรากฤต ภาษาเซนต์เท่ากับภาษาสันสกฤต ภาษาปะลาวินี้ต่อมากลายเป็นภาษาปาร์ซี คือภาษาของชาวปาร์ซีหรือเปอร์เซียเดิม ที่ลี้ภัยจากพวกอิสลามมาอาศัยอยู่ในอินเดีย

๓. ภาษาสมัยใหม่ ได้แก่ภาษาอิหร่านหรือเปอร์เซียในปัจจุบัน ซึ่งผิดกับภาษาเดิมคือภาษาสมัยเก่าและสมัยกลางอย่างลิบลิบ เพราะภาษาอิหร่านปัจจุบันมีภาษาอาหรับเข้าไปปนตงครั้งก่อน เพราะในยุค

หลังชนชาติอาหรับไปมีอำนาจเป็นใหญ่ในประเทศเปอร์เซีย แล้วพยายามเผยแพร่ลัทธิศาสนาอิสลามจนประชาชนเข้ารับลัทธิอิสลามหมด เหตุนี้ ภาษาและธรรมเนียมประเพณีของชาวเปอร์เซียปัจจุบันส่วนใหญ่จึงเป็นอย่างอาหรับ ส่วนชาวเปอร์เซียที่ไม่ยอมเข้ารับลัทธิอิสลาม จึงลี้ภัยมาอยู่ในอินเดีย นำเอาภาษาเดิมมาด้วย เพราะจะหนีภาษาปาร์ซีจึงผิดกับภาษาเปอร์เซียปัจจุบัน

ตอนพรหมแดนตะวันตกของเปอร์เซีย ซึ่งต่อกับประเทศตุรกี มีภาษาคาบเส้นอยู่ในระหว่างภาษาอิหร่านและภาษาตุรกีอยู่ ๒ ภาษา คือภาษาอาร์มีเนียนและภาษาเคิร์ด (Kurd) ของชาวชนชั้นนี้ใช้พูดกันอยู่ แต่ลักษณะของภาษาใกล้เคียงมาทางอิหร่านในนิรุกติศาสตร์ จึงสมควรจะเข้าใจว่าเป็นสาขาของภาษาอิหร่าน

ภาษาลังกา ภาษามัลดีฟ และภาษายิปซี

ภาษาลังกาหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งภาษาเอลู เป็นภาษาซึ่งศาสตราจารย์ วี. ส. เควิตส์ ว่าเป็นภาษาของชาวอารยันซึ่งใช้พูดกันทางฝั่งทะเลตะวันตกของอินเดีย พวกที่พูดภาษานี้ยกเข้ามาอยู่ในเกาะลังกา แล้วขับไล่พวกชาวพื้นเมืองเดิมคือพวกเวดดาห์ (Veddah) หนีเข้ามาไปอยู่ลึกกลางเกาะ

ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศอินเดีย ตอนที่พรหมแดนของประเทศปากีสถานตะวันตก กับประเทศอัฟกานิสถาน

เป็นที่อยู่ของพวกปาทานซึ่งเราเรียกว่าพวกแซกหัวโต พวกนี้และรวม
 ทั้งพวกอาฟกานแห่งประเทศอาฟกานิสถาน ใช้ภาษาเรียกว่าภาษาปัชตู
 (Pashtu) หรือ ปัชตุ (Pukhatu) และปาทานก็เรียก แต่เดิมภาษา
 ปัชตุนั้นจัดเข้าไว้เป็นสาขาหนึ่งของภาษาอิหร่าน แต่บัดนี้ถือว่าเป็น
 ภาษาคาบเส้นอยู่ในระหว่างภาษาอารยันในอินเดียกับภาษาอิหร่าน มี
 รูปภาษาปรากฏ แต่กลางลักษณะก็ใกล้เข้าไปมากทางภาษาเปอร์เซีย

ภาษาอิปซี หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าภาษาโรมันนี่ (Romany)
 เป็นภาษาที่จัดเข้าไว้ในภาษาอารยันสาขาหนึ่ง พวกอิปซีที่พูดภาษานี้
 ว่าเดิมอยู่ในประเทศอินเดีย แล้วย้ายถิ่นเร่ร่อนไปในแดนต่าง ๆ ใน
 ทวีปยุโรป ณ บัดนี้ ปรากฏทางสันนิษฐานว่าพวกอิปซีนี เมื่ออพยพ
 จากอินเดียแล้ว ได้เดินทางผ่านประเทศเปอร์เซีย อาร์มีเนีย กรีก
 รูมาเนีย และโบฮีเมีย (เชโกสโลวะเกีย) โดยลำดับ แล้วจึงกระจาย
 ไปในประเทศต่าง ๆ ของทวีปยุโรป ในราว ๖-๗ ร้อยปีที่ล่วงมานี้

ภาษาตระกูลอินเดีย-ยุโรป ในพวกอารยันตะวันตก

ภาษาอารยันตะวันตกในตระกูลอินเดีย-ยุโรป แบ่งออกเป็น
 ๕ พวก คือ (ก) กรีก (ข) อิตาลี (ค) เคลติก (Keltic) (ง) เยอรมนิก และ (จ) สลาวิก

(ก) กรีก

ภาษากรีก หรือ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่าภาษาเฮลเลนิก (Hellenic) ภาษานี้แบ่งออกเป็นหลายถิ่นและหลายสมัย รูปภาษาใกล้เคียงไปทางภาษาสันสกฤตมากกว่าภาษาชาวอารยันอื่นทางตะวันตก, กรีกเป็นชาวอารยันพวกหนึ่ง ซึ่งในครั้งดึกดำบรรพ์จะมีภูมิลำเนาอยู่ที่ไหนทราบไม่ได้ ได้อพยพกันเข้ามาอยู่ในดินแดนประเทศกรีซ แล้วขยายตัวเข้ามาอยู่ทางฝั่งเอเชียช้อยด้วย ในชั้นเดิมพวกนี้คงจะพูดภาษาเดียวกัน ต่อมาलग พวกกลางเหล่าเลือนลงมาห่างไกลจากพวกเดิม ภาษาก็ผิดเพี้ยนกันขึ้นทีละน้อย ๆ แล้วแต่ท้องถิ่นอยู่ติดต่อกันหรือไกลกัน ถ้าภูมิภาคประเทศกรีซในแผนที่ จะเห็นว่าแผ่นดินประเทศกรีซมีทิวเขากั้นไว้เป็นตอนๆ เมื่อภูมิภาคมีลักษณะเช่นนี้ การไปมาหาสู่กันในสมัยโบราณย่อมมีได้น้อย เหตุนี้ความเป็นอยู่ของชาวกรีกที่อยู่ต่างถิ่นกัน จึงมีความแตกต่างในเรื่องภาษาแยกกันเป็นพวก ๆ แล้วแต่ถิ่นไหนอยู่ใกล้และไกลกัน ยิ่งนานวันภาษาก็ยิ่งแตกต่างกันก็ผิดเพี้ยนกันมากขึ้น พวกที่อยู่ในหุบเขาก็มักมีภาษาเป็นอย่างหนึ่ง และพวกที่อยู่ริมชายทะเลก็เป็นอีกอย่างหนึ่ง แล้วแต่สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นปัจจัย

ภาษากรีกแบ่งออกอย่างกว้าง ๆ ก็มี ๓ พวก คือ :-

๑. อีโอลิก (Acolic) เป็นภาษาใช้กันอยู่ในเอเชียช้อยและในประเทศกรีซกลางแห่ง (เช่น Lesbos, Bocotia, Thessaly)
๒. ไตริก (Doric) เป็นภาษาใช้กันอยู่ในประเทศกรีซ (แคว้น

Peloponesus) เกาะครีต (Crete) เกาะซิซิลี (Sicily) และอิตาลี
ตอนใต้

๓. ไอโอนิก (Ionic) เป็นภาษาใช้กันอยู่ในเอเชียน้อย เกาะ
ต่าง ๆ ในทะเลเอเจียน (Aegean) และในแคว้นอัทติกะ (Attica) ใน
ประเทศกรีซ นอกนยังแยกออกเป็นสมัยเก่า (Old Ionic or Epic)
และสมัยใหม่ (New Ionic)

นอกจาก ๓ สาขานี้ ยังมีภาษาฟรีเยียน (Phrygian) อัลบา-
เนียน (Albanian) และเทรเซียน (Thracian) ซึ่งเป็นภาษาของชาติ
ต่าง ๆ ในประเทศกรีซที่จัดเข้าอยู่ในสาขาภาษากรีกหรือเฮลเลนิก

(ข) อิตาลีก

อิตาลีก เป็นภาษาโบราณของชนชาติพวกหนึ่งทางตอนใต้ของ
ทวีปยุโรป คือประเทศอิตาลี ภาษานี้แบ่งเป็นหลายสาขาเหมือนกัน
แต่สูญไปเกือบหมด ยังเหลืออยู่แต่สาขาเดียวคือภาษาละติน อันเป็น
ภาษาของชาวโรมัน เรื่องราวอันเป็นประวัติศาสตร์โรมันมีอย่างไรจะ
ไม่กล่าวเพราะทราบกันอยู่แล้ว จะกล่าวก็แต่เรื่องภาษาละติน เมื่อ
อาณาจักรโรมันแผ่ออกไปกว้างขวาง ภาษาละตินที่ใช้กันอยู่ในแดน
ต่าง ๆ ก็ย่อมจะแตกเพี้ยนกันไปเป็นธรรมดา เมื่อชาติโรมันเสื่อม
อำนาจและอาณาจักรโรมันถึงแก่พิพาศไปแล้ว ความอลหม่านก็เกิดขึ้น
ในภาษาละติน ตามปรกติภาษาละตินใช้กันอยู่ในแดนต่าง ๆ ก็ผิด

เพี้ยนกันอยู่แล้วเมื่อมีเหตุการณ์เช่นเช่น ภาษาละตินแต่ละถิ่นก็
 แผลงเพี้ยนกันยิ่งขึ้น เพราะดินแดนต่างถิ่นเหล่านี้ ต่างก็ตั้งตนเป็น
 อิสระ ภาษาละตินที่ใช้กันอยู่ในถิ่นเหล่านั้นก็มีความเป็นไปต่างๆ กัน
 ลงแห่งภาษาละตินก็สูญไป ลงถิ่นแม้จะยังอยู่แต่ก็เปลี่ยนรูปลักษณะ
 ไปไกล ภาษาละตินอันเป็นภาษาถิ่นหรือเทศภาษาที่กล่าวนี้ ต่อมา
 กลายเป็นภาษาประจำแคว้นหรือประเทศที่ตั้งตนเป็นอิสระ ภาษาเหล่า
 นี้รวมเรียกว่าภาษาโรมันส์ ล้วนเป็นภาษาที่สืบไปจากภาษาละตินทั้ง
 นั้น

ภาษาโรมันส์แบ่งออกเป็น ๗ สาขา คือ (ก) อิตาลีเลียน
 (ข) สเปนญ (ค) โปรตุเกส (ฅ) ฝรั่งเศส (ง) โปรเวนเชล (Provencal
 อยู่ตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส) (จ) รูมาเนียน หรือ วอลลาเซียน
 (Wallachian) และ (ฉ) โรมันจะ (Romaunsch เป็นภาษาฝรั่งเศสที่
 พุกกันในประเทศสวิส) ที่เรียกรวมกันว่าภาษาโรมันส์เพราะสืบมาจาก
 ภาษาละตินของชาวโรมัน

ภาษาละตินและภาษาโรมันส์ ถ้าเทียบกับภาษาอารยันในอินเดีย
 ก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือภาษาละตินเทียบได้กับภาษาดันสกฤต
 และภาษาโรมันส์เทียบได้กับภาษาปรากฤต ลักษณะการกลายเสียงของ
 คำก็คล้ายกัน เช่น

(เจ็ด) (แปด) (กลางคืน)

ละติน : septo octo nocte

	(เจ็ด)	(แปด)	(กลางคืน)
อิตาลี :	setto	otto	notte
สันสกฤต :	sapta	ashta	nukta
บาลี :	satta	attha	—
สเปน :	sieto	ocho	noche
โปรตุเกส :	seto	aito	noite
ฝรั่งเศส :	sept	huit	niut
อังกฤษ :	seven	eight	night

(ค) เคลติก

เคลติก เป็นภาษาของชาวเวลช์ สกอตช์ และไอริช เป็นต้น
(Welsh, Cornish, Breton, Irish, Manx, Scotch, Gualish)

(ข) เยอรมนิก

เยอรมนิก เป็นภาษาของชนเชื้อชาติเยอรมัน แบ่งออกเป็น
สาขาตะวันออก และสาขาตะวันตก

สาขาตะวันออกได้แก่ภาษากอธิก (Gothic) อันเป็นภาษาของ
ชาติกอธ หรือเยอรมันโบราณสาขาหนึ่ง บัดนี้สูญชาติไปแล้ว

สาขาตะวันตก แบ่งออกเป็นเยอรมันสูง (High German)
และเยอรมันต่ำ (Low German)

เยอรมันสูง ได้แก่ภาษาออสเตรียและเยอรมันที่อยู่ตอนใต้

ชาวบาวาเรียน เป็นต้น ที่เรียกว่าเยอรมันสูง เพราะแผ่นดินตอน
 หนึ่เป็นที่สูง ผิดกับประเทศเยอรมันตอนเหนือ ซึ่งเป็นที่ต่ำเพราะจ
 ทะเล ภาษาเยอรมันสูงแบ่งออกเป็น ๓ สมัย คือเก่า (O.H.G.) กลาง
 (M.H.G.) และใหม่ (N.H.G.)

เยอรมันต่ำ ได้แก่ภาษาเยอรมันตอนเหนือ และรวมทั้งภาษา
 ตัทซ์แองโกล-แซกซอน และชาวเกาะfrisเซียน (Frisian)

ภาษาเยอรมันิกนอกจาก ๒ พวกที่กล่าวมาแล้ว ยังรวมเอาภาษา
 ของเดนมาร์ก นอร์เว สวีเดน และไอซ์แลนด์ เข้าเป็นภาษาเยอรม
 นิกอีกพวกหนึ่ง แต่ที่แยกไว้เป็นเอกเทศก็มีให้ชื่อรวมว่านอร์ดิก
 (Nordic) หรือสแกนดิเนเวียน (Scandinavian)

(ง) สลาวิก

สลาวิก ภาษาสาขานี้ ได้แก่ภาษาของชนชาติสลาฟ แยก
 ออกเป็น

พวกตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่รัสเซีย บุลกาเรียน เซอร์
 เบียน สโลเวเนียน (Slovenian) และโครเชียน (Croatian)

พวกตะวันตก ได้แก่ เชก (Czech) หรือ โบฮีเมีย มอรา
 เวียน (Moravian) สโลวาเกียน (Slovakian) โปล เลตติก (Lettic)
 ลิทัวเนียน (Lithuanian) เอสโทเนียน (Estonian) และปรัสเซียเก่า
 (Old Prussian)

ตามที่บรรยายมานั้น เป็นแต่กล่าวย่อเอาแต่หัวข้อใหญ่ขึ้นมา
กล่าวทั้งนั้น ไม่ได้นำรายละเอียดที่แบ่งย่อยลงไปอีก ซึ่งเห็นว่าไม่จำ
เป็น ในที่นี้ไม่มีกล่าวถึงภาษาอังกฤษ เบลเยี่ยม สวิส ฮังการี
และฟินน์ เพราะภาษาอังกฤษสืบมาจากภาษาแองโกล-แซกซอน
และเบลเยี่ยม ส่วนหนึ่งพูดภาษาฝรั่งเศส อีกส่วนหนึ่งพูดภาษาดัตช์
ส่วนภาษาสวิสใช้ภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส และอิตาลีเป็นส่วนใหญ่
สุดแต่ตอนใดไปติดต่อกับประเทศไหน ก็พูดภาษาของประเทศนั้น
สองภาษาหลังคือ ฮังการีและฟินน์ อันเป็นภาษาของประเทศ
ฮังการีและฟินแลนด์ เป็นภาษาอีกตระกูลหนึ่งในจำพวกมีรูปภาษา
เป็นคำติดต่อกันจะกล่าวต่อไป

ภาษาคำติดต่อกัน

ในบรรดาภาษาต่าง ๆ ที่ใช้พูดกันในโลกนี้ ที่มีจำนวนมากที่สุด
คือ จำพวกภาษาใช้คำติดต่อกัน ภาษาของชาวทวีปแอฟริกา ถ้ายกเว้น
ตอนเหนือซึ่งพูดภาษาคามีวิภัติบัญญัติข้อยในตระกูลภาษาแฮมิต-เซมิติก
แล้ว ก็ล้วนเป็นภาษาคำติดต่อกันทั้งนั้น ในนิรุกติศาสตร์รวมภาษา
เหล่านี้ ให้ชื่อรวมว่าตระกูลภาษาแอฟริกัน นิโกร (African Negro
Language) ซึ่งมีภาษาฮอตเตนต์ (Hottentot) บุษแมน (Bushman)
และ กัฟเฟอร์ (Kaffir) เป็นต้น ทั้งหมดนี้แยกเป็นตระกูลย่อยว่า
ตระกูลภาษา บานตู (Bantu) อีกพวกหนึ่งเป็นภาษาของชาวนิโกร

ต่าง ๆ รวมเรียกว่าตระกูล นิกกริลโล (Negrillo) และอีกพวกหนึ่งคือภาษาตระกูล ชูแคนนีส

ภาษาในทวีปออสเตรเลียและเกาะต่าง ๆ ลางเกาะทางทะเลใต้ก็มีอยู่มากมาย ซึ่งการสืบสวนทางนิรุกติศาสตร์ยังสำรวจไปไม่ตลอด แต่ทราบได้ว่ารูปภาษาเหล่านี้เป็นคำติดต่อดังโดยมาก ส่วนภาษาในทวีปอเมริกาและพวกเอสกีโม มีรูปเป็นภาษาคำควบมากพยางค์โดยมาก ภาษาเหล่านี้จะกล่าวเพียงเท่านั้น เพราะไม่มีความจำเป็นในอันที่จะกล่าวให้มากกว่านี้ ส่วนที่จะกล่าวต่อไปคือ ตระกูลภาษาใช้คำติดต่อดังซึ่งมีอยู่ในทวีปเอเชียคือ ๑. ตระกูลภาษาอูร์ล-อัลไตอิก (Ural-Altaic) ๒. ตระกูลภาษาทราวิท (Dravidian) และ ๓. ตระกูลภาษามลายู-โปลีเนเซียน (Malayo-Polynesian)

๑. ภาษาตระกูลอูร์ล-อัลไตอิก

ภาษาในตระกูลอูร์ล-อัลไตอิกนี้ เดิมในตำรานิรุกติศาสตร์เรียกว่าตระกูลภาษาตุราเนียน อันเป็นชื่อชนชาติตากมองโกลที่มีภูมิลำเนาอยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศเปอร์เซีย เพราะฉะนั้นคำนี้จึงมีความหมายแคบไป ไม่กินความไปถึงชาติอื่นที่พูดภาษาซึ่งรวมอยู่ในตระกูลนี้ ภายหลังเปลี่ยนเป็นใช้ว่า ตระกูลภาษามองโกลเลียนหรือมอยโกลอยด์ สัก (Scythian) และตาต้าหรือตาต แต่

ก็ไม่เหมาะอีกเพราะมีความหมายแคบไปในทำนองเดียวกัน ในที่สุดจึงได้ตกลงใช้คำว่า 'อูร์ล-อัลไตอิก' ซึ่งหมายความถึงภาษาที่ใช้พูดกัน在地ดินแดนตั้งแต่ทวีปเออูร์ลทางตะวันตก ไปจนถึงทวีปเออูร์ลไตทางตะวันออก ถ้ากล่าวถึงเขตแดนที่มีภาษาในตระกูลนี้ใช้พูดกันอยู่ ก็จัดว่ากว้างขวางมาก จึงต้องแบ่งออกเป็น ๕ สาขาภาษา คือ ๑. ยูกรียน หรือ อูร์ลติกหรือฟินโน-อูกริก (Ugrian or Uralic or Finno-Ugric) ๒. สะโมเยติก หรือสะมอเอค (Samoyedic or Samoied) ๓. เตอร์กิก หรือเตอร์โก-ตาตาร์ หรือเตอร์กิช-ตาตาร์ (Turkic or Turko-Tatar or Turkish-Tatar) ๔. มองโกลิก (Mongolic) ๕. ตุงกูลิก (Tungusic) หรือตุงกูเซียน (Tungusian)

๑. ภาษาอูกริก ได้แก่ภาษาของชาวแมกยาหรือฮังการี ชาวแลปป์ (Lapp) ชาวฟินน์ (Finn) และภาษาของชาติต่างๆ ที่เป็นชนหมู่น้อยๆ อยู่ในประเทศรัสเซีย ตลอดจนไปจนถึงเทือกเขาอูร์ล ภาษาต่างๆ ในสาขานี้ในปัจจุบัน มีภาษาในตระกูลอินเดีย-ยุโรปเข้าไปปนมากจนเกือบจะกลายเป็นภาษาตระกูลอินเดีย-ยุโรป อนึ่ง ควรกล่าวแทรกไว้ในที่นี้ด้วยว่า ทางดินแดนฝรั่งเศสกับสเปนมีชนชาติหนึ่งซึ่งเรียกว่าพวก Basque ใช้ภาษาชนิดรูปคำติดต่อกันอยู่พวกหนึ่ง พวกบาสก์มีจำนวนอยู่ในราว ๗๐๐,๐๐๐ คน อยู่ในเมืองฝรั่งเศส ๑๔๐,๐๐๐ คน และในสเปน ๖๖๐,๐๐๐ คน

๒. ภาษาสะโมเยติก เป็นภาษามีลักษณะใกล้เคียงกับสาขา ๑. แต่มีลักษณะพิเศษออกไป คือเป็นภาษาคาบเส้นระหว่างสาขา ๑. กับสาขา ๓. ชนชาติที่พูดภาษานี้ได้แก่พวกที่อยู่ถัดจากเขารัสต์ออกมาทางตะวันออก คือในประเทศไซบีเรีย อันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานกันดารมีแต่ความหนาวเปล่าเปลี่ยว

๓. ภาษาเตอร์กิก คือภาษาของชนชาติต่างๆ ที่เรียกรวมว่า ตุรกี (ซึ่งได้แก่ชาว Yakute, Kirghiz, Uigur, Nogai=ภาษาคอซแซก และ Osmanli=ตุรกี แห่งประเทศตุรกี)

๔. ภาษามองโกลิก คือภาษาของชนชาติมองโกล ซึ่งแยกออกเป็นพวกกัลมุก (Kulmuck) และพวกบูเรียต (Buriat) เป็นต้น

๕. ภาษาตุงกูลิก ได้แก่ภาษาของพวกแมนจู

ในบรรดาชนชาติที่พูดภาษาในสาขาหลัง ๓ สาขา^{นี้} นอกจากตุรกีเราเรียกอย่างรวมๆ ว่าพวกตาด พวกตาดเหล่านี้เคยมีเรื่องเกี่ยวกับชาติจีนในทางประวัติศาสตร์มาแต่โบราณ ที่พระเจ้าจีนสร้างกำแพงใหญ่กั้นเขตแดนตอนเหนือของประเทศจีน ก็เพื่อป้องกันชนชาติตาดเข้ามารุกราน พวกตาดนั้นแบ่งกันเป็นหลายก๊กหลายหมู่ สมัยใดจีนหย่อนกำลังพวกเหล่านี้ไม่ว่าก๊กใดก๊กหนึ่ง เป็นต้องยกเขมือบกวนประเทศจีน ลางคราวสบโอกาสได้มาเป็นใหญ่ในประเทศจีนก็เคยมี ถ้ายุคใดจีนมีกำลังชนพวกเหล่านี้ก็ถอยร่นไปไกล ตามปรกติพวกตาดชอบกางเต็นท์อยู่รวมกัน ไม่ได้สร้างเป็นบ้านเมือง เพราะ

ฉะนั้นก็จะย้ายที่อยู่ก็ได้ตามชอบใจ ด้วยแผ่นดินตอนที่พวกตาดอยู่ ส่วนใหญ่เป็นป่าหญ้า

จีนเรียกพวกตาดเหล่านี้เป็นชื่อรวมว่า เฮงโน้ หรือ ฮังโหน่ ผรั่งเขียนเป็น Hiung-nu หรือ Hsiung-nu เราเขียนกันเป็นเสียงหนกมี ความจริงชอบเป็นแต่ชื่อพวกตาดพวกหนึ่งเท่านั้น หาใช่เป็นชื่อรวมที่แท้จริงไม่ ชาวตะวันตกแบ่งพวกตาดเหล่านี้ออกเป็น ๒ พวกคือ ๑. ตาดตะวันตกพวกหนึ่ง และ ๒. ตาดตะวันออกพวกหนึ่ง

๑. ตาดตะวันตก ได้แก่พวกเฮงโน้โดยตรง เป็นชาติมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในประเทศมองโกเลีย สันนิษฐานกันว่าพวกเฮงโน้เป็นบรรพบุรุษของพวนฮั่น ตูรกี มองโกล เป็นต้น

๒. ตาดตะวันออก หรืออีกชื่อหนึ่งว่า ตุงกูลิก จีนเรียกว่าท่งโก๊ ตาดตะวันออกนี้มีมากพวกเหมือนกัน และมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศแมนจูเรีย ที่ควรมานำกล่าวในที่นี้มี ๓ พวกคือ คีตัน (Khitan) กิน (Kin) และ แมนจู

ตระกูลภาษาอูร์ล-อัลไตอิกสาขา ๕. ตุงกูลิก จัดเข้าอยู่ในภาษาพวกตาดตะวันออกมีอยู่อีก ๒ ภาษา ที่นับเนื่องอยู่ในพวกเดียวกัน คือภาษาเกาหลีและญี่ปุ่น ที่กล่าวนี้เป็นเรื่องตระกูลภาษาทางวิชาภาษาศาสตร์เท่านั้นไม่เกี่ยวกับเรื่องเชื้อชาติ

ภาษาเกาหลี เป็นภาษาที่มีรูปคำติดต่อกันอย่างภาษาในตระกูลนี้ และมีลักษณะใกล้เคียงภาษาญี่ปุ่น คำในภาษาญี่ปุ่น คำในภาษาเกาหลีมี

คำภาษาจีนปนอยู่มาก เพราะได้รับวัฒนธรรมส่วนใหญ่มาจากจีน เดิม
เกาหลีสื่อหนังสือจีน ภายหลังก็สร้างตัวหนังสือของตนเอง โดย
อาศัยตัวอักษรเทวนาครีของสันสกฤตเป็นหลัก เพราะฉะนั้น ตัว
หนังสือใหม่ของเกาหลิจึงมีทั้งสระและพยัญชนะผิดกับหนังสือจีน

ภาษาญี่ปุ่น มีรูปภาษาเป็นคำติดต่อกันกับภาษาเกาหลีสื่อหนังสือ
คำพูด ตลอดจนวรรณคดี ส่วนใหญ่ได้ไปจากจีน แต่บัดนี้คิดตัว
อักษรชนิดใหญ่ขึ้นใช้ควบไปกับตัวอักษรจีน เรียกว่าอักษรคานา เป็น
ตัวหนังสือสำหรับกำกับตัวอักษรจีนเพื่อออกเสียงตัวจีนตัวนั้นเป็นภาษา
ญี่ปุ่นเท่านั้น คำที่ยืมมาจากจีน ออกเสียงเป็นอย่างสำเนียงจีนชาว
ฮกเกี้ยนซึ่งอยู่ตรงข้ามกับเกาะญี่ปุ่น

มีบางท่านเข้าใจว่าภาษาญี่ปุ่นและภาษาของชาวเกาะต่าง ๆ ใน
มหาสมุทรแปซิฟิก จะเป็นภาษาพวกเดียวกัน แต่ที่ผิดกันที่ภาษาของ
ชาวเกาะที่กล่าว เรียงคำเข้าประโยคอย่างไทยคือตัวกรรมไว้หลังกริยา
และคุณศัพท์ไว้หลังนาม ส่วนญี่ปุ่นตรงกันข้าม เอาตัวกรรมไว้หน้า
กริยา และเอาคุณศัพท์ไว้หน้านามอย่างจีน ภาษที่ภาษาญี่ปุ่นจะเป็น
ภาษาตาตตะวันออกผสมกับภาษาของชาวเกาะที่กล่าวก็ได้

ยังมีภาษาที่อยู่โดดเดี่ยวเอาเข้าพวกใดไม่ได้ คือ ภาษาไอนุ
ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมอยู่ในเกาะต่าง ๆ ตอนเหนือของประเทศญี่ปุ่น
ตลอดไปจนถึงเกาะชุกกาลินบางส่วน ลักษณะของภาษาเป็นชนิดคำติด
ต่อกัน จึงได้รวมไว้ในตระกูลภาษาอูรัล-อัลไตอิกด้วย

นอกจากยังมีภาษาของชนหมู่น้อยหลายเหล่า อยู่ทางมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือของแคว้นไซบีเรีย และในเกาะซัคกาลินตอนเหนือ ภาษาของชาวชนเหล่านั้นยังไม่มีผู้สำรวจให้ได้ความแน่นอน แต่เข้าใจว่ามีรูปภาษาชนิดคำติดต่อกัน จึงเอารวมไว้ในตระกูลภาษานี้ไปพลางก่อน และให้ชื่อชั่วคราวว่าภาษาไฮเปอร์โบเรียน (Hyperborean ชาวอุตุกรุซของกรีก)

อนึ่งควรกล่าวไว้ในที่นี้ด้วย เป็นข้อความอีกครั้งหนึ่งคือภาษาต่าง ๆ ที่อยู่^๕ในตระกูลอูรัล-อัลไตอิก^๕ ไม่ได้หมายความว่าชาวชนที่พูดจะต้องมี^๕เชื้อชาติเดียวกัน^๕ทั้งหมด เช่นชาติแลปป์แห่งประเทศแลปแลนด์ แม้จะมีภาษาใกล้เคียงกับพวกฟินน์แห่งฟินแลนด์ ก็ไม่ใช่มี^๕เชื้อชาติเดียวกัน พวกตุรกีและมองโกล แม้มีรูปภาษาคลายกัน อาจมี^๕เชื้อชาติมาแต่เดิมต่างกันได้ ที่รวมเอาไว้ด้วยกัน ก็เพราะมีรูปภาษาเป็นลักษณะคล้ายกันเท่านั้นคือมีรูปคำเป็นภาษาชนิดคำติดต่อกัน

๒. ภาษาตระกูลทรวิท

ภาษาตระกูลทรวิท ได้แก่ภาษาต่าง ๆ ที่ได้พูดกันอยู่ในตอนใต้ของอินเดีย ทรวิท คำนี้ใช้เป็นชื่อรวมสำหรับเรียกเชื้อชาติและภาษาของประชาชนที่อยู่ในอินเดียตอนใต้ซึ่งไม่ใช่พวกมีเชื้อชาติอารยัน เข้าใจกันว่าชนชาติทรวิท^๕นี้ คือ พวกที่ชาวอารยันในสมัยพระเวทเรียกว่า พวกทัสยู ภาษาในตระกูลนี้มีรูปเป็นชนิดคำติดต่อกัน และมี

คำซึ่งเปรียบเทียบกับคำในภาษาตระกูลอูรัล-อัลไตอิก ก็มีอยู่หลายคำ
ที่คล้ายคลึงกัน เหตุนี้แต่เดิมมาจึงรวมภาษาสองตระกูลนี้เข้าด้วยกัน
เรียกว่าตระกูลภาษาตุรานิเยน แต่บัดนี้แยกให้เป็นส่วนสกัดจากกัน

ภาษาตระกูลทราวาทแบ่งออกเป็น ๑๒ สาขา ที่สำคัญมีอยู่
๔ คือ (ก) เทลุกุ (Telugu) (ข) ทมิฬ (Tamil) (ค) มลายฬัม
(Malayalam) และ (ง) กนารีส์ (Canarese) นอกนั้นเป็นสาขาเล็ก ๆ
น้อย ๆ ซึ่งยังไม่เจริญเหมือน ๔ สาขาที่กล่าวข้างต้น จึงจะยกไว้

(ก) ภาษาเทลุกุ

ภาษาเทลุกุ บางทีก็เรียกว่า ไตลิ่งคะ เป็นภาษาที่ใช้พูดกัน
ในดินแดนตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดีย ในแคว้นกสิงคราษฎร์ มี
เขตตอนเหนือจรดแคว้นโอริสสะ ซึ่งพูดภาษาโอฎยาในพวกภาษา
อารยันอินเดียดังกล่าวมาแล้ว เรื่อยลงไปใต้ตามชายฝั่งทะเล จนถึง
เขตแคว้นมัทราส มีแม่น้ำคั่นอยู่เหนือใต้คือแม่น้ำโคธาวารี และ
แม่น้ำกิสตนา ในภาษาสันสกฤตเรียกแคว้นนี้ว่า อันธระ (Andhra)
ซึ่งกล่าวว่าเป็นชื่อของชนชาวอินเดียพวกหนึ่ง ว่าเป็นเชื้อสายโอรส
๕๐ องค์ ของท้าววิศวามิตรราชาฤษีซึ่งถูกเนรเทศมาอยู่ ถ้าเชื่อตาม
ตำนานนี้ ก็จะต้องเข้าใจว่าชาวชนที่พูดภาษาสาขานี้ มีเชื้อชาวอารยัน
ปน ภาษาเทลุกุนี้สันสกฤตเรียกว่า อันธรภาษา

คำ เทลุกุ (เพี้ยนเป็นเทลุงคุ ไตลิ่งคะ เตนุกุ และเตนุงคุ) ว่ามา
จากคำติลิ่งค์หรือตักลิ่งค์ แปลว่า ดิ่งค์หรือกดิ่งค์ทั้งสาม ชาวเทลุกุ

เห็นว่า ในสมัยโบราณนางพวกเคยอพยพข้ามทะเลไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ตามชายฝั่งของประเทศพม่า ซึ่งในสมัยนั้นเป็นประเทศมอญ คำว่าทะเลงที่ใช้เรียกชนชาติมอญก็ว่ามาจากชื่อทะเลคุหรือโตลึงคะ หากใช้ว่ามาจากคำพม่าซึ่งแปลว่าลูก (พม่า) เขี้ยบบ่าไม้ ชาวมอญไม่ต้องการให้เรียกชาติตนว่าทะเลง ก็เพราะรังเกียจคำแปลอย่างหลังนี้

(ข) ภาษาทมิฬ

ภาษาทมิฬ เป็นภาษาใช้พูดกันทางตะวันออกเฉียงใต้ของอินเดียต่อจากแคว้นอันธระตั้งแต่แคว้นมัทราสลงไปตามชายฝั่งทะเลที่เรียกว่าโกโรมันเดล (โจพมณฑล) จนสุดใต้ของอินเดียที่เรียกว่าแหลมโกโมริน (กูมารี) และตอนเหนือของเกาะลังกาด้วย ทมิฬเป็นภาษาที่เจริญรุ่งเรืองมานาน มีวรรณคดีที่สำคัญอยู่มาก ถ้ายกวันวรรณคดีในภาษาสันสกฤตแล้ว ก็ไม่มีภาษาใดในอินเดียจะมีวรรณคดีเป็นจำนวนเท่าเทียมของทมิฬได้ โดยเหตุที่ทมิฬเป็นชาติมีความเจริญยิ่งกว่าพวกอื่นในฝ่ายใต้ของพวกอินเดียด้วยกัน ลางที่ก็ใช้คำทมิฬเป็นชื่อรวมสำหรับเรียกชนชาติอินเดียตอนใต้ทั้งหมด

คำว่า ทมิฬและทราวัท เป็นคำเดียวกันคือ สันสกฤตทราวัท ในทมิฬ ทร = ต; ว = ม; ท = พ เช่น ครุฑ ครุพ กรีธา-กีฬา เพราะฉะนั้น ทราวัทจึงเป็น ตริมิต, ตริมิพ, ตมิร, ตมิพ และ ตมิพนี้แปลงเป็นทมิฬอีกต่อหนึ่ง คำว่าทมิฬตามความหมายของชาวทมิฬแปลว่าหอมหวานไม่ได้หมายความครุร้ายอะไร แต่ตกมาในภาษา

ไทยกลายเป็นมีความว่าดูร้ายใจอำมหิต เช่นพูดว่าใจทมิฬ เท่านั้นยังไม่พอ ยังเติมว่าทมิฬหินชาติลงไปอีกด้วย ที่ความหมายหายไปเห็นจะเป็นเพราะไทยได้คำนี้ผ่านทางลังกา ในสมัยที่ไทยกับลังกาติดต่อกันในทางพุทธศาสนา เกาะลังกาอยู่ใกล้กับชายฝั่งอินเดียตะวันออกตอนที่เป็นดินแดนของทมิฬ เพียงมีทะเลคั่นเป็นช่องแคบเท่านั้น พวกทมิฬและลังกาจึงเกิดกระทบกระทั่งรบกันอยู่บ่อย ๆ จนลังกาถือว่าเป็นศัตรูคู่อาฆาตกัน เพราะพวกทมิฬยกทัพมาตีลังกา และตั้งเป็นประเทศอิสระส่วนหนึ่งในลังกา ลางคราวพวกลังกาก็ชนะทมิฬ ลางคราวพวกทมิฬก็ชนะลังกาขับเคี่ยวกันมาช้านาน ตั้งปรากฏเรื่องอยู่ในคัมภีร์มหาวงศ์พงศาวดารลังกา อันนับเป็นเรื่องส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์พุทธศาสนา เมื่อเรื่องเป็นดังนี้ ก็เป็นธรรมดาที่ชาวลังกาจะถือว่าชาวทมิฬเป็นชาติดูร้ายใจอำมหิต เราได้รับพุทธศาสนา ลังกาวงศ์มาจากลังกา คำทมิฬ ที่หมายความว่าร้ายกาจจะติดมาในภาษาไทยด้วย

ชาวอารยันในสมัยพระเวทเมื่อยกเข้ามาในอินเดียใหม่ ๆ ได้มาเผชิญหน้ากับชนชาติทมิฬ ซึ่งเป็นชาติมีความเจริญด้วยเรื่องภาษาอยู่แล้ว เหตุนี้ภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬจึงเกิดปะปนกัน คำทมิฬที่สันสกฤตยืมเอาไปก็มี เช่น กฏุก = เผ็ดร้อน (ตริกฏุก = ของเผ็ดร้อน ๓ ชนิด คือ ชิง พริกไทย และตีปดี; กลา = ศิลปะ; กฏู =

บ้าน, วัต; นานา = ต่าง ๆ; ภาค = ส่วน; มีน = ปลา; ศว = ร้าง
ที่ปราศจากชีวิต

คำสันสกฤตที่ทมิฬยืมเอาไป ก็มีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อนำเอาไปก็แก้รูปลักษณะภาษาทมิฬ เช่นคำไตสันสกฤต เป็นปุงลิงค์ ทมิฬก็ลง อัน บัจจัย เช่น ชิว = ชิวัน; เทวา = เทวัน; สูรย = สูรยัน ชื่อต่าง ๆ ในรามเกียรติ์ เช่น สุมันตัน, มายัน, กุเปรัน, อโนมาตัน ก็เป็นรูปคำทมิฬ แสดงว่ารามเกียรติ์ของเรา เรื่องส่วนใหญ่คงได้มาจากทมิฬตลอดจนเรื่องนารายณ์สิบปางเดิมของเรา

คำในสันสกฤตที่เป็นอิติลึงค์ ทมิฬแปลงรูปโดยลง ไอ บัจจัย เช่น ประพา = ประไพ; มาลา = มาไล; อภิธา (ชื่อ) = อภิไธ (ในคำ เช่น พระนามอภิไธย ของเราเป็นไอย)

คำสันสกฤตที่เป็นปุงสกลึงค์ คำทมิฬลง อัม บัจจัย เช่น ประ = ปรัม (ในคำเช่น ตรีปรัม ซึ่งในรามเกียรติ์เป็นชื่อยักษ์ตนหนึ่งใน คิลจารวิกพ่อขุนรามคำแหงมีคำว่าตรีบุรณ คือมีป้อมกำแพงสามชั้น เป็นคำเดียวกับคำตรีปรัม) โรมบาต (ชื่อเมืองหนึ่งในแคว้นเบงกอล) = โรมบฏัม แต่เราเรียกชื่อนี้ในรามเกียรติ์เป็น โรมพัตตันไป กลศ (หม้อน้ำเทียบ chalice ในอังกฤษ) = กลยัม (ทมิฬใช้ ย แทน ศ แล้วลงอัมบัจจัยเป็น กลยัม เทียบกับ กัลลอม และกะละออมของเรา และเพี้ยนอีกต่อหนึ่งเป็นกะออม, กระจอม) ปวาพ (แก้ประพาพ

คือหินแก้วชนิดหนึ่งเกิดจากหินปะการัง) = ปวาพัม เป็นปะวะหล่ำ หรือปะหล่าของเรา

คำสันสกฤตชนต้นด้วยอรรธสระ คือ ย, ร, ล, ว และทง ส ทมิฬลง อิหรืออุ อุปสรรค เช่น รวณ = อีรวณัน; โลก = อุโลกัม; สตรี = อีสตรี

คำพยัญชนะในภาษามิฬมีน้อยกว่าสันสกฤต วรรคหนึ่งมี อักษรตัวต้นและตัวท้ายเท่านั้น เช่น วรรค ป ก็มี ป และ ม สองตัว เท่านั้น ในวรรคอื่นก็เป็นทำนองเดียวกัน แต่มี ร สองตัวคือ ร อย่างของเราตัวหนึ่ง และ ร ซึ่งมีเสียงร่วมากกว่า ร ธรรมดาอีกตัวหนึ่ง (ลางที่เราจะได้ยินคนออกเสียง ร กล้าในภาษาไทยเป็นอย่าง ร ร่วมากอย่างทมิฬก็มี) ศ ไม่มี ไซ ย แทน เมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าจะถ่ายตัวเทวนาครีในภาษาสันสกฤตมาเป็นตัวหนังสือทมิฬ จึงไม่สะดวก ทมิฬจึงต้องคิดตัวอักษรทมิฬขึ้นใช้อีกสำหรับหนึ่ง เพื่อถ่ายคำสันสกฤต และเรียกตัวอักษรชนิดนี้ว่าอักษรฤณต์

ทมิฬเป็นชนชาติที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเทศต่าง ๆ ในภาค เอเชียอาคเนย์มาแต่โบราณ เหตุนี้วัฒนธรรมอินเดียที่เข้ามาสู่ยัง ดินแดนเหล่านี้จึงมีอยู่มากที่มาจากทมิฬ ราชวงศ์ปัลลพซึ่งมาเกี่ยวข้องกับศิลปะสถาปัตยกรรม เป็นต้น ในประเทศเขมรสมัยโบราณ ก็เป็นราชวงศ์ชาวทมิฬ ตำราพราหมณ์เกี่ยวกับพระราชพิธีลางอย่าง

ของเรา เช่นพีธีตรียัมปวายโลซึ่งช้า ก็มาจากทมิฬและเขียนด้วยตัวอักษรคฤนถ์ ดังมีตัวอย่างในหอสมุดแห่งชาติอยู่หลายฉบับ

ชาวทมิฬมีอยู่ในประเทศไทยและมลายู โดยมากเป็นคนชนกรรมกร เจาะพวกนี้เราเรียกว่าเป็นแขกกลิ้งหรือกลอง ทางชาวมลายูก็เรียกว่ากลิ้งทำนองเดียวกัน แท้จริงชาวแต่ละคู่ต่างหากที่ควรเรียกว่ากลิ้ง

คำทมิฬที่ตกมาอยู่ในภาษาไทยและภาษามลายู มีอยู่เป็นจำนวนมากนอกจากที่กล่าวมาแล้วก็มี เช่น กำปั้น (ทมิฬกำบู้ด) ซึ่งมีใช้อยู่ทั่วไปในคำไทย เขมร และชวา มลายู; กลั้มพร; กานพลู (โบราณเป็น กรามพลู ทมิฬ; กรามปู), จงกลนี้ (ทมิฬ สังกลนี้ = บัวแดง); เนย; สาเก (ทมิฬ; สักเก = ชนุณ อังกฤษ jack-fruit ซึ่งเพี้ยนไปจากคำนี้); อินทผลัม (ทมิฬ; อินตุ + ปลัม); อุไร (ทมิฬ อุไร = อันได้ฝนตุแล้ว ในคำเช่นตั้งกำมูไร = ทองคำบริสุทธิ์คือได้ฝนตุแล้ว ตั้งกำมูเข้าใจว่าทมิฬจะได้ไปจากคำว่าทองคำ)

(ค) ภาษามลายูพัม

ภาษามลายูพัมเป็นภาษาใช้พูดกันในตอนใต้ของอินเดียต่อจากทมิฬไปทางตะวันตก ตามชายฝั่งทะเลที่เรียกว่า มลบาร์ Malabar (มล = ภูเขา + บาร์ = แคน) ภาษามลายูพัมมีคำสันสกฤตปนอยู่เกือบตั้งครึ่งก่อน ไม่มีเรื่องเกี่ยวกับภาษาไทยเหมือนกับภาษาทมิฬ จึงกล่าวเพียงเท่านั้น

(ข) ภาษากนารีส

ภาษากนารีส นี้ก็เป็นภาษาใหญ่อีกสาขาหนึ่งในตระกูลภาษาทราวีก ซึ่งไม่ปรากฏว่าได้มาเกี่ยวข้องกับภาษาไทย นอกจากกล่าวว่า เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในอินเดีย ตอนใต้ต่อจากภาษามลายูพัมชนมาทางเหนือทางตะวันออกต่อกับภาษาเตลุก และทางเหนือต่อกับภาษามราฐี ในตระกูลภาษาอารยันอินเดีย โดยเฉพาะในเขตแดนไมซอร์ (Mysore) ว่าเพี้ยนมาจาก มหิศ+อสุรอันเป็นชื่อสุรรายตนหนึ่งมีหัวเป็นกระบือ (กนารีส Canarese มาจาก kar = คำ nadu = เมือง) สันสกฤตเป็นกรรณาดิก หรือกัณฑ์ เขียนเพี้ยนในอังกฤษเป็น Carnatic

๓. ตระกูลภาษามลาโย-โพลิเนเซียน

ภาษาชนิตมิจำกัดต่อที่รวมกันใหญ่อีกตระกูลหนึ่ง คือตระกูลภาษามลาโย-โพลิเนเซียน ซึ่งหมายถึงภาษาของชนชาวมลายูและอินโดนีเซียตลอดไปจนถึงภาษาส่วนใหญ่ของชาวเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก รวมทั้งภาษาพื้นเมืองของชาวเกาะฟิลิปปินส์ เกาะมาดากัสการ์ และเกาะไต้หวันด้วย เหตุนี้จึงเป็นตระกูลภาษาที่รวมกันอย่างกว้างขวางมาก จึงจะขอแยกเสียใหม่ เป็นตระกูลภาษาโพลิเนเซียนพวกหนึ่ง และมลายู ซึ่งจะขอเรียกว่า ชาว-มลายู อีกพวกหนึ่ง

ภาษาโปลิเนเซียน

ในบรรดาเกาะต่าง ๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก อาจแบ่งภาษาออกได้เป็น ๔ พวก คือ ๑. เมลานเนเซียน (Melanesian) ๒. ไมโครเนเซียน (Micronesian) ๓. โปลิเนเซียน และ ๔. ปาปวน

๑. เมลานเนเซียน ได้แก่ภาษาของชาวเกาะใหญ่น้อยต่าง ๆ อยู่ถัดทวีปออสเตรเลียออกไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ มีหมู่เกาะโซโลมอน ฟิจิ นิวเฮบริดีส (New Hebrides) เป็นต้น

๒. ไมโครเนเซียน คือภาษาของชาวเกาะเล็ก ๆ อยู่ตอนกลางของมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือหมู่เกาะเมลานเนเซีย เช่นหมู่เกาะคาโรไลน์ (Carolines) หมู่เกาะมาร์แชลล์ (Marshall) หมู่เกาะมาเรียนา (Mariana) เกาะแยป (Yap) และเกาะไซปัน (Saipan) เป็นต้น

๓. โปลิเนเซียน คือภาษาของชาวหมู่เกาะทะเลใต้ อยู่ทางใต้และตะวันออกเฉียงของหมู่เกาะเมลานเนเซีย ได้แก่พวกเมารีในประเทศนิวซีแลนด์ ตองกา ซามัว (Samoa) เป็นต้น ตลอดถึงเกาะฮาไวและเกาะอีสเตอร์ อยู่ใกล้ฝั่งทวีปอเมริกาใต้

๔. ปาปวน คือภาษาของพวกชาวพื้นเมืองเกาะนิวกินีเรียกว่าพวกปาปวน อันเป็นชนชาตินิกริโตหรือที่เรียกกันว่าพวกเงาะ ในภาษาปาปวนนี้ รวมพวกเซมิง และชาวหมู่เกาะอันดามันในทะเลอ่าวเบงกอลด้วย

ภาษาส่วนใหญ่ของชนชาติชาวเกาะเหล่านี้ รวมเรียกว่าภาษา
โปลีเนเซียนในตระกูลภาษาชนิตคำติดต่อโดยอนุโลมเท่านั้น

ภาษาชวา-มลายู

ภาษาที่จัดเข้าอยู่ในภาษาชวา-มลายู อาจแบ่งได้เป็น ๒ พวก
คือ:-

๑. ฟิลิปปินส์ ได้แก่ภาษาของชนพื้นเดิมในหมู่เกาะฟิลิปปินส์
มีภาษาคากาลอก (Tagalog) บิสายะ (Bisaya) เป็นต้น และรวม
ทั้งภาษาหมู่เกาะลาโดรอนส์ (Ladrones) หมู่เกาะโมลุกกะ (Molucca)
มาดากัสการ์ (Madagascar เกาะใหญ่อยู่ใกล้ทวีปแอฟริกาทางตะวันออก
เฉียงใต้) และภาษาของชาวพื้นเกาะฟอร์โมซาหรือไต้หวันด้วย

๒. ชวา-มลายู แยกออกเป็น ๒ พวก คือ :-

(ก) ภาษาชาวอินโดนีเซียน มีภาษาของชาวชวา ชุนดา
บาห์ลี มาตูรัส มักกะสัน บูกิส คยัก และอื่น ๆ อีกมากชื่อ

(ข) ภาษามลายู

ภาษาชวา-มลายู มีลักษณะเป็นรูปภาษาคำติดต่อ แต่การ
ติดต่อคำไม่สู้มีลักษณะสลับซับซ้อน เหมือนกับภาษาในตระกูลอื่นที่
กล่าวมาแล้ว ภาษาชวา-มลายูเกือบจะมีลักษณะใกล้เคียงไปทางภาษา
คำโดดในแหลมอินโดจีน มีพม่า มอญ เขมร ไทยและญวน เป็นต้น
เหตุนี้ บางทีจึงรวมภาษาข้างต้นและภาษาชวา-มลายูเข้าเป็นกลุ่มหนึ่ง

โดยแยกเทศว่าตระกูลภาษาออสตริก (Austic) คือภาษาตะวันออกหรืออีกนัยหนึ่งภาษาของเอเชียอาคเนย์ แล้วแบ่งย่อยออกไปเป็น ๔ สาขา คือ:—

(ก) ภาษาออสโตรเนเซียน (Austronesian) ได้แก่ภาษาชวา—มลายูและภาษาจาม ซึ่งเดิมมีประเทศอยู่ในประเทศเวียดนาม บังคับสูญชาติแล้ว และรวมพวก ชำระแค และชำจะราย ซึ่งเป็นสาขาย่อยของพวกชำเข้าด้วย

(ข) ทิเบต—พม่า

(ค) มอญ—เขมร

(ง) ไทย—จีน

ใน ๓ พวกหลังนี้จะกล่าวเป็นอีกส่วนหนึ่งโดยลำดับ

ภาษาชวา—มลายูที่ใช้พูดกันในเกาะต่าง ๆ เมื่อว่าด้วยหลักใหญ่ก็ถือได้ว่าเหมือนกัน ถ้าว่าเป็นเอกเทศก็มีผิดเพี้ยนกันมากบ้างน้อยบ้างไปตามท้องถิ่น แต่อาจกล่าวได้ว่า ภาษาชวาและภาษามลายูเป็นภาษากลาง ใช้พูดกันได้ตลอดไปตามเกาะต่าง ๆ

ภาษาชวา เคยมีตัวหนังสือมาแล้วแต่โบราณ เพราะฉะนั้นในบรรดาภาษาต่าง ๆ ทั้งหมดที่รวมเรียกว่าชวา—มลายู ภาษาชวาจัดว่าเป็นภาษาสูง และมีระเบียบแบบแผนดีกว่าภาษาอื่นในพวกเดียวกัน แม้ชาวชวาจะนับถือศาสนาอิสลาม และมีภาษาเปอร์เซียและอาหรับปนอยู่มากก็เป็นไปในระยะหลัง เพราะว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว ชาวม

คำสันสกฤตอยู่ในภาษาของตน มากกว่าเปอร์เซียและอาหรับเสียอีก เพราะชาวฮินดูเข้าไปเผยแพร่วัฒนธรรม ยังหมู้เกาะเหล่านี้มาแต่โบราณ ชาวชวายอมรับนับถือลัทธิศาสนาฮินดูจนฝังตัวอยู่ก่อนแล้ว ภายหลังจึงได้มาเปลี่ยนเป็นนับถือลัทธิศาสนาอิสลาม เหตุการณ์วรรณคดีชั้นสำคัญๆ ของอินเดียมีเรื่องราวผจญและมหากาตจะเป็นต้น จึงมีอยู่ในภาษาชวอย่างบริบูรณ์และเกิดมีภาษาวรรณคดีขึ้นโดยเฉพาะเรียกว่าภาษากวี ซึ่งเป็นภาษามีคำสันสกฤตปนอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อชวาเข้ารับอิสลามแล้ว จึงเปลี่ยนมาใช้ตัวหนังสืออาหรับ และเมื่อตกไปเป็นเมืองขึ้นของประเทศฮอลันดาจึงเปลี่ยนเป็นใช้ตัวอักษรโรมัน เพราะฉะนั้น หนังสือชวาจึงมี ๓ อย่าง คือตัวอักษรชวาเดิม และตัวอักษรโรมัน

คำสันสกฤต เปอร์เซีย และอาหรับ ที่ชวยืมเอาไปใช้ในภาษาของชวาก็ยืมเอาเป็นคำ ๆ ไป ไม่คำนึงถึงเรื่องวิภคิตบัจจยซึ่งมีอยู่ในภาษาเหล่านี้ ตลอดจนรูปคำที่เป็นนาม วิเศษณ์หรือ กริยาก็ไม่คำนึงถึง กงนำเอามาใช้แล้วแต่จะเหมาะกับลักษณะของภาษาชวาเป็นทำนองเดียวกับคำสันสกฤตและบาลีที่ภาษาไทยยืมเอามา คำที่ชวายืมจากสันสกฤตซึ่งที่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องอิเหนาก็มี เช่น ปะตาทลา เตหวา ยีหวา มะเตหวี ประไหมสุหรี บีกู เป็นต้น ลางคำก็มีความหมายแตกต่างกันไปจากความหมายเดิมในสันสกฤต เช่น สงสาร ของ

ขวามายถึงทุกข์หรือทรมาน และใช้เฉพาะพวกขอทาน จันตล
ว่า สกปรกไม่มียางอาย ตั้งนี้ เป็นต้น^๕

อนึ่ง ในสมัยอยุธยาตอนปลาย เราได้เรื่องอิเหนาเข้ามาสู่วรรณคดีไทย คำขวจึงตมาเป็นคำวรรณคดีไทยขึ้นเป็นจำนวนมาก จนถึงมีหมวดขวพากย์ขึ้นในตำราศัพท์ต่าง ๆ อยู่ในหนังสือจินตมณิ เช่นคำว่า ระเด่น กระจาหงัน บุหงตันหยง กุหนิง บุหลัน สะตาทมนัน บุหงา เป็นต้น คำเหล่านี้จะสังเกตเห็นอยู่อย่างหนึ่งว่า ล้วนเป็นคำสองพยางค์ ถ้ามากกว่าสองพยางค์ก็เพราะมีคำเติมหน้า เป็นอุปสรรคเช่น สะตาทมนัน สะ = หนึ่ง ตาทมนัน = สวน โดยเหตุที่คำตัวตั้ง (Base word) ในภาษาขว-มลายูเป็นคำสองพยางค์ ทางนิรุกติศาสตร์จึงให้ชื่อคำชนิดนี้ว่าสองสยาค์ (bi-syllabic word) อีกอย่างหนึ่งคำชนิดนี้ เมื่อตมาเป็นเสียงไทย พยางค์หลังถ้าเป็นอักษรต่ำก็ออกเป็นเสียงสูง ทงนกเห็นจะเป็นด้วยเราได้คำเหล่านี้ผ่านเข้ามาทางเสียงขวบักซ์ได้ นัยว่าเพราะนางข้าหลวงผู้นำเรื่องอิเหนามาเล่าถวายสองเจ้าหญิงเป็นขวบักซ์ได้หรือขวมลายู

ภาษามลายู เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในแหลมมลายูตอนใต้และตามเกาะต่าง ๆ อยู่ในบริเวณใกล้เคียง ในเกาะสุมาตราตามชายฝั่งทะเล ในเมืองท่ากลางแห่งของเกาะขว ในเกาะบอร์เนียวกลางแห่งตลอดจนในหมู่เกาะโมลุกกะ

คำมลายูเป็นชนิดสองพยางค์ตั้งกล่าวมาแล้ว แต่นำเอาคำเติม (Affix) ไปประกอบเข้าข้างหน้าคำเป็นคำเติมหน้า (Prefix=อุปสรรค) เติมกลาง (Infix) และคำเติมหลัง (Suffix=บัจจย) ได้ เช่น ติคอร์ แปลว่า ที่นอน เติมเป็น เปอ+ติคอร์+อัน เป็น เปอติคอร์อัน แปลว่า ที่นอน ^{๕๕}ตั้งเป็นต้น

การเรียงคำเป็นประโยคก็เหมือนกับภาษาไทย เช่นคำที่เป็นคุณศัพท์และกริยาวิเศษณ์ เอาไว้ข้างหลังนามและกริยา การบอกลิงค์พจน์ของนามและบอกกาลและมาลา ก็เป็นอย่างภาษาไทย คือใช้คำเติมหน้าหลังแล้วแต่กรณี และมีคำบอกลักษณะนามมากเช่น โอริง = คนเอกอร์ = หาง (ใช้สำหรับสัตว์ เราเป็นตัวฝรั่งเป็นหัว เฉพาะงัวควาย) เกปิง = แผ่น พิชิ = พืช (ใช้สำหรับของกลม เช่น ไข่ ๕ ฟอง เป็น ลีม = พิชิ เตลอร์) เป็นต้น

ส่วนที่ผิดกันกับภาษาไทย คือไม่มีระดับเสียงเกี่ยวกับความหมาย คำที่^{๕๖}ขึ้นต้นด้วย สป สต ออกเสียงไม่ได้ ต้องเติมอิลงไป เช่น สตรี ก็เป็นอิสตรี เหตุ^{๕๗}คนไทยเรียนภาษามลายูจึงง่ายเพราะการเรียงคำเข้าประโยคเกือบจะเหมือนกัน ถ้าจำคำได้ก็พูดภาษามลายูได้ ผิดกับภาษาอื่น เช่น ภาษาที่มีวิภัติปัจจัยหรือภาษามีคำติดต่อสลับริบช้อนซึ่งต้องมีไวยากรณ์สำหรับวางกฎเกณฑ์^{๕๘}ขึ้นไว้ เพียงแต่จำคำ^{๕๙}ได้อย่างเดียวก็ยังใช้พูด^{๖๐}ได้

๙* โดยเหตุที่มลายูและอินโดนีเซีย เป็นดินแดนย่านกลางระหว่าง ตะวันตกกับตะวันออก ชาติต่าง ๆ ทางตะวันตก ถ้าจะไปแดนตะวันออกทางทะเลในสมัยโบราณ จะต้องผ่านมลายูและอินโดนีเซียก่อน เหตุนี้ภาษาชวา—มลายู จึงมีคำต่างประเทศหลายชาติหลายภาษาปน อยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากภาษาสันสกฤตและภาษาทมิฬตั้งกล่าว แล้ว ยังมีคำในภาษาอาหรับ เปอร์เซียและภาษาฮินดูสตานีปนอยู่ เป็นจำนวนมาก ตลอดจนภาษาจีนและภาษาชวาตะวันตกเช่น โปรตุเกส ฮอลันดา และอังกฤษก็มีไม่น้อยเหมือนกัน คำมลายูที่มีภาษาเหล่านี้ปน พลัดเข้ามาอยู่ในภาษาไทยนับจำนวนได้มากมาย ลางคำก็ทราบไม่ได้ว่าเป็นคำไทยได้ไปจากมลายู หรือว่าเป็นคำมลายูที่ไทยได้มา

คำมลายูลางคำที่มีอยู่ในคำไทย เช่น กระวัง (หินกระวัง, ปลากระวัง), บ่ลากะพง, ปลากุเรา, ปลาทุกั๋ง, ปลาโลมา, กงเรือ, กระทงเรือ, พะไล, พังงา (ไม้ติดหางเสือสำหรับมือจับ), บุงหารำไป, จังงั๋ง, หม่อง, ลังสาต, สาคุ, สละ, น้อยหน้า, จำปาตะ, หมุยสัง, หนั่ง—ขนุน, นกโนรี, ระกำ, ราชะ (ยันตร์), สลาตัน, อังคาค (ยกขึ้นรับใช้), ไต้หลง

คำมลายูที่ใช้อยู่ในวรรณคดีไทย เช่น อสังข์ (สุวรรณค์) แดหว่า, ตุนาหงัน, กัมพู (ตุ้มหู), กระจาหงัน (Kiagnan), อุหรับ (เครื่องหอม เช่น ทรงสุคนธ์ปนอุหรับระยับตา), วิลันดา, อังกฤษ, บั้นเหน่ง, ปาหนัน, ลำเภา, สลัด—โจร, กระจุด เป็นต้น

คำที่มลายูก็มี ไทยก็มี ไม่ทราบใครขอยืมไปจากใครแน่ เช่น
 กุรุง (สุมาตรา)-กรุง, โกลิง (มลายู)-กลิ่ง, กิริงๆ (มลายู)-
 กริ่งๆ (เสียง), คะลัับ (มลายู)-ขลัับ (ตำ), ตะลัับปะ (มลายู)-
 ตลัับ, เตรงโก (มลายูแปลว่าที่คุมขังว่ามาจากโปรตุเกส)-ตระวาง,
 เกยิบ (มลายู)-ขยิบ, ทียัน (มลายู)-เทียน

คำที่มลายูได้ไปจากสันสกฤตและฮินดูสถานี เช่น ตาด, ส้ารบับ,
 กำมะหลิด, อัทหลัด, เข้มخاب, สักหลาด, กาสา (ผ้าเนื้อหยาบ),
 เบอระ, เมตรา, ภารา (น้ำหนัก), คุลิก้า, จารมี, อะไหล่, คนที่
 (สันสกฤต-กณณี), ราชาวดี (สีฟ้า), วิลาด, บัดกรี, กระจับปี่
 (สันสกฤต: กัจฉปี่ = เต่า), กุหระ, กลาสี, มรสุม, สรวง, กระจ่าพัก,
 กายาน, กุตั้ง (เตลุดุ), กล่า (ปลี), ขรรค์ (Kharg), จะบั้ง
 (โปรตุเกส), จุพา (ราชมนตรี), ฐลี (ใช้ในความอย่างไทย), คุณ-
 ฤกเวทมนตรี (เปอร์เซีย Gunan), อาสิน, เลหลัง (โปรตุเกส),
 องุ่น, อาจาด เป็นต้น

คำที่มลายูเอาไปจากจีนโดยเฉพาะชาวฮกเกี้ยน คำเหล่านี้ตรงกับ
 คำไทยที่ได้มาจากชาวแต้จิ๋ว จะจดเป็นตัวโรมันตามที่ฝรั่งจดไว้
 เช่น apek-อาแป้, anglo-อังโล่, Bali-บาหลี่, bami-บะหมี่,
 banchi-บันชี่, chat-ชาต, chinteng-ชินเต็ง, chinchu-จันจู้,
 chenⁿ แฉ, chipoh-ไฉโป้, chiyau-แจว, daching-ตาซัง,
 kangsin-กั้งสิน, kongsi-กงสี, kipisyau-จับเจี้ยว, kun-กุน,

kuchai - กุไซ, koachi - กวยจี้, koyok - กอเอียะ, kamchi - เกยม
 ไข่, loteng - เล่าเต็ง, lu - ลือ, gua - อัว, mek - แมะ, misoa -
 มีซัว, po - โป, pechai - แปะไข่, pekak - ไปยกัก (aniseed)
 pid - ปัด, popia - เปาะเปีย, pongki - บุงกี, sengse - ซินแส,
 sampan - สามปัน, tenglang - โคม, tau-ge - เต้าเง้, teh - เต๋,
 tiyab - เทียบ, saiko - เทยโก (ขเวอน), sauyu - ซือว, tauhu -
 เต้าหู้, tekong - ไต้กง tao^w - เต้า ในคำเต้าหู้ เต้าทัง

ตระกูลภาษาคำโดด

ภาษาคำโดดที่ใช้กันในชนชาติต่าง ๆ ทางเอเชียอาคเนย์และ
 ประเทศจีน ภาษาเหล่านี้ถ้ายกเว้นภาษาในตระกูล ขวา-มลายูแล้ว
 ก็มีอยู่ ๓ พวก คือ ๑. ทิเบต-พม่า ๒. มอญ-เขมร และ ๓.
 ไทย-จีน

๑. ตระกูลทิเบต-พม่า

ภาษาในพวกทิเบต-พม่านี้ แม้จะมีลักษณะเป็นภาษาชนิด
 คำโดดก็จริง แต่มีการใช้วิธีมีคำเติม (affix) อยู่มาก จนจะเป็น

ภาษาชนิดนี้มีคำติดต่อกัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นภาษามีลักษณะคาบเส้น
ระหว่างภาษาคำโดดกับภาษาคำติดต่อกัน ที่เรียกภาษานี้ว่า ทิเบต-พม่า
เพราะชนชาติที่พูดภาษานี้ ซึ่งมีอยู่มากมายหลายพวกได้แก่ภาษาทิเบต
และพม่า จึงได้เอาชื่อชาติทั้งสองนามาตั้งเป็นชื่อรวมของภาษาพวก
หนึ่งว่าภาษาทิเบต-พม่า บางทีก็รวมเอาภาษาทิเบต-พม่าเป็น
พวกหนึ่ง และภาษาไทย-จีนอีกพวกหนึ่ง ขันเป็นภาษา ซิโน-ทิเบ
ตัน (Sino-Tibetan) คือตระกูลภาษาจีน-ทิเบต

ภาษาทิเบต

ภาษาทิเบตคือภาษาที่ใช้พูดกันในประเทศทิเบต ลาดัก (Ladak
อยู่ทางตะวันตกของทิเบต ต่อแดนแคว้นกัศมีระ) ภูตาน และ สิกขิม
(Bhutam, Sikkhim อยู่ต่อพรมแดนทางตะวันออกเฉียงเหนือของ
อินเดีย) นอกนี่ยังมีชนส่วนน้อยอยู่ในที่ต่างๆ ทางเชิงเขาหิมาลัย มี
พวก เนวรี (Newari) ในประเทศเนปาล และพวก เลปจา (Lepcha)
เป็นต้น

ในประเทศอินเดียแคว้นอัสสัม มีชนหม่น้อยซึ่งยังเป็นชน
ล้าหลังอยู่มากมาย เช่น พวกนาค เป็นต้น ซึ่งพูดภาษาในตระกูล
พวกทิเบต-พม่า ถ้าล้าไปทางตะวันตกภาษาก็ใกล้ไปทางทิเบต ถ้า
ล้ามาทางตะวันออกทางประเทศพม่า ภาษาก็ใกล้ไปทางพม่า แล้ว
พวกเหล่านี้ก็ไปปะปนกับชาวอารยันในอินเดียเกิดเป็นชาติผสมชน ซึ่ง

ให้ชื่อรวมในทางชาติวงศ์วิทยา อินโด-มองโกลอยด์ หรือ อินเดียน-มองโกล พวกลิจนวี แห่งแคว้นวิเทห์ก็อยู่ในชนชาติที่กล่าวนี้ ในคัมภีร์พระเวทและมหาภารตะเรียกชนเหล่านี้ว่า กิราฏะ (ดู Dr. Suniti. Kumar Chatterji. Kirāta—Jana Krti, Calcutta 1951)

ภาษาพม่า

ภาษาพม่าคือภาษาของชนชาติชื่อนี้ซึ่งใช้พูดกันอยู่ในประเทศพม่า ลักษณะภาษาพม่าคล้ายคลึงกับภาษาทิเบต คือเป็นชนิดคำโดดที่คาบเส้นลำเข้าไปในแดนของภาษาชนิดคำติดต่อกัน ข้อแปลกของภาษาพม่าที่ผิดกับภาษาอื่นในแหลมอินโดจีน คือเรียงคำเข้าประโยคโดยเอาตัวกรรมไว้หน้ากริยา คำที่เป็นคำตั้งถ้าต้องการให้เป็นคำจำพวกใด เช่นเป็นนาม วิเศษณ์ หรือบอกกาล ก็ใช้เอาคำอื่นติดต่อก่อนเข้าไป ถ้าต้องการให้รูปประโยคเป็นสกรรมกริยา ก็ใช้แปลงเสียงพยัญชนะตัวต้นในคำ เช่น kya—thee แปลว่า ตก ถ้าต้องการให้มีความหมายว่าทำให้ตก ก็แปลง ก เป็น ข คือ khya—thee ดังนี้ เป็นต้น เสียงพยัญชนะพม่าไม่มี ร และ ง ถ้าคำที่มี ร และ ง ก็ออกเสียงเป็น ย และ น ไป เช่น ร่วงกุง-ยานกุน, สักร-สักยะ ราม-ยาม, ฤษี-ยะซี, รด-ยะทา, พระ-พยา, ทูเรียน-ตุเยน, มังคุด-เมนกัต, ดาวตึงส-ตวเตนสะ, สงฆ์-เซ็นก้า, งัว-นัว, ช้าง-เชน (สองคำหลังนี้เป็นคำไทย) (ยกเว้นชาวกรุงมณฑลและแคว้นยะไข่

ออกเสียง ร ใต้) เสียง ช และ ส จะเป็นเสียง z และ th ในพม่า เช่น
ราชา —yaza; ศาสนา —thathana

ภาษาพม่าในปัจจุบันก็เหมือนภาษาไทยภาคกลาง ที่มีคำภาษา
บาลีปนในภาษาพม่ามาก โดยเฉพาะคำเกี่ยวกับศาสนาและศิลปวิทยา
แต่คำบาลีที่ซึมเอามา^๕ ถูกตัดทอนเสียงในคำหลายพยางค์ให้น้อยลง
ลงไปก็เอาคำบาลีไปเข้าคำคู่กับคำพม่า ที่ภาษาพม่ามีคำบาลีออกงาม
ก็เนื่องจากอิทธิพลของศาสนาและวรรณคดี ถ้าใครไม่มีความรู้ภาษา
บาลีและสันสกฤตอยู่บ้างก็ถกกันว่าจะเรียกว่าเป็นผู้รู้ภาษาพม่าดีไม่ได้
เช่นเดียวกับภาษาตุรกีถ้าผู้ใช้ไม่รู้ภาษาอาหรับและเปอร์เซียบ้าง ก็จ
รู้ภาษาตุรกีไม่ได้ดี

พม่ากับไทยแม้จะเป็นเพื่อนบ้าน และได้เคยติดต่อกันมาหลาย
ร้อยปี ทั้งในทางเป็นมิตรและศัตรูกัน แต่คำไทยที่ได้จากคำพม่ามีน้อย
เต็มที ผิดกับภาษามอญและเขมร เช่น เซนต์—สินาค (คำนี้อาจเป็นคำ
ในตระกูลมอญ—เขมร เพราะมีใช้กันอยู่ทั่วไปในชนชาติต่าง ๆ ของ
ตระกูลภาษา^๕), อะม็อก (ปืนใหญ่ใช้อยู่ทางพายัพ), ปแเว—ป้อย
(เช่นสามป้อยหลวง ใช้อยู่ทางพายัพ), งะปี—กะปี (กะจันงะปี=กะปีกุง
งะปี = ปลาร้า)

ภาษาถิ่นของพม่ามีมากถิ่นด้วยกัน แต่ที่ควรนำมากล่าว คือ
ภาษายะไข่ ซึ่งเป็นแคว้นใหญ่อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของพม่าตอนใต้
อยู่ต่อกับอินเดีย ภาษาก้เพียงไปทางอินเดีย แคว้นยะไข่ในแผนที่

เรียกว่า อารากัน (Arakan ที่เรียกว่ายะไข่เป็นเสียงพม่ามาจากคำ
อะยก์ไข่ัน เสียง อะ หายไปจึงเป็นยก์ไข่ัน-ยะไข่)

ภาษายะไข่มีภาษาถิ่นที่แยกออกไป คือภาษาทวาย ซึ่งเป็น
ภาษาของชาวยะไข่อพยพไปอยู่ยังเมืองทวาย

ในบรรดาภาษาของชนชาติต่าง ๆ ที่เป็นชาวลาหฺลึงและหม่น้อย
นับว่าอยู่ในตระกูลเดียวกับภาษาพม่า มีอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะ
ภูมิประเทศของพม่าทางตะวันตกและเหนือมีภูเขามาก จึงมีชาวป่า
ชาวเขาอาศัยอยู่มาก พวก ภาษาที่ใช้พูดกันตามที่ได้สำรวจว่ามีถึง ๘๗
ภาษา และภาษาถิ่นซึ่งออกจากภาษาเหล่านี้ ๘๔ ภาษา อันที่จริงภาษา
เหล่านี้ถ้าสำรวจกันให้แน่นอนก็คงรวมกันได้ไม่กี่ภาษา เพราะชนชาว
ป่าชาวเขาเหล่านี้ยังไม่มี ความเจริญถึงกับมีหนังสือใช้มาก่อน เมื่อแยก
ย้ายอพยพไปอยู่ในที่ต่าง ๆ ซึ่งมีภูเขา ก็เป็นธรรมดาไม่มีใครได้ติดต่อกัน
กัน ภาษาที่พูดเมื่อไม่มีหนังสือสำหรับใช้จดภาษาไว้ก็ย่อมจะผิดเพี้ยน
กันไปได้มาก แม้เดิมจะเป็นภาษาเดียวกันแต่เห็นห่างกันมานาน เพราะ
ฉะนั้นจะนำภาษาเหล่านี้มากล่าวไว้แต่ ๒-๓ พวกเท่านั้น คือภาษา
กะจิ่น จิ่น โลโล เป็นต้น ซึ่งเป็นภาษาอยู่ในตระกูลภาษา

ในบรรดาภาษาเหล่านี้ ที่จัดว่ามีมากกว่าเพื่อน คือภาษาของ
กะจิ่น อันเป็นชนชาวเขาอยู่ตอนเหนือของพม่า กะจิ่น เรียกชื่อชาติ
ของตนว่า สึงโพน หรือ จิงป้อ เป็นชาติที่กล้าหาญและดุร้ายมาก

จัดว่าเป็นชาตินักเลงโตอยู่ทางแถบนั้น แต่บัดนี้ มีความเจริญทางวัฒนธรรมชนมากแล้ว

ภาษาของพวกจีน ซึ่งเป็นชาวเขาอีกพวกหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของพม่า เพราะฉะนั้น พวกเหล่านั้นจึงเข้าไปในแคว้นอัสสัมของอินเดียด้วย

ภาษาโลโล๊ เป็นภาษาของชาวเขาซึ่งมีมากอยู่ในตอนใต้ของประเทศจีน โลโล๊เคยเกี่ยวข้องกับไทยนานเข้ามาแต่สมัยโบราณ พลเมืองของอาณาจักรน่านเจ้าก็มีพวกโลโล๊ผสมอยู่มาก

๔ ภาษากะเหรี่ยง

ยังมีภาษาของพวกชาวเขาพวกใหญ่อีกพวกหนึ่ง คือภาษาของพวกกะเหรี่ยง อาศัยอยู่ในตอนใต้ของประเทศพม่าและตามชายแดนระหว่างไทยกับพม่า คือตามทิวเขาถนนธงชัยและทิวเขาตะนาวศรี ภาษากะเหรี่ยง ในตำราภาษารุ่นก่อนเคยเอาไว้ในภาษาตระกูลทิเบตพม่า แต่กลางตำราเอาไว้ในภาษาตระกูลไทย-จีน ยังเอาแน่ไม่ได้ที่ตามทิวเขาตะนาวศรีมีชนชาติพวกหนึ่งคล้ายพวกกะเหรี่ยง เราเรียกว่า กะหรั่ง เข้าใจว่าคงเป็นพวกกะเหรี่ยงสาขาใดสาขาหนึ่ง ถึงแม้เจ้าตัวจะปฏิเสธว่าเขาไม่ใช่กะเหรี่ยง แต่เมื่อสอบดูคำพูดของกะหรั่งเลือกเอาแต่คำเดิมในภาษาแล้วเอาไปเปรียบเทียบกับคำกะเหรี่ยง ก็ปรากฏว่าคล้ายคลึงกัน เป็นอันเข้าใจได้ว่าคงเป็นกะเหรี่ยงพวกหนึ่ง

ภาษาของชนชาวเหล่านี้อาจจัดเข้าอยู่ในสาขาพวกภาษากระเหรี่ยง
คือ

ยางแดง อยู่ในแคว้นกะเหรี่ยงของพม่า

ยางขาว มีภาษาคลายพวกตองสู่นอกนยังมี ยางดำ ยางลาย

ป่าตอง ชนชาตินี้นิยมกันว่า ผู้หญิงถ้าคอยาวระหงเป็นสวย

เพราะฉะนั้น หญิงชาวป่าตองจึงสวมปลอกคอโลหะซ้อนกันมากห่วง
เพื่อยืดคอให้ยาวเป็นคอเป็ด

ตองสู (เป็นคำพม่าเรียก ตอง = เขา, = ชู = คน) ชาวตองสู

ในบัตินิยมพูดภาษาพม่า จนคำของภาษาตองสูลดน้อยลงไป

มุเซอร์ ลางทักเรียกว่า ละหุ เป็นกระเหรี่ยงอีกสาขาหนึ่ง

๒. ตระกูลภาษามอญ - เขมร

ภาษาตระกูลมอญ-เขมร เป็นชนิกคำโดด แต่มีลักษณะเป็น
คำติดต่ออยู่บ้างไม่มากเท่ากับภาษาในตระกูลทิเบต-พม่า ภาษาตระกูล
มอญ-เขมรนี้ ลางทักเรียกว่าตระกูล ออสโตร-เอเชียติก (Austro-
Asiatic คือภาษาเอเชียตะวันออกเฉียง) ชนชาติที่พูดภาษานี้ เดิมจะอยู่
ที่ไต้หวันแต่สันนิษฐานว่าจะอพยพผ่านประเทศอินเดียมาก่อน
แล้วจึงเข้ามาอยู่ในดินแดนต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีนและตอนใต้ของ
ประเทศจีน เพราะมีชนชาติล้าหลังอยู่หลายพวกที่พูดภาษามีลักษณะ
เป็นภาษาตระกูลนี้ คือภาษาพวกโกล หรือ มุณฑ์ อยู่ตอนกลาง

และตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ภาษาพวก กาสี (Ghasi) อยู่ใน
 แคว้นอัสสัม ส่วนที่ใช้พูดกันอยู่ในแหลมอินโดจีนแบ่งออกเป็น ๒
 พวกคือ (ก) ภาษาปะหล่อง-ละว้า และ (ข) ภาษามอญ-เขมรโดยตรง

(ก) ภาษาปะหล่อง - ละว้า

ภาษาสาขาปะหล่อง-ละว้า ได้แก่ภาษาของชนชาติปะหล่อง-
 ละว้า ชาไก ในแหลมมลายู และชนชาวป่าเขาในตอนเหนือของ
 ประเทศพม่าและประเทศไทยซึ่งเป็นชนหมู่น้อยอีกหลายพวก

ภาษาปะหล่อง คือภาษาของชาวเขาชื่อนี้ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่
 ในแคว้นคอยหลวงในประเทศพม่า ติดต่อกับพวกไทยใหญ่แห่งแคว้น
 ฉานเหนือ มีอาชีพส่วนใหญ่ทำไร่ชา คำในภาษาปะหล่องมักมี ย ร
 และ ล ควบ แม้คำที่ยืมเอาไปจากไทยใหญ่ เช่นคำ ช้อน ไซ ก็เป็น
 ชร้อน ไซไร่

ภาษาละว้าเป็นภาษาของชนชาวเขาพวกหนึ่งมีภูมิลำเนา ส่วน
 ใหญ่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย เรื่อยขึ้นไปตามลำน้ำ
 คงหรือสลวิน จนเข้าเขตแดนตะวันตกเฉียงใต้ของจีน พวกละว้า
 ภาษาก็เรียกว่าพวก ว้าล่า หรือ ลัวะ จีนเรียก ก้าว้า (เสียงใกล้เคียงว่า)
 แผ่นดินทางภาคพายัพและต่ำลงมา ในตำนานต่าง ๆ เช่น ชินกาลมาลี
 จามเทวีวงศ์ กล่าวว่าเคยเป็นแดนของละว้า ภายหลังถูกไทยแย่งเอา

ไป พวกละว้าจึงหนีขึ้นไปอยู่ตามเขาที่ห่างไกลออกไป ส่วนที่เหลือ ถูกกลืนชาติกลายเป็นไทยไป ๑

คำในภาษาละว้า มีลักษณะใกล้เคียงภาษาปะหล่องและขมุมาก และคำที่คล้ายคำเขมรก็มี เช่น เปร-เปรีย (ไพร), มอ-ธมอ (ทมอ) เป็นต้น ที่เอาไปจากไทยใหญ่ก็มีไม่น้อย เช่น เหง (หัวพัน = กำนัน), ฝะเส้า (พระเจ้า), มาต (กำมะถัน), ซาน (พืช เช่น ซานหนู ซานลง กิน), อยู่กินนา (ทำไร่ไถนา) ที่มีคำไทยใหญ่อยู่มาก ก็เป็นทำนองเดียวกับพวกปะหล่อง ทั้งนี้ก็เพราะพวกปะหล่องและละว้า ติดต่อกันอยู่ใกล้เคียงกับไทยใหญ่มากกว่าพวกอื่น

นอกจากพวกปะหล่องและละว้า ยังมีภาษาของชนชาวป่า ชาวเขาอีกมากมายหลายพวก ที่สังเคราะห์เข้าอยู่ในภาษาตระกูล มอญ-เขมรในสาขานี้ เช่นพวก ก้อ หรือ อะก้อ ขมุ และพวก ข่าต่าง ๆ

ขมุและข่าเป็นพวกเดียวกัน พม่าเรียกพวกขมุว่า กะมุ หรือ กะเม็ค ไทยใหญ่เรียกพวก ละเม็ค จีนเรียก ผู่ม่ง พวกขมูมีอยู่ใน แคว้นสิบสองจุไทย พวกที่เรียกว่า ข่าเม็ค และ ข่าแควน ก็อยู่ในพวกขมูน

คำว่า ข่า นั้นว่าแปลว่า ชานเขา แต่ที่แปลว่า ข่าทาสก็มี ชะรอยจะเป็นเช่นความหมายอย่างหลังนี้ เพราะธรรมชาติชาวป่าชาวเขา ย่อมเป็นพวกล่าหลังห่างไกลจากความเจริญ และมักถูกชาติเพื่อนบ้าน

ที่มีความเจริญกว่าเหยียดหยาม ว่าเป็นพวกต่ำต้อยอย่างพวกข้าทาส เพราะฉะนั้น พวกชาวป่าชาวเขา จะเป็นชาติเดียวหรือชาติอื่นมาแต่เดิม มักถูกเรียกรวมว่า ข้า หรือ ข้า เหตุนี้พวกชาวป่าชาวเขาที่อยู่กลางประเทศลาวตามทิวเขาบรรทัด บนเขตประเทศญวนและในแคว้นสิบสองจุไทยซึ่งมีอยู่มากมาย ในคำไทยจึงเรียกว่าข้าทั้งนั้น ส่วนในภาษาลาวเรียกพวกข้าว่า ม้อย และในภาษาเขมรเรียกว่าพนอง เป็นทำนองเดียวกับในภาษาจีน เรียกชนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ตอนใต้ของจีนไม่ว่าชาติใดตลอดจนชาติไทยว่า เมี้ยว ะ ะ ะ ะ ถ้าคินน้อย คือเป็นชาติที่มีบ้านเมืองอยู่บ้างก็เรียกว่า ม่าน หรือ แมน เพราะฉะนั้นชนชาติที่เราเรียกว่าแม้วและเี่ยว ก็เห็นจะรวมอยู่ในเมี้ยว ซึ่งถ้าจะสงเคราะห์เข้าในคำรวมว่า ข้า ก็คงจะได้

ในหนังสือว่าด้วยภาษาต่าง ๆ ในสยามประเทศ ซึ่งพระยาประชากิจกรจักร (แฉ่ม บุณนาค) แต่ง ให้คำในภาษาขมุและข่าไว้เป็น ๑๗ พวก คำเหล่านี้นอกจากของข่าระแต และข่าจะรายซึ่งสงเคราะห์เข้าอยู่ในตระกูลภาษาอินโนเซียน แล้วมีลักษณะใกล้เคียงกันมากคำ แสดงว่านับเข้าอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร ได้ เช่น

- คิน ปะเต๊ะ ปาเต๊ะ เต๊ะ บะเตะ บะระะ บะเต๊ะ เคย
- ป่า ปกั ปรี้อ ปรี ประกรีม
- คิน เจิง ย่ง สะปาง เย็ง ยิง จิง บั่งยง ยิง
- คิต เกิด สะเป็ต คิก

จุ่มก มุก มุ มุ้มัก โมะ

หน้าไม้ ณะนา สนา ชะนาต สนาต ฉลาด

คำเหล่านี้ นอกจากคำ หน้าไม้ ใกล้กับเขมรมาก ส่วนคำหน้าไม้
พ้องกับคำ สินาค ในคำ พม่า ปะหล่อง ละว้า

หนึ่งในคำต่าง ๆ ของพวกข่าเหล่านี้ ที่พ้องกับคำไทยก็มี
ถ้าเป็นเช่นนี้ต้องถือว่าเป็นคำไทยที่ข่าได้ไป เพราะธรรมดาที่มีว่า
ชาติที่เจริญย่อมไม่มีคำที่ตนมิใช้อยู่แล้วแต่เดิม มาจากภาษาของ
ชาติอื่นที่เห็นว่า มีความเจริญต่ำกว่าตนยกเว้นแต่คำที่เป็นพิเศษ
ที่เป็นชื่อสิ่งของที่ของตนไม่มีอยู่ก่อน อังกฤษ นำเอาคำว่า boomerang,
kangaroo, totem, tabu จากภาษาของชาวออสเตรเลียมาใช้ ใน
ภาษาข่าต่าง ๆ เรียกแรกว่า ระเมือะ ระมี ระมาย และเรามีคำว่า
ระมาต ซึ่งอาจมีที่มาจากคำเดียวกันก็ได้

(ข) ภาษามอญ - เขมร

ภาษามอญ มีลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาเขมรมาก คำส่วนมาก
ที่เป็นคำเดิมก็ตรงกัน จะต่างกันแต่เพี้ยนเสียงไปเท่านั้น เช่น มอญ:
กละ เขมร: ขลา, กะเตา-กำเตา, เจียะ (กิน)-ซี, ตะเมอ--ธมอ,
ชุก-เฉอ วิธีประกอบคำ เช่นมีคำเดิมหน้าและเติมกลางก็อย่างเดียวกัน
มอญ: กลน (ทำ)--กาลน (การงาน), เตรง (วิ่ง)--ดาเร็บ
(ทำให้วิ่ง), ตลุก (ทำให้มีต)--คำลุก (ความมีต), การลำดับคำเข้า

ประโยคก็เช่นเดียวกัน คำเติมโดยปรกติเป็นคำพยางค์เดี่ยวอย่างเขมร จะแปลกกับคำโดดในภาษาไทยและจีน ก็ที่มีคำขึ้นต้นด้วยพยัญชนะเสียงกล่าหรือเสียงควบอยู่มากในภาษามอญและเขมร คำที่มีมากกว่าหนึ่งพยางค์ เช่น คำที่ยืมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เวลาพูดมักถูกตัดทอนให้น้อยพยางค์ลงเป็นลักษณะเดียวกับภาษาไทย แต่คำที่ถูกตัดเสียงออกนั้น เมื่อเขียนเป็นหนังสือก็ไม่บอกไว้ จึงผิดกับการเขียนของไทยที่ยังรักษารูปคำเติมไว้ เช่น ราษฏร์ แต่มอญเขียนเป็น ระ ไป เช่น ราษฏร์นิคม มอญจะเขียนเป็น ระนิคม (rah nigum)

คำแม่ กก และ กก ถ้ามีสระหน้าคือ ออ อี หรือ เอ ผสมอยู่ เมื่อออกเสียงจะต้องเปลี่ยนเป็นแม่กค และ แม่กน เช่น ดาก (น้ำ-เทียบติก ในเขมร) อ่านเป็น ดาค หรือไตต์ เจิง (มาจากข้างในคำไทย) อ่านเป็น เจิน

คำมอญ ก็เหมือนกับภาษาไทย เขมร ญวน ซวา มลายู และจีนที่คำไม่จำเป็นจะต้องเป็น นาม กริยา วิเศษณ์ ฯลฯ ตายตัวเสมอไป คำเหล่านี้จะเป็น นาม กริยา หรือวิเศษณ์ ก็แล้วแต่จะนำเอาไปใช้ในหน้าที่ใดในประโยคเท่านั้น

ชนชาติมอญ เป็นชนชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณ วัฒนธรรมของอินเดีย มีศาสนาเป็นต้นก็ผ่านเข้ามาทางประเทศมอญ ก่อนแล้ว จึงแพร่หลายเข้ามาพม่าและไทย คำมอญที่ได้จากอินเดีย

เช่น มนุษย์ กรรม ธรรม สัตว์ นิตย ราชฏร สวรรค์ เป็นต้น
เขียนเป็นรูปสันสกฤตเหมือนอย่างไทย

คำมอญที่เป็นคำสามัญ ซึ่งควรจะมีอยู่ในภาษามอญมาแต่เดิม
แต่ถูกภาษาบาลีและสันสกฤตเข้ามาแทนที่ จนคำเดิมของมอญเอง
สูญไป เช่น ราชฏร (rah), ประเทศ (rah nigium), มนุษย์ (mnith),
เศษ (seh), จิต (cuit) เหล่านี้ ถ้าตัดทิ้งเสียก็ไม่มีคำอื่นในภาษามอญ
มาใช้แทนได้

ในภาษาเขมร ก็เป็นเช่นเดียวกัน เช่น กบาล (หัว) ชเวีย
(ศรี-ผู้หญิง), โประ (บุรุษ-ผู้ชาย), มุข (หน้า), ภริเยีย (เมีย),
ชวาเมีย (ผ้า), โก (งัว), กุรบี (กระบือ) เหล่านี้ เป็นต้น
มอญเรียกงัว ว่า เกลาะ ควาย ว่า เปรง เข้าใจว่าสองคำนี้อาจเป็นคำ
เดิมในเขมรด้วย เช่น เปรียง เขมรหมายความว่าน้ำมัน เช่น
เปรงเลียบเซาะ แปลว่า น้ำมันใส่ผม เราได้เปรียงมาจากเขมร แต่
หมายความว่าน้ำมันจากไขของงัว ความหมายของคำเปรงซึ่งอาจแปล
ว่างัวในเขมรย้ายที่มาอีกต่อหนึ่งความเดิมสูญไป จึงต้องเอาโคใน
สันสกฤตมาใช้แทน

เรื่องคำเดิมในภาษาของตนต้องสูญไป และไปเอาคำของภาษา
อื่นมาใช้ ภาษาไทยก็มีอยู่เหมือนกัน แต่ของไทยยังดีกว่าของมอญ
และของเขมร ที่เราเอาคำเดิมไปเข้ากับคำมาจากอื่นเป็นคำซ้อนขึ้น
ไว้ คำเดิมจึงไม่ใคร่สูญไปเร็ว เช่น จิตใจ เศษเลย ทรพัสสิน รูปรง

ซากศพ เป็นต้น ที่สูญไปแล้วก็มี เช่นคัง แปลว่า จมูก ซึ่งเป็น
ภาษาเขมร และที่กำลังจะสูญไปก็มีเช่น ชื่อ หมู หมา วัว ควาย
กำลังจะกลายเป็นนาม สุกกร สุนัข โค กระบือ เพราะด้วยรังเกียจ
ว่าคำไทยเดิมเป็นคำต่ำ จึงต้องเปลี่ยนคำให้เป็นผู้ขึ้น การเปลี่ยน
เช่นนมทั้งฝ่ายคี่และช่วยอยู่ด้วยกัน นอกจากจะรู้จักใช้

คำที่มีความหมายรวมลงคำในภาษามอญไม่มี ถ้าต้องการเป็น
ความรวม ก็ต้องเอาคำหลายคำมารวมกัน เช่น สัตว์ ใช้ว่า เปรงเกลาะ
คือ งัวควาย หรือ เจิงชเยะ คือ ช้างมา ถ้าเป็นสัตว์ป่าใช้ว่า
กมินกลาทราย คือ หมิงเสื่อเนื้อทราย ของไทย ถ้าเราเลิกไม่ใช้คำ
ว่าสัตว์ ก็จะต้องพูดว่า ช้างมาวัวควาย หรือเสื่อสัตว์หมิงเม็น เป็น
ทำนองเดียวกัน

ภาษาญวน แต่เดิมจัดเข้าไว้ในตระกูลมอญ-เขมร แล้วต่อมา
ไปไว้ในตระกูลไทย-จีน มาบัดนี้หมิงกมานุชวิทยาลางท่านเห็นว่า
ภาษาญวนและรวมทั้งไทยด้วยเป็นภาษาอยู่ในตระกูลเดียวกันกับอินโด
นีเซียน ซึ่งยังไม่เป็นที่รับรองกันทั่วไป

๓. ภาษาตระกูลไทย-จีน

ภาษาจีน

ในบรรดาภาษาคำโดด ภาษาจีนมีลักษณะที่เป็นคำโดดจริง ๆ

ซึ่งไม่มีวิธีเติมคำเหมือนในภาษาตระกูลทิเบต-พม่า และตระกูลมอญ-เขมร และเป็นคำพยางค์เดี่ยว นอกนี่ยังใช้ระดับเสียงเป็นเครื่องแปลงเสียงคำให้มีความหมายต่างออกไป ดังเช่นภาษาไทยและภาษาญวน ภาษาจีนก็เหมือนกับภาษาต่าง ๆ ทางเอเชียอาคเนย์ คือไม่มีคำที่เป็น นาม กริยา และวิเศษณ์ ตายตัวเหมือนอย่างภาษาที่มีวิภัติปัจจัย มีก็แต่คำทำหน้าที่ของคำในไวยากรณ์ดังกล่าว ในเมื่อเอามาประกอบเข้าประโยคแล้ว เพราะฉะนั้นความสำคัญในหลักภาษาจีน จึงอยู่ที่ลักษณะประกอบคำเข้าประโยค ที่เรียกในตำราไวยากรณ์ว่าวากยสัมพันธ์ หาใช้อยู่ที่เรื่องวิจิวิภาคไม่ การแสดงบุรุษพจน์ลิงค์โดยวิธีแปลงเสียงในคำอย่างในตำราของภาษามีวิภัติปัจจัยก็ไม่มี มีก็แต่วิธีเอาคำเติมไปประกอบเข้าเท่านั้น นอกจากนั้นคำจำพวกหนึ่งเรียกว่าคำช่วยพูด สำหรับประกอบคำอื่นเพื่อให้ข้อความชัดขึ้น คำช่วยพูดในตำราไวยากรณ์ภาษามีวิภัติปัจจัยแยกเป็น บุรพบท สันธาน และกริยานุเคราะห์ เช่น พ่อลูก ๒ คนมาหา ความชัดดีแล้วไม่จำเป็นต้องเติมคำช่วยพูดว่า พ่อและลูก ๒ คนมาหา แต่ถ้ากล่าวว่าพ่อลูกมาหา ถ้าเห็นว่าความคลุมเครือ ก็ต้องเติมคำช่วยพูด เช่น และ หรือ ของ เหล่านี้ คำหนึ่งลงไปแล้วแต่กรณี

การเรียงคำเข้าประโยคในภาษาจีน ก็เป็นลักษณะเดียวกับภาษาไทยจะต่างกันก็แต่คำที่เป็นวิเศษณ์ เอาไว้ข้างหน้าคำนามหรือกริยาที่เป็นคำตั้ง ซึ่งในภาษาไทยใช้ประกอบคำเหล่านี้ไว้ข้างหลัง

คำช่วยพูดแสดงตำแหน่งที่เอาไว้หลังคำตั้ง ตรงข้ามกับภาษาไทย เช่นไทยว่าไต่ฟ้า จีนจะว่า ฟ้าไต่ นอกจากนั้นยังมีวิธีมีคำสำหรับประกอบ เพื่อบอกพวก (classifiers) หรือคำกำหนดพวก (determinants) และคำซ้อนไวพจน์ (synonymous couplets) เพื่อช่วยให้ความหมาย ของคำที่กำกวมอยู่ชัดขึ้น คำบอกพวกหรือกำหนดพวก ได้แก่คำตั้งเช่น นก ผัก น้ำ ลูก ต้น อย่างในภาษาไทย คำซ้อนไวพจน์คือคำใน ภาษาไทย เช่นใหญ่โต เล็กน้อย เร็วไว บ้านเรือน และ คำสำหรับ บอกจำนวน (numeral auxiliaries) หรือที่เรียกว่าลักษณะนาม

ตัวหนังสือจีน ย่อมเป็นที่ทราบกันว่าจีนไม่มีตัวหนังสือที่เรียกว่าพยัญชนะและสระ สำหรับผสมกันเป็นพยางค์ และคำหนังสือจีน แต่ละตัวเป็นคำพูดใช้ได้ทีเดียว เป็นทำนองเขียนรูปงั่วแล้วให้ออก เสียงอ่านว่างั่ว ความจริงตัวหนังสือจีนก็เป็นเช่นนั้นมาก่อน คือเขียน เป็นรูปภาพนั่นเอง

ภาษาจีนนั้น ได้ความจากหนังสือฝรั่งว่า แบ่งออกเป็น ประเภท คือ:-

๑. ภาษาโบราณ ซึ่งปรากฏอยู่ในวรรณคดีโบราณของจีน ภาษาในยุคนั้นมีลักษณะห้วน ๆ สั้น ๆ ความเคลือบคลุมฟังไม่สู้เข้าใจ เว้นแต่จะมีคำอธิบายแก่คำนั้น ๆ ไว้

๒. ภาษาวรรณคดี มีลักษณะตรงกันข้ามกับภาษาโบราณคือ ใช้ถ้อยคำเป็นโวหารอธิบายขยายความ ไม่ให้ห้วนพอฟังเข้าใจได้ไม่สู้

ยาก จึงเป็นภาษาที่ใช้ในการสอบไล่จอหงวนเพราะจะได้คู่สำนวน
โวหารของผู้เข้าสอบไล่

๓. ภาษาธุรกิจ ซึ่งเป็นภาษาสามัญเข้าใจได้ง่าย ใช้ใน
หนังสือราชการและในกิจการค้าขายทั่วไป

๔. ภาษาปาก คือภาษาที่ใช้พูดกันเป็นสามัญ ซึ่งมีลักษณะ
ผิดกับภาษาหนังสือมาก

โดยเหตุที่จีนเป็นประเทศกว้างใหญ่ ภาษาที่ประชาชนใช้พูด
กัน จึงมีสำนวนและสำเนียงที่พูดต่าง ๆ กันตามท้องถิ่น ภาษาที่พูด
ผิดแผกกันออกไปนี้จะขอเรียกว่า ภาษาถิ่น ถ้าจะเทียบในภาษาไทย
ภาษาไทยที่ใช้พูดกันทางปักกิ่งได้ ๕๗ เป็นภาษาถิ่นหนึ่งดังนี้เป็นต้น
ส่วนภาษาถิ่นของจีนนั้นมีมากมายนับได้เป็นร้อย ๆ เพียงแต่ในแคว้น
หนึ่ง ๆ ก็ยังแบ่งออกเป็นภาษาถิ่นย่อยกันลงไปอีกมาก จนแทบจะ
กล่าวได้ว่า ทุกกระยะ ๑๐ โยชน์ ภาษาก็มีเสียงเพี้ยนเปลี่ยนแปลง
ออกไป น้อยบ้าง มากบ้าง ต่างกันจนฟังไม่เข้าใจ ดังที่เพียงชั่ว
ระยะทางไกลราว ๓๐ กม. เท่านั้นสำเนียงที่พูดก็ผิดกันเสียแล้ว แต่
เมื่อแบ่งแยกออกอย่างหยาบ ๆ โดยลำดับอายุเก่าแก่กว่ากันก็เป็นส่วน
ใหญ่ได้ ๘ ส่วน คือ :-

๑. กวางตุ้ง	๒. แคะ
๓. ฮกเกี้ยน	๔. เต้จิ๋ว

๕. ไหลหล้า

๖. เชียงไฮ้

๗. นิงโป (เลียงผ)

๘. กู๋นว่า หรือ กักง้อ

ในบรรดาภาษาแคว้นเหล่านี้ ภาษากู๋นว่า (กู๋น หรือ กัวในเสียงชาวแต้จิ๋วแปลว่า ราชการ ชุนนาง ว่า หรือ อ้าย ในเสียงชาวแต้จิ๋วแปลว่า ว่า พุค ภาษา คำพุค) หรือกักง้อ เป็นภาษาใหม่กว่าเพื่อน แต่โดยเหตุที่ใช้กันอยู่ในราชการ จึงมีผู้พูดและใช้กันมากกว่าภาษาแคว้นใดหมด เพราะเป็นภาษากลาง ซึ่งข้าราชการจะเป็นชาวไหนก็ตามต้องเรียนรู้ไว้ มิฉะนั้นก็ไม่สามารถแก่การงาน ทั้งในทางราชการและส่วนตัว ภาษากู๋นว่า หรือกักง้อ แบ่งออกเป็นฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ ฝ่ายเหนือใช้พูดกันทางตอนกรุงปักกิ่ง ฝ่ายใต้ในตอนกรุงนานกิง ที่ภาษากู๋นว่าหรือกักง้อใช้พูดกันในสองเมืองนี้มาก ก็เพราะปักกิ่งและนานกิงเคยเป็นเมืองหลวงราชธานีของประเทศนั่นเอง

ภาษากวางตุ้ง ในบรรดาภาษาแคว้นต่าง ๆ ภาษากวางตุ้งมีสำเนียงเก่ากว่าเพื่อน เพราะมีเสียงใกล้เคียงกับสำเนียงของภาษาจีนโบราณ คำที่เป็นแม่ กก กค และ กบ ซึ่งในภาษากู๋นว่า ภาษาแค และภาษาชกเกียนกลางถิ่นโดยมากไม่ออกเสียงตัวสะกดให้ชัดเลย แต่กวางตุ้งยังคงออกเสียงอยู่อย่างชัดเจน ภาษากวางตุ้งแบ่งออกเป็นภาษาถิ่นมากมาย ทั้งนี้^{๕๔} เพราะเป็นภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ถึงสองมณฑลของประเทศจีน คือ มณฑลกวางตุ้ง และมณฑลกวางสี

ภาษาจีนเก่าแก่ ถัดจากกว้างตุงก็คือภาษาแคะ ซึ่งมีลักษณะ
 อยู่ในระหว่างภาษากวางตุงกับภาษาจีนว่า เพราะฉะนั้นภาษาแคะ
 จึงเป็นดังสะพานภาษาที่เชื่อมภาษาทั้งสองดังกล่าวแล้ว แคะมีภูมิ
 ล่าเนาอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีความเป็นอยู่ติดกับจีน
 ชาติอื่น คือชอบอยู่เป็นหมู่ไม่ปะปนกับพวกใด ขนบธรรมเนียม
 ประเพณีก็แปลกไปทางหนึ่ง ไม่เหมือนกับของจีนทั่วไป ในมณฑล
 กวางสี มณฑลฟูเกี้ยน และมณฑลจี๋เกียงก็มีแคะอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่
 เหมือนกัน คำว่าแคะ (กว้างตุง เป็น ฮัก แต่จิวเป็น เค็ก) แปลว่า
 คนมาแต่อื่น ซึ่งตรงกับคำว่าแขกของเรา ที่แคะมีชื่อว่าเซินหนักเพราะ
 ไม่ใช่เป็นชาวพื้นเมืองที่ตนอยู่ เป็นแต่อพยพมาอยู่เมื่อภายหลังเท่านั้น
 ภาษาฮกเกี้ยนและภาษาแต้จิ๋ว สองภาษานี้มีสำเนียงพูดคล้าย
 กัน แต่ฮกเกี้ยนมักเป็นเสียงสูง สะดวกแก่การถอดเสียงมาเป็นภาษา
 ไทยเรา ดังจะเห็นได้ในเรื่องจีนที่แปลในรุ่นเก่า อย่างสามก๊กซึ่งใช้
 สำเนียงในภาษานี้ ฮกเกี้ยนเป็นภาษาจีนที่ใช้พูดกันในชวามลายูตลอด
 ไป คำจีนที่เราได้ในรุ่นหลัง ถ้าได้มาจากภาษาฮกเกี้ยน ก็คงผ่านมา
 ทางมลายูหรือทางเขมร ส่วนแต่จิวนี้เป็นภาษาที่ใช้พูดกันในมณฑล
 กวางตุง ทางด้านตะวันออกติดกับฮกเกี้ยน เหตุนี้สำเนียงจึงใกล้เคียง
 กัน เป็นภาษาที่รู้จักกันแพร่หลายในเมืองเรา เพราะชนชาวที่พูด
 ภาษานี้ เข้ามาอยู่ทำมาหากินมาก ติดกับทางชวามลายู ซึ่งเป็นจีน
 ชาวฮกเกี้ยนและทางเกาะบอร์เนียวเป็นชาวแคะ เพราะฉะนั้น คำจีน

รุ่นหลังที่ตรงกับคำของเรา โดยมากเป็นชื่อเครื่องใช้ ไม้สอยและอาหาร มักจะมาจากภาษาแต้จิ๋ว

ภาษาไหหลำ ใช้พูดกันอยู่ในเกาะไหหลำ ที่ในเกาะไหหลำนั้น ที่ตรงข้ามกับเกาะไหหลำ ที่แหลมยื่นออกไปจากประเทศจีน เรียกว่า แหลมลู่เจา (ลู่จิ๋ว) ประชาชาติที่อยู่บนแหลมนี้พูดภาษาไหหลำได้ แต่สำเนียงแปร่งออกไปมากจนพูดไม่เข้าใจกัน นับว่าเป็นภาษาถิ่นของภาษาไหหลำได้ ภาษาไหหลำมีลักษณะเป็นอย่างชกเกียนและแต้จิ๋ว ตรงที่ภาษาทั้งสามชาวนั้นจะมีที่มาแห่งเดียวกันในชั้นเดิมก็ได้ เพราะอยู่ริมทะเลด้วยกัน หางเสียงทั้งสามภาษาก็แปร่งผิดกันนิด ๆ

ภาษาไทย

ภาษาไทย เป็นภาษาของชนชาติหนึ่ง มีมากพวกมากสาขาคู่ด้วยกัน ถิ่นฐานของไทยแต่เดิม อยู่ในประเทศจีนใต้น้ำแยงซีเกียงลงมา ภายหลังไทยกลางพวกอพยพลงมาอยู่ในแหลมอินโดจีน เพราะด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์บังคับ แล้วไทยสายหนึ่งได้เข้ามาอยู่ในลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตั้งเป็นประเทศอิสระขึ้นเรียกว่า ประเทศไทย จะเรียกไทยสายนี้ว่า ไทยกลาง

ในปัจจุบัน นอกจากไทยกลาง ยังมีชนชาติไทยกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วไป และอยู่ในเขตแดนของประเทศอื่น มี (๑) ไทยอยู่ในประเทศจีน จะเรียกว่า ไทยจีน (๒) ไทยอยู่ในประเทศพม่า จะ

เรียกว่า ไทยตะวันตก (๓) ไทยอยู่ในประเทศญวน จะเรียกว่า ไทยตะวันออก

ไทยในประเทศจีนนั้น มีอยู่ในมณฑลยูนนาน กวางสี ไกวเจา และกวางตุ้ง ซึ่งเป็นมณฑลตอนใต้ของจีน ในมณฑลเสฉวนและในที่อื่นก็มีชนชาติไทยอยู่บ้าง แต่ไม่มีมากเท่าที่มณฑลที่กล่าวมาข้างต้น

ไทยพวกต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จีนเรียกว่า ป่าฮี้ แปลว่า คนป่าเถื่อน มีชื่อย่อย เช่น ไทยลาย เพราะผู้หญิงไทยพวกนั้นุ่งชั้นลาย ไทยน้ำ เป็นไทยที่อยู่ริมแม่น้ำแดง เป็นพวกเดียวกับไทยลือแคว้น สิบสองปันนา ไทยลู่ หรือ ไทยหลวง เป็นไทยอยู่ทางตะวันออกของมณฑลยูนนานกลางที่เรียกว่าผู้ไทยบ้าง คนไทยบ้าง ไทยย่อยเป็นไทยพวกหนึ่งอยู่ในมณฑลไกวเจา ไทยจุง หรือ จุงเจีย (ตงเก ในเสียงแต่จีว) เป็นไทยอยู่ในมณฑลกวางสีและมีลงมาถึงแคว้นตังเกี๋ย ไทยไท้ และไทยนุงมีอยู่ในมณฑลกวางสีและกวางตุ้ง และมีอยู่ในแคว้นตังเกี๋ยด้วย ไทยลี้เป็นไทยอยู่กลางเกาะไหหลำ มีการปนกับชนชาติตระกูลมอญ-เขมรอยู่บ้าง

ไทยตะวันออก นอกจากมีพวกไทยไท้ ไทยนุง อยู่ในตังเกี๋ยก็ยังมีพวกผู้ไทย มีมากอยู่ในเขตแคว้นที่เรียกว่า พวน และในดินแดนที่อยู่ถัดเขตแคว้นหลวงพระบาง พวกผู้ไทยแบ่งออกเป็นผู้ไทยขาว ผู้ไทยแดง ผู้ไทยดำ และผู้ไทยลาย ซึ่งตั้งชื่อเอาตามสีเสื้อผ้าที่นุ่งห่ม พวกผู้ไทยที่มีอยู่ในภาคอีสานคงเป็นพวกผู้ไทยดำ พวกโซ่ง หรือทรง

คำ (นุ่งกางเกงคำ) ที่มีอยู่แถวจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ก็เป็นจำพวกผู้ไทยคำด้วยเหมือนกัน คำพูดของผู้ไทยมีเสียงส่วนมากใกล้เคียงกับพวกพวนซึ่งน่าจะเป็นผู้ไทยพวกหนึ่ง

ไทยลาว (ไทยสายอ้ายลาว) คือไทยแคว้นหลวงพระบาง ล้านช้างถัดลงมาตามฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ตั้งแต่เวียงจันทน์ลงไปจนจดเขตแดนเขมรก็เป็นไทยแคว้นเวียงจันทน์ ไทยสองแคว้นนี้และรวมทั้งไทยทางภาคอีสาน มีลักษณะของคำพูดคล้ายคลึงกันมาก จะแตกต่างกันที่เสียงในลางคำเท่านั้น

ไทยตะวันตก คือ ไทยในเขตแดนพม่า มีพวกไทยใหญ่และเขิน เสียงของคำไทยทางตะวันตกนี้ มีลักษณะแตกต่างกับไทยทางตะวันออกก็มีคำพม่าปนอยู่มาก เสียง ซ ซึ่งไทยตะวันออกมักเป็นเสียง ช ไทยในตะวันตกจะเป็นเสียง จ เป็นต้น คำพูดของไทยยวนทางภาคพายัพ ก็มีสำเนียงใกล้เคียงไปทางไทยตะวันตกมากกว่าใกล้เคียงไปทางไทยตะวันออก อย่างเดียวกับคำพูดทางภาคอีสานสำเนียงใกล้เคียงไปทางไทยตะวันออกมากกว่าไทยตะวันตก

ไทยใหญ่ ซึ่งพวกเขาเรียกว่าไทยหลงหรือหลวง และเราเรียกกันว่า เงี้ยว จึงทำให้เข้าใจผิดไปว่าไม่ใช่ไทย แท้จริงไทยใหญ่ก็เป็นไทยสาขาหนึ่ง เวลานี้ภาษาของไทยใหญ่ตลอดจนชนบประเพณีกลายเป็นอย่างพม่าไปมาก และอาจจะค่อยสูญและกลายเป็นพม่าเหมือนอย่างมอญในกาลต่อไปก็ได้

ไทยใหญ่นั้น เดิมปกครองกันเป็นเจ้าประเทศราชอยู่กลาย ๆ เรียกว่า เจ้าฟ้า เมืองที่ปกครองมีเขตแดนกว้างบ้างแคบบ้างแล้วแต่แคว้นที่ได้ปกครอง เขตแดนที่มีพวกไทยใหญ่อยู่^๕แบ่งเป็นสองแคว้นใหญ่คือแคว้นฉานเหนือ และแคว้นฉานใต้ซึ่งรวมแคว้นเชียงตุง

จีนก็เป็นไทยใหญ่สาขาหนึ่งอยู่ในแคว้นเชียงตุง มีผู้ปกครองเรียกว่า เจ้าฟ้า เขตแดนติดต่อกับภาคพายัพทางจังหวัดเชียงราย

ยังมีไทยใหญ่อีกพวกหนึ่ง ยกพวกเข้าไปในเขตแดนอัสสัม (พ.ศ. ๑๗๘๑) แล้วได้เป็นใหญ่มีกษัตริย์ปกครองสืบต่อกันมาในแคว้นนั้นได้ชื่อว่า ไทยอะหม คำว่า อะหม ว่าเป็นคำเดียวกับอัสสัม แปลกันว่าไม่มีที่เปรียบ (อะ+สม) แต่ความจริงอะหมจะแปลว่าอะไรแน่ ยังไม่ทราบชัดเจน โดยเหตุที่แคว้นอัสสัมอยู่ต่อไปทางอินเดีย ประชาชนที่พวกอะหมเข้าไปปกครองมีเชื้อชาติอินเดีย และมีความเจริญดีกว่าไทยอะหม ในที่สุดภาษาอะหมก็เสื่อมสูญไป ไทยอะหมก็กลายเป็นชาวฮินดูไป จะมีผู้พูดภาษาไทยได้ก็ไม่กี่คน ไทยอะหมเป็นตัวอย่างอันดีให้เห็นว่าชาติและภาษาอาจสูญและกลายเป็นชาติอื่นได้ เพราะฝ่ายหนึ่งมีจำนวนคนและวัฒนธรรมต่ำกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ภาษาไทยอะหมรัฐบาลอังกฤษได้จ้างให้ชาวฮินดูแคว้นอัสสัมคนหนึ่ง จัดทำเป็นพจนานุกรม—อะหม—อัสสัม—ไทย ขึ้นไว้

ไทยคำตี่ เป็นไทยใหญ่อีกสาขาหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของพม่า อันเป็นเขตสุดของแคว้นฉานเหนือทางทิศ^๕

ลักษณะคำพูดของคำ^๕ ก็เหมือนไทยใหญ่ จะผิดแปลกกันบ้างก็เสียงของคำกลางคำเท่านั้น คำที่เขายธิบายไว้สองนัย นัยหนึ่งแปลว่า ผูก ล่ามไว้กับที่ เพราะชาวคำ^๕ที่มีข้าทาสมาก ไม่ชอบย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะกลัวข้าทาสหนี อีกนัยหนึ่งว่าที่ทองคำเพราะตามนัยของเขาว่าเคยมีต้นไม้กายสิทธิ์ต้นหนึ่ง ออกผลเป็นทองคำ ภายหลังต้องตัดทิ้งเสีย เพราะมีผี^๕ขึ้นไปอาศัยอยู่บนนั้น

นอกจากไทยที่กล่าวมานี้ ยังมีไทยรง ไทยโนรา และไทยอ้ายตอน อันมีภูมิลำเนาอยู่ในแคว้นฉานเหนือของประเทศพม่าและตอนเหนือของแคว้นอัสสัม ไทยเหล่านี้ก็เป็นสาขาของพวกไทยใหญ่ทั้งนั้น และมีจำนวนคนแต่ละพวกไม่มากอะไร คำพูดที่มีจดไว้ในหนังสือสำรวจภาษาของอินเดีย ก็เป็นอย่างไรไทยใหญ่ไม่สู้ผิดแปลกอย่างไร

ในการบรรยายเรื่องภาษาไทย กล่าวแต่การแบ่งพวกของชนชาติไทยอยู่ในที่ต่าง ๆ มากกว่าจะกล่าวถึงเรื่องภาษาไทย ^{๕ ๕๔} ทั้งนี้เพราะมีประสงค์ที่จะกล่าวถึงเรื่องราวของภาษาไทยเป็นเอกเทศว่ามีความเป็นมาแต่เดิมเมื่อชนชาติไทยยังอยู่ในประเทศจีนอย่างไร และมีวิวัฒนาการเป็นมาอย่างไรเมื่อเข้ามาอยู่ในแหลมอินโดจีนแล้ว เป็นอันว่าจะกล่าวในเมื่อศึกษาเรื่องนิรุกติศาสตร์เบื้องต้นจบแล้ว คือมีพินความรู้อย่างพอจะเข้าใจเรื่องภาษาในทางนิรุกติศาสตร์ พอจะใช้ความรู้^๕ในทางประยุกต์เกี่ยวกับภาษาไทยได้ เพราะฉะนั้น จึงจะยุติเรื่องภาษาไทยไว้เพียงนี้ก่อน

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

เสียงพูด

ภาษาของมนุษย์ที่เจริญมี ๒ อย่าง คือภาษาพูดและภาษาหนังสือ ภาษาพูดเกี่ยวกับเสียงพูด คือต้องมีผู้พูดต้องมีเสียงพูด และต้องมีผู้ได้ยิน รับรู้และเข้าใจ ส่วนภาษาหนังสือเกี่ยวกับตัวหนังสือ คือต้องมีคนเขียน ต้องมีตัวหนังสือ และต้องมีผู้อ่านออกและเข้าใจ เพราะฉะนั้นภาษาพูดและภาษาหนังสือ จึงแตกต่างกัน อย่างหนึ่งต้องอาศัยเสียงและหู อีกอย่างหนึ่งต้องอาศัยตัวหนังสือและตา แม้ภาษาทั้งสองอย่างนี้ จะต่างกันด้วยประสาทสำหรับรับรู้ แต่ผลมีเท่ากัน

เรารู้จักพูดเป็นมาตั้งแต่เด็ก จึงไม่ได้เอาใจใส่นึกถึงเสียงพูดว่าคืออะไร มีเสียงอะไรบ้างที่ประกอบกันเป็นคำพูด เป็นต้นเราออกเสียงว่า เกลียว มีก็เสียงประกอบกันอยู่ เราก็นึกถึงตัวหนังสือที่เรียกว่าพยัญชนะและสระขึ้นมาทันทีว่าเกลียวประกอบด้วยสระเอ กอ ลย สระอี ยอ และ วอ ผสมกันเป็น ๖ เสียงเราไม่ได้นึกถึงเสียงที่มีผสมอยู่ในคำนั้น แต่ไปนึกถึงตัวหนังสือแล้วเข้าใจเอาว่าต้องพูดให้เหมือนกับหนังสือ ถ้าต่างว่าผู้ที่ไม่รู้จักหนังสือ เขาจะตอบอย่างไรว่าคำ เกลียว

มีเสียงผสมกัน ถ้าเขาตอบได้ ก็จะตอบว่ามีเท่านั้นเท่านั้นเสียง แทนที่จะตอบว่ามีสระและพยัญชนะเท่านั้นเท่านั้นผสมกัน เหตุนี้วิชาว่าด้วยเสียงพูดซึ่งเรียกว่า วิชาสัทศาสตร์ (Phonetic) จึงไม่มีใครมีผู้เอาใจใส่กันนัก อันที่จริงตัวหนังสือที่เป็นสระและพยัญชนะ ก็เป็นแต่สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายแทนเสียงเท่านั้น เราเรียนเขียนหนังสือก็คือเรียนเขียนเครื่องหมายแทนเสียงพูดนั่นเอง เราอ่านหนังสือก็คืออ่านเครื่องหมายแทนเสียงพูด ให้ปรากฏออกมาเป็นเสียงพูดนั่นเอง

กล่าวมาแล้วภาษาพูด ต้องมีผู้พูด เสียงพูด และผู้ได้ยินรับรู้และเข้าใจ ในการศึกษาภาษาเราย่อมฟังตั้งแต่เรื่องเสียงพูดเท่านั้น แต่เรื่องผู้เปล่งเสียงพูดออกมาทำไมจึงพูดเป็นเสียงอย่างนั้น และเหตุไรผู้ได้ยินเสียงจึงรับรู้เสียงนั้น นี้เป็นเรื่องทางจิตวิทยา เกี่ยวกับเรื่องวิชาว่าด้วยความหมาย (meaning) ซึ่งจะต้องแยกเป็นส่วนหนึ่ง การศึกษาเกี่ยวกับเสียงพูด เป็นเรื่องเรียนลักษณะของเสียงที่เปล่งออกมา อันเป็นอาการภายนอก เพราะเราได้มาจากภายนอก ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับความหมาย เป็นเรื่องเรียนถึงเรื่องรับรู้ อันเป็นอาการภายใน ได้มาจากความรู้สึภายในใจ

การเรียนเรื่องเสียงพูด ซึ่งเป็นบทจะกล่าวต่อไปในที่นี้เป็นเรื่องของวิชาสัทศาสตร์ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ สาขา คือ:—

๑. วิชาสัทศาสตร์ทางสรีรวิทยา (Physiological Phonetic) ศึกษาเรื่องอาการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ทำให้เกิดเสียงพูด

๒. วิชาสัทศาสตร์ทางกายภาพหรือทางโสตประสาท (Physical or Acoustic Phonetic) ศึกษาเรื่องคลื่นเสียงที่เข้าไปกระทบแก้วหูหรือโสตประสาทว่า ถ้าแก้วหูได้ยินเสียงนั้น ๆ จะมีปฏิกิริยาต่อคลื่นเสียงนั้นอย่างไร ซึ่งในขณะนั้นยังค้นคว้าไปไม่ได้ตลอด เพราะฉะนั้น การศึกษาเรื่องเสียงพูด จึงตกอยู่ในวิชาสัทศาสตร์ทางสรีรวิทยาเท่านั้น ในที่นี้จะเรียกสั้น ๆ ว่าสัทศาสตร์ให้หมายความเฉพาะสาขาที่กล่าวนี้

เสียงพูดมีลักษณะเป็นเสียงดนตรีอยู่หลายประการ เพราะฉะนั้น จึงควรทราบเสียก่อนว่า เสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีมีอะไรบ้าง ตามปรกติก็มีอยู่ ๓ ชนิด คือ:-

๑. เสียงของเครื่องมีสายใช้ ดีด และ สี ใต้แก้ว จะเข้ และ ซอ เป็นต้น

๒. เสียงของเครื่องเป่า ใต้แก้ว ปี่ และขลุ่ย เป็นต้น

๓. เสียงของเครื่องตีที่ซึ่งด้วยหนังหรือทำด้วยโลหะ มีฆ้อง กลอง เป็นต้น

เสียงที่เกิดจากเครื่องดนตรีเหล่านี้ ย่อมมีต่าง ๆ กันแล้วแต่เครื่องที่ทำให้เกิดเสียง และลักษณะของการสั่นสะบัดของเครื่องนั้น ๆ เสียงจะดังมากหรือน้อยก็แล้วแต่การ ดีด สี ตี เป่า เครื่องเล่นเหล่านั้น ว่าเราใช้กำลังแรงมากน้อยเพียงไร เสียงจะดังแหลมอยู่ในระดับเสียงไหน ก็แล้วแก่การสั่นสะบัดของเครื่องดนตรีเหล่านั้น ว่า จะสั้นเร็วถี่เพียงไรนั้นใด เครื่องที่ทำให้เกิดเสียงพูดก็ฉนั้น

เครื่องทำให้เกิดเสียงพูด

ขั้นตอนนี้ ควรจะทราบเสียก่อนว่า เครื่องทำให้เกิดเสียงพูดนั้น ไม่ใช่มีไว้สำหรับพูดโดยเฉพาะ แท้จริงเครื่องเหล่านี้มีไว้เพื่อทำหน้าที่ดำรงชีวิตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่

๑. ส่วนที่เกี่ยวกับการหายใจเข้าออก ได้แก่ปอดและกะบังลม
 ๒. ส่วนที่เกี่ยวกับทางเดินของลมหายใจ ได้แก่หลอดลมและ
 ลูกกระเดือก

๓. ส่วนที่เกี่ยวกับทางหายใจเข้าออก ได้แก่ช่องปากและจมูก
 ดังนั้นจะเห็นได้ว่า อวัยวะเหล่านี้เป็นเครื่องสำหรับเรากินอาหาร และหายใจ เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของเราโดยตรง แต่เราได้อาศัย อวัยวะเหล่านี้ ใช้เป็นเครื่องทำให้เกิดเสียงพูด ด้วยเหตุนี้ เมื่อเรา ออกเสียงพูดนาน ๆ ไม่หยุด จึงทำให้รู้สึกเหนื่อย และบางครั้งรู้สึก อึดอัด หายใจไม่สะดวก

ที่ตรงตอนบนของหลอดลมคือลำคอ มีก้อนเนื้อแข็งขวางอยู่ ปากช่องที่จะไปสู่จมูกและปาก เราเรียกว่าลูกกระเดือกซึ่งคำเฉพาะใน ภาษาอังกฤษเรียกว่า larynx ลูกกระเดือกนี้เป็นเอ็นเนื้อกระป๋มกระป๋ม สลับซับซ้อนกันหลายชั้น แต่ที่สำคัญที่สุดคือเอ็นเนื้อสองเส้น ซึ่งยื่น เป็นปีกออกมาสองข้างของปากช่องหลอดลม เรียกในภาษาอังกฤษว่า vocal chords แปลว่าเส้นเสียงดนตรี แต่จะเรียกสั้น ๆ ว่าเส้นเสียง

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๒๕

มีลักษณะยึดเข้ายึดออกได้สำหรับปิดเปิดปากช่องหลอดลม ซึ่งคำ

เฉพาะในภาษาอังกฤษเรียกว่า glottis เส้นเสียงนี้แหละสำคัญมาก

เพราะเป็นบ่อเกิดของเสียงพูด อวัยวะส่วนอื่น ๆ ซึ่งเป็นเครื่อง

ประกอบทำให้เกิดเสียงแม้จะบอบสลายไปบ้างก็ยังไม่สำคัญเท่าเส้นเสียง

ถ้าเสียหายไปหรือขาดเส้นเสียง ก็เป็นอันพูดไม่ได้หรือถ้าบอบสลายก็จะ

พูดไม่ได้ชัด

Glottis หรือปากช่องหลอดลม เป็นช่องมีรูปร่างยาวอย่าง

ริมฝีปากบนและล่างของคน แต่มีขนาดเล็กมาก มีขนาดไม่ถึงครึ่งของ

ริมฝีปากและเป็นช่องตั้งอยู่ในลักษณะตรงข้ามกับริมฝีปาก คือเป็นเส้น

ตั้งแทนที่จะเป็นเส้นนอน

เหนือปากช่องหลอดลมขึ้นมา ในที่ถัดช่องคอหอย หรือถัด

โคนลิ้นไป มีกล้ามเนื้อเล็ก ๆ ขึ้นหนึ่งรูปแบบ ๆ ปลายบ้าน ๆ คล้าย

ไบโพธิ์เรียกเป็นคำเฉพาะในภาษาอังกฤษว่า epiglottis แปลว่าแผ่น

เหนือปาก ช่องหลอดลม มีหน้าที่ปิดปากทางที่จะเข้าไปสู่หลอดลม

ถ้าจะเปรียบ epiglottis เหมือนบานประตู เส้นเสียงก็เปรียบเหมือน

ม่านสองไขซึ่งอยู่ถัดบานประตูเข้าไป

ถัด epiglottis ขึ้นมา คือตอนเป็นช่องว่างถัดโคนลิ้นลงไป

และอยู่เหนือ epiglottis เป็นปากทางเดินของอาหารลงไปสู่ช่องลำคอ

ซึ่งอยู่ถัดหลอดลมไปทางหลัง ช่องว่างนี้เรียกว่าคอหอย หรือ pharynx

ในภาษาอังกฤษ ถัดคอคอยขึ้นมาตรงโคนลิ้น เป็นทางไปออกช่องปากทางหนึ่ง และไปออกช่องจมูกรีกทางหนึ่ง ปากช่องที่จะออกไปทางปากและทางจมูกรีกมีเนื้อติ่งห้อยย้อยลงมาจากเพดานอ่อน เรียกว่า ลิ้นไก่ (uvula) มีหน้าที่สำหรับปิดเปิดปากทางไปสู่ปากหรือจมูกรีกแล้วแต่กรณี อวัยวะส่วนอื่นซึ่งอยู่ถัดขึ้นมาในช่องปาก ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการออกเสียงพูดด้วย คือ ลิ้น เพดาน ปาก ปุ่มเหงือก ฟัน และริมฝีปากไม่จำเป็นต้องอธิบาย

เวลาเราหายใจเข้าออกเราทำอย่างไร ไม่จำเป็นต้องให้อธิบายละเอียด เพราะทุกคนที่ยังเป็นอยู่ ก็หายใจเป็นด้วยกันทุกคน และยังคงหายใจอยู่เสมอ คือสูดเอาลมเข้าไปทางช่องจมูกรีก หรือถ้าจำเป็นในบางครั้ง ก็หายใจเข้าไปทางปาก ลมที่หายใจเข้าไปนี้ จะเข้าทางหลอดลมไปสู่ปอด ตอนนั้นกะบังลมจะทำหน้าที่ยึดตัว เบียดคั่นอวัยวะก่อนร่างของร่างกาย คืออวัยวะเครื่องย่อยอาหาร มี คับ ไต ไส้ พุง ให้ลงไปต่ำ เพื่อจะให้มีช่องว่างสำหรับลมจะได้เข้าไปในท้องได้มาก ๆ แล้วไปแผ่ซ่านทั่วไปตามเส้นฝอย (capillary canals) ของปอด ตัวโลหิตแดงก็รับเอาก๊าซออกซิเจนที่มากับลมหายใจ แล้วเลื่อนตัวเป็นแถว ๆ ไปสู่หัวใจเพื่อให้หัวใจฉีดไปสู่ที่ต่าง ๆ ของร่างกาย เมื่อลมที่เราสูดเข้าไป ตัวโลหิตรับเอาออกซิเจนเข้าไปแล้ว ก็เหลือแต่ก๊าซไม่บริสุทธิ์ ซึ่งทางร่างกายจะส่งกลับคืนออกไป ก็ได้แก่ที่เราหายใจ

ออก ระยะตอนที่หายใจออกนั้นกะบังลมจะทำหน้าที่ดันเพื่อคั้นลมขึ้นมา พร้อมทั้งกล้ามเนื้อที่ทรวงอก ซึ่งติดอยู่กับซี่โครง จะเป็นเครื่องช่วยด้วย ส่งลมให้ออกมาทางช่องหลอดลมให้หลุดออกไปทางช่องจมูกหรือปากแล้วแต่กรณี ในตอนที่ลมจะออกไปนี้ เราเอามันมาใช้เป็นประโยชน์ให้เกิดเสียงพูดด้วยกล่าวคือ

ตรงปากช่องหลอดลม เส้นเสียงจะทำหน้าที่ปิดเปิดลมที่จะดันออกมา ถ้าเส้นเสียงเปิดช่องให้ห่างและแผ่น Epiglottis ก็เปิดอยู่ลมที่ดันขึ้นมา ก็จะพุ่งออกไปได้สะดวก และลมที่จะเข้าไปก็เข้าได้สะดวกเช่นเดียวกัน ตอนนั้นคือที่เราหายใจเข้าออก ถ้าเส้นเสียงยึดตัวปิดช่องเสียดสนิทและแผ่น Epiglottis ก็ปิดด้วยเท่ากับปิดม่านและหีบบานประตูไว้ ลมก็เข้าหรือออกไม่ได้ตอนนั้นคือที่เรากลืนหายใจ

เส้นเสียงถ้าจะเปรียบก็เหมือนกับยามเฝ้าประตู ไม่ยอมให้สิ่งไรแปลกปลอมล่วงล้ำเข้าไปในช่องหลอดลม เพราะถ้ามีอะไรพลัดเข้าไปได้อาจทำให้เราตายได้ เป็นต้นเวลากินอาหารถ้ามีเศษอาหารแม้เป็นชิ้นเล็กนิดเดียว พลัดเข้าไปทางช่องหลอดลมแทนที่จะเข้าไปตามลำคอซึ่งเป็นทางที่ควรจะไป พอเส้นเสียงรู้ตัวก็จะยึดตัวปิดปากช่องหลอดลมทันที แล้วส่งอาณัติสัญญาณไปยังปอดกะบังลมและอวัยวะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกันให้ช่วยกันระดมกำลังส่งลมที่มีอยู่ในท้อง ให้ดันขึ้นมาโดยแรงทางหลอดลม ในทันทีทันใดที่ลมพุ่งขึ้นมา เส้นเสียงก็จะคลายตัวเปิดให้มีช่องกว้าง เพื่อให้ลมพุ่งออกมาได้สะดวกด้วยกำลัง

แรง เพื่อกำจัดสิ่งที่แปลกปลอมที่กำลังจะพลัดเข้าไปในหลอดลม ให้กระเด็นออกไปข้างนอก ตอนนั้นคือที่เรามีอาการไอหรือสำลักออกมานั่นเอง

การหายใจเข้าออกตามธรรมชาติ จะเป็นเสียงพูดไม่ได้คงมีแต่ลมเข้าไปและออกมาเท่านั้น จะแรงหรือเบา ช้าหรือถี่ก็ได้แต่กะบังลมและกล้ามเนื้อที่ทรวงอก จะเบ่งหรือหดตัวมากหรือน้อย เราหายใจแรง เพื่อให้ลมเข้าออกทางปากก็ได้ หรืออาจทำเสียงดังฟือ ๆ ออกทางช่องจมูก หรือเป็นเสียงฮ่า ๆ ออกทางช่องปากก็ได้ ตอนนั้นยังนับว่าเป็นเสียงพูดไม่ได้ ลมที่เข้าไปหรือออกมา ถ้าลิ้นไถยึดตัวขึ้นไปปิดช่องจมูก ลมก็เข้าไปหรือออกมาทางปาก ถ้าลิ้นไถ่เปิด ลมก็เข้าออกทางช่องจมูกได้ หรือจะให้ลมเข้าออกทางช่องปากและช่องจมูกพร้อม ๆ กันก็ได้ถ้าลิ้นไถยึดตัวขึ้นไปปิดปากช่องจมูกไม่สนิท

ถ้าเส้นเสียงไม่เปิดห่างอย่างหายใจตามธรรมชาติ หรือปิดช่องหลอดลมสนิทอย่างกลืนใจ แต่เปิดช่องแคบเพื่อให้ลมทันออกมา ลมนั้นเมื่อมาถึงตอนคอหอยหรือตอนที่อยู่ในกระพุ้งปาก ถูกอวัยวะต่างๆ ในปาก มี ลิ้น เพดาน ฟัน เป็นต้น แปลงลมโดยให้ลิ้นตอนใด ไถยขึ้นหรือให้ลิ้นจดที่เพดาน หรือที่ฟัน เป็นต้น แล้วให้ลมนั้นหลุดออกทางช่องปากหรือช่องจมูกแล้วแต่กรณี ก็จะเกิดเป็นเสียงต่าง ๆ ที่เรียกว่าเสียงสระและพยัญชนะ อันเป็นชนิดของหน่วยเสียงต่าง ๆ (types of phonemes) แห่งเสียงพูด

หน่วยเสียง (phonemes)

หน่วยเสียง คือ เสียงอย่างน้อยที่สุดเสียงเดียว ซึ่งแยกออก
 อื่นไม่ได้ สำหรับประกอบกันเป็นเสียงของคำพูดหรือเป็นเสียงพยางค์
 เป็นต้น เราออกเสียงว่ากิน ประกอบด้วย ๓ หน่วยเสียงคือ
 ก-อิ-น เสียงที่เราเปล่งออกมาแต่ละหน่วยเสียงแม้เปล่งออกมาซ้ำ ๆ
 หลายหน เสียงนั้นไม่จำเป็นจะเหมือนกันทีเดียวทุกครั้ง ย่อมจะมีผิด
 เพี้ยนกันไม่มากนักน้อยทุกคราว ถ้าเป็นเสียงที่หลายคนเปล่งออกมา
 ก็ยังมีผิดเพี้ยนกันไม่มากนักน้อยทุกคราว ถ้าเป็นเสียงที่หลายคนเปล่ง
 ออกมาก็ยังมีผิดเพี้ยนกันได้มากกว่าการเปล่งเสียงของคนคนเดียว ที่เรา
 สามารถจำเสียงคนนั้นคนนี้ได้ โดยไม่เห็นตัวคนที่เปล่งออกมาก็แสดง
 อยู่ว่าเสียงเหล่านั้นแม้เป็นเสียงเดียวกัน ย่อมไม่เหมือนกัน ลางที่เรา
 ฟังว่าเหมือนกัน ไม่รู้สึกว่ามีผิดเพี้ยนที่ตรงไหนเป็นเพราะเราสังเกต
 รู้ไม่ได้ นอกจากมีหูไวเช่น นักดนตรี จึงจะสังเกตได้ว่าเสียงเพี้ยน
 หรือไม่เพี้ยนเพียงไร เพราะฉะนั้น เสียงที่พูดเปล่งออกมานั้น แต่
 ละหน่วยเสียงย่อมมีเสียงที่จะตรงกันเพ่งทุกคราวไม่ได้ จะต้องมีเสียง
 ที่หล่อมล้าและผิดเพี้ยนกันนับไม่ถ้วนเสียง เราจะแยกเช่น ก ออกเป็น
 ก็เสียงก็ได้ เช่น เกาะ กอ กอ เกอะ เก๊ะ ก่อ ก้อ กือ ก้อ ฯลฯ
 ซอยเสียงออกไปอีกเป็นก็มากน้อยเสียงก็ได้ อย่างเสียงในโน้ตของ
 คนตรี จนกระทั่งไม่สามารถจะซอยลงไปได้อีก

ตามปกติ ภาษาย่อมถือว่าเสียงที่คล้ายคลึงหรือผิดเพี้ยนกัน นิด ๆ หน่อย ๆ นี้ว่าเป็นรูป (phonetic form) ของเสียงเสียงเดียวกัน ต่างว่าเรออกเสียงพูดว่า ฉันท่งเล่น แล้วออกเสียงพูดขึ้นซ้ำกันหลายหน เสียงนี้แต่ละคราวที่เปล่งออกมาอาจมีคุณสมบัติของเสียง เช่น หนักเบา สูง ต่ำ สั้น ยาว และเน้นไม่เท่ากันทีเดียวทุกคราวไปก็ได้ แต่ภาษาถือเอาว่าเสียงเหล่านี้เป็นเสียงของคำพูดคำเดียวกัน

โดยที่ภาษาถือเอาเสียงที่เปล่งออกมาเหล่านี้ ว่าเป็นเสียงเดียวกันโดยประมาณ เราจึงสามารถนำเอาไปใช้เป็นเสียงปกติในภาษาได้ ยกตัวอย่าง ถ้าเรออกเสียงว่า แมน ถ้าให้มีเสียงหนักเป็น แมน แมน หรือให้เป็นเสียงสูงต่ำเป็น แมน แมน แมน แหมน และออกเสียง ๔ คำหลังนี้ให้เป็นเสียงหนักเบาและสั้นยาวอีกเล็กน้อยก็ทำได้ แต่ภาษาไทยถือเอาเสียงเหล่านี้ทั้งหมด ว่าเป็นเสียงเด่นในภาษามีอยู่ ๓ เสียงเท่านั้น คือ แมน แมน แมน เพราะ ๓ เสียงนี้มีความหมายอยู่ในภาษาไทย ส่วนเสียงนอกนั้น คือ แหมนและอื่น ๆ เป็นแต่เสียงไม่เด่นหรือเป็นเสียงผิดเพี้ยนของคำแมน แมน แมน เท่านั้น เพราะไม่มีความหมายอยู่ในภาษาไทย

ถ้าเสียง แมน แมน แมน ๓ คำนี้ อันเป็นเสียงเด่นในภาษาไทย เป็นเสียงในภาษาอังกฤษ ก็เป็นเสียงเด่นแต่เสียงเดียว คือ แมน เพราะมีความหมายอยู่ในภาษานี้ ส่วน แมน แมน เป็นเสียง

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๓๑

ไม่เด่นหรือเป็นเสียงผิติดเพี้ยนไปจากคำว่า แมน เท่านั้น หรืออีกตัว
อย่างหนึ่ง เราพูดว่า เซน เสน เส้น แสน และ แซ่น ๔ คำแรก
เป็นเสียงเด่นในภาษาไทย ส่วนแซ่น ไม่เป็นเสียงเด่น เพราะไม่มี
ความหมายใช้อยู่ในภาษาไทยเหมือนกับ ๔ คำ ข้างต้น ถ้าให้ชาว
อินเดียฟัง ก็จะบอกว่าเสน เป็นเสียงเด่นในภาษาของเขา นอกนั้น
เป็นเสียงไม่เด่น เพราะไม่มีความหมายในภาษาของเขา เสียงเด่นชัด
เรียกเป็นคำเฉพาะว่าหน่วยเสียงมูลเดิม (primary phonemes) ส่วน
เสียงเพี้ยนหรือเสียงไม่เด่นชัดเรียกว่า หน่วยเสียงรอง (secondary
phonemes)

การศึกษาเรื่องเสียงเด่นชัดและไม่เด่นชัด หรือเรียกอีกอย่างว่า
หน่วยเสียงพูดเดิมและหน่วยเสียงรองนี้ เป็นเรื่องของวิชาที่ในภาษา
อังกฤษเรียกว่า phonology คือศึกษาเรื่องเสียงพูดและความหมาย
ควบกันไป จึงติดกับวิชาสัทศาสตร์ (phonetic) ซึ่งศึกษาเรื่องเสียงพูด
อย่างเดียว ไม่คำนึงถึงเรื่องความหมายเสียงพูดเกี่ยวกับวิชาสรีรวิทยา
(physiology) ความหมายเกี่ยวกับวิชาจิตวิทยา ซึ่งเป็นเรื่องของ
จิตใจ เพราะฉะนั้นจะเอาเรื่องจิตใจมาแจ่งสับสนไม่ได้ แต่ถ้าจะต้อง
วินิจฉัยเรื่องคำ ก็จะต้องตั้งหลักไว้ก่อนว่า “คำที่กล่าวกลางคำในกลุ่ม
ภาษาทุกกลุ่ม ย่อมเหมือนกันโดยรูปและความหมาย” เช่นคำไทยว่า
มอง บง เบ็ง มุ่งหวัง และคำจีนว่า บ้วง (แต่จ้วง) บง (ชกเกี้ยน)

ม่ง หรือ หวัง (กว้างตั้ง) ย่อมถือได้ว่าเป็นคำเดียวกัน เพราะมีเสียงและความหมายคล้ายคลึงกัน อยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน และพอจะสืบสาวเรื่องราวคำเหล่านี้ได้ ผิดกับคำว่า rim ในภาษาอังกฤษ และริมในภาษาไทยแม้เสียงและความหมายเหมือนกัน แต่เป็นคนละตระกูลภาษา ไม่ปรากฏเรื่องราวที่สื่อให้เห็นว่าเป็นคำเดียวกันเช่นยืมเอามา นอกจากพ้องกันด้วยผอัญ เป็นเพราะคำในภาษาหนึ่ง ๆ มีเป็นจำนวนมากต้องมีคำหนึ่งหรือสองคำพ้องเสียง และความหมายโดยบังเอิญ

เสียงที่ใช้อยู่ในภาษาไทย แม้เราจะออกเสียงต่าง ๆ ได้จนนับไม่ถ้วนเสียง แต่ที่เรานำเอามาใช้เป็นเสียงพูดที่เด่นชัดในภาษาไทย และวางรูปเป็นตัวหนังสือขึ้นไว้ย่อมมีจำนวนจำกัด จึงผิดกับรูปเสียงพูดที่เราได้ยิน ซึ่งไม่มีจำนวนจำกัด และอาจแบ่งแยกเสียงขยลงไปเท่าใดก็ได้ ยกตัวอย่างคำว่า กิน ถ้าเราออกเสียงให้ดัง จะปรากฏว่ามีเสียงคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

๑. กิน เทียบกับ ยิน ดิน เสียง ลงท้ายคำคือเสียงสะกดเหมือนกัน แต่เสียงของตัวหน้าคำแตกต่างกัน

๒. กิน เทียบกับ คน เจน เสียงท้ายเหมือนกันกับใน ๑. แต่ว่าเหมือนกันน้อยกว่า

๓. กิน เทียบกับ กิต กิง กิบ กิม (ต่างว่าคำเหล่านี้ทุกคำมีความหมาย) เสียงหน้าเหมือนกัน แต่เสียงท้ายไม่เหมือนกัน

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๔. กิน มีเสียงหน้าเป็นเสียงเดียวกับ กัก กุก กอด กับ
กำ กัง แต่เหมือนกันน้อยกว่าใน ๓.

๕. กิน มีเสียงขึ้นต้นและลงท้ายอย่างเดียวกับ กั้น แคน
โกน แต่ผิดกันที่เสียงกลาง

๖. กิน ขึ้นต้นและลงท้ายต่างกันกับคำ กิด ทิป ฉิม คง
เหมือนกันแต่เสียงกลาง

ถ้าเราทดลองออกเสียงตามวิธีนี้ จะปรากฏว่าเราอาจเปลี่ยน
เสียงแต่ส่วนหนึ่งส่วนใดของคำว่า กิน ได้เป็นอย่างมากเพียง ๓
เสียง เราจะเปลี่ยนให้มากกว่านี้ไม่ได้ ถ้ามากกว่านี้ก็จะมีเสียง
ที่เหมือนกันเหลืออยู่ เพราะฉะนั้น กิน จึงมี ๓ หน่วยเสียง จะ
แยกให้มากกว่า ๓ หน่วยเสียงไม่ได้ ที่เราเรียนผสมคำและเขียนเป็น
ตัวหนังสือว่า ก อิน ก็คือเราแยกเสียงที่ผสมอยู่ในคำ กิน ลงเป็น
เครื่องหมายของเสียงเป็นตัวหนังสือเท่านั้น ที่เรารู้ว่ากินมีกี่หน่วยเสียง
ก็เพราะเราค้นอยู่กับตัวหนังสือ ถ้าไม่ค้นกับตัวหนังสือ ก็จะต้อง
ทอนเสียงตามวิธีนี้

หน่วยเสียงยังไม่เป็นรูปเสียงในคำพูด เพราะหน่วยเสียงตาม
ปรกติไม่มีความหมาย เช่น อี เป็นหน่วยเสียง แต่ อี เป็นทั้ง
หน่วยเสียงและรูปเสียงในคำพูด หน่วยเสียงจึงเป็นตั้งอาณัติสัญญาณ
ที่ผู้พูดผู้รับรู้ได้ฝึกฝนกันมา ให้เปล่งเสียงอย่างนั้น ๆ ว่าเป็นเสียงที่มี
ใช้เป็นประจำอยู่ในเสียงแห่งคำพูดในภาษาของตน และจำได้ว่าเสียง

นั้น ๆ เป็นหน่วยเสียงในภาษาของตนและนั้น (เช่นเสียง z) ไม่ใช่เป็นหน่วยเสียงในภาษาของตน เท่ากับคนขบถยนต์เมื่อเห็นไฟสีแดงก็หยุดรถ สีแดงที่เห็นนั้นจะมาจากแสงโคม แสงไฟฟ้าหรือจากธงแดงเป็นต้นก็ตามที่ ไม่ได้คำนึงถึงว่าผิดคนอย่างไร รู้แต่ว่าเห็นสีแดงขวางหน้าอยู่ที่หยุดรถ เราจะแยกสีแดงออกเป็นส่วน ๆ หาได้ไม่ เช่น จะไปกำหนดเอาแน่นอนว่าสีแดงต้องเป็นสีแดงอย่างนั้นอย่างนั้น ถ้าสีเข้มไปหรืออ่อนไปว่าไม่ใช่สีแดงก็กล่าวไม่ได้ กล่าวได้แต่เป็นกลาง ๆ ว่าเห็นอาทิตย์สัญญาณเป็นสีแดงก็หยุดรถ นั้นันใด ในเรื่องเสียงพูดก็ฉนั้น

โดยเหตุที่หน่วยเสียงในภาษาหนึ่ง ๆ มีระบบเสียงเป็นจำนวนจำกัดและมีจำนวนต่าง ๆ กันมากบ้างน้อยบ้าง แล้วแต่ภาษาใดจะกำหนดขึ้นใช้ ลางเสียงก็ถือว่าเด่นชัดลางเสียงก็ถือว่าไม่เด่นชัด การที่จะถ่ายหน่วยเสียง คือสระและพยัญชนะของภาษาหนึ่ง ที่มีไม่เหมือนกัน มาเป็นตัวอักษรที่ตนใช้อยู่ ย่อมขัดข้อง เช่นเสียง g ในภาษาอังกฤษและบาลี เราไม่มีหน่วยเสียงนี้ เมื่อจะต้องถ่ายเสียงมาเป็นตัวหนังสือไทย ก็ต้องใช้เสียง ก หรือ ค แทน ซึ่งไม่ตรงเสียงด้วยกันทั้งคู่ เหตุนี้จึงได้เกิดวิธีถ่ายเสียงจากภาษาหนึ่งมายังอีกภาษาหนึ่งเป็นตัวหนังสือสองวิธี วิธีหนึ่งถ่ายตามเสียง (transcription) เช่น go เป็น โก และอีกวิธีหนึ่งถ่ายตามตัวอักษรที่กำหนดไว้ว่าเสียงอย่างนั้นให้ถ่ายด้วยตัวอักษรตัวนั้นเป็นเฉพาะ โดยไม่คำนึง

ว่าเสียงจะตรงกันหรือไม่ เช่น *guna* เป็น *คุณ* ถ่ายตามตัวหนังสือ (transliteration) เลยทำให้เข้าใจผิดว่าเสียง *g* และเสียง *k* มีค่าของเสียงเท่ากัน

คุณสมบัติของเสียงพูด

เสียงพูดเกิดจากเส้นเสียงเป็นเครื่องกำหนดลมที่แล่นขึ้นมาจากหลอดลม ให้เกิดเป็นเสียงสนสะท้อนหรือไม่สนสะท้อน แล้วถูกอวัยวะในปากเป็นเครื่องกล่อมเกล่าให้เกิดเป็นหน่วยเสียงชนิดต่าง ๆ ตามที่ภาษามิได้

เสียงสนสะท้อน คือเสียงที่เส้นเสียงยึดตั้งตัวเกือบปิดปากช่องหลอดลมที่พุ่งขึ้นมากระทบเข้ากับริมสองข้างของเส้นเสียง ให้เกิดอาการสนสะท้อนเป็นเสียงสนสะท้อนขึ้น เสียงอย่างนี้ในภาษาอังกฤษเรียกว่า *voice* บ้าง *sonant* บ้าง *tone* บ้าง ในสันสกฤตเรียกว่า โฆษะ เราเรียกว่า เสียงก้อง

เสียงไม่สนสะท้อน คือเสียงที่เส้นเสียงคลายตัวเปิดช่องลมให้ลมออกมาก แต่ไม่ให้ลมกระทบริมสองข้างของเส้นเสียงที่ออกมา จึงไม่มีอาการสนสะท้อน เป็นแต่เสียงดังอย่างเดียว เป็นเสียงอย่างที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า *noise*, *voiceless*, *unvoice*, *surd* หรือ *non-sonant* และเรียกว่า อโฆษะ คือเสียงไม่ก้องในภาษาสันสกฤต

เสียงก้องเป็นเสียงสนสะท้อนมีกังวาน และออกเสียงไต่ยาวนานกว่าเสียงไม่ก้อง จึงมีลักษณะเป็นเสียงดนตรี เสียงอย่างนี้แหละที่เป็นเสียงพูดในภาษา

เสียงดนตรี ย่อมประกอบด้วยคุณสมบัติของเสียงคือ ๑. ขนาดสั้นยาวของเสียง (quantity) ๒. ระดับเสียง (pitch) ๓. กระแสเสียง (timbre) และ ๔. การเน้นเสียง (stress)

๑. ขนาดสั้นยาวของเสียง คือการเปล่งเสียงออกมาให้หมดเสียงเร็วหรือช้า แล้วแต่กำหนดเวลาออกเสียงให้สั้นหรือยาวนาน คำว่าสั้นหรือยาว เป็นแต่กำหนดที่ต้องมีเปรียบเทียบกัน เช่นออกเสียง อา ถ้ามีเสียง อะ เป็นที่เปรียบเทียบ จะทราบได้ว่า อา มีขนาดยาวกว่า อะ ถ้าออกเสียงอาให้ยาวกว่า อา ตามปกติ อา เสียงแรกมีขนาดยาวกว่า อา ในเสียงหลังตั้งนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นเราจะกำหนดว่า เสียงไหนมีขนาดสั้นยาวอย่างไรโดยไม่มีคู่เปรียบไม่ได้ ถ้าเราเอาเสียง อะ อา และ อา ที่ยาวกว่าปรกติมาเปรียบเทียบกัน ก็กล่าวได้ว่า อะ เป็นเสียงสั้น อา เป็นครึ่งสั้นครึ่งยาว และ อา ตัวหลังเป็นยาว ถ้ากำหนดเป็นมาตราสั้นเท่ากับ ๑ มาตรา ครึ่งสั้นครึ่งยาวเป็น $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา อา ตัวหลังเป็น ๒ มาตรา เหตุนี้เสียงยาวในภาษาหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกัน อาจเป็นสั้นในอีกภาษาหนึ่งก็ได้ เช่น ม้า และ หมา ถ้าเป็นเสียงในไทยใหญ่ ม้า จะเป็นเสียง

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๓๖

มาตราครึ่ง คืออยู่ในระหว่างเสียง อะ กับ อา ส่วนหมากงมีขนาด ๒ มาตราเท่ากับของเรา เข้า (กริยา) และ เข้า (นาม) มีเสียงไม่เท่ากัน เข้าคำแรกเป็น ๑ มาตรา และ เข้าคำหลังเป็น $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา เพราะฉะนั้นถ้าเขียนเป็นเข้า ๑ มาตรา ก็นึกเสียงเพราะสั้นเกินไป ถ้าเขียนเป็นเข้า ๒ มาตรา ก็นึกเสียงอีกเพราะยาวเกินไป เวลาพูดเราออกเสียงถูกต้อง แต่เมื่อเขียนเราไม่มีเครื่องหมายแทนเสียงสระ $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา เรามีแต่เสียงสระ ๑ มาตรา คือ สระ อะ และ ๒ มาตรา คือ อา เพราะเราได้แบบอย่างมาจากอินเดียผ่านมาทางเขมร ซึ่งไม่มีเสียงสระ $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา มีแต่เสียง ๑ มาตราและ ๒ มาตราเท่านั้น เรียกว่า ทีฆะ รัสสะ โบราณจึงเขียนเป็นเข้า ๑ มาตรา แต่เมื่อออกเสียงอ่านเป็น $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา หาได้อ่านเข้า ๑ มาตรา มาบัดนี้ แก้เป็นเขียนว่าเข้า ๒ มาตรา เพื่อป้องกันความกำกวมในคำ เช่น เรือเข้า อาจเป็น เรือเข้าก็ได้ แต่เมื่ออ่านออกเสียงเป็น $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา หาได้อ่านออกเสียงเป็น ๒ มาตราไม่ คำจำพวกนี้ยังมีอยู่อีก ๒-๓ คำที่เขียนอย่างหนึ่ง แต่อ่านเป็นอีกอย่างหนึ่ง คือ เค้า-เข้า; -เข้า-น้ำ เสียงตัวหลังฟังยาวกว่าตัวหน้าเป็น $๑\frac{๑}{๒}$ มาตรา

อีกอย่างหนึ่ง ถ้าเสียงใดเด่นเราฟังได้ชัด แม้เป็นเสียงสั้น เราอาจฟังเป็นยาวได้ เช่น อัน-อัน; นี-นี ตัวหนังสือไทยกลางถิ่น

เช่น ไทยใหญ่ไม่มีเครื่องหมายบอกสนยาวนอกจากคำในแม่ ก กา เพราะฉะนั้นเมื่อจะเปล่งเสียงอ่าน ก็ต้องเดาอ่านเป็นสนยาวเอาเอง ตัวหนังสือจันก็เป็นทำนองเดียวกัน ตัวอักษรโรมันที่ใช้เขียนอยู่ในภาษาอังกฤษตัวสระที่มีอยู่ก็ไม่ได้บอกสนยาว ผู้อ่านจะต้องอ่านสนยาวเอาเอง

๒. ระดับเสียง ได้แก่เสียงสูงต่ำหรือที่เรียกว่า เสียงวรรณยุกต์ เสียงจะสูงต่ำ ย่อมแล้วแต่อาการสั่นสะบัดของสิ่งที่ทำให้เกิดเสียงว่าในช่วงระยะเวลาหนึ่งจะสั่นสะบัดได้กี่ครั้ง เช่นในช่วงระยะเวลาวินาทีหนึ่งถ้ามีอาการสั่นสะบัดเพียง ๓-๑๐ ครั้ง เสียงที่ออกมาจะต่ำมาก มีลักษณะต่ำจนไม่ได้ยิน นอกจากรู้สึกว่ามีอาการสั่นสะเทือนเท่านั้น ถ้าในวินาทีหนึ่งสั่นสะบัดถึง ๑๖ ครั้ง จะได้ยินเสียงเบามาก ถ้าสั่นสะบัดมากครั้งยิ่งกว่านั้นไปเป็นลำดับ เสียงก็ยิ่งสูงขึ้นทุกที จนถึงพันครั้งใน ๑ วินาที เสียงก็จะสูงลิ่ว

ถ้าเราขึงเส้นเชือกขนาดเล็กลงๆ ให้ตึง แล้วดึงเชือกและปล่อยมือในทันทีที่มันสั่นเชือกก็จะสั่นสะบัด ถ้าเส้นเชือกที่ขึงนั้นมีขนาดยาวและหย่อน อาการสั่นสะบัดในช่วงระยะเวลาวินาทีหนึ่งก็จะมีน้อยครั้ง คือ สั่นช้าเนิบนาบ เสียงที่ได้ยินก็จะเป็นเสียงต่ำ ถ้าเส้นเชือกที่ขึงมีขนาดขึงตึงจะยิ่งตึงและตึงให้แรงยิ่งขึ้น อาการสั่นสะบัดก็จะทวีมากขึ้น เสียงที่ได้ยินก็จะสูงและตึงขึ้นตามส่วนคนที่เล่นเครื่องดนตรี เขาเน้พวกตีเส้นเครื่องในที่ต่างๆ เพื่อก็กขนาดเส้นให้มีความสนยาว

สุดแล้วแต่จะต้องการเสียงสูงต่ำเพียงไรนั้นใด ในเรื่องเสียงสูงต่ำ
ที่เปล่งออกมาเป็นคำพูดก็ฉนั้น

เสียงที่เปล่งออกมาเป็นคำพูด ย่อมอาศัยเส้นเสียงทำให้เกิด
เสียงสูงต่ำ ถ้าเส้นเสียงยึดตึงตัวเปิดปากช่องหลอดลมไว้ชนิดเดียว
พอให้ลมที่พุ่งออกมาทางหลอดลมแทรกออกมาได้โดยแรง ก็
จะทำให้ริมสองข้างของเส้นเสียงสั่นสะบัด เกิดเป็นเสียงก้องหรือสั่น
สะเทือนคือเสียงโหระหะ ถ้าเส้นเสียงตึงตัวมาก และลมที่ดันแทรก
ออกมาแรง อากาศสั่นสะบัดในช่วงวินาทีหนึ่ง ก็จะเร็วถี่มากครั้ง
เสียงที่เปล่งออกมาก็จะสูงขึ้นตามส่วน โดยเหตุที่ขนาดเส้นเสียงของ
ผู้หญิงตามปกติสั้นกว่าของผู้ชาย และของเด็กก็เช่นเดียวกัน เสียง
ของผู้หญิงและของเด็กจึงแหลมกว่าของผู้ชายด้วยอีกโศคหนึ่ง

เสียงสูงต่ำก็เป็นทำนองเดียวกับเสียงสนยาว ต้องมีคู่เปรียบ
เสียงสูงต่ำนี้เราถือว่าเป็นหน่วยเสียงเดิม ถ้าคำที่เปล่งออกมามีความ
หมายต่างกัน เช่น มา ม้า หมา ลางที่เสียงที่เปล่งออกมาด้วย
เกิดอารมณ์ผิดปรกติ เช่น ตีตี เร็วเร็ว หรืออะไรในทำนองนี้
เสียง ตี และ เร็ว เป็นแต่หน่วยเสียงรองของคำ ตี และ เร็ว
ซึ่งเป็นหน่วยเสียงมูลเดิม (ในตำราอักษรวิธีเรียกระดับเสียงที่กล่าวนี้
ว่า เสียงดนตรี เรียกเสียงสั่นสะเทือนหรือเสียงก้องว่า เสียงแท้
และเรียกเสียงคังหรือไม่ก้องว่า เสียงแปร)

๓. กระแสเสียง คือคุณสมบัติของเสียงสองเสียง หรือมาก

กว่านั้นที่มีระดับเสียงเท่ากัน เช่นเสียงซอกับเสียงจะเข้ หรือเสียงซอ
สองคันเป็นต้น ย่อมมีคุณสมบัติของเสียงไม่เหมือนกัน ว่าถึงเสียง
ที่เปล่งออกมากเป็นทำนองเดียวกัน เมื่อเปรียบเทียบกันดู ก็มีบอก
ได้ว่า เป็นเสียงอ่อนหวานนุ่มนวลเป็นเสียงกระต้างเสียงกร้าว หรือ
เป็นเสียงชนิดใด อย่างเดียวกับหน้าตาของคนที่จะเหมือนกันทีเดียว
เป็นไม่มี ที่กระแเสเสียงมีแตกต่างกัน เป็นด้วยเหตุหลายประการ
แต่ส่วนใหญ่อยู่ที่อวัยวะที่เกิดเสียง มีลักษณะและขนาดไม่เท่ากัน
เป็นต้น คนหนึ่งซึ่งมีเพดานปากอ่อน ผิดกับอีกคนหนึ่งซึ่งมีเพดาน
ปากแข็งกว่า หรือการตันของลมที่พุ่งออกมามีความแรงผิดกันตั้ง
เป็นต้น แต่ถ้าว่าเป็นรายตัวปานกลาง ก็ถือได้ว่ากระแเสเสียงที่
แตกต่างกัน ย่อมเป็นเสียงเดียวหรือเหมือนกันโดยประมาณ ถ้าถือ
เอารายตัวบุคคล ก็ต้องถือว่าเป็นเสียงผิดเพี้ยนกันนิดๆ อย่างหน้าตา
ของคน ถ้าว่าเป็นรายตัวปานกลาง หรือเป็นส่วนรวมในชาติ ก็ต้อง
ถือว่าเป็นเหมือนกันโดยประมาณ ถ้าเป็นรายตัวบุคคลก็ต้องถือว่าเป็น
เหมือนกันไม่มากนัก

๔. การเน้นเสียง ใต้แก่เสียงหนักเบา ค่อยหรือดังซึ่งเป็น
คุณสมบัติทั่วไปของเสียง เสียงจะมีขนาดสั้นยาว และมีระดับเสียง
สูงต่ำเท่ากัน แต่ขนาดเน้นเสียงอาจไม่เท่ากัน ถ้าลมที่ส่งออกมามี
ปริมาณมากและมีกำลังดันแรงมาก ก็จะขยายวงของคลื่นเสียงให้มี
รัศมีแผ่กว้างออกไป เสียงก็จะดังมากขึ้นตามส่วน การเน้นเสียงเรา

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๔๑

จะส่งลมให้มีกำลังันแรงขึ้นเท่าใด ก็แล้วแต่การส่งจะให้เกิดเสียง
เนิ่นขนาดไหน แต่จะกำหนดขนาดเสียงว่าหนักเบาเพียงไรโดยไม่มี
คู่เปรียบไม่ได้ ตามปรกติในภาษาอังกฤษถือเอาเป็นประมาณว่าเสียง
เนิ่นมีอยู่ ๓ ขนาด คือ แรง ครึ่งแรง และเบา ตามปรกติเสียงที่
เปล่งออกมา ถ้าอยู่ตามลำพังแต่หน่วยเสียงเดียว จะไม่มีเสียงเนิ่น
ต่อเมื่อผสมเข้ากับหน่วยเสียงอื่นจึงจะสังเกตเปรียบเทียบได้ ว่าเสียง
ที่ผสมกันอยู่ มีเนิ่นที่เสียงไหน เป็นต้นเราออกเสียง อะ-อี ให้
พร้อมกัน ถ้าเนิ่นเสียงตัวหน้า ก็จะเป็นเสียง ไอ ถ้าเนิ่นเสียงที่
ดังเด่น เสียงที่อยู่ข้างหน้าซึ่งดังเบากว่า ลางทีก็หายไป เพราะด้วย
อำนาจเสียงเนิ่นของตัวหลัง เช่นอภิรมย์ เป็น ภิรมย์ ไป ถ้า
ตัวหน้าที่ไม่ได้เนิ่นมีลักษณะเป็นเสียงยาว ก็จะกร่อนเป็นเสียงสั้นไป
เช่น ซาตา-ชะตา หรือถ้าเป็นเสียงอักษรสูง ก็จะกลายเป็นเสียง ห
ไป เช่น ไปเถอะ-ไปเหอะ เพราะอักษรสูง คือพยัญชนะอักษร
กลางบวกด้วย ห เช่นในที่นี้ ถ ใน เอะ คือ ต + ห = ถ เมื่อเนิ่น
ที่ ห เสียง ต ก็หายไป เสียงเนิ่นหนักเบาตรงกับที่บาลีเรียกว่า ครุหลุ
ลักษณะเนิ่นเสียงและระดับเสียงผิดกัน ที่เสียงเนิ่นหนักเป็นร่อง
ส่งลมขึ้นมาให้แรง ส่วนระดับเสียงเกี่ยวกับอาการสั้นสะบัดของริม
เส้นเสียงว่าถี่เร็วขนาดไหนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ในภาษาอังกฤษถือ
การเนิ่นเสียงเป็นสำคัญ เช่น Conduct (noun) Conduct (verb)
เท่ากับเป็นหน่วยเสียงมูลเดิมเพราะมีความหมายต่างกัน แต่ไทยถือ

เป็นหน่วยเสียงรอง ไทยถือระดับเสียงเป็นสำคัญ ในคำที่มีความหมาย
จึงเป็นหน่วยเสียงมูลเติม แต่อังกฤษถือเป็นหน่วยเสียงรองกลับกัน
ดังนี้

ชนิดหน่วยเสียง

กล่าวมาแล้วในตอนว่าด้วยคุณสมบัติของเสียง ว่าเสียงที่เปล่ง
ออกมามีสองอย่าง คือ เสียงก้อง และเสียงไม่ก้อง

เสียงก้องคือเสียงของลมที่พุ่งขึ้นมาจากหลอดลม กระทบเข้า
กับริมสองข้างของเส้นเสียง ซึ่งยึดตัวทำปากช่องหลอดลมให้แคบ
เกิดเป็นเสียงสั่นสะบัด

เสียงไม่ก้องคือเสียงของลมที่พุ่งขึ้นมาจากหลอดลม ไม่กระทบ
ริมสองข้างของเส้นเสียง เพราะเส้นเสียงคลายตัวอยู่ในอาการปรกติ
เกิดเป็นเสียงไม่มีอาการสั่นสะบัด

เสียงในภาษาแบ่งออกเป็น สระ และพยัญชนะ สระเป็นเสียง
ก้องทุกตัว เพราะฉะนั้นถ้าเป็นเสียงยาวจึงออกเสียงยาวนานได้ ส่วน
พยัญชนะมีทั้งที่เป็นเสียงก้องและไม่ก้อง แม้กระนั้นพยัญชนะเสียง
ก้อง ยังออกเสียงให้ยาวนานเท่ากับสระไม่ได้ ต้องเอาเสียงสระเข้า
ช่วยผสม จึงจะออกเสียงได้ดังเช่น พยัญชนะในภาษาไทยใช้เสียง
สระขอเข้าช่วยผสม มิฉะนั้นก็ออกเสียงให้ดังเช่นไม่ได้

๑. การแบ่งพยัญชนะโดยรูป (Classification by form)

พยัญชนะในภาษาไทยที่เป็น พยัญชนะก้องหรือโฆชะ คือ ง น ม; ต บ; ย ร ล ว; และ อ รวม ๑๐ ตัว

พยัญชนะไม่ก้องหรืออโฆชะ คือ ก ข ค; จ ฉ ช ซ; ต ถ ท; ป ผ ฝ พ ฟ; ส ห ฮ รวม ๑๘ ตัว

พยัญชนะนอกนี้ ก ซ ค; ฌ ญ; ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ; ฑ; ภ; ศ ษ พ รวม ๑๖ ตัว ซ้ำเสียงกับที่แจ่มอยู่ข้างต้น

ถ้าจะจัดเสียงพยัญชนะออกเป็นคู่คือ ไม่ก้อง หรือก้อง (อโฆชะ และโฆชะ : unvoice and voice) ก็จะเป็นดังนี้

ก-g; จ-j; ต-t; บ-b; ซ-z; ในที่นี้เสียงไม่ก้องคือตัวหน้า และเสียงก้องคือตัวหลังและเราไม่มีเสียง gj และ z ซึ่งเป็นเสียงก้อง อยู่ในระบบเสียงภาษาไทย มีก็แต่ ต บ เท่านั้น แต่ก็มีลักษณะก้อง น้อยกว่า d b ที่เราถ่ายเสียง g j d b ในบาลีและสันสกฤต เป็น ค ช ท พ ในภาษาไทยก็เป็นแต่วิธีถ่ายตัวอักษร (transliteration) โดยอนุโลมเท่านั้น เหตุนี้ถ้าบอกว่า ค ช ท พ ในภาษาไทยเป็นเสียง ก้องหรือโฆชะก็เป็นผิด เพราะตามข้อเท็จจริงก็เห็นอยู่แล้วว่า ค ช ท พ ๔ ตัวนี้ ออกเสียงในภาษาไทยเป็นเสียงไม่ก้องหรืออโฆชะ ทั้งนั้น ถ้าเป็นการศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต เราก็บอกได้ว่า ค ช ท พ เป็นโฆชะเพราะใช้โดยอนุโลมแทนเสียง g j d b ในภาษาทั้งสองนี้

เพราะฉะนั้น จึงอย่าเอามาปะปนกันในระบบเสียงของภาษาไทยซึ่งมีค่าของเสียงไม่เท่ากัน

พยัญชนะนอกจากแยกเป็นเสียง ก้อง และ ไม่ก้อง ดังกล่าวมาแล้ว แต่ละพวกยังแยกเป็นชนิด พยัญชนะระเบิด พยัญชนะเสียดแทรก พยัญชนะครึ่งเสียดแทรก พยัญชนะครึ่งสระ พยัญชนะนาสิก และพยัญชนะลำคอ

พยัญชนะระเบิด

เมื่อลมหลุดออกจากปากช่องหลอดลมมาแล้ว จะเป็นลมมีอาการสั่นสะเทือน คือเสียงก้องหรือไม่ก็ตามที่ เมื่อมาถึงกระพุ้งแก้ม ถูกลิ้นหรือริมฝีปากแล้วแต่กรณีก็กลบไว้ในทันทีทันใด ลมที่แล่นออกมาโดยแรงก็ติดกึก มาคั่งอยู่ตรงที่ถูกกักและพยายามจะดันออกแล้วลิ้นหรือริมฝีปากปล่อยให้ลมนั้นหลุดออกมาทันทีทันใด ก็จะเป็นเสียงระเบิดดัง

ถ้าลิ้นปิดเปิดตอนเพดานอ่อน ลมที่หลุดออกไปทางช่องปาก ถ้าเป็นชนิดไม่ก้อง ก็จะเป็นเสียงดังคล้าย เก้อะ จึงต้องเอาสระ ออเข้าไปช่วยก็เกิดเป็นเสียง กอ ถ้าเป็นชนิดก้องก็เป็นเสียง g ถ้าลมออกทางช่องจมูก ก็เป็นเสียง ง

ถ้าลิ้นปิดเปิดตอนเพดานแข็ง ในทำนองเดียวกับข้างต้น ก็จะเป็น จ และ j ถ้าลมออกทางช่องจมูกก็เป็นเสียง ญ ชินนาสิก

ถ้าลมปิดเปิดที่พ่นก็จะเป็ น ต และ ด ถ้าลมออกทางช่องจมูก ก็เป็นเสียง น ถ้าริมฝีปากปิดเปิดก็เป็ นเสียง ปร และ บ ถ้าลมออกทางช่องจมูกก็เป็ นเสียง ม

เสียงระเบิดออกมา มี ๓ ระยะ

ระยะที่ ๑ ลมแล่นออกมาถึงกระพุ้งแก้ม ถูกดั้นหรือริมฝีปากกักไว้ ตอนนั้นลมจะถูกกักเรียกในภาษาอังกฤษว่า implosion คือการยุบเอาไว้ ลมที่อยู่ในระยะนี้จะไม่เกิดเสียง (เว้นแต่เป็ นลมที่มีลักษณะสันสะท้อนก็จะได้ยินเป็ นเสียงหึ่งอยู่บ้าง แล้วแต่ปริมาณและขนาดของลมว่ามีมากหรือน้อยแรงหรือเบา)

ระยะที่ ๒ เป็ นตอนที่ลมหยุดกัก มาคั่งอยู่ตรงตอนที่ถูกกัก และพยายามจะดันออก ตอนนั้นเรียกว่าหยุด (stop) ซึ่งนำเอาไปใช้เรียกพยัญชนะตัวสะกด (consonantal stops)

ระยะที่ ๓ เปิดให้ลมระเบิดออกมา เรียกการระเบิด (Explosion) ซึ่งนำเอาไปใช้เรียกว่า พยัญชนะระเบิด (Explosive consonants)

ลักษณะที่เป็ น ๓ ระยะนี้ เป็ นไปอย่างรวดเร็ว เราจึงไม่ใคร่รู้สึก และเป็ นการอธิบายเสียงพยัญชนะระเบิดเป็ นตัว ๆ ไป แต่ถ้าเสียงซ้อนกัน เช่น ลัดดา เมื่อเทียบกับ ลดา จะรู้สึกว่ามีเสียง ด ก่อน และ ต เดี่ยวในคำทั้งสองผิดกัน เสียง ด ในตัวต้นของลัดดา

จะมีลักษณะแต่ระยะที่ ๑ และระยะที่ ๒ เท่านั้น เพราะเป็นตัวสะกด ส่วนระยะที่ ๓ ซึ่งเป็นเสียงระเบิดไม่มี ส่วน ค ตัวหลังจะมีลักษณะแต่ระยะที่ ๓ คือเสียงระเบิดระยะเดียว ระยะที่ ๑ และที่ ๒ ไม่มี เป็นอันว่า ค ค ซ้อนสองตัว มีลักษณะเป็นเสียง ค ตัวเดียวนั่นเอง เพราะ ค แรกมีระยะ ๑ และ ๒ ค หลังมีแต่ระยะ ๓ เมื่อรวมกันก็เป็นที่ ๓ ระยะเท่ากับอ่าน ล้ำา โดยเขียน ค เดียว แม้จะเข้าติดต่อกับพยัญชนะอื่นที่เป็นคนละเสียง ก็มีลักษณะเป็นไปโดยทำนองเดียวกัน เช่นยุกติ ก ตัวสะกดมีระยะ ๑ และ ๑ และ ต มีแต่ระยะ ๓ ระยะเดียว

พยัญชนะเสียดแทรก

พยัญชนะเสียดแทรก คือพยัญชนะที่อวัยวะในปากมีลิ้น และริมฝีปากเป็นต้น ปิดกักลมไว้ไม่สนิท ปล่อยให้ลมมีโอกาสเสียดแทรกออกมา ถ่าลิ้นกักลมที่ฟัน เสียงที่หลุดเสียดแทรกออกมาก็เป็นเสียง ซ ถ่าริมฝีปากกักลม เสียงที่หลุดเสียดแทรกออกมาก็เป็นเสียง ฟ ห่งสองตัวเป็นเสียงไม่ก้อง ถ่าเป็นเสียงก้องก็ได้แก่เสียง z และ v ในภาษาอังกฤษซึ่งไม่มีอยู่ในระบบเสียงภาษาไทย พยัญชนะเสียดแทรกนี้เรียกในภาษาอังกฤษเป็นหลายอย่าง เช่น fricative consonants ก็มี หรือ fricatives เฉยๆ ก็มี เรียก continuants ก็มี

พยัญชนะครึ่งเสียดแทรก

ในพยัญชนะไทยมีเสียง ช อยู่เสียงหนึ่ง ซึ่งเอาปลายลิ้นก้ที่ฟันอย่างเดียวกับ ซ แต่มีลักษณะเป็นเสียงคาบเส้นระหว่างเสียงระเบิด จ และเสียงเสียดแทรก ซ เพราะฉะนั้น ช จึงเป็นพยัญชนะครึ่งเสียดแทรก เรียกในภาษาอังกฤษว่า affricative หรือ Semi-fricative ลางทีก็เรียกว่า Semi-explosive ช เป็นพยัญชนะไม่ก้อง คู่กับ j ซึ่งเป็นเสียงก้อง

พยัญชนะครึ่งสระ

พยัญชนะครึ่งสระ คือ ย ร ล ว ซึ่งในสันสกฤตเรียกว่า อรรชสระในตำราศัทศาสตร์แยก ร ล เป็น liquid consonants แปลว่าพยัญชนะเหลวเพราะเข้าหลักกับเสียงอื่นได้ เหมือนกับของเหลวที่เข้าปนกับของอื่นได้ ฉะนั้น คงเหลือแต่ ๖ ย สองตัวเท่านั้นที่เรียกว่าอรรชสระ (semi-vowels)

พยัญชนะเหลว

พยัญชนะเหลว คือ ร ล

ร เป็นพยัญชนะเสียงร้ว (roll consonants) ใช้ปลายลิ้นปิดกกลมที่ปุ่มเหงือกแล้วห่อลิ้นซ้อนขึ้นไปตีเพดานแข็ง และหกกล้มให้เร็ว ๆ หลายครั้ง เพื่อปล่อยให้ลมที่ถูกกักระเบิดออกมาได้เป็นระยะ

ถี่ ๆ กัน เหตุนี้จึงเรียก ร ว่า เป็นพยัญชนะรัว ในบางภาษาแยกเสียง ร ออกเป็นสองหน่วยเสียง ก็เป็นเสียงอย่างไทยเสียงหนึ่ง และ ร รัวดี และนานกว่าอีกเสียงหนึ่ง ร ที่กล่าวนี้มีในภาษาทมิฬ เสียงรัว ถ้าจะใช้ลิ้นไกวรัวก็ได้ แต่ทำได้ยากถ้าไม่คุ้นเคยกันมาก่อน เสียงรัว ชนิดนี้ มีอยู่ในภาษาเดนมาร์ก เยอรมัน และ ฮอลันดา เสียงรัว ที่ทำด้วยริมฝีปากก็ได้ เช่น ปรีอ เป็นต้น

ล เป็นพยัญชนะข้าง (lateral or side consonants) เพราะลมที่แล่นขึ้นมา ถูกปลายลิ้นกักไว้ที่โคนฟัน เป็นทำนองเดียวกับ ออกเสียง ร แต่ต่างกันที่การออกเสียง ล นั้น สองข้างลิ้นตอนปลาย จะห่อในขณะที่ยังลิ้นชันขึ้น เป็นเหตุให้ข้างลิ้นทั้งสองด้าน มีช่องให้ลมหลุดออกไปได้ จึงเกิดเป็นเสียง ล การออกเสียง ล ถ้าให้ปลายลิ้นจดเพดานแข็งเหนือโคนฟันขึ้นไป เสียง ล ที่เปล่งออก จะมีเสียง ย แทรก ล ชนิดนี้ในภาษาอังกฤษ เขียนเป็น ll ถ้าให้ปลายลิ้นจดเพดานแข็งลึกเข้าไปอีกก็จะเป็นเสียง พ ในบาลี และสันสกฤต แต่เราออกเสียงนี้ไม่ได้ถนัด จึงออกเป็นเสียงมีค่าเท่ากับ ล เท่านั้น

เสียง ร ล ๒ ตัวนี้ นอกจากมีคุณสมบัติที่สามารถเข้าคู่กับ พยัญชนะอื่นคงได้กล่าวไว้แล้ว ยังเป็นเสียงที่เปล่งออกได้ตามลำพัง ไม่ต้องอาศัยเสียงสระเข้าช่วย ทั้งออกเสียงได้ยาวนาน เหตุนี้จึงเป็นเสียงก้องและมีลักษณะคล้ายเสียงสระในภาษาบาลีและสันสกฤต จึงถือว่าเป็นอรรธสระ ในภาษาสันสกฤตไม่มีเสียงสระ อี อือ ถ้า

ต้องการจะออกเสียงนี้ ก็ต้องเอาเสียง ร ล เข้าช่วยกล่ากับ อี อ้อ เกิดเป็น ฤ ฤฎ ฎ ฎฎ ขึ้น เท่ากับคำหน้าทีครึ่งสระ เพราะถ้าไม่เอา ร ล เข้าช่วย ก็ออกเสียงเป็น อี อ้อ ไม่ได้ ในภาษาเชก ใช้ ร ทำหน้าที่อย่างตัว ฤ ในสันสกฤต เช่น krk (คอ) prst (นิ้ว) vrch (ยอด) เป็นต้น

ย เป็นอรรสสระ ถ้ากระทบปลายลิ้นให้จุดเพดานแข็งเพื่อกักลมไว้ แล้วให้เป็นเสียงระเบิดออกมา ก็จะเป็นเสียง ย ถ้าปลายลิ้นเกือบจุดเพดานแข็งก็จะเป็นเสียงสระอี ถ้าปลายลิ้นชิดเข้าไปมากทางเพดานแข็งแต่ไม่ถึงกับจกกัน คือไม่ใช่แดนของ ย หรือแดนของ อี ก็จะเป็นเสียงคาบเส้นของแดนทั้งสองเสียงที่เปล่งออกมา ก็จะมีลักษณะเป็นครึ่ง อี ครึ่ง ย เหตุฉะนั้นจึงถือว่า ย เป็นครึ่งสระ อาจใช้แทนเสียงสระ อี ได้โดยเหตุที่ออกเสียง อี ถ้าไม่ระวังจะเป็นเสียง อีย หรือ เอีย กลาย ๆ โบราณจึงใช้ ย แทนสระเอีย ในคำ เช่นเทียน เขียนเป็น ทยন

ว เป็นอรรสสระ ถ้าห่อหรือจิบริมฝีปากทงข้างล่างข้างบนให้จกกัน แล้วเปิดให้ลมระเบิดออกมา ก็จะเป็นเสียง ว มีเสียงเสียดแทรกอยู่นิด ๆ ถ้าริมฝีปากห่อมาก แต่ไม่ถึงกับจกกัน ยังมีช่องเหลือไว้วันิด ก็จะเป็นเสียงคาบเส้นระหว่าง ว กับ อุ เหตุนี้ในภาษาไทยจึงนำเอาเสียง ว มาใช้แทน อุ อุ ได้ โบราณเขียน ทัว เป็น ทูว ก็เพราะถือ อุ เป็น วะ

พยัญชนะ ย ร ล ว ซึ่งเรียกรวมในอักษรวิธีภาษาบาลี และสันสกฤตว่าอรรธสระ เป็นเสียงก้องทุกตัว ถ้ากล่าวตามตำราลัทศาสตร์ก็ต้องกล่าวแยก ร ล เป็นพยัญชนะเหลว ย ว เป็นอรรธสระ

พยัญชนะนาสิก

เสียงที่อธิบายมาแล้ว เป็นเสียงลมออกทางปาก ถ้าลมออกทางจมูกก็จะเกิดเป็นเสียงนาสิก เวลาเราหายใจออก ตามปรกติลมออกไปทางช่องจมูก แต่เวลาเราพูดให้ลมออกทางปาก ลิ้นไก่จะยัดไปปิดทางจมูกเสียเพื่อไม่ให้ลมออกทางนั้น ถ้าเราออกเสียง ก จ ต บ ให้ลมออกทางช่องจมูก ลิ้นไก่ก็จะหดตัวไม่ปิดปากทางไปจมูก เสียงที่เปล่งออกมาจะเป็น ง ญ น ม (เสียง ญ นี้ในไทยกลางสูญเสียแล้ว เพราะออกเสียงมีค่าเท่ากับ ย ส่วนภาษาถิ่นยังออกเสียงเป็น ญ อยู่) ในภาษาสันสกฤตเรียกพยัญชนะนาสิกว่า อนุนาสิก ของเขามีอยู่ ๕ ตัวคือ ง ญ ฌ น ม แต่เสียง ง ของเขาไม่มีชั้นต้นคำหรือต้นพยางค์ คงมีแต่ที่เป็นตัวสะกด ฌ และ ฌ ในภาษาไทยออกเสียงมีค่าเท่ากับ ย และ น พยัญชนะนาสิกเป็นเสียงก้องทุกตัว

ในบาลีและสันสกฤตมีเสียงแปลกอยู่เสียงหนึ่ง เรียกว่าอนุสาร ในบาลี และอนุสาร ในสันสกฤต เขาใช้เขียนเครื่องหมายเป็นจุดวงกลมเรียกว่า นิกหิต เรานำเอามาใช้เขียนในหนังสือไทยเหมือนกัน

ฝรั่งถ่ายเป็น m ในอักษรโรมัน อนุสาร แปลว่า ตามสระ คือถ้าไม่มีเสียงสระมาด้วยก็ออกเสียงนิกหิตไม่ได้ เพราะไม่มีที่อาศัย เหตุนี้ภาษาต่าง ๆ ที่ได้แบบแผนมาจากบาลี และสันสกฤต จึงออกเสียงนี้เป็นต่าง ๆ กัน เป็น ง ก็มี น ก็มี เราอ่านตามปรกติเป็น ง สะกด แต่ที่อ่านเป็น น สะกด และเป็น ม สะกดก็มี ลังกาก็อ่านเป็น ง สะกดเหมือนกัน ส่วนพม่าจะอ่านเป็น ม สะกดอย่างชาวอินเดีย

เวลาเราออกเสียง ก จ ต ป เป็นพยัญชนะเสียงระเบิดไม่ก้อง ถ้าให้ลมออกทางช่องจมูกแทนที่จะออกทางปาก ก็จะเป็นเสียง ง ฉ น ม เป็นพยัญชนะระเบิดเหมือนกันแต่มีเสียงเบื่อก้อง หรือเรียกตามบาลีว่าพยัญชนะ อนุนาสิก ส่วนอนุสवारหรือนิกหิต เป็นเสียงลมพุ่งออกไปทางช่องจมูกอย่างเดียว เท่ากับลมหายใจจึงไม่มีเสียง นอกจากเป็นเสียงลมพุ่งออกมา ต่อเมื่อมีเสียงพยัญชนะเป็นตัวตามมาก็จะเกิดมีเสียงขึ้นตามเสียงพยัญชนะนั้นสุดแต่จะอยู่ในวรรควรรคไหน เช่น สัม กิชา คัม (วรรค ก) ปัง (วรรค จ) สัม (วรรค ฎ) ดังนี้ เป็นต้น

พยัญชนะลำคอ (Glottal stop)

ยังมีพยัญชนะอยู่อีกชนิดหนึ่ง เป็นจำพวกเสียงเกิดแต่ปากช่องหลอดลม คือให้เป็นเสียงหลุดตรงออกมาจากปากช่องหลอดลมโดยแรง ก็จะเป็นเสียง หะ คือเสียง ห หรือ ฮ แล้วแต่กรณี

ในการออกเสียง ห ฮ ถ้าออกให้มีระยะยาวนาน และอ่อนลม ให้แรงน้อยลง ก็จะเกิดเป็นเสียงเสียดแทรกกลาย ๆ คล้ายครึ่ง ห ครึ่ง อ เกิดเป็นเสียงก้องขึ้น ถ้าออกเสียงให้นานอีกหน่อย ก็จะเกิดเป็นเสียงพยัญชนะ อ สำหรับผสมกับพยัญชนะตัวอื่นให้ออกเสียงสระ ออ เวลาลมต้นออกมาถึงปากโคนลิ้นจะหนุนขึ้นนิดหน่อย และริมฝีปากก็จะห่อเข้าเส็กน้อยพอเป็นรูปวงกลม แต่เสียงพยัญชนะ อ จะเป็นเสียงพุ่งตรงออกช่องปากไปโดยโคนลิ้นกระทบกับเพดานอ่อน เหตุนี้ ห ฮ และ อ ในภาษาต่าง ๆ จึงมักสับสนกัน เช่น ฮินดู-อินดู หรือ his, house, honour, heir หรือคำว่า หอม-ออม ในภาษาไทย ฮาสิต (อาหรับ) อาสิต (มลายู) ไทย อาสิน หมายถึงผลประโยชน์ที่ได้จากที่ดิน

โดยเหตุที่เสียง ห ฮ เป็นเสียงอย่างเราหายใจออกมาปากช่องหลอดลมโดยตรง ผิดกับลักษณะการออกเสียงพยัญชนะตัวอื่น ในตำราสัทศาสตร์ จึงเรียกว่าพยัญชนะเสียงหนัก (aspirates) บาดิและสันสกฤตเรียกว่าธนิต ถ้าเราออกเสียงพยัญชนะตัวอื่น แต่ให้มีเสียงหนักเจือปนอยู่ด้วย เรียกว่าการทำให้เป็นเสียงหนัก (aspiration) เช่นเราออกเสียง ก แต่ให้มีเสียงหนักมาก่อน (Pre-aspiration) หรือให้เสียงหนักตามเสียง ก (aspiration) ก็จะเป็นเสียง ข (ห+ก หรือ ก+ห=ข) ในทำนองเดียวกัน จ ก็เป็น ฉ ต ก็เป็น ถ ป ก็เป็น ผ หรือกล่าวง่าย ๆ คือ เสียงอักษรกลาง จะกลายเป็นอักษรสูงไป

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๕๓

ถ้าการออกเสียงหนักัน ไม่ใช่เสียงหนักชนิดแข็งคือ ห แต่เป็นเสียงหนักชนิดอ่อน คือ ฮ เสียงจะกลายเป็น ค ช ท พ คืออักษรต่ำไป เสียง ก จ ต ป แม้มี่ ห หรือ ฮ ผสมอยู่ เป็น ข ฉ ถ ผ หรือ ค ช ท พ ก็ยังเป็นเสียงไม่ก้องอยู่ตามเดิม (ค ช ท พ ไม่ใช่เป็นเสียงก้อง จะต้องเป็น g j d b จึงจะเป็นเสียงก้องได้)

ในอักษรวิธีภาษาไทย ตัว ห นำหน้าพยัญชนะอักษรต่ำ แต่พวกพยัญชนะนาสิกคือ ง ญ น ม และอรรชสระ คือ ย ร ล ว ส่วน ค ช ท พ ซึ่งเป็นอักษรต่ำเหมือนกันนำไม่ได้ เพราะมีเสียง ฮ อยู่ในตัวแล้วจะเอา ห นำ ก็ออกเสียงไม่ได้อยู่นั่นเอง

อนึ่ง ในการออกเสียง พยัญชนะที่เป็นอักษรสูง คือ ข ฉ ถ ผ ซึ่งเกิดจาก ก จ ต ป ผสมกับ ห ถ้าเราออกเสียงขยักไว้เล็กน้อยไม่ให้เสียงกลมกลืนกัน ก็จะเกิดช่องว่างขึ้นในระหว่าง ก กับ ห; จ กับ ห; และ ป กับ ห ที่ผสมกันอยู่ เสียง ก เบากว่า จะหลุดหายไป คงเหลือแต่เสียง ห เท่านั้น เช่น ชัน-หิน; ยัมหัว; เป็นต้น ในพยัญชนะเสียงอักษรต่ำ ก็เป็นทำนองเดียวกัน จะเหลือแต่เสียง ฮ เท่านั้น เช่น คิก-ฮึก

การแบ่งพยัญชนะตามวิชาสัทศาสตร์ ดังบรรยายมานี้เรียกว่า การแบ่งโดยรูป (Classification by form) คือแบ่งตามลักษณะรูปที่เป็นเสียงแทรก เสียงครึ่งเสียดแทรก เสียงนาฬิกา เสียงอรรชสระ และเสียงเกิดจากลำคอ

๒. การแบ่งพยัญชนะโดยฐานกรณ์ (Classification by place)

การแบ่งพยัญชนะโดยฐานกรณ์ คือแบ่งตามตำแหน่งที่เกิดของเสียงในภาษาบาลี และสันสกฤต แบ่งออกเป็น ๖ พวก คือ—

๑. พยัญชนะเกิดที่คอ เรียกว่า กัณฐะ (Guttural) ได้แก่พยัญชนะวรรค ก คือ ก ข ค (g) ฆ (gh)

๒. พยัญชนะเกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาชูละ (palatal) ได้แก่พยัญชนะวรรค จ คือ จ ฉ ช (j) ฌ (jh) ญ (ñ)

๓. พยัญชนะเกิดที่ส่วนสูงของเพดานปาก เรียกว่า มูรทชะ (cerebral) ได้แก่พยัญชนะวรรค ฎ คือ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ

๔. พยัญชนะเกิดที่ฟัน เรียกว่า ทันตชะ (dental) ได้แก่พยัญชนะวรรค ต คือ ต ถ ท (d) ธ (dh) น

๕. พยัญชนะเกิดที่ปาก เรียกว่า โอฐชะ (labial) ได้แก่พยัญชนะวรรค ป คือ ป ผ พ (b) ภ (bh) ม

๖. พยัญชนะที่เข้าพวกข้างต้นไม่ได้ เรียกว่า เศษวรรคได้แก่พยัญชนะ ย ร ล ว ศ ษ ส ห พ (i) และ ๐ (อนุสवार)

พยัญชนะเหล่านี้แต่ละวรรค ยังแบ่งออกเป็นพยัญชนะชนิด (เสียงหนัก) และ สิลิ (เสียงเบา) เป็นโฆชะ (เสียงก้อง) และอโฆชะ (เสียงไม่ก้อง) และ อนุนาสิก (เสียงนาสิก)

พยัญชนะ สติล-อโฆชะ ได้แก่ ก จ ภ ต ป คือตัวที่ ๑ ใน ๕ วรรคแรก เราแบ่งเป็นพวกอักษรกลาง

พยัญชนะ ธนิต-อโฆชะ ได้แก่ ข ฉ ฐ ถ ผ คือตัวที่ ๒ ใน ๕ วรรคแรก เราแบ่งเป็นพวกอักษรสูง

พยัญชนะ สติล-โฆชะ ได้แก่ ค (g) ช (j) ท (d) ท (d) พ (b) คือตัวที่ ๓ ใน ๕ วรรคแรก เราแบ่งเป็นพวกอักษรต่ำ

พยัญชนะ ธนิต-โฆชะ ได้แก่ ฆ (gh) ฉ (jh) ฌ (dh) ฐ (dh) ภ (bh) คือตัวที่ ๔ ใน ๕ วรรคแรก เราแบ่งเป็นพวกอักษรต่ำ

พยัญชนะอนุนาสิก ได้แก่ ญ (ñ) ณ (ṇ) น ม คือตัวสุดท้ายของ ๕ วรรคแรก เราแบ่งเป็นพวกอักษรต่ำ

พยัญชนะในวรรคที่ ๖ (เศษวรรค) ได้แก่ ย ร ล ว ศ ษ ห พ (l) และ ๐ (อนुस्वार)

ฐานกรณ์หรือที่เกิดของเสียงพยัญชนะเศษวรรคนั้นมีต่างกัน คือ ย เกิดที่เพดานแข็ง ร ล เกิดที่ปุ่มเหงือกหรือโคนฟันและ ว เกิดที่ปาก ทั้ง ๔ ตัวนี้เรียกว่า อรรธสระ เป็นพยัญชนะสติล-โฆชะทั้ง ๔ ตัว

ศ ษ ส ๓ ตัวนี้เรียกว่า อสุม ศ เกิดที่เพดานแข็ง (तालुชะ) ษ เกิดที่ส่วนสูงของเพดาน (मूर्धชะ) และ ส เกิดที่ฟัน (ทันตชะ) ทั้ง ๓ ตัวนี้เป็นธนิต-อโฆชะ

ห เป็นพยัญชนะเกิดที่คอ และเป็น ธนิต-อโฆชะ

พ เป็นพยัญชนะเกิดที่ส่วนสูงของเพดานปาก และเป็นสติดิล-
โมษะ

อนุสवारเกิดที่จมูก เป็น สติดิล-โมษะ

การแบ่งพยัญชนะโดยฐานกรณ์^๕ เป็นของตำราไวยากรณ์
อินเดียสืบมาแต่โบราณ พยัญชนะในตำหนัหนังสือไทย ก็แบ่งพวกและ
เรียงลำดับตามแบบที่กล่าวมานี้ ในตำราไวยากรณ์ของชาวตะวันตก
แต่ก่อน ก็ได้อาศัยการแบ่งของอินเดีย^๕ เป็นแบบเหมือนกัน แต่การ
แบ่งอย่าง^๕ นี้ ได้ผลไม่แน่นอน เป็นแต่แบ่งคร่าว ๆ เท่านั้น เหตุ^๕ ใน
ตำราสัทศาสตร์จึงเปลี่ยนเป็นแบ่งโดยรูป แม้กระนั้น^๕ ก็ยังอาศัยการแบ่ง
โดยฐานกรณ์เข้าประกอบด้วย เช่นถ้าจะอ้างถึงเสียง ต ก็กล่าวว่า
พยัญชนะเกิดที่ฟัน เสียงระเบิด (dental explosive) หรือเสียง ม
ก็กล่าวว่าเป็นพยัญชนะเกิดที่ปาก เสียงนาสิก (labial nasal) ดัง^๕
เป็นต้น

พยัญชนะเกิดที่คอ ในตำราสัทศาสตร์เรียกว่า velar consonants
แปลว่า พยัญชนะเพดานอ่อน เพื่อให้ตรงกับที่เกิดของเสียง แต่เมื่อ
ออกเสียงควบกับสระ ที่เกิดของเสียงก็เคลื่อนที่ไปข้าง เพราะด้วย
อิทธิพลของเสียงสระ เช่นออกเสียงว่า กอ กา จะรู้สึกว่าเป็นเสียงเกิดที่
เพดานอ่อน ถ้าออกเสียงว่า กิ เก จะรู้สึกว่าเป็นเสียงเกิดที่เพดานอ่อน
ออกมา ถ้าออกเสียงว่า กู โก จะรู้สึกว่าเป็นเสียงเกิดที่ลิ้นจากเพดานอ่อน
เข้าไป เพราะฉะนั้น^๕ เราจะออกเสียงพยัญชนะวรรค^๕ นี้ได้ถึง ๓ ตำแหน่ง

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๕๒

ดังกล่าวข้างต้น แต่เสียงที่ลาออกมาหรือลึกลงเข้าไป ถือว่าเป็นเสียง
เพี้ยนหรือหน่วยเสียงรองเท่านั้น แต่ลางภาษาออกเสียงพยัญชนะใน
วรรค ก นี้เป็นสองหน่วยเสียงก็มี เช่นในภาษาอังกฤษ นอกจากเสียง
เกิดจากเพดานอ่อนแล้ว เขายังมีเสียงที่เกิดลาเพดานอ่อนออกมา ซึ่งมี
เสียงคล้ายครึ่ง ก ครึ่ง จ ในภาษาเยอรมันมีเสียง ก อยู่อีกเสียงหนึ่ง
เกิดจากลำคอโดยตรง (guttural) อันมีลักษณะเป็นเสียง ก เสียแต่แทรก
ในคำเช่น buch ในภาษาอาหรับมีเสียง ก ซึ่งเกิดจากลิ้นไก่ (uvular
consonant) อยู่ตัวหนึ่ง ซึ่งในภาษาอังกฤษ ใช้ตัว q แทน คำว่า
faqir พยัญชนะชนิดนี้กลางที่เรียกว่า พยัญชนะหลัง (back consonant)

พยัญชนะวรรค ก เสียง g และ gh ไม่มีในระบบเสียงของไทย
จึงใช้ ค และ ฆ แทน ซึ่งออกเสียงเหมือนกัน แต่ค่าของเสียงไม่
เท่ากันเพราะ g และ gh เป็นโฆษะ ส่วน ค และ ฆ เป็นอโฆษะ ซ้ำ
ฆ ก็ออกเสียงเป็นสถิตไปด้วย ในวรรคอื่น เช่น ช ฌ ท ฐ พ ภ ก็มี
ลักษณะเป็นทำนองเดียวกัน แต่ก่อนนี้มี ช ค เพิ่มขึ้นอีกสองตัว
แต่เดี๋ยวนี้เลิกใช้แล้ว แต่ก่อนอ่าน ช ค มีค่าของเสียงเท่ากัน ช ค
ในบัดนี้ แต่อ่าน ช ค เป็น ช ค เช่น อ่าน ก ข ช ค ฆ ง ว่า กอ
ข้อ ขอ ค่อ คอ ฆาะ งอ คุประหนึ่งว่าจะให้ ช ค เท่ากับเสียงของไทย
ส่วน ช ค และ ฆ เท่ากับเสียงในบาลีและสันสกฤต ส่วน ง ไม่มีใน
บาลีและสันสกฤต จะมีก็แต่เสียงนคหิต ซึ่งเป็นเสียงไม่อยู่ที่ตัวอักษร
ของอะหัมและไทยใหญ่ใช้ ช ตัวเดียว แต่อ่านเป็นเสียง ช หรือ ค

ก็ได้แล้วแต่กรณี เช่นเดียวกับที่เขียนเป็นอักษรโรมันว่า kh จะอ่านเป็นเสียง ข หรือ ค ก็ได้ อันที่จริง เสียง ข และ ค ก็เป็นเสียงเดียวกัน คือเป็นเสียงหนัก ห ชนิดแข็งหรือเสียงหนัก ฮ ชนิดอ่อนเท่านั้น ว่างถึงอักษรในวรรคอื่น เช่น ฉ ช ฎ ท ผ พ ส ซ ห ฮ ก็เป็นทำนองเดียวกัน คือเป็นเสียงหนักแข็งหรืออ่อนเท่านั้น

เสียงวรรค ค ในกลางภาษา เช่น ชาวเกาะในทะเลใต้ (เช่น Society Islands, Hawaii, Samoa) ไม่มีใช้ ถ้าเขาจะออกเสียงว่า Cook ก็จะต้องเป็น Toot ไป

พยัญชนะวรรค จ เกิดที่เพดานแข็ง โดยให้ลิ้นกระตักขึ้นไปกระทบ ในตำราลัทศาสตร์กลางที่เรียกว่า พยัญชนะหน้า คู่ กับพยัญชนะวรรค ก ซึ่งเป็นพยัญชนะหลัง และถือว่าเป็นพยัญชนะวรรค ค ผสมด้วยเสียง ย เช่น จ=ตย จาก-ตยาค; ฉ=ถย รัจฉา-รัถยา; ซ=ทย วิชา-วิทยา; ฌ=ธย ฉาน-ธยาน; ญ=นย อนุ-อนนุ (หาตัวอย่างยังไม่ได้) ในภาษาไทยใหญ่ ไทยลานนา เสียง ช ตามปรกติจะเป็นเสียง จ ในวรรคอื่นคือ ท พ ก็จะเป็น ต ป ในทำนองเดียวกัน ไทยถิ่นอีสาน ซ จะเป็น ซ ไป เสียง ญ มีค่าของเสียงเท่ากับ ย ส่วนไทยถิ่นอื่นยังออกเสียง ญ เป็น นย ตามเสียงเดิมอยู่ เหตุนี้คำเดิมในไทยที่สะกด ญ จึงหายกลายเป็น ย ไป

เราถ่ายเสียง j ในบาลีมาเป็น ช ส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษถ่ายเป็น จ ก็มี ย ก็มี เช่น John เป็นจอห์นหรือยอห์น ชาวอเมริกันถ่าย

เสียง จ ในไทยเป็น j เช่นจังหวัดเป็น jangwat ในวรรณคดีเรามี ซ อีกตัวหนึ่งซึ่งเมื่อว่าตามเสียงก็เป็น ส เสียงหนักอ่อนนั่นเอง ที่เอามาไว้ ในวรรณคดี เพราะเขียนอย่างเดียวกับ ซ ต่างกันที่ ซ เป็น ซ ห้วนแตกเท่านั้น

พยัญชนะวรรณคดี ฎ เกิดจากที่สูงสุดของเพดานโดยโค้งปลายลิ้นเข้าไปจดให้ลึก ซึ่งไม่มีในระบบเสียงภาษาไทย เรามีไว้เพื่อถ่ายอักษรของบาลีและสันสกฤตในวรรณคดีเท่านั้น แต่เรามี ฎ เพิ่มขึ้นอีกตัวหนึ่งซึ่งในบาลีและสันสกฤตไม่มี เป็นเพราะเหตุไรจะกล่าวรวมกับ ด พยัญชนะวรรณคดีในตำราของชาวตะวันตก แต่เดิมเรียกว่า linguals คือเป็นพยัญชนะเกิดแต่ลิ้น แต่พยัญชนะที่เกิดจากลิ้นโดยตรง มีแต่ในภาษาตระกูลเซมิติกเท่านั้น เขาจึงเปลี่ยนเรียกเสียใหม่ว่า cerebrals หรือ cacuminals เสียงพยัญชนะเกิดแต่ที่สูงของเพดานมีอยู่เป็นปรกติในตระกูลภาษาทราวาท ส่วนในตระกูลอินเดีย-ยุโรป มีแต่สันสกฤตบาลี ปรากรฤต และบั้นชู เท่านั้น จึงทำให้เข้าใจว่า พยัญชนะวรรณคดีเดิมจะเป็นระบบเสียงของภาษาตระกูลทราวาท ซึ่งชาวอารยันในอินเดียได้ไป ในภาษาไทยนอกจากไม่มีเสียงที่ตรงกับพยัญชนะวรรณคดีแล้ว ยังเขียนยากด้วยเพราะเกะกะ ถ้าซ้อนกันสองตัว ฅ ฅที่เราก็ตัดออกเสียตัวหนึ่ง เพราะรำคาญเต็มที เช่น รัฎฐ-รัฎฐ วัฑฒนา-วัฑฒนา

พยัญชนะวรรค ต เกิดที่ฟัน โดยใช้ปลายลิ้นแตะก้นลมที่ฟัน แล้วให้ลมระเบิดเป็นเสียงออกมา ถ้าให้ปลายลิ้นจกด้านหลังของฟัน ตอนบนในตำราสัทศาสตร์เรียกชื่อเสียใหม่เพื่อให้ตรงกับฐานกรณ์ว่า alveola consonants หรือ post-dental consonants แปลว่าพยัญชนะหลังฟัน อันเป็นเสียง วรรค ต ของภาษาไทย สันสกฤต และฝรั่งเศส ถ้าใช้ปลายลิ้นจกดปลายฟันบน ก็จะเป็นเสียงวรรค ด ในภาษาอังกฤษ เรียกว่า dental หรือ pre-dental หรือ inter-dental consonants คือ พยัญชนะที่ฟันหรือปลายฟัน

ถ้าให้ปลายลิ้นจกดที่ปุ่มเหงือก ก็เรียกพยัญชนะวรรค ก ษ์ว่า gingival consonants

ถ้าให้ปลายลิ้นจคลิกเข้าไปเหนือปุ่มเหงือก ก็จะเป็นเสียงพยัญชนะ ต ซึ่งเรียกว่า cecuminal or inverted domal consonants อันเป็นเสียงอย่างของอเมริกัน และไกล้เข้าไปในแดนของเสียงวรรค ฎ วรรค ต และรวมทงวรรค ฎ ด้วย ในไทยมีอักษร ฎ ต เพิ่มขึ้นนี้ คงจะได้อิทธิพลมาจากภาษาเขมรที่เขาอ่าน ต เป็น ต; ท เป็น ต; ฐ เป็น ท เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงเกิดสับสนเสียงขึ้นกับ ท ซึ่งเราใช้ถ่ายเสียง d ในบาลี สันสกฤต ซึ่งที่ถูกถ้าเราถ่ายเสียงเป็น ต ก็จะตรงเสียงกันดีกว่า ท เพราะเป็นโฆษะด้วยกัน

พยัญชนะวรรค ป เกิดจากริมฝีปากทั้งข้างล่างข้างบนจกดกัน ซึ่งในการออกเสียงใช้ริมฝีปากล่างจกดปลายฟันบน ให้ลมระเบิดหรือเสียด

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๑๖๑

แทรกออกมา เหตุนี้ในตำราสัทศาสตร์จึงแยกพยัญชนะวรรค^๕ ออกเป็นสองพวก ถ้าริมฝีปากทั้งข้างล่างข้างบนจดกัน เรียกว่า bi-labial consonants คือพยัญชนะริมฝีปากทั้งคู่ได้แก่ บ ป ผ พ ม ถ้าริมฝีปากข้างล่างจดปลายฟันบน เรียกว่า labio-dental consonant คือพยัญชนะริมฝีปากกับฟัน ได้แก่ ฝ ฟ เขมรออกเสียงพยัญชนะวรรค^๕ คือ ออกเสียง ป เป็น บ พ เป็น ป และ ภ เป็น พ ก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับการอ่านออกเสียงในวรรค ๓

ในพยัญชนะของเรามี ฝ ฟ เพิ่มขึ้น พยัญชนะสองตัวนี้ (ที่ถูกเป็นเสียงเดียวกัน) ไม่มีอยู่มากภาษา เช่น ไทยใหญ่ มอญ เขมร กรีก ทราวาท มองโกล ฟินน์ เม็กซิโก ชาวจีนแท้จิว ไหหล่า ฮกเกี้ยน พม่า สอตเตนตอต เป็นต้น ชาวนาฮอก และสุรอน ซึ่งเป็นพวกอินเดียนแดง ไม่มีเสียงพยัญชนะวรรค^๕ ดัง

เสียง บ ไม่มีในไทยใหญ่ มอญ กวางตุ้ง

เสียง ป ไม่มีในไหหล่า เม็กซิโก อาหรับ

พยัญชนะวรรค ย หรือเศษวรรค

ย มีฐานกรณ์ที่เดียวกับ วรรค จ

ร ล มีฐานกรณ์ที่เดียวกับ วรรค ๓

ว มีฐานกรณ์ที่เดียวกับ วรรค ป

รวมทั้ง ๔ ตัวนี้ เป็นอรรธสระ

ศ มีฐานกรณ์ที่เดียวกับวรรค จ เพราะฉะนั้นจึงเรียกพยัญชนะ
เสียดแทรกเพดานแข็ง (palatal sibilant)

ษ มีฐานกรณ์ที่เดียวกับพยัญชนะวรรค ฎ เพราะฉะนั้นจึงเรียก
ว่า พยัญชนะเสียดแทรกที่สุดเพดาน (cerebral sibilant)

ส มีฐานกรณ์ที่เดียวกับพยัญชนะวรรค ต เพราะฉะนั้นจึงเรียก
ว่า พยัญชนะเสียดแทรกฟัน (dental sibilant)

รวม ๓ ตัวนี้เรียกว่า อสุม แต่ในภาษาไทยมีค่าของเสียงเท่ากับ
ส ทงหมด เมื่อเราทราบว่า ศ อยู่ในวรรค จ ถ้าคำในภาษาบาลีและ
สันสกฤต มี ศ เป็นตัวสะกด ก็มีพยัญชนะวรรค จ ตาม เช่น อัจฉรย์
ษ อยู่ในวรรค ฎ ถ้าเป็นตัวสะกดก็มีพยัญชนะในวรรค ฎ ตาม เช่น
กฤษณ ส อยู่ในวรรค ต ถ้าเป็นตัวสะกดก็มีพยัญชนะวรรค ต ตาม
เช่น ภัสดา

เสียงอสุมนี่เป็นอโฆชะ ถ้าให้เป็นโฆชะก็จะต้องเป็นเสียง z

พ เป็นพยัญชนะในวรรค ฎ คือออกเสียงอย่างในวรรคนั้นและ
เป็นเสียงก้อง

ห ฮ และ อ เป็นพยัญชนะเกิดแต่คอ ต่างกันเพียง ห เป็น
เสียงหนัก-แข็ง-อโฆชะ ฮ เป็นเสียงหนัก-อ่อน-อโฆชะ อ เป็นเสียง
ไม่หนัก-โฆชะ แต่ผิดกับสระ ออ ดังได้กล่าวมาแล้ว

สระ

๑. สระเดี่ยว

สระคือเสียงก้อง ซึ่งถูกลิ้นหรือริมฝีปากแล้วแต่กรณีทำหน้าที่
 กล่อมเกลาลมที่พุ่งออกมาจากหลอดลมสู่กระพุ้งแก้มให้เกิดเป็นเสียง
 ต่างๆ โดยให้ไม่ลิ้นหรือริมฝีปากจกดหรือกระทบส่วนหนึ่งส่วนใดในปาก
 เช่นเราออกเสียงสระอา เราอ้าปากให้ลมพุ่งออกมาได้สะดวก ลิ้นอยู่ใน
 ท่าปรกติ ถ้าออกเสียงว่า เอ ปลายลิ้นจะกระดกขึ้นสูงอยู่ราวกลางปาก
 ช่องปากที่ลมแล่นออกมาก็แคบกว่าออกเสียง อา ราวครึ่งหนึ่ง ถ้าออก
 เสียง อี ปลายลิ้นจะกระดกขึ้นสูงมาก จนเกือบจกดเพดานปาก ช่องปาก
 ที่ลมแล่นออกมาก็จะเหลือนิดเดียว แต่ลมยังแล่นออกมาได้สะดวก ถ้า
 ออกเสียง โอ โคนลิ้นจะกระดกขึ้นอยู่ในระดับเดียวกับออกเสียง เอ
 และริมฝีปากทั้งข้างบนข้างล่างจะจับห่อเป็นวงกลม ถ้าออกเสียง อุ
 โคนลิ้นจะกระดกขึ้นสูงจกดเพดานอ่อน และริมฝีปากจะจับห่อเป็น
 วงกลม จนเกือบจกดกัน และมีช่องแคบกว่าออกเสียง โอ แต่ลมยังแล่น
 ออกได้สะดวก เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าการออกเสียงสระและ
 พยัญชนะผิดกันคือ :-

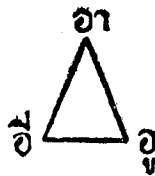
๑. พยัญชนะเป็นชนิดเสียงที่ลมถูกกักไม่ให้ออกมาได้สะดวก
 ทั้งอธิบายมาแล้ว แต่สระเป็นชนิดเสียงที่ลมแล่นออกมาได้สะดวก
 ไม่ถูกลิ้นหรือริมฝีปากกักลมไว้เพื่อให้ระเบิดหรือเสียดแทรกออกมา

๒. พยัญชนะจะเป็นเสียงก้องและไม่ก้องปนกัน แต่สระเป็นเสียงก้องทุกตัว

๓. พยัญชนะออกเสียงยาวนานไม่ได้ แต่สระออกเสียงยาวนานได้

เหตุใดภาษาจึงต้องใช้เสียงทั้งสระและพยัญชนะ ก็เพราะเราจะออกเสียงแต่อย่างใดอย่างเดียว ก็จะมีรู้สึกเห็น้อยมาก ลองออกเสียงสระล้วน ๆ หรือเสียงพยัญชนะ (ที่ยังไม่มีเสียงสระ ออก เข้าช่วย) ล้วน ๆ คุณก็จะมีรู้สึกว่าเป็นเช่นนั้น

แม่สระในภาษา คือ อา อี อุ ในการออกเสียงสระทั้ง ๓ นี้ก็เป็นดังที่กล่าวมาข้างต้น ในตำราสัทศาสตร์ถือว่า อา เป็นสระตง อี เป็นสระหน้าเพราะปลายลิ้นทำหน้าที่ อุ เป็นสระหลังเพราะโคนลิ้นทำหน้าที่ ในบาลีเรียกสระ อา ว่าสระเกิดแต่คอ เพราะรู้สึกว่ามีลมพุ่งตรงออกมาจากคอเรียกสระ อี ว่าสระเกิดแต่เพดานแข็ง เพราะลมที่แล่นออกมากระทบเพดานตรงนั้น เรียกสระ อุ ว่าสระเกิดแต่ปาก เพราะริมฝีปากทำหน้าที่ ถ้าเราวางตำแหน่งของแม่สระทั้ง ๓ นี้เป็นรูปเส้นตามตำราสัทศาสตร์ก็จะเป็นเช่นนี้

เมื่อเราออกเสียงสระ อา โดยอ้าปากกว้าง ลึนอยู่ในอาการ
ปรกติ ถ้าเรากระดกปลายลิ้นขึ้นนิด เสียงที่ออกจะได้ยินเป็นเสียง อา
เหมือนกัน แต่จะเป็นเสียง อา ไม่บริสุทธ์ เพราะมีเสียงเพี้ยนปน
เสียง แอ อยู่นิด ๆ ซึ่งไม่ใช่คนหูไวก็จะฟังไม่รู้สึกรู้ว่าเพี้ยน ถ้าปลาย
ลิ้นกระดกสูงขึ้นไปอีกโดยลำดับ เสียงที่เปล่งออกมา ก็จะแปรเป็น แอ
มากขึ้น ในที่สุดก็จะเป็นเสียง แอ ชัด เสียง อา หายไปหมด ถ้ากระดก
ปลายลิ้นให้สูงขึ้นไปอีก เสียง แอ ก็จะไม่บริสุทธ์ แต่จะมีเสียง เอ ปน
อยู่นิด ๆ และเมื่อกระดกปลายลิ้นให้สูงขึ้นไปอีกโดยลำดับ เสียงก็จะ
แปรเป็น เอ มากขึ้นในที่สุดก็เป็นเสียง เอ ชัด เสียง แอ หายไปหมด
ถ้าให้ปลายลิ้นกระดกสูงขึ้นไปอีก ก็จะได้ยินเป็นเสียง อี พอปลายลิ้น
แตะเพดานแข็ง ก็จะกลายเป็นเสียงพยัญชนะ ย ไป

ระหว่างเสียงสระ อา มา อี เมื่อให้ปลายลิ้นกระดกขึ้นเรื่อยเป็น
ลำดับจนจดเพดานแข็ง จะมีเสียงสระมากมายหลายเสียง ผิดกันนิด ๆ
เป็นเสียงคาบเส้นก็มี ผิดกันมากจนเป็นอีกเสียงหนึ่งก็มี ในบรรดา
เสียงเหล่านี้ ภาษาไทยเลือกเอามาเป็นหน่วยเสียงสระเพียง ๓ เสียง
คือ แอ เอ อี เสียงเพี้ยนนอกนั้นถือเป็นเสียงไม่เด่น หรือเป็นหน่วย
เสียงรองในบางภาษาเช่น สันสกฤต และบาลี ไม่มีเสียงสระ แอ จึง
ถือว่า แอ เป็นแต่เสียงเพี้ยนของ เอ ถ้าในภาษาไทยมีแต่ อา และ อี
เป็นหน่วยเสียง ภาษาน้อยอมถือว่า แอ เอ เป็นเสียงเพี้ยนของสระ
อา และ อี

ในทำนองเดียวกัน แทนที่จะใช้ปลายลิ้นกระดกขึ้น แต่ใช้โคนลิ้นกระดกแทน และในคราวเดียวกัน ให้ริมฝีปากทั้งสองห่อเป็นวงกลมกว้าง และแคบแล้วแต่กรณี ให้มีส่วนสัมพันธ์กันกับการกระดกโคนลิ้นก็จะเกิดเป็นเสียง ออ โอ อู เป็นสระ ๓ ตัวเหมือนกัน และมีระดับของโคนลิ้นที่กระดกขึ้น อยู่ในระดับเดียวกับที่ปลายลิ้นกระดกขึ้น เช่น ออ ตรงกับ แอ โอ ตรงกับ เอ และอู ตรงกับ อี ส่วนเสียงเพี้ยนของอาไปหา อู ก็มีมากเป็นทำนองเดียวกันกับ อา ไปหา อี ถ้าภาษาใดไม่มีเสียง ออ โอ เป็นหน่วยเสียงในภาษานั้น เช่น ภาษาตากาล็อก ในประเทศฟิลิปปินส์ ก็จะถือสองเสียงนี้ ว่าเป็นเสียงเพี้ยนของ อา และ อู ไป

สระ แอ เอ อี เกิดจากปลายลิ้นทำหน้าที่ จึงเรียกสระเหล่านี้ว่า สระหน้า และเรียกสระ ออ โอ อู ซึ่งเกิดจากโคนลิ้นทำหน้าที่ว่า สระหลัง

โดยเหตุที่ออกเสียง อา ลึนอยู่ในอาการปรกติ และมีช่องปากเปิดมาก จึงเรียกสระ อา ว่า สระเปิด-ต่ำ

สระ แอ และ ออ ลึนจะกระดกขึ้นสูงบ้างเล็กน้อย ช่องปากก็จะแคบกว่าออกเสียงสระ อา จึงเรียกสระ แอ และ ออ ว่า สระครึ่งปิดหรือครึ่งเปิด-ต่ำกลาง

สระ แอ และ โอ ลึนจะกระดกขึ้นสูงกว่าออกเสียง แอ และ ออ และช่องปากก็จะแคบยิ่งขึ้น จึงเรียกสระ เอ และ โอ ว่า สระครึ่งปิดหรือสระครึ่งเปิด-สูงกลาง

สระ อี และ อุ ลึ้นจะกระดกขึ้นสูงมากจนเกือบจดเพดานปาก
ช่องปากที่ลมจะออกมาได้จะแคบมาก จึงเรียกสระ อี และ อุ ว่า
สระบีต-สูง

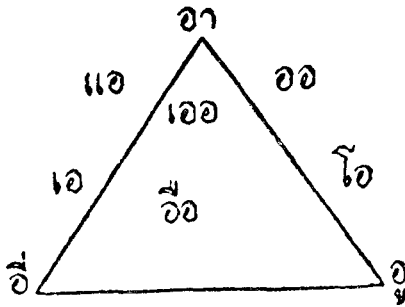
ในภาษาไทยมีสระ เออ และ อือ อันเป็นสระที่กลางลิ้น
ทำหน้าที่ ถ้ากลางลิ้นโค้งขึ้นแต่ล้ำมาข้างหน้านิด ๆ ลมที่แล่นออกมา
จะเป็นเสียงสระ เออ ถ้ากลางลิ้นที่โค้งขึ้นอยู่ล้ำเข้าไปข้างในนิด ๆ
ลมที่แล่นออกมาจะเป็นเสียงสระ อือ จะเป็นเสียง เออ อือ ชัดหรือไม่
หรือว่าเป็นเสียงเพี้ยนก็อยู่ที่โค้งลิ้นสูงต่ำเพียงไร สระ เออ และ อือ
นี้เรียกว่า สระกลาง หรือ สระผสม ที่เรียกว่าสระกลางเพราะกลาง
ลิ้นทำหน้าที่ ที่เรียกสระผสมเพราะอยู่ในระหว่างสระหน้าและสระหลัง

ถ้าจัดสระเหล่านี้เป็นหมวดหมู่ ก็จะเป็นดังนี้

สระหน้า สระกลางหรือสระผสม สระหลัง

บีต-สูง	อี	—	อุ
ครึ่งบีตหรือครึ่งเปิด-สูงกลาง	เอ	อือ	โอ
ครึ่งบีตหรือครึ่งเปิด-ต่ำกลาง	แอ	เออ	ออ
เปิด-ต่ำ	อา	อา	อา

ถ้าแปลงการแบ่งหมวดหมู่ข้างบนนี้ เป็นรูปสามเหลี่ยมโดยเอา
สระ อา ไว้บน เอาสระ อีและอุ ไว้ล่าง ก็จะเป็นรูปดังนี้

ที่บรรยายมาเป็นเสียงสระยาว ถ้าเป็นเสียงสระสั้นในคำของมันก็มีอรรถาธิบายเป็นลักษณะเดียวกัน จะต่างกันก็ด้วยขนาดสั้นยาวของเสียงที่เปล่งออกมาเท่านั้น เมื่อจะกล่าวถึงสระตัวใดเพื่อความสะดวกจะกล่าวแต่สระเสียงยาวเสียงเดียว ให้ถือว่าเสียงสั้นก็อยู่ในคำอธิบายนั้นด้วยในตัว

๒. สระควบ

เสียงสระที่กล่าวมาแล้ว เป็นจำพวกสระเดี่ยว คืออ้าปากปล่อยให้ลมพุ่งออกมา แต่ก่อนจะหลุดปากช่องไป ลิ้นทำหน้าที่กล่อมเกลาสเสียงก่อน โดยกระดกหรือโค้งปลายลิ้นโคนลิ้นหรือกลางลิ้นแล้วแต่กรณี ในระยะสูงต่ำตามที่ต้องการ แล้วจึงปล่อยให้ลมแล่นออกไป ก็เป็นเสียงสระเดี่ยว แต่ถ้าในขณะที่ออกเสียงสระตัวใดแล้วยังไม่ปล่อยให้ลิ้นกลับที่เดิม แต่ให้ลิ้นไปเข้าเขตของสระตัวอื่น ก็จะเป็นสระผสมขึ้น กลายเป็นสระควบสองสระ เรียกในภาษาอังกฤษว่า

diphthong ฅางที่ก็ควมกันต้ง ๓ สระ เร็วในภาษาอังกฤว่า
triphthong

ถ้าเราออกเสียง ออ โดยไม่ให้ขาดเสียง และให้ปลายลิ้น
กระตักขึ้นเรื่อย ผ่านแดนของ แอ เอ และ อี โดยล้าค้ำ เราจะ
ไต้ยินเป็นเสียง อาย ถ้าออกเสียง อะ ก็จะเป็น ไอ ถ้าให้สัน
ท้งสองเสียงก็จะเป็น โอก เพราะจะนั่นเสียง ไอ อาย จะเกิดจาก อะ
หรือ ออ ผสมกับ แอ เอ หรือ อี แต่เสียงที่ผสมกันท้ง ๓ เสียง
จะผิดเพี้ยนกันบ้าง เราจึงถือเอาเสียง อะ ออ + อี ว่าเป็นเสียงผสม
ของ ไอ อาย ส่วนนอกนั้นถือเป็นเสียงเพี้ยน

ถ้าเราออกเสียง อะ ออ ผสมกับ ออ ไอ อู ก็จะเป็น เออ
อาว ในทำนองเดียวกัน แต่เราถือ อะ ออ + อู เป็น เออ อาว
นอกนั้นเป็นเสียงเพี้ยน

ถ้าออกเสียงเป็นปฏิโลม คือ อือ ผสมกับ แอ แอ ออ เสียงก็จะ
เป็น เอ็ย

ถ้าออกเสียง อู อู ผสมกับ ไอ ออ ออ เสียงก็จะเป็น อัว

ถ้าออกเสียง ออ + เออ หรือ ออ + อือ หรือ ปฏิโลมเป็น
เออ + ออ หรือ อือ + ออ เสียงก็จะเป็น เอ็อ แต่เราเลือกเอา อือ + ออ
เป็นสระผสมของ เอ็อ นอกนั้นเป็นแต่หน่วยเสียงรอง

ถ้าออกเสียง แอ + ออ; เอ + ไอ; อี + อู ก็จะเป็น
สระผสม ออ แอ เอว อิว

ถ้าออกเสียง อ + แอ; โอ + เอ; อู + อี้ ก็จะเป็นสระผสม

คือ ออย โอย อุย

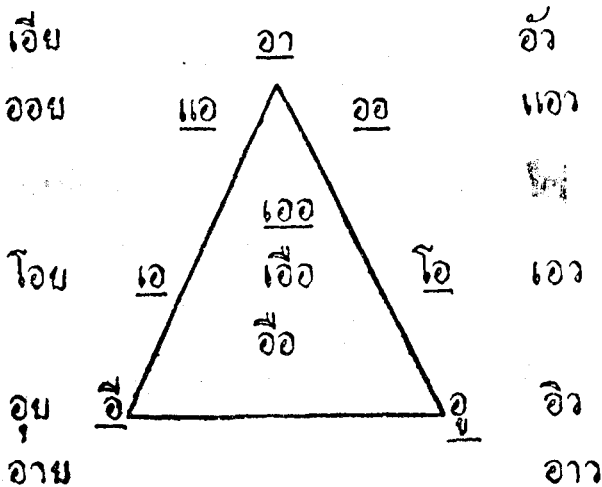
ถ้าออกเสียง อือ + อา ก็จะเป็น เอือ

ถ้าจะเอาเสียงสระอื่น นอกจากน้มาผสมกัน ก็จะได้เสียงเหมือนกัน แต่ถือว่าเป็นเสียงเพี้ยน เช่น แอ เออ; แอ อือ ฯลฯ ก็จะได้เสียงเป็น เอย ฯลฯ ภาย ๆ ซึ่งไม่เป็นเสียงบริสุทธิ์

สระควบ ๓ เสียง

ในภาษาไทยมีสระควบ ๓ เสียง อยู่ ๔ คำ คือ อวย (อู + อา + อี้) เอี้ยว (อึ + อา + อู) เอื่อย (เอือ + อา + อี้) เอือว (เอือ + อา + อู)

ถ้าเราจะเขียนสระเหล่านี้ทั้งหมดเป็น รูปสามเหลี่ยมก็จะอย่างนี้

ในที่นี้ใช้สระยาวผสมกัน ถ้าตัวหนึ่งเป็นสระ เสียงสระที่ผสมก็จะเป็นสระควบเสียงสั้นไปในตัว

ในภาษาไทยมีลักษณะพิเศษอยู่อย่างหนึ่งที่เอาสระเหล่านี้ ที่อยู่ในระดับเดียวกันมาใช้เป็นคำคู่เพื่อความสะดวกในการออกเสียง เช่น

ออ-แอ อ้อแอ้, บ้อแบ้, งอแง, ปอดแปด, ร้องแร้ง

โอ-เอ โอ้เอ้, โม่เม, โดงเตง, โปกเปก โย่งเย่ง

อู, อู-อึ, อี้ อู้อี้ จูจู้, รุ่งรัง, ตุกติก, หมบหมิบ

อัว-เอี้ย ยัวเยี้ย, นัวเนี้ย, กลัวเกลี้ย, บัวเปี้ย, บ้วนเปี้ยน

เอา-อ้าย เม้ามาย, ก้าวก่าย

อัว-เอา มัวเมา, ยัวเ้า

ไอ-เอี้ย ไกล่เกลี้ย, ไล่เลี้ย

ถ้าเราจะสังเกต คำคู่เหล่านี้ ย่อมขึ้นต้นด้วยสระหลังเป็นปกติ ทั้งนั้น นี้ก็เป็นธรรมดา เพราะในการออกเสียง ลมต้องผ่านจากหลังปากออกมาหน้าปาก การออกเสียงสระคู่จึงต้องเป็นสระหลังมาก่อน แล้วจึงเป็นสระหน้าเป็นธรรมดา

ถ้าเราเทียบคำไทยกับคำจีนกลางคำ จะเห็นว่ามีลักษณะเป็นไปในลักษณะสระคู่นี้ เช่น ถัว-เต้า (แต่จิว) เต้า (กวางตุ้ง) งัว-เหง่า (กวางตุ้ง) ถ้าตามนี้ บัว ในคำว่า ไต้บัวไต้นาง ตั้งที่มีอยู่ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง บัว จะเป็นบัวแปลว่า ชาย ไต้ในทางทฤษฎีของเรื่อง

ในไวยากรณ์ภาษาบาลีว่า สระ เอ และ โอ เป็นสระสังโยค หรือ สระควบ แต่สระ เอ และ โอ ของไทยเป็นสระเดี่ยว ที่ผิดกันเป็นดังนี้ สระ อะ และ อี ผสมกัน ถ้าเน้นให้เป็นเสียงหนักที่ อะ ก็จะเป็น โอ สระควบ (อะ + อี = โอ) ถ้าเน้นให้เป็นเสียงหนักที่ อี ก็จะเป็นเสียง เอ สระควบ ซึ่งมีเสียง ย ปนอยู่นิด ๆ ผิดกับ เอ สระเดี่ยว ซึ่งไม่มีเสียง ย แทรก (อะ + อี = เอ - ย) ในทำนองเดียวกัน สระ อะ และ โอ ผสมกัน ถ้าเน้นให้เป็นเสียงหนักที่ อะ ก็จะเป็นเสียง เอา สระควบ (อะ + โอ = เอา) ถ้าเน้นให้เป็นเสียงหนักที่ โอ ก็จะเป็นเสียง โอ สระควบ ซึ่งมีเสียง ว ปนอยู่นิด ๆ ผิดกับ โอ สระเดี่ยว ซึ่งไม่มีเสียง ว แทรก (อะ + โอ = โอ - ว) ลักษณะการเน้นเสียงสระควบ ถ้าเน้นเสียงหน้าเรียกในภาษาอังกฤษว่า rising diphthong อันเป็นลักษณะของภาษาสันสกฤต ถ้าเน้นเสียงหลังก็เป็น declining diphthong อันเป็นลักษณะของภาษาบาลี ต่อมาเสียงสระควบ เอ-ย และ โอ-ว ซึ่งมีเสียง ย และ ว อยู่นิด ๆ การออกเสียงก็กลายมาเป็น เอ และ โอ ธรรมดา จึงได้เกิดเป็นเสียงปะปนกัน ดูตัวอย่างในภาษาอังกฤษก็ได้ เช่น

le (ฝรั่งเศส)

เป็น เอ สระเดี่ยว

bay say

เป็น เอ-ย สระควบ

raiment	เป็น	ไอ	สระควบ
lo go	เป็น	โอ	สระเดี่ยว
two bow	เป็น	โอ-ว	สระควบ
how now	เป็น	เอา	สระควบ

การแยกพยางค์ (Syllabification)

หน่วยเสียงที่อธิบายมาแล้ว เป็นเรื่องของสระและพยัญชนะ แต่ละเสียงแยกกันเป็นตัว ๆ ถ้าเราเอาสระและพยัญชนะมาประกอบกันเป็นคำแต่ละคำจะต้องมีเสียงหนึ่งเด่นกว่าเสียงอื่น เช่น เราออกเสียงว่า สอง ซึ่งประกอบด้วย ๓ หน่วยเสียงคือ ส และ ง เป็นเสียงพยัญชนะ และ ออ เป็นเสียง สระ ในที่นี้เสียง ออ เป็นเสียงเด่น เพราะเป็นสระซึ่งเป็นเสียงก้องและออกได้ยาวนานกว่าพยัญชนะ เหตุนี้ท่านจึงเรียกเสียง ออ ในที่นี้ว่าเสียงพยางค์ (Syllabic sound) หรือเป็นยอดของเสียงก้อง (Crest of Sonority) ส่วน ส และ ง เป็นเสียงไม่ใช่พยางค์ (non-syllabic sound) ถ้าจะถามว่าพยางค์คืออะไร ก็ตอบได้คือเสียงที่ประกอบกันเป็นคำหรือส่วนของคำ มีหน่วยเสียงเดี่ยวหรือหลายหน่วยเสียง เมื่อเปล่งออกมาคราวเดียวกันก็จะมีหน่วยเสียงหนึ่งเด่นกว่าเพื่อน เป็นยอดของเสียงก้อง หรือกล่าวกัน

สามัญ พยางค์ก็มีเสียงสระประกอบอยู่ด้วย แม้แต่มีสระเสียงเดียวก็
เป็นพยางค์ได้ ถ้ามีแต่พยัญชนะ เสียงนั้นก็ไม่เป็นพยางค์

เวลาเราพูด เราออกเสียงต่อเนื่องไปเป็นระยะ เสียงที่ติดต่อกัน
กันไปเป็นอย่างพิศพา จะสั้นสุดลงก็เป็นประโยคหนึ่งซึ่งอาจจะเป็น
คำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้ เสียงที่เปล่งออกมาจะมีระดับไม่
เสมอกัน ย่อมมีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ มากบ้างน้อยบ้าง ขึ้น ๆ ลง ๆ
สลับกันไปคล้ายเทือกเขาซึ่งมียอดหลายยอด ทั้งยอดสูงยอดต่ำสลับซับซ้อน
เป็นแถวทิวกันไปจะนั้น ถ้าเราจะนับเสียงที่เปล่งออกมาเป็น
ประโยคหนึ่งว่ามีพยางค์ เราก็ต้องอาศัยนับเสียงเด่น อันเป็นยอด
ของเสียงก้อง ที่ได้ยินว่ามีอยู่ในนั้นก็ยกเสียงโดยวิธีแยกพยางค์ดังนี้

ตามธรรมชาติเสียงสระและพยัญชนะ เมื่อเปรียบเทียบกัน เสียง
สระย่อมเป็นเสียงก้องเด่นกว่าเสียงพยัญชนะ ในเสียงสระด้วยกันก็มี
เสียงกลางตัวที่เด่นกว่ากัน เช่นสระเปิด สระครึ่งปิดหรือครึ่งเปิด-สูง
สระครึ่งปิดหรือครึ่งเปิด-ต่ำ สระต่ำ ย่อมมีเสียงมากน้อยกว่ากันตาม
ลำดับ ในส่วนพยัญชนะก็เหมือนกัน พยัญชนะเหลว พยัญชนะนาสิก
อรรหสระ พยัญชนะก้อง พยัญชนะเสียดแทรก พยัญชนะครึ่งเสียด
แทรกและพยัญชนะระเบิด ก็จะมีเสียงเด่นลดหลั่นต่ำลงมาตามลำดับ
เช่นคำว่า จุฬาลงกรณ ถ้าแยกพยางค์เป็นรูปเส้นก็จะเป็นอย่างนี้

การกลายเสียง

กฎของกริมม์ (Grimm's Law)

ถ้าเราอ่านหนังสือที่เขียนไว้แต่โบราณ เช่นในศิลาจารึก หรือ คำที่มีอยู่ในภาษาถิ่นและภาษาอื่นใดในตระกูลเดียวกัน จะเห็นว่าคำ คำเดียวกันเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน มีเสียงเพี้ยนแตกต่างกัน แสดงว่าภาษานั้นไม่ได้ยู่คงที่ ย่อมมีการกลายเสียงไปตามกาลและเทศะ การกลายเสียงของภาษานั้นได้มีผู้สังเกตเห็นกันบ้าง แต่ไม่มีผู้ใดได้ค้นคว้าว่าเป็นหลักชั้นไว้ จนเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๒ มีนัก นิรุกติศาสตร์ชาวเยอรมันคนหนึ่ง ชื่อ กริมม์ (Jacob L. Grimm พ.ศ. ๒๓๒๘ - ๒๔๐๖) ได้ค้นคว้าเรื่องการกลายเสียงพยัญชนะ ตัวหน้าของคำในภาษาเยอรมัน เปรียบเทียบกับเสียงพยัญชนะตัวหน้า ของคำในภาษาอื่นในตระกูลภาษาเดียวกัน คือตระกูลอินเดี-ยุโรป ได้ผลตั้งเป็นกฎแห่งการกลายเสียงชั้น คือที่เรียกว่ากฎของกริมม์ (Grimm's Law)

วิธีค้นคว้า คือเอาคำภาษาต่าง ๆ ในตระกูลเดียวกัน มาเปรียบเทียบ ปรากฏว่ามีคำอยู่หลายคำที่ภาษาหนึ่งขึ้นต้นด้วยพยัญชนะเสียงหนึ่ง เช่น ป อีกภาษาหนึ่งจะเป็น ฟ และอีกภาษาหนึ่งจะเป็น บ ในพยัญชนะตัวอื่นก็มีลักษณะเป็นทำนองเดียวกัน เมื่อทดสอบได้ผลเป็นที่พอใจแล้ว จึงวางหลักขึ้นไว้เป็นกฎได้กล่าวคือ:—

ในตระกูลภาษาอินเดีย—ยุโรป โดยปรกติมีพยัญชนะอยู่ชุดหนึ่ง คือ K T P อันเป็นพยัญชนะไม่ก้อง—เบา และมี G D B อันเป็นพยัญชนะก้อง—เบาอีกชุดหนึ่ง แล้วพยัญชนะ^๕ทั้งสองชุด^๕นี้ ยังแยกออกเป็นเสียงหนักอีกคนละชุด KH TH PH อันเป็นพยัญชนะไม่ก้อง—หนักชุดหนึ่ง และ GH DH BH เป็นพยัญชนะเสียงก้อง—หนัก อีกชุดหนึ่ง

ภาษาต่าง ๆ ในตระกูลอินเดีย—ยุโรป มีพยัญชนะไม่ก้อง—เบา คือ K T P และพยัญชนะก้อง—เบา คือ G D B อยู่ในภาษาคำเดียวกันทั้งนั้น ส่วนพยัญชนะไม่ก้อง—หนัก คือ KH TH PH และพยัญชนะก้อง—หนัก คือ GH DH BH PH นั้นในภาษาสันสกฤตมีครบทั้ง ๒ ชุด ภาษากรีก มีแต่พยัญชนะไม่ก้อง—หนักชุดเดียว ภาษาละติน เยอรมันและสลาวิกไม่มีพยัญชนะชุดนี้ แต่ใช้พยัญชนะ H และ F แทน

เมื่อนำเอาคำต่าง ๆ ในตระกูลภาษานี้มาเปรียบเทียบจะปรากฏว่าพยัญชนะตัวต้นของคำจะย้ายเสียงกัน และวางเป็นหลักขึ้นได้เป็น ๓ กฎดังนี้

กฎ ๑	(ก)	(ข)	(ค)
สันสกฤต กรีก ละติน	KH,GH	TH,DH	PH,BH
กอธิก เยอรมันต่ำ	G	D	B
เยอรมันสูง	K	T	P
กฎ ๒	(ก)	(ข)	(ค)
สันสกฤต กรีก ละติน	G	D	B
กอธิก เยอรมันต่ำ	K	T	P
เยอรมันสูง	CH	Z	F (PH)
กฎ ๓	(ก)	(ข)	(ค)
สันสกฤต กรีก ละติน	K	T	P
กอธิก เยอรมันต่ำ	H	TH	F
เยอรมันสูง	H	D	F

ตัวอย่าง

	สันสกฤต	อังกฤษ
กฎ ๑ (ข)	dhughita	daughter
(ค)	bhrātā	brother

กฎ ๒ (ก)	gama	come
(ข)	damas	tame
(ข)	dantas	tooth
(ข)	devas	Teus (day)
(ข)	dāru	tree
กฎ ๓ (ข)	tad	that
	trish	thirst
	tri	three
กฎ ๓ (ค)	pitri	father
	pada	foot
	priya	free
	para	fore-for
	purva	former
	purna	full
	para	for
	parṇa	fern
	pissunas	fickle

กฎของกริมม์ที่วางไว้เป็น ๓ กฎนี้ ต่อมาปรากฏว่ามีบางคำที่ไม่เข้ากฎนี้ จึงได้มีผู้ค้นคว้าต่อ จนทราบเหตุผลว่าเหตุใดจึงอยู่นอกกฎ และได้วางเป็นข้อยกเว้นขึ้น คือ:-

กฎของกราสส์แมน (Grassman's Law จาก Herman Grassman) ชาวเยอรมัน (พ.ศ. ๒๓๕๒-๒๔๒๐) ค้นพบกฎนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๕ ซึ่งมีว่าคำในภาษาสันสกฤตและกรีก ในพยางค์หนึ่ง ๆ จะขึ้นต้นและลงท้ายพยางค์ด้วยพยัญชนะหนักไม่ได้ เช่น ขข ถถ ถธ ผผ เป็นต้น

กฎของเวอร์เนอร์ (Verner's Law จาก Karl Verner) ชาวเดนมาร์ก (พ.ศ. ๒๓๘๙-๒๔๓๙) ผู้ค้นพบกฎนี้ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ซึ่งมีว่าในกฎ ๓ ของกริมม์ที่ว่า

สันสกฤต กรีก ละติน K T P

กอธิก เยอรมันต่ำ H TH F

ควรมีเป็น G B H

เช่น altus (ละติน) ถ้าตามกฎของกริมม์ก็เป็น alth (us) ในเยอรมันต่ำ แต่กลับเป็น old (us) ในภาษาอังกฤษ

Centum (ละติน) ถ้าว่าตามกฎของกริมม์ ก็เป็น hunthred ในเยอรมันต่ำ แต่กลับเป็น hund-red ในอังกฤษ (คำ red เป็น บัจจัย แปลว่านับ)

เรื่องกฎของกริมม์นี้ ถ้าเราอาศัยเป็นแนวเทียบกับภาษาไทย และภาษาถิ่นของเรา ตลอดจนภาษาจีนก็อาจได้ผลบ้าง แต่ยังไม่มีการศึกษาค้นคว้าเป็นกฎเกณฑ์ได้ เป็นต้น ถ้าเป็นคำขึ้นต้นด้วยเสียง ช จะเป็น จ ในถิ่นพายัพและไทยใหญ่ และเป็น ช ในถิ่นอีสาน

หรือ ด จะเป็น ล หรือ น ในไทยใหญ่ และ ม จะเป็น บ หรือ
ว ในไทยใหญ่ หรือเสียง ง จะเป็น ช ในถิ่นปักษ์ใต้ ดังนั้นต้น

เสียงกร่อน (phonetic decay)

เวลาพูด ถ้าปล่อยให้เสียงเปล่งออกมาตามเรื่องแล้วแต่สิ้น

จะพาไปไม่ค่อยระวังบังคับไว้ให้ออกเสียงพูดชัดถ้อยชัดคำ นาน ๆ

เสียงของกลางคำจะหดรัด เกิดเป็นเสียงกร่อน เปรียบเหมือนเครื่องมือ

ที่ใช้ไปนาน ๆ ก็จจะร่อยหรอกร่อนไปจะนั้น เช่นอันหนึ่ง อันนี้ กร่อน

เป็น อนึ่ง อนี่ อย่างนี้ เป็นต้น ที่ทราบได้ว่า อนึ่ง อนี่ กร่อน

จากคำอันหนึ่งอันนี้ ก็เพราะในภาษาไทยอะหมยั้งคงใช้ว่าอันหนึ่ง

อันนี้อยู่

ในภาษาไทยถิ่นต่างๆ ปรากฏว่ามีคำกร่อนอยู่หลายคำ เช่น

ภาษาไทยน้ำ มีคำเช่น สอง-โสะ; หก-โหะ; สิบเอ็ด-สิบอี

ภาษาไทยย่อย คำที่เป็นแม่ กก กต กบ มักเป็นเสียงกร่อน

เช่น ออก-โอะ; ปาก-ปะ; ลูก-ลู

ในภาษาจีนหลวงก็เป็นทำนองเดียวกัน คือคำในแม่ กก กต

กบ จะเป็นเสียงกร่อน เช่น กัก-โก๊ะ; กิด-กี้

ในภาษาจีนแต้จิ๋วก็มี เช่น บัก (ร้อย)-แป๊ะ; เค็ก-เคะ;

บู้ด (แปด)-โป้ย

ภาษาถิ่นในประเทศไทย เช่น เกือก ครอบ ง่า ก็จะเป็น
เกือะ เคราะ และ งะ ในถิ่นบักซ์ไต แอก เฟือก ผาก ดอก ก็
เป็น แอะ เฟือะ ฝะ และเคาะ ในลาวพวน

คำกร่อนเหล่านี้ ส่วนมากมักเกิดกับคำผสม เพราะเมื่อเอาคำ
มาต่อกันเข้าให้มีความหมายโดยเฉพา การออกเสียงก็มักจะเร็วกว่า
ตามธรรมชาติเสียงในสองคำ ถ้าเป็นเสียงยาวด้วยกัน เช่น ตาวัน ก็
เข้ารวมกันกระทำทำให้คำหนึ่งออกเสียงเบาลง เพราะไปออกเสียงนั้น
เสียอีกคำหนึ่ง จึงกระทำให้เป็นเสียงกร่อนไป

ตามธรรมชาติเสียงที่กร่อนหดสั้นเข้า ลงที่กยัดเสียงสระให้ยาว
ออกเพื่อชดใช้เสียงที่หดสั้นไป (Compensatory lengthening of a
preceeding vowel) เช่น

เงือก-เงือะ-เงือ; ชิก-ชิ-ชี้; เฟิก-เฟือะ-เฟือ; เอก-
เอะ-เอ, เอ้; หลอก-เหลาะ-ล้อ; อ่อน-เอะ-ออ ในคำว่า ออเจ้า
แผลงเป็น อร อีกทีหนึ่ง เช่น อรไทยอรนุช

คำสับเสียง (Metathesis)

คำกลางคำเมื่อเปล่งออกด้วยอาการรีบร้อน ใจเร็วกว่าพูดเสียง
ในคำอาจสับกัน คือเสียงหน้าไปเป็นหลัง เสียงหลังไปเป็นหน้า เป็น
ทำนองที่พูดว่า “ตัดใบตองมารองแตงตอง,” ถ้าพูดเร็วเกินไป ขณะ
ออกเสียง^๕ล้นพัวพันกัน เสียงอาจสับสนเป็น “ตัดใบตองมารองตอง

ทอง” ก็ได้ ลักษณะที่กล่าวนี้เรียกว่าคำสลับเสียง (Metathesis) คำสลับเสียง ตามปรกติก็มี ร ล กล่า เช่น ตะกร้า-กะต้ำ; ตะกร้อ-กะต้อ; ตะกรับ-กระตรับ; ตะกรุด-ตะตุด; ตะกรุม-กระตรุม; ตะไกร-กระไทร หรือ กะไต คำตัวอย่างเหล่านี้เป็นภาษากลอนและภาษาถิ่น โดยเฉพาะถิ่นอีสานซึ่งตามปกติออกเสียง ร ไม่หนัก ก็ตัดเสียง ร ออกเสีย

คำสลับเสียงอยู่ในจำพวกเดียวกับคำหวน แต่คำหวนเป็นเรื่องจริงใจ และคำที่หวนแล้วไม่เป็นคำที่ใช้อยู่ในภาษาโดยปรกติ ส่วนคำสลับเสียงเป็นคำที่ใช้อยู่ในภาษาได้ โดยเฉพาะมักเป็นภาษาโบราณ ภาษาปากและภาษาถิ่น ดังตัวอย่างข้างบนนี้

คำสันสกฤตที่มีเสียง ร ล ษ ส หรือ ห เมื่อตกมาเป็นภาษาบาลีมักจะเป็นคำสลับเสียง เช่น กุริยา-กยิรา; อุลุบาต-อุลุบาต; อุษณ-อุณห; รคฺมี-รฺสี; ชิวหา-ชิวหา

คำสันสกฤตที่มีเสียง ฤษ หรือ ส ในบาลีแปลงเป็น ห ในเมื่อเป็นคำสลับเสียง เช่น กฤษณา-กณหา; สุนาน-นทาน

คำบาลีที่นำมาใช้เป็นคำไทย กลายเป็นคำสลับเสียงก็มี เช่น นวารหคุณ-นواهرคุณ; ปรีคหน-ปรีคณฑ์

เสียงเลื่อนหรือส্বরภัก

คำซึ่งมีพยัญชนะกล่าหรือควบกัน เช่น คราว กวาง เมื่อ

ขณะพูดจะมีเสียง เออ หรือ อืออึ แทรกอยู่ในระหว่างเสียงที่กล่า
กันเป็น เคอราว เกอวาง แต่เสียงที่แทรกอยู่นั้น ถ้าพูดเร็วๆ จะไม่
ปรากฏให้ได้ยิน ผู้ฟังจึงไม่ทราบว่ามีเสียงเออแทรกอยู่ เสียงที่แทรก
เข้ามานี้ เรียกว่า เสียงเลื่อน (glides) ที่มีเสียง เออ แทรก เพราะ
ในขณะออกเสียง ค หรือ ก ซึ่งเป็นหน่วยเสียงต้นของคำ โคนลิ้น
จะโค้งขึ้นแตะเพดานอ่อน แล้วเลื่อนมาออกเสียง ร หรือ ว ซึ่งเป็น
หน่วยเสียงที่สองของคำ คราว หรือ กวาง การออกเสียง ร ปลายลิ้น
จะแตะที่ปุ่มเหงือกอยู่เหนือโคนฟันด้านใน ในขณะที่เลื่อนเสียงจาก
โคนลิ้นมาสู่ปลายลิ้นเพื่อออกเสียง ร โคนลิ้นจะต้องผ่านกลางลิ้นมา
ก่อนแล้วจึงจะไปสู่ปลายลิ้นได้ ถ้าขณะผ่านกลางลิ้นจะโค้งขึ้นเล็กน้อย
ก็จะมีเสียง เออ แทรกออกมา แต่จะไม่ได้ยินเพราะเบา ถ้ากลางลิ้น
โค้งสูงขึ้นมากจึงจะได้ยินเสียง เออ ได้เด่นชัดเป็น เคอราว ใน
ทำนองเดียวกัน คำว่า กวาง เมื่อออกเสียง ก แล้วเลื่อนมาออกเสียง
ว ริมฝีปากก็จะห่อเป็นวง ซึ่งจะผ่านแดนของเสียงสระ เออ มาก่อน
ถ้าเสียงนั้นได้ยินเด่นชัด ก็จะเป็น เกอวาง เสียง เออ ที่แทรกขนั้น
คือที่เรียกว่าเสียงเลื่อน ในภาษาสันสกฤตเรียกว่า สวรรภักดี คือเสียง
อาศัยกัน

คำว่า อาญาการ ซึ่งมีใช้อยู่ในกฎหมายเก่า ถ้าออกเสียงให้
เรื่อยไปไม่ขยับ จะได้ยินเป็น โอยการ เพราะเสียง ญ ใกล้กับเสียง

อี เมื่อมาต่อท้ายเสียงอา ก็จะกลืนเสียงกันเกิดเป็นเสียงไอสระควบ
ไป ลักษณะอย่างนี้ก็เป็นเสียงเลื่อนเหมือนกัน

คำสันสกฤตที่เป็นคำกล่า ถ้าเป็นคำบาลี ตามปรกติมักเติม
เสียงสระอิ เป็นเสียงเลื่อน หรือ สวรรภักดิ์ อยู่ระหว่างเสียงกล่า
ตัวอย่าง

สันสกฤต	บาลี
กิริยา	กิริยา
กรินี	กรินดี
เกุสศ	กิเลส
คุลาน	คิลาน
ปลวตี	ปิลวตี
ภารุยา	ภริยา
เมฺลจฺจ	มิลกฺข
วชฺร	วชิร
वरुณ	วิรุณ
โลกย	โลกีย
ศรี	สิริ
เสนฺห	สินฺห
โคฺลก	สิโลก
สุรฺย	สุริย

สันสกฤต	บาลี
หรี	หิริ
อาจารย์	อาจารย์
อินทุรา	อินทิวรา
อาศุจราย	อจฺจราย

ตามตัวอย่างเหล่านี้ ลางคำ คือ ภารุยา-ภரிய; ศุรี-สิริ; ลุรยุ-สุริย; หรี-หิริ; อาจารย์-อาจารย์ จะปรากฏว่าเมื่อเคิมอี เป็น สวรรภักดิ์แล้ว เสียงยาวในสันสกฤตจะกลายเป็นเสียงสั้นในบาลีไป ทั้งนี้เพราะเสียงยาวถูกแบ่งมาเป็นเสียงอเสียดครึ่งหนึ่ง จึงทำให้เสียงยาวนั้นหดเป็นเสียงสั้นไป (ในการออกเสียงคำเช่น ศุรี ขนาดลมที่พุ่งออกมามีปริมาณอยู่เท่าใด เมื่อออกเสียงเป็น สิริ ก็มีปริมาณของลมอยู่เท่านั้น จึงต้องแบ่งเสียงอี มาเป็น อี สองตัว จะออกเสียงว่า สิรี ไม่ได้ เพราะปริมาณของลมที่มีอยู่ไม่พอ)

ลางคำ บาลี เคิม อู เป็นสวรรภักดิ์ ตัวอย่าง

สันสกฤต	บาลี
กुरु (คุร้าย เทียบ cruel ในอังกฤษ)	กुरु
เทว	ทเว
เสว	สเว

คำเหล่านี้สันสกฤต มีเสียง อู และ ว อยู่ในคำ จึงใช้ อู

สวรภักดิ์ แต่บางคำก็ไม่เป็นไปตามนี้ เช่น เซตวัน-เซตวัน; ปทุม-ปทุม

คำไทยที่มีเติมเสียงสวรภักดิ์ก็มีอยู่มากคำ แต่โดยมากเป็นคำกลอนซึ่งต้องการจะแยกเสียงเป็นสองพยางค์ เพื่อประโยชน์การแต่งกลอน เรียกกันว่าคำแผลง เช่น กรม-กรุง

X การกลมกลืนเสียง (Assimilatiom)

การกลมกลืนเสียง คือเสียงสองเสียงอยู่ใกล้กัน เสียงหนึ่งจะกลายเป็นมีเสียงคล้าย หรือเหมือนกันกับอีกเสียงหนึ่ง

๑. ถ้าเสียงหน้าเหนี่ยวเอาเสียงหลังไป เช่น สิบเอ็ดเป็นสิบเบ็ด เรียกว่าเสียงกลมกลืนกันไปข้างหน้า (Progressive assimilation) ในไวยากรณ์ภาษาบาลีเรียกลักษณะการกลมกลืนเสียงเช่นนี้ว่า บุพพาทศ เช่น พุทธ เป็น พุทุธ, ลคน เป็น ลคุด

๒. ถ้าเสียงหลังเหนี่ยวเอาเสียงหน้ามา เช่น มนิลา เป็น มลิลา เรียกว่า เสียงกลมกลืนกันไปข้างหลัง (Regressive assimilation) ในไวยากรณ์ภาษาบาลีเรียกว่า พรพาทศ เช่น นิรุฑุต เป็น นิรุฑุต, ยุกุต เป็น ยุดุต

๓. ถ้าเสียงหน้าและเสียงหลัง ต่างเหนี่ยวรั้งกัน เช่น ทีเดียว เป็น เที้ยว เรียกว่า เสียงกลมกลืนร่วมกัน (Reciprocal assimilation) เสียงสระสังโยค หรือสระควบ ก็อยู่ในลักษณะนี้ เช่น อา+อี เป็น อาย อุ+อี เป็น อุย

๔. ถ้าเสียงที่กลมกลืนกัน เป็นเพียงทำให้เสียงหนึ่งเป็นเสียง อยู่ในพวกมีฐานกรณ์เดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่ามีเสียงอยู่ใน พยัญชนะวรรคเดียวกัน เช่น บังเกิด เป็น บังเกิด สัจ เป็น สัจจร บังคาล เป็น บันคาล อมาตย เป็น อำมาตย์ เรียกว่า เสียงกลมกลืนกันบางส่วน (Partial assimilation)

การกลมกลืนเสียงใน ๔ ลักษณะที่กล่าวนี้ ถ้าเป็นไปใน ๓ ลักษณะแรก เรียกรวมกันเป็นอีกชื่อหนึ่งว่า เสียงกลมกลืนกันหมด (Total assimilation)

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำที่กลมกลืนเสียงกันทั้ง ๔ ลักษณะ

เสียงกลมกลืนทั้งหมด ไปข้างหน้า (บุพอาเทศ)

อย่างนี้—อย่างนี้ (ปาก)

อย่างหน—อย่างหน (ปาก)

เสียงกลมกลืนกันหมด ไปข้างหลัง (ปรอาเทศ)

อมาตย-อำมาตย์ อมฤต-อัมฤต

อมร-อัมร

เต้าเจี้ยว—เจ้าเจี้ยว (ปาก)

พิบูลมังสาหาร—พิมูลมังสาหาร

เสียงกลมกลืนร่วมกัน ทีเดียว—เทียว กำแหงพระราม

(จารึกวัดศรีชุม) — กำแพง

พราหม หรือไม่—ไหม ฉันท

(จันไน)-ไฉน, พยัญชนะ

-เพี้ยนพยัญชนะ (ญ=อีลากอะเป็น เอีย)

เสียงกลมกลืนกันกลางส่วน บังเกิด บังคับ บังควร

ลัญจร

บันดาล

บำเพ็ญ

ซั๊กเย่อ-ซั๊กอะเย่อ (แปลงเสียง ก เป็น ค เพื่อให้กลืนกับเสียง ย)

ในภาษาอังกฤษ handkerchief แต่อ่านเป็น แสงเคอชีฟ; line

-wood เพี้ยนเป็น lime-wood; Buckden เพี้ยนเป็น Bugden;

income อ่านเป็น อิงคัม

sure, sugar อ่านเป็นเสียง ช ไม่เป็นเสียง ซ เพราะ อำนาจ

เสียง u (=ย) กลมกลืนเป็น ซ ไป

Christian อ่านเป็นคริสเจน เพราะเสียง t อยู่ใกล้เสียง อี

(=ย) กลมกลืนกันเป็นเสียง จ เทียบ ตยาก-จาก ในสันสกฤตและบาลี

หลักสนธิในไวยากรณ์บาลี อยู่ในลักษณะเสียงกลมกลืนชนิด

กลืนกันหมด ภาษาไทยเป็นชนิดคำโดดพูดเป็นคำๆ ไปเสียงสนธิ

หรือเสียงกลืนกันจึงไม่มีใครมี ส่วนมากคำที่เป็นเสียงกลมกลืนกัน จึง

มักเป็นภาษาพูดและภาษาปากส่วนมาก แต่สันสกฤตและบาลีชอบพูด

ให้เสียงของคำต่อเนื่องกัน จึงมีลักษณะเสียงกลมกลืนกันเสมอ จึงต้องมีกฎเกณฑ์เรียกว่าสนธิ วางเป็นหลักไว้ว่า เสียงตัวท้ายของพยางค์ว่า ถ้าต่อไปเชื่อมเข้ากับเสียงตัวหน้าของพยางค์หลัง จะเป็นเสียงกลมกลืนกันอย่างไร โดยวางหลักไว้เป็นสระสนธิ พยัญชนะสนธิ และนิกหิตสนธิ

ถ้าเราเทียบคำสันสกฤตและบาลีดู จะปรากฏว่าการกลายเสียงพยัญชนะและสระมีมากประการ คำสันสกฤตมีพยัญชนะซ้อน และมีฐานกรณ์ผิดกัน บาลีจะเป็นเสียงกลมกลืนกันบางส่วนเพื่อให้เข้าอยู่ในฐานกรณ์วรรคเดียวกัน เช่น

วรรค ก กษ=กข เช่น ภิกฺษุ-ภิกฺษุ; จกฺษุ-จกฺษุ; ยกฺษ-ยกฺษ;
กฺษิปร (เร็ว)-ขิปร

ในที่นี้บาลีตัดทิ้งเสียง ษ ซึ่งเป็นเสียงเสียดแทรก (อสุ่ม) เหลือไว้แต่เสียงหนัก (ธนิต) คือ ห แล้วเอา ห ไปกลมกลืนเสียงกับ ก ที่อยู่หน้าเกิดเป็นเสียง ข ขึ้นอีกตัวหนึ่ง (ก+ห=ข) เพื่อแทนเสียง ษ ในสันสกฤต

กร=กก เช่น ปฺรกรฺม (ก้าว)-ปฺรกฺม; ปฺรสฺกฤต (เดินไปหน้า)-ปฺรกฺษต

ษก สก=กก เช่น ทฺษกร-ทฺกฺกร; นมฺสฺการ-นมฺกฺการ
น=ค เช่น ลฺคน; (ติดตั้ง) ลคฺค; อคฺนิ-อคฺคิ; นคฺน (เปลือย)-นคฺค

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

ย ร ล ว ถูกเสียงพยัญชนะวรรค ก ซึ่งอยู่ข้างหน้าลากไป เป็นเสียงกลมกลืน เช่น เสภาภักย-โสภักค; อคร-อคค; สุวค-สคค; ศกย-สกค; กกร-จกค; มรค (ลึง)-มคค; วลค (งาม)-วคค; วลกล (เปลือไม้)-วคค

ในที่นี้มียกเว้นกลางคำ เช่น ศากยปุต-สากยปุต; สงขยา สงขยา; อโรคย-อโรคย; นยโคธ-นคธ

เสียงสันสกฤต วรรค ต ถ้ามีเสียง ย ตาม บาลีเป็นวรรค จ เช่น

ตย=จ อาทิคย-อากิจ; ปุทธย-ปจย; นิตย-นิจ; ตุยา-จาค; ปุทธย-ประจักษ์ (ไทย)

ถย=จ มิตยา-มิจา

สย=จ มตฺสยา-มจจา

ทย=ช วิทยา-วิชชา; โทยตมาน-ชตมาน; วิทฺย-วิชฺช

ธย=ฒ ธฺยาน-ฒาน; อธฺยาสย-อชฺฌาสย; มธฺยม-มชฺฌิม;

อโยธย-อโยชฺฌิยา

นย=ญ อนฺย-อนฺญ; กนฺยา-กนฺญา

ณย=ญ หิรณฺย-หิรณฺญ; ปุณฺย-ปุณฺญ

โดยเหตุที่พยัญชนะวรรค จ อยู่ระหว่างวรรค ก กับ วรรค

ต คำในสันสกฤตที่อยู่ในวรรค ก เช่น ก มี ษ ตาม กลายเป็น จ ไป และ ษ กลายเป็น ฉ ไป เช่น กุภฺชิ (ท้อ)-กฺจฺฉิ; ตกฺษก

(ข้างไม้)—ตจก การออกเสียง ก (โคนัน) แล้วข้ามมาออกเสียง ษ ซึ่งอยู่ที่ยอดเพดาน ถัดเพดานแข็งออกมา จึงเกิดเสียงเลื่อน เพราะผ่านแดนวรรณ จ เสียงจึงกลายเป็น จ ไปและ ษ ซึ่งมีเสียงหนักอยู่ในตัว (s+h) จึงกลายเป็น ฉ (จ+h) ไป

คำที่มีพยัญชนะ ส ในสันสกฤต ถ้ามี ต มาหน้า จะทำให้ ต ในบาลี เป็น จ ไป เพราะด้วยอิทธิพลเสียงเสียดแทรกของ ส เมื่อ ต กลายเป็น จ เสียง ส ก็กลายเป็น ฉ ไป เพราะด้วยอิทธิพลเสียงกลมกลืนกันกลางส่วน (ต+ส=ฉ) เช่น วิจิกิตฺสา—วิจิกิจฺฉา; มคฺสรี (อิจฉา)—มจฺฉรี

เสียงเสียดแทรก (ศ ษ ส) ส ถ้ามีพยัญชนะอื่นแม่ไม่ใช้ในวรรณ ต มาหน้า ส ก็กลายเป็น ฉ ได้ เช่น อาศฺจฺจฺรฺย—อจฺฉฺรฺย; ปศฺจฺจฺตฺ (ตาม)—ปจฺฉฺฉา; ษษฺฐฺ (หก)—ฉฉฺฐฺ; อปฺสฺรา—อจฺฉฺรา

พยัญชนะวรรณ ต ในสันสกฤต ถ้ามี ร มาหน้า โดยอิทธิพลเสียง ร ที่มีฐานกรณแม่จะเกิดแต่ฟัน แต่ลำปุ่มเหงือกเข้าไป จึงไปใกล้เข้ากับเสียงวรรณ ฎ ซึ่งเกิดที่ยอดเพดาน ในบาลีจึงเป็นพยัญชนะวรรณ ฎ ไป เช่น ปฺรฺติ—ปฺฎิ; ปฺรฺถม—ปฺฐม

ท ธ ในสันสกฤต เป็น ฒ ในบาลี เพราะด้วยอิทธิพลของเสียง ร เช่น วรฺธน—วฒฺน

ท ในสันสกฤต เป็น พ ใน บาลี เช่น อุทฺทาร์—อุพฺพาร์; ษท—ฉพ; ครฺท—ครพ

ผม ในสันสกฤต เป็น พห ในบาลี วิรุฒก-วิรุพุก; คุณม (ช่อน)-คพุก

เสียง ร เมื่อล้ากับพยัญชนะอักษรกลาง (สติดิล) ถ้าไม่ลงเสียง สวรรกค์ ก็แปลงเสียงเป็นอักษรสูง (ธนิต) เช่น ปรศุ-พรศุ; ปุษยรต - ผุสสุรต ในภาษาไทยก็เช่นเดียวกันเมื่อเป็นภาษาถิ่น เช่น โปรต-โผต; เปรต-เผต; นกกระเรียน-นกเขียน; ตรา-ธา

แปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation)

คำกลางคำแทนที่จะมีเสียงกลมกลืนกัน กลับทำให้เสียงต่างกัน เสีย เพราะไม่ต้องการจะให้เสียงซ้ำ และมักมีแก่คำที่เป็นเสียง ล น หรือ ร เช่น hanson-hansom เสียง ล น ร นั้นมักจะหายไปก็มี ถ้าพูดเร็วและออกเสียงไม่ระวัง

ตัดเสียงเต็มเสียง

คำกลางคำมีตัดเสียง หรือเต็มเสียง เป็นด้วยเหตุหลายประการ ถ้าตัดเสียงหน้า เรียกว่า Aphaeresis or Aphesis เช่น อนิจจา-นิจจา; อภิรมย์-ภิรมย์; อลังการ-ลังการ; อนุมิต-นมิต; (เพราะเน้นเสียง อ เบา เสียงจึงหายไป) อุปวัน (ข้างป่า)-ปวัน

ตัดเสียงกลาง เรียกว่า Syncope (มีชเฉโลป) เช่น ชีพิตักษัย-ชีพตักษัย (ตัด อี เพราะแยกคำผิด); วชิรรัตน-วชิรัตน์; สีนहु-สินहु (ที่ตัดเพราะซ้ำเสียง); ทูหิตา-ธิตา (bhita)

ตัดเสียงหลัง เรียกว่า Apocope เช่น สังขาร-สังขาร์; วิญญาณ-วิญญาณ์

เติมเสียงหน้า เรียกว่า Prosthesis เช่น สตรี-อีสตรี (เกิดจากออกเสียง ส ในที่แรกไม่ได้ จะกล่าวพิสดารต่อไป)

เติมเสียงกลาง เรียกว่า Epenthesis เช่น ส่วยสาอากร วัตวาอาราม รบราฆ่าฟัน สีสันวรรณะ พิมพิลาลย์ ยุพาพาน สุมาลาลัย

เติมเสียงหลัง เรียกว่า Paragoge เช่น เยาวเรศ

คำเติมเสียงหน้า (Prosthesis)

แยกส่วนคำผิด (Wrong Division of Words)

ไบบรรดาคำที่เติมหน้า (Prosthesis) มีอยู่พวกหนึ่งซึ่งถูกแยกส่วนของคำผิด เช่นคำสองคำมาต่อกัน และออกเสียงตัวสะกดของคำหน้าให้เป็นเสียงระเบิด (explosion) แทนที่จะให้เป็นเสียงอูบ (implosion) ก็จะมีเสียงแทรกเข้ามาในระหว่างกลางอีกเสียงหนึ่ง และมักจะมีแก่คำที่เป็นแม่ กก เช่น

ฝัก กะเจต กะโถม กะชาย กะพังโหม กะสัง

นก กะจิบ กะจาบ กะจอก กะทง กะทา กะยาง กะสา

ลูก กะคุ่ม กะเคือก กะห้า กะสุน

อัน ๆ ครกกะเบือ ถูกกระทำ มะกล่ำ (หมากล่ำ) ฌรงค์

(รณรงค์)

คำเหล่านี้มี กะ เติมเข้ามา (นอกจากณรงค์) เพราะด้วยอิทธิพลของเสียงตัวสะกดของคำหน้า คำที่เติม กะ ต่อมาอาจเป็น กระ เพื่อความไพเราะของเสียงก็มี แล้วคำเหล่านี้มีอิทธิพลไปถึงคำอื่นด้วย ซึ่งไม่เกี่ยวกับเสียงตัวสะกดของคำหน้าเช่น ตุก-กระตูก; เอว-กระเอว ที่เกิดมี กะ ขึ้นเช่นนี้ เป็นด้วยได้แนวเทียบมาจากข้างต้น เรียกในตำรานิรุกติศาสตร์ในภาษาอังกฤษว่า Arbitrary prefixing of a consonant คือ เติมพยัญชนะลงไปคือ ๆ โดยไม่มีเหตุผล

คำที่เติมหน้าอีกพวกหนึ่ง เกิดจากเสียงกร่อนของคำหน้า เช่น ขาเหย่ง-เขย่ง; ชีมัน-ขมัน; รวยาง-ระยาง; ปลามง-ประมง (มง แปลว่าที่ตักปลา)

บางทียืมเอาคำจากภาษาอื่นมาใช้เป็นคำอุปสรรค เช่น ประ ในภาษาสันสกฤต เอามาเติมหน้าเพื่อให้ความหมายว่ายิ่ง เช่น ประชิต ประเทียบ ประท้วง (เลียนเสียง pro ในคำ protest)

เติมอ

ภาษาไทยมีคำอีกพวกหนึ่งซึ่งเติม อี เข้าข้างหน้า เช่น อีแก้ง อีแก้ง อีแก๊ อีกา อีจู้ อีดำ อีแดง อีโต๊ อีเป้า อีแปะ อีโป่ง อีเหยี่ยว อีแร้ง อีรำ อีรม อีสุม อีเล้ง อีหลุยญแจก อีหลก้อีเหลือ อีหลก้อกตา อีสุกอี่ใส อีเหิน อีเอ๋น

คำ อี ที่เติมหน้าไม่ใช่หมายความว่า เป็นเพศหญิง ที่เติมลง

ไปเพราะความสะดวกในการออกเสียงในบางภาษา เช่นภาษาทมิฬ ถ้าคำที่ขึ้นต้นด้วยอักษรสระคือ ย ร ล ว และ ส เขาอาจจะออกเสียงขึ้นต้นของคำไม่ได้ ต้องเติมเสียงสระ อิ หรือเสียงสระอื่นลงไป จึงจะออกเสียงได้สะดวก เช่น ราม-อิราม; ราพณ์-อิราพณ์; โลก-อุโลก; สตรี-อิสตรี คำหลังนี้ในภาษาเบงกาลี ฮินดูสตานี มราฐี และมลายู ก็ใช้ว่า อิสตรี เหมือนกัน ในบาลีเป็น อิตถิ เติมอีแล้วแปลง ส เป็น ต และ ตร เป็น ถ กล้ายคำกลางคำในภาษาฝรั่งเศส

ในภาษาฝรั่งเศสและสเปน คำที่ขึ้นต้นด้วยตัว s เขาจะเติม e ลงไปข้างหน้า เมื่อเติมแล้วเสียง s ในฝรั่งเศสก็หายไปกลายเป็นคำที่มีทั้งเติมหน้า (Prosthesis) และตัดกลาง (Syncope) ตัวอย่าง

อังกฤษ	ฝรั่งเศส	สเปน
spine	épine	espine
sponge	éponge	esponya
spouse	époux	esposo
stamp	étampe	estempa
standard	étandard	estandard
state	état	estado
stanch	étanche	estancar
stamach	éstomac	estomago

อังกฤษ	ฝรั่งเศส	สเปนญ
staange	étrange	estrano
study	étudier	estudiar
stuff	éttoffe	estofa

ภาษาบาลีออกเสียง ฤ ในสันสกฤตไม่ได้ ต้องแปลง ฤ เป็น อิ หรือ อุ เช่น ฤทธิ-อิทธิ; ฤคเวท-อิรุพเพท; ฤษิ-อิสิ; ฤษ-อิษ; ฤตุ-อุตุ; ฤชยา-อิสฺยา

ในที่นี้เมื่อเติม อิ เข้าข้างหน้าแล้ว เสียง ฤ ก็หายไป

เด็กชาวชนบทกลางแห่งเรียก พ่อแม่ว่า อิพ่อ อิแม่ ตลอดจนคำในภาษาอื่นก็ขึ้นต้นคำว่า พ่อแม่ ด้วยเสียงสระเช่น อาแป่ อาบ้อ (จีน) อาปะ อามะ (มลายู) อิบู (แม่ชวา) เอเม (แม่ภาษาตลาด) เออมะ (แม่ภาษากะเหรี่ยง) อเม (เขมร มอญ แปลงเป็น อาแม่ อ้าแม่ ในกลอน) คงได้ให้ตัวอย่างไว้แล้วในเรื่องกำเนิดของคำว่า พ่อแม่ ก็ล้วนเป็นคำเติมเสียงสระขึ้นต้นคำเพื่อออกเสียงได้สะดวก

เติมเสียง อี ข้างหน้าคำ (Prosthesis)

ในภาษาไทยมีคำจำพวกหนึ่ง ซึ่งใช้เติมเสียง อี อยู่หน้าของคำ เช่น อีกา อีแก้ง อีแก้อีแก้ง อีจู้ อีดำ อีแดง อีโต้อีเป้า

อีแปะ อีโปง อีรำ อีรม วีแรง อีลุ่ม อีเล้ง อีสุกอีใส อีหลยหลย
แจก อีเหยี่ยว อีเหิน อีเอ๋น

คำเหล่านี้ เกิดจากความต้องการจะออกเสียงของคำให้สะดวก
ปากจึงต้องเอาเสียงสระเข้าช่วย ถ้าจะสังเกตตึกแดงๆ ร้องแว้วๆ เรา
จะได้ยินเป็นเสียงอูแว้วๆ เพราะเสียง ว เป็นอรรธสระใกล้เคียงกับสระอู
จึงได้ออกเสียงเป็นอูแว้ว คำว่านกอีเอ๋น อีเหยี่ยว อีเหิน ในภาษา
จีนแต่จิวเรียก เอี้ยนอิว เอี้ยน ในเสียงชาวกวางตุ้งจะเป็นเสียง ย
คือ หยั้น หยิว เหียน จะเห็นได้ว่าเสียง อ และ ย ใกล้เคียง อาจ
เพี้ยนกันได้จากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง คำว่า เอี้ยน ประกอบ
ด้วยสระ เอีย ซึ่งเป็นสระควบคือ อี+อา ถ้าเราออกเสียง อีเอ๋น
ให้เร็วก็จะเป็นเอี้ยน อีเหยี่ยวก็เท่ากับเสียง อี+อู (ว)

รวมความคำที่มี อี อยู่หน้า เกิดจากจะออกเสียงให้สะดวก
ปากซึ่งอาจใช้เสียง สระ เสียงตึกก็ได้ แต่เมื่อใช้ลงรูปเป็นธรรมเนียม
กันมาแล้วเสียงหนักคงตัว ถ้าไปเปลี่ยนเป็นสระเสียงอื่นก็ขัดหูและไม่
ใช้กัน เช่น มีตเล่มอายกะโต เล่นกันอีท่าไหน หยิบอายนั้นมาให้ที
ถ้าเราจะเปลี่ยนกลับกันก็ฟังไม่สนิทหู โดยเหตุที่ออกเสียง อี ไม่
สะดวกเท่ากับออกเสียง อี เหตุนี้ อี จึงยัดเสียงกลายเป็น อี ไป คน
แต่ก่อนเรียกลูกชายหัวปีว่า อ้าย ลูกหญิงหัวปีว่า อี แต่สองคำนี้
กลายเป็นมีกลิ่นอาย ความหมายไปในทางไม่สุภาพ เพราะนำเอาไป
ใช้เรียกชื่อเมื่อคำกันทะเลาะกันเลยเข้าใจว่าคำ อี ที่ประกอบหน้าคำอื่น

เป็นไม่สุภาพไปจึงเปลี่ยนอี่เป็นนาง เช่น อีรมเป็นนางรม อี่แ่อนเป็นนางแ่อน ซึ่งเมื่อเปลี่ยนแล้ว เช่น ในคำว่า นางแ่อน ตูก็ไม่เห็นว่าจะสุภาพขึ้นได้ทำไหน แม้กระนั้นก็เปลี่ยนได้ไม่กี่คำ คำอื่นนอกนั้นก็ยังไม่เปลี่ยน ถ้าไปเปลี่ยนเข้าเช่น ว่าอี่เข้า เป็นว่านางเข้า อี่สุก อี่ใสเป็นนางสุกนางใส ก็ฟังไม่สะดวกหูเต็มที่

เหตุที่เสียงของคำกลายไป

ตามตัวอย่างการกลายเสียงของคำดังกล่าวมาแล้ว คือการกลายเสียงพยัญชนะ และ สระ จากฐานกรณ์หนึ่งไปอีกฐานกรณ์หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “การย้ายเสียง” (Sound shift) เสียงกร่อน (Phonetic decay) การสับหน่วยเสียง (Metathesis) เสียงเลื่อน (Glides) การกลมกลืนเสียง (Assimilation) การแปลงเสียงให้ต่างกัน (Dissimilation) การแยกส่วนผิดของคำ (Wrong division of words) การเติมหรือตัดเสียงในคำเพื่อความสะดวกและความไพเราะ เหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะของการกลายเสียง ซึ่งเป็นไปเองอย่างสม่ำเสมอเหมือนตั้งเครื่องจักรที่เดินอยู่ เหตุนี้จึงเรียกการกลายเสียงลักษณะอย่างนี้ว่า เปลี่ยนเสียงไปเองตั้งเครื่องจักร (Mechanical sound change) เพราะเปลี่ยนหรือกลายไปโดยผู้ใช้ไม่ได้ตั้งใจหรือรู้ตัว หากเป็นไปเองตามเสียงที่แวดล้อมอยู่

เหตุ^๕นี้^๕จะเห็นได้ว่า ภาษาก็เหมือนสิ่ง^๕ทั้งหลายในธรรมชาติ คือ จะอยู่^๕คงที่^๕ที่ไม่มีเปลี่ยนแปลงเลยหา^๕มี^๕ไม่ ถ้าไม่มีเปลี่ยนแปลงก็^๕ต้อง^๕เป็น ภาษาตาย จะ^๕เป็นภาษาที่ยังมีชีวิตอยู่^๕หา^๕ได้^๕ไม่ ภาษา^๕นั้น^๕ถ้า^๕คุณ^๕กัน^๕ตาม ธรรมชาติ^๕ก็^๕ดู^๕เหมือน^๕ว่า^๕อยู่^๕คง^๕ที่^๕ ถ้า^๕ไม่^๕อยู่^๕คง^๕ที่^๕และ^๕ไม่^๕มี^๕ความ^๕แน่นอน^๕ไหน จะ^๕ใช้^๕พูด^๕และ^๕ฟัง^๕กัน^๕เข้า^๕ใจ^๕ได้^๕เล่า ความ^๕จริง^๕ความ^๕ซื่อ^๕ ถ้า^๕กล่าว^๕กัน^๕ใน ชั่วโมง^๕เวลา^๕อัน^๕เร็ว^๕วัน เช่น^๕ใน^๕ชั่ว^๕อายุ^๕ของ^๕คน ก็^๕จะ^๕ไม่^๕สังเกต^๕เห็น^๕ว่า^๕มี เปลี่ยน^๕แปลง^๕ไป^๕มาก^๕นัก แต่^๕ถ้า^๕กล่าว^๕ย้อ^๕นถอย^๕หลัง^๕ซน^๕ไป^๕ให้นาน^๕หลาย ชั่ว^๕อายุ^๕คน^๕ก็^๕จะ^๕เห็น^๕ได้^๕ถนัด^๕ใน^๕หนังสือ^๕ที่^๕จด^๕ไว้ ว่า^๕มี^๕ลักษณะ^๕ผิด^๕กับ^๕ภาษา ใน^๕ปัจจุบัน^๕นี้^๕เพียง^๕ไร ถ้าย้อ^๕นถอย^๕หลัง^๕ไป^๕ให้^๕มาก^๕ยิ่ง^๕เท่า^๕ใด การ^๕เปลี่ยน^๕แปลง ของ^๕ภาษา^๕ก็^๕มี^๕มาก^๕ยิ่ง^๕ซน^๕เท่า^๕นั้น เช่น^๕ภาษา^๕ใน^๕ศิลา^๕จารึก^๕พ่อ^๕ขุน^๕ราม^๕คำ^๕แหง เป็น^๕ตัว^๕อย่าง เห็น^๕อน^๕ซน^๕ไป^๕ภาษา^๕จะ^๕เปลี่ยน^๕แปลง^๕มา^๕แล้ว^๕อีก^๕เท่า^๕ใด^๕ก็ ทราบ^๕ไม่^๕ได้ เพราะ^๕ไม่มี^๕เอกสาร^๕เหลือ^๕อยู่^๕ให้^๕ดู^๕ได้ แต่^๕เรา^๕ก็^๕เดา^๕ได้^๕ว่า^๕คง ผิด^๕กับ^๕ปัจจุบัน^๕นี้^๕มาก แม้^๕จะ^๕ผิด^๕กัน^๕มาก แต่^๕ก็^๕ยัง^๕คง^๕รูป^๕เป็น^๕ภาษา^๕ไทย^๕อยู่ ^๕นั้น^๕เอง

การ^๕เปลี่ยน^๕แปลง^๕ของ^๕ภาษา ย่อม^๕เป็น^๕ไป^๕อย่าง^๕ช้า^๕ๆ ค่อย^๕เปลี่ยน และ^๕กลาย^๕ไป^๕ทีละ^๕น้อย เรา^๕จึง^๕ไม่^๕รู้สึก^๕ว่า^๕เปลี่ยน^๕ไป^๕ใน^๕ขณะ^๕ที่^๕เปลี่ยน^๕อยู่ เป็น^๕ทำ^๕นอง^๕เดียวกับ^๕คน ที่^๕กำลัง^๕เปลี่ยน^๕จาก^๕วัย^๕หนึ่ง^๕มา^๕เป็น^๕อีก^๕วัย^๕หนึ่ง จะ^๕นั้น ถ้า^๕ภาษา^๕ใด^๕มี^๕หนังสือ หรือ^๕วรรณคดี^๕ซึ่ง^๕ถือว่าเป็น^๕มาตรฐาน^๕แห่ง การ^๕ใช้^๕ภาษา ภาษา^๕นั้น^๕ก็^๕เปลี่ยน^๕แปลง^๕และ^๕กลาย^๕ไป^๕ช้า^๕หน่อย ถ้า^๕ภาษา ใด^๕ไม่มี^๕หนังสือ^๕ใช้^๕เป็น^๕มาตรฐาน^๕ภาษา^๕นั้น^๕ก็^๕จะ^๕เปลี่ยน^๕แปลง และ^๕กลาย^๕ไป

ได้เร็ว ถ้าภาษาใดอยู่คงที่ไม่มีเปลี่ยนแปลง ภาษานั้นก็เป็นภาษาตาย คือไม่มีใครพูดใครใช้เป็นปรกติกอีกต่อไป

ที่ภาษาต้องเปลี่ยนไปเป็นธรรมชาติดั่งเครื่องจักร ก็เพราะผู้ใช้ภาษาหนึ่ง ๆ ไม่ใช่มีจำนวนเพียง ๒-๓ คน แต่มีจำนวนนับด้วยหมื่นด้วยแสนด้วยล้าน คนเหล่านั้นยังแบ่งแยกกันเป็นชาติชนวรรณะ มีสิ่งแวดล้อม เชื้อชาติ การศึกษาอบรม และสิ่งอื่นอีก ๑๐๘ ประการ ซึ่งทำให้คนเหล่านั้นมีความเป็นไปต่าง ๆ กัน นี่คือเหตุที่ทำให้ภาษาที่ใช้อยู่ ผิดแผกแตกต่างกันออกไปไม่มากนักน้อย เพียงแต่คนอยู่ในหมู่เดียวกัน แต่อยู่กันคนละหมู่บ้านห่างไกลกัน แม้ต่างว่าภาษาไทยด้วยกัน ก็ยังพูดไม่เหมือนกันทีเดียว กิริยาท่าทางที่พูด การใช้ถ้อยคำและสำนวนโวหารในภาษา และออกส้อมเสียงสำเนียงพูด ที่จะเหมือนกันทีเดียวก็หาไม่ เป็นทำนองเดียวกับหน้าตาและรูปร่างของคน แม้จะเหมือนกันเพราะเป็นคนเหมือนกัน แต่ที่จะเหมือนกันเป็นพิมพ์เดียวไม่มีผิดกันสักนิดหาไม่ คนที่พูดภาษาเดียวกันแม้จะออกเสียงของคำแตกต่างกัน แต่ก็ยังพูดและฟังกันเข้าใจ ตลอดจนชาวต่างประเทศที่เรียนรู้และพูดภาษานั้นได้ ก็ยังสามารถพูดและฟังกันเข้าใจได้

อะไรที่ทำให้เป็นที่เข้าใจกัน สิ่งนั้นคือเสียงที่พูดออกมาซึ่งถือว่าเป็น "เสียงปานกลาง" พอฟังเข้าใจกันได้ เป็นทำนองเดียวกับคน ถ้าเป็นคนไทยด้วยกัน ถึงว่าจะมีหน้าตาและรูปร่างต่าง ๆ ไม่

เหมือนกัน ถ้าเอาลักษณะปานกลางเข้าถือเป็นมาตรฐาน เราก็บอก
 ได้ทันทีว่าเป็นคนไทย ไม่ใช่แขกหรือฝรั่งนั้นใด “เสียงปานกลาง”
 ของภาษากันนั้น คนที่ใช้ภาษาถ้าพยายามออกเสียงของภาษาให้อยู่
 ในระดับ “เสียงปานกลาง” ไว้เสมอ แม้พูดเพี้ยนพูดแปร่งไปบ้าง
 ก็มักไม่มีใครสังเกตหรือเอาใจใส่

“เสียงปานกลาง” ได้มาอย่างไร

การพูดให้อยู่ในระดับ “เสียงปานกลาง” จะมีขึ้นได้ด้วยมี
 ระยะเวลา ๆ ผู้พูดไม่ว่าเป็นเด็กที่เกิดในภาษานั้น หรือเป็นผู้ใหญ่ชาว
 ต่างประเทศก็มีลักษณะเป็นทำนองเดียวกัน คือเลียนเสียงหรือเอา
 อย่างจากเสียงที่คนอื่นพูด แต่การเลียนเสียงนี้เด็กและผู้ใหญ่มีลักษณะ
 ผิดกัน เด็กเลียนเสียงพูดได้เองตามธรรมชาติโดยไม่รู้สึกรู้สักตัว แต่ผู้ใหญ่
 เลียนเสียงพูดได้ด้วยความพยายามและด้วยรู้สึกรู้สักตัวไม่มากนัก

เด็กที่เกิดมา ไม่มีคนใดสามารถพูดภาษาหนึ่งดีกว่าอีกภาษา
 หนึ่งมาแต่กำเนิด การพูดภาษาเป็น ก็ต้องเลียนเอาอย่างเสียงจาก
 คนอื่น เด็กพูดภาษาได้ เพราะได้ยินคนอื่นพูด คนอื่นในที่นี้ไม่
 จำเป็นต้องเป็นพ่อแม่ของเด็กเสมอไป ส่วนผู้ใหญ่ที่เลียนเสียงจาก
 อีกภาษาหนึ่งย่อมมีลักษณะผิดกับเด็ก เพราะผู้ใหญ่คุ้นอยู่กับภาษา
 หนึ่งมาก่อนแล้วเมื่อต้องมาพูดอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งไม่คุ้นเคยมาก่อน

ก็จะต้องใช้ความพยายาม เหตุฉะนั้นการเรียนภาษาเมื่อเด็ก จึงเรียน
ได้ดีกว่าเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว

เด็กพูดภาษาได้ แบ่งออกได้เป็น ๕ ระยะ คือ:-

๑. ออกเสียงพูดให้เด็กได้ยิน
๒. เกิดเป็นรูปเสียงขึ้นในใจของเด็ก
๓. การเลียนออกเสียงพูดของเด็ก
๔. การจำรูปเสียงได้ของเด็ก
๕. รู้จักใช้อวัยวะออกเสียงเพราะจำได้

ถ้าการพูดทั้ง ๕ ระยะนี้สมบูรณ์เหมือนกันหมด ก็จะมีลักษณะ
เหมือนเครื่องจักร เด็กจะเลียนเอาอย่างเสียงพูดได้ตรงเผงกับเสียง
เดิมไม่มีผิดเพี้ยน ถ้าเป็นเช่นนั้นเหมือนกันหมดทุกคนก็จะไม่มีภาษาไร
ที่ต้องกลายไป แต่ความจริงที่จะมีลักษณะสมบูรณ์ได้ทั้งหมดหาไม่
เช่น เสียงที่พูดออกมาลงเสียงอาจบกพร่องไม่ชัดเจนก็ได้ หรือเสียง
ที่พูดออกมาสมบูรณ์ แต่การเลียนเสียงของเด็กอาจไม่ตรงเสียง
ที่เดียวกันได้ เพราะอวัยวะที่เกิดเสียงของเด็กบกพร่อง เปล่งเสียง
ออกมาไม่ได้ชัด หรือผู้ใหญ่ไม่ค่อยเอาใจใส่ หรือไม่อาจจะระวัง
ตักเตือนให้เด็กออกเสียงพูดให้ชัด ซ้ำพ่อแม่บางคนเมื่อรู้ว่าลูก
ของตนพูดไม่ชัด ก็ไม่พยายามทักท้วง เพราะเห็นเป็นเรื่องน่าเอ็นดูไป

เด็กเลียนเสียงพูดไม่ใช่จากคนคนเดียว แต่ว่ามาจากหลายคน
ด้วยกัน และในขณะที่เลียนเสียงพูดย่อมถือเอา “เสียงปานกลาง”

ตามธรรมชาติก็ย่อมเลียนเสียงพูดจากเสียงของคนที่อยู่ใกล้ เพราะได้ยินได้ฟังเสียงของคนนั้นอยู่เสมอ เช่นคนนั้นพูดเสียง ร เป็น ล หรือพูดเป็นเสียงคล้ายจุมุกบ เด็กก็จะออกเสียงเป็นเช่นนั้นตามไปด้วย เหตุฉะนั้นการเรียนภาษาต่างประเทศ ถ้าจะเรียนให้ได้ดี จึงอยู่ที่เรียนจากชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของภาษานั้น ดีกว่าเรียนจากคนอื่น

การจำรูปเสียงได้ของเด็ก (ระยะที่ ๔) เป็นตอนสำคัญของการพูดภาษา ถ้าผู้ใหญ่เอาใจใส่คอยระวังให้เด็กได้ยินแต่เสียงพูดที่ชัดให้บ่อย ๆ ซ้ำอยู่เสมอ เด็กก็จะจำรูปเสียงนั้นได้ แล้วก็รู้จักใช้อวัยวะที่เกิดเสียงให้ถูกต้องเพราะจำได้ (ระยะที่ ๕) ผู้ที่เรียนอีกภาษาหนึ่งเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้ว ถ้าอ่านตัวหนังสือที่แปลกตาในภาษานั้นก็จะใช้ความจำ (ในระยะที่ ๔ และ ๕) ระลึกลงไปที่ละตัว จนกว่าจะคุ้นจึงจะอ่านได้คล่องต่อไป เพราะฉะนั้นการเรียนภาษาได้เร็วและพูดได้ชัด อะไรไม่ดีกว่าอยู่ในหมู่คนที่พูดภาษานั้นเพื่อให้ความจำที่กล่าวมาข้างต้นเกิดคุ้นจนแน่ใจ เมื่อตนพูดออกเสียงคำใดผิดเพี้ยนไป หูของตนก็จะบอกให้รู้ได้ทันทีว่าออกเสียงผิด

๔ ๕ เสียงเพี้ยนของเอกชน

เอกชนที่พูด แม้พยายามพูดให้อยู่ในระดับ “เสียงปานกลาง” อย่างไม่ก็ตาม แต่ก็ไม่วายมีเสียงเพี้ยนเล็กน้อย จากเสียงที่ถือกันว่าชัดตามมาตรฐานของภาษา เสียงเพี้ยนนั้นแม้เป็นเพียงนิดเดียว และ

ไม่ถึงว่าสลักสำคัญอะไรก็จริง แต่ถ้าว่วงมาเป็นเวลานานหลายปี เสียงเพี้ยนก็จะทวีจำนวนขึ้น ในที่สุดอาจทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปก็ได้ เสียงที่เพี้ยนไปนี้เกิดจากสิ่งแวดล้อมของเอกชนผู้นั้น แต่ตนเองก็มีปฏิกริยาเป็นส่วนร่วมอยู่ด้วย เสียงเพี้ยนมีอยู่ต่าง ๆ ในระหว่างบุคคลผู้พูด และเกิดขึ้นด้วยเหตุหลายประการ เป็นต้น

คนเรามักต้องการเลียนเสียงเอาอย่างคนใหญ่คนโตในสมัยของตนหรือต้องการจะเอาอย่างสังคมใดที่ตนนิยม เพื่อให้เห็นว่าตนมีสมัคมอยู่ในสังคมนั้น ถ้าไม่พูดเอาอย่างเช่นนั้นก็จะเป็นคนไม่ทันสมัยหรือไม่ใช่เป็นคนชั้นสูงหรือเป็นคนมีการศึกษาดี เสียงที่เพี้ยนไปนี้ย่อมเกิดจากเอกชนซึ่งไม่อาจทราบว่าเป็นใครเป็นต้นเหตุก็ได้ อาจเป็นนักปราชญ์หรือผู้เคร่งต่อภาษาคนใดคนหนึ่ง ต้องการใช้ภาษาให้ชัดถ้อยกระตังความก็ได้ หรือไม่อาจเป็นเพราะผู้ที่ไม่เคร่งต่อภาษาเพราะด้วยความสะเพร่า หรือด้วยหย่อนความรักได้ แต่ที่ภาษากลายโดยมากมักเกิดจากการไม่เอาใจใส่ระมัดระวังในการออกเสียงพูดมากกว่าเกิดจากนักปราชญ์หรือผู้เคร่งต่อภาษา

การกลายเสียงมีแต่รูดหน้า

เมื่อการกลายเสียงในภาษาเริ่มมีขึ้นแล้ว ไม่ว่าในสมัยหนึ่งสมัยใดโดยเฉพาะ ก็มีแต่จะรูดหน้าไปทางเดียว ไม่มีที่จะกลับคืนมาในทางหนึ่งทางใดเพื่อชดใช้ “เสียงปานกลาง” ที่เสียไป เพราะ

ถ้ามีชุดใช้กันได้ในทางหนึ่งทางใด ภาษาก็แทบจะไม่มี การเปลี่ยนแปลง และขยายไป ข้อสำคัญอันเป็นความจริงมีอยู่อย่างหนึ่ง คือเมื่อเสียงเพี้ยนเป็นการกลายชั้นในภาษาแล้ว “เสียงปานกลาง” ก็จะเพี้ยน และกลายไปด้วย แต่ว่าเป็นไปอย่างช้า ๆ ทีละน้อย ๆ โดยไม่รู้สึกรู้สีก้าว และไม่มีถอยหลังกลับคืนเดิมเช่นเดียวกัน

คำเฉพาะกลางคำเกี่ยวกับการกลายเสียง

การกลายเสียง ถ้าเป็นเสียงพยัญชนะ เมื่อย้ายจากเสียงหนึ่งไป เป็นอีกเสียงหนึ่ง เช่นเสียง ด จะเป็น ล หรือ น เสียง บ จะเป็น ว หรือ ม เช่นในเสียงของไทยใหญ่ ไม่มีเสียง ด และ บ และ คำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะทั้งสองนี้ ก็จะย้ายที่เป็น ด น และ ม ไป อย่างนี้เรียกว่า การย้ายเสียง (Sound shift)

ถ้าเสียงพยัญชนะโดยมากเป็นจำพวกอรรถสระ คือ ย ร ล ว กลายเป็นเป็นเสียง สระ เช่นวิศวรรกรรม เป็นวิสนุกรม (ว=อุ นุ เกิดการกลมกลืนเสียงกลางส่วนเพราะด้วยอำนาจ ส ซึ่งมีฐานกรณ์อยู่ที่พ่นอย่างกับ น) เอียง (ผา) หรือ เสียง (ผา) เป็น เอียง (แปลว่าแพะในเสียงชาวแต้จิ๋ว) หิยม ในเสียงกวางตุ้ง แคะเป็น หย่า แต่จิ๋ว เป็นเอียม และภาษาไทยเป็น อึม ในที่นี้ อึม หย่า เป็น อึมหน้า (กระ) หิยม จึงเป็นคำพวกเดียวกัน อย่างนี้เรียกว่า การแปลงเป็นเสียงสระ (Vocalization)

ถ้าเสียงพยัญชนะในวรรณ ก และ วรรณ ค กลายเป็นเสียงวรรณ จ ซึ่งเป็นวรรณคาบเส้นอยู่ระหว่างวรรณ ก และวรรณ ค เช่น กินข้าว เป็นจินข้าว (เสียงเต็ก) โปรตุเกส เป็น โปรจกุส (ต+อ=ตย=จ) เกี้ยว เป็น เจี้ยว (พายัพ) อย่างนี้เรียกว่าการแปลงเป็นเสียงเพดานแข็ง (Palatalization)

ถ้าเสียง สระควบ กลายเป็นเสียง สระเดี่ยว เช่น เวียง เป็นเวง เมี่ยงเป็นเม ตัวเป็นโต หัวเป็นโห เสือเป็นเสอ ตั้งมีอยู่ในไทยถิ่นอื่น เช่นไทยใหญ่ จีน ลื้อ และผู้ไทย เป็นต้น ก็เรียกว่าการแปลงเป็นเสียงสระเดี่ยว (Monophthongization) ถ้าตรงกันข้ามก็เรียกว่า การแปลงเป็นเสียงสระคู่ (Diphthongization)

การกลายเสียงนั้นถ้าเป็นอย่างสม่ำเสมอ เช่นเสียง ด จะกลายเป็น ล เสมอไป อย่างนี้เรียกว่า การเปลี่ยนเสียงเป็นไปตามกำหนด (Constitutive sound change) หรือการเปลี่ยนเสียงเป็นไปตามอวัยวะที่ออกเสียง (Organic sound change)

ถ้าการกลายเสียงนั้นเป็นไปแต่เฉพาะบางคำ ไม่ได้เป็นไปโดยสม่ำเสมอเป็นปรกติก็เรียกว่า การเปลี่ยนเสียงเป็นไปประปราย (Sporadic sound change) เช่น โหน้ นุ่น เป็นโพ้น พุ่น

อุทาหรณ์เรื่องการกลายเสียง

จะสมมติว่าในสมัยศึกคำบรรพ์ มีชนชาติหนึ่งเป็นชาติ ก มี

ภูมิลำเนาอยู่ร่วมกันในดินแดนถิ่นหนึ่ง ชนชาติที่กล่าวนี้มีจารีต
ประเพณีและภาษาเป็นอย่างเดียวกันหมด ทราบไตที่ยังมีลักษณะรวม
กันอยู่นี้ ทรานนภาษาที่ใช้ก็ยังคงตามรูปเดิมอยู่ หากจะมีเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็คงเป็นไปอย่างเข้มซ้ำ คนในชาติจะต้องทราบทั่วกัน
ในเวลาไม่สู้ช้านัก เพราะภาษาที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นเรื่องค่อยเป็น
ค่อยไป คนในหมู่จะไม่รู้สึกว่ามี การเปลี่ยนแปลง คราวนี้ต่างว่า
ชนชาติ ก นี^๕ มีความเจริญ เกิดมีจำนวนมากขึ้น ถิ่นที่เคยอยู่รวมกัน
ก็จะไม่เพียงพอและสะดวกแก่การทำมาหากิน ก็จะขยายเขตออกไป
ทำกินยังถิ่นอื่นที่อยู่ถัดไปตามเงื่อนไขแห่งภูมิประเทศ และเหตุการณ์
ทางประวัติศาสตร์โดยลำดับ ต่างว่าถิ่นที่ขยายเขตออกไปเป็น ข ค ง
โอกาสที่ภาษาจะยังพุดเข้าใจกันดีก็ระหว่าง ก กับ ข เพราะอยู่
ใกล้ชิดติดต่อกันยิ่งกว่า ก กับ ค และ ง ซึ่งอยู่ห่างออกไป ซึ่ง
มีการติดต่อกันน้อยกว่า ในทำนองเดียวกัน ข กับ ค จะมีคำในภาษา
ส่วนมากรวมกัน ยิ่งกว่า ก กับ ค และ ง ซึ่งอยู่ห่างออกไป ซึ่ง
มีการติดต่อกันน้อยกว่า ในทำนองเดียวกัน ค กับ ง ก็เป็นเช่น
เดียวกัน คำพุดของ ก และของ ง แม้จะอยู่ห่างไกลกัน แต่ว่ามี
ข และ ค อยู่ระหว่างกลาง ซึ่งเป็นทั้งสะพานคอยเชื่อม ก และ ง
ให้ติดต่อกันอยู่ ถ้าทราบไตยังมีลักษณะอย่างนี้ ภาษาก็จะไม่เปลี่ยน
แปลงแตกต่างกันไปมากนัก

คราวน^๕สมมติว่า ข และ ค เกิดความจำเป็นต้องย้ายจากถิ่นที่เคຍอยู่ เป็นว่าถูกชนชาติอื่นเป็นศัตรูเข้ามารุกรานแย่งที่ทำกิน ขับไล่ ข และ ค ไปเสีย หรือไม้ก็เข้ามาอยู่แทรกกลาง การติดต่อรหว่าง ก กับ ง ก็ขาดตอนกันเด็ดขาด ภาษาของทั้งสองยี่งนานวันก็ยี่งจะห่างกันออกไป เพราะต่างก็ไปติดต่อกับคนชาติภาษาอื่นเป็นต้น ยี่งนานวันการติดต่อกันขาดตอน ในที่สุดเสียงของคำที่พูดก็แตกต่างกันออกไป ลางคำก็ผิดกันจนพูดฟังไม่เข้าใจกัน จะเหลือเค้าให้ทราบว่าเป็นภาษาเดียวกัน ก็ที่รูปภาษาและคำพูดที่เป็นคำเดิมซึ่งยี่งคงใช้อยู่

คราวน^๕สมมติว่า ก เป็นชนชาติไทยสมัยเมื่อยี่งรวมอยู่เป็นชาวเดียวกัน อยู่ในดินแดนแห่งหนึ่งในประเทศจีน และ ค ข และ ง เป็นกลุ่มภาษาไทยที่ย้ายตัวออกไปในแดนอื่น แต่ยี่งติดต่อกันอยู่นอก^๕กลุ่มไหนไปใกล้กับชนชาติอื่นชาติใด ภาษาของ ก ข ค หรือ ง และภาษาของชนชาติอื่นที่ติดต่อกัน ต่างก็จะมีอิทธิพลแก่กัน มีการผสม^๕เชื้อชาติกันขึ้นและยี่มคำของกันและกันมาใช้ ฝ่ายไหนจะยี่มเอามากหรือน้อย ก็แล้วแต่วัฒนธรรมของฝ่ายไหนจะมีระดับสูงหรือต่ำกว่ากัน ถ้าฝ่ายหนึ่งมีวัฒนธรรมอยู่ในระดับต่ำกว่า ก็ยี่มเอาคำในภาษาของฝ่ายที่มีวัฒนธรรมสูงกว่า มาใช้มากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ถ้ารูปภาษาของทั้งสองฝ่ายมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่นภาษาไทยและภาษาจีน การยี่มก็ยี่มมีมากกว่าภาษาที่มีรูปต่างกัน

ไทยพวกหนึ่งยกลงมาจากถิ่นเดิม เข้ามาอยู่ทางตะวันตกของแหลมอินโดจีนในแดนสหภาพพม่าได้แก่พวกไทยใหญ่เป็นต้น จะสมมติว่าเป็น ข ไทยอีกพวกหนึ่งยกมาทางตะวันออกในแคว้นสิบสองจุไทย ได้แก่พวกผู้ไทยเป็นต้น จะสมมติว่าเป็น ค และไทยอีกพวกหนึ่งยกลงมาสู่ประเทศไทย จะสมมติว่าเป็น ง ไทยทั้ง ๔ เหล่าใหญ่นี้ คือ ก ไทยเดิมในประเทศจีน ข ไทยในประเทศสหภาพพม่า ค ไทยในแคว้นสิบสองจุไทย และ ง ไทยแห่งประเทศไทย ต่างก็มีความเป็นไปในเรื่องภาษาแตกต่างกันออกไป ไทย ง จะมีคำในตระกูลมอญ-เขมร และภาษาสันสกฤตและบาลี มากกว่าไทย ก ข และ ค นอก^{นี้}ยังมีภาษาถิ่นของตน ส่วนไทย ก ข และ ค ก็มีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ถ้าภาษาถิ่นใดไปติดต่อกับถิ่นอื่น ก็จะมีภาษาใกล้เคียงกันกว่าถิ่นที่ไม่ใคร่ติดต่อกัน ทั้ง^{นี้}ย่อมเป็นไปตามเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของแต่ละพวกและถิ่น ซึ่งจะนำมาบรรยายในที่^{นี้}ไม่ได้เพราะเป็นเรื่องใหญ่

ไทย ง คือไทยแห่งประเทศไทย ได้รับเอาวัฒนธรรมจากมอญ-เขมร และจากอินเดียมากกว่าไทยพวกอื่น ตลอดจนเชื้อชาติก็มีผสมกันมาก นอก^{นี้}เป็นชาติที่อยู่ใกล้ทะเล มีโอกาสติดต่อกับชนชาติอื่นได้ดีกว่า กระทำให้มีความรู้ความเห็นกว้างออกไป สิ่งใดที่ไม่เคยมีมาแต่เดิม ตลอดจนความคิดความอ่านก็จะเกิดมีคำใหม่^{ขึ้น}ใช้ คำเก่าที่หมดความจำเป็นแล้วก็สูญไปหรือไม่ก็ย้ายไปใช้เป็น

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

๒๑๑

อย่างอื่น นอก^๕ภาษาแต่ละหมู่ นอกจากมีภาษาถิ่น ย่อยลงไปอีก ยังมีภาษาชนบท ภาษาตลาด ภาษาของคนชั้น^๕สูง ภาษาของคนชั้น^๕สามัญ ฯลฯ ซึ่งแต่ละพวกก็มีความแตกต่างกัน เหตุเหล่านี้^๕ที่ทำให้เสียงของภาษาเปลี่ยนแปลงไปโดยไม่รู้สึกตัว

เรื่องการกลายเสียง แม้จะเล่ามาแล้วว่าเป็นเพราะเหตุไรเสียงของคำจึงกลายได้ แต่ก็เป็นการบรรยายอย่างกว้าง ๆ ถ้าจะสืบสวนต่อไป เช่นทำไมเสียงของไทยถิ่นอื่นที่เป็นคำขึ้นต้นด้วยอักษรกลาง (เสียงเบา) จึงเป็นเสียงอักษرت่ำ (เสียงหนัก-อ่อน) ในไทยภาคกลาง เสียง ร ในไทยภาคกลางทำไมจึงเป็นเสียง ฮ ในไทยภาคถิ่นอื่น เหตุไรไทยใหญ่จึงไม่มีเสียง ด บ ฟ และเหตุไรเสียงคำขึ้นต้นด้วยอักษรกลางที่ไม่ใช่คำตายในภาษาไทยภาคกลาง จึงเป็นเสียงไม้จัตวาในไทยถิ่นอื่น ดังนี้เป็นต้น

ประมวลต้นเหตุการกลายเสียง

ตามความเห็นของนิรุกติศาสตร์ชาติต่าง ๆ

ภาษาที่กลายเสียงไป เป็นเพราะ:-

๑. อาหารการกินและดินฟ้าอากาศเป็นต้นเหตุ เช่นภาษาอังกฤษมักมีเสียงชนิดไม่เปิดปากกว้าง เพราะอากาศหนาวจัดผู้พูดจึงไม่ชอบเปิดปากกว้าง ภาษาของชาวคอเคซัส พุดเสียงพยัญชนะ

แข็งกระด้าง เพราะอยู่ในประเทศที่แร้นแค้น อาหารการกินก็ไม่สมบูรณ์ ผิดกับพวกที่มีอาหารการกินบริบูรณ์ ซึ่งมักพูดมีเสียงอ่อนหวาน

ในที่นี้จะต้องเข้าใจว่า ชนชาติเดียวกัน พูดภาษาชนิดเปิดปากกว้าง แล้วพวกหนึ่งไปอยู่ในถิ่นหนาว ไม่กล้าเปิดปากกว้าง เสียงของคำก็หายไป เช่น พูดเสียง ต เป็น ส ไป หรือพูดเสียงสระยาวเป็นเสียงสระสั้นไป เราพูดว่า ไทย แต่ไทยพวกอื่นออกเสียงว่าไต ถ้าว่าตามทฤษฎีนี้ ก็ต้องว่าเป็นเพราะเรามีอาหารการกินอุดมกว่าไทยพวกอื่น

ตามทฤษฎีนี้ Otto Jespersen นักนิรุกติศาสตร์ชาวเดนมาร์ก ไม่ยอมลงเนื้อเห็นด้วยว่าอาจจะเป็นไปได้ทั่วไป เพราะชนชาวพื้นเมืองเดิมของทวีปอเมริกาเหนือตอนตะวันตกเฉียงเหนือริมชายทะเล มีอาหารการกินอุดม เพราะหาหอยปูปลาได้สะดวก แต่สำเนียงเสียงที่คนเหล่านั้นพูดไม่มีเสียงอ่อนหวานเลย เป็นเสียงกระด้างทั้งนั้น ส่วนพวกเอสกิโม อยู่ทางแถบขั้วโลกเหนืออาหารการกินแร้นแค้นที่สุด อากาศก็หนาวเจียบ แต่ชาวเอสกิโมมีสำเนียงภาษา ถ้าเทียบกับชาติข้างต้นหรือเทียบกับชาวอินเดียนแดง ก็นับว่าเสียงของชาวเอสกิโมอ่อนหวาน นุ่มนวลกว่าชาติที่กล่าวนี้มาก จะถือว่าเสียงของภาษากลายไปเพราะด้วยอากาศ และอาหาร ยังไม่ถนัด

๒. ศาสตราจารย์ Bopp นักนิรุกติศาสตร์เยอรมัน ว่าเสียงกลายเพราะต้องการจะพูดให้ไพเราะ จึงแก้เสียงให้เปลี่ยนแปลงไป ข้อนี้ยังฟังไม่ได้ถนัด เพราะถ้าจงใจแก้เสียงเพื่อให้สละสลวย เสียงของภาษาก็จะต้องเปลี่ยนไปในทันทีทันใด และการกลายก็จะต้องเป็นไปต่าง ๆ สุดแล้วแต่ใครจะชอบใจเสียงอย่างไร แต่การที่เสียงกลายค่อยเป็นค่อยไป จะว่าเป็นเพราะจงใจแก้ก็ฟังไม่ขึ้น

๓. ศาสตราจารย์ Darmsteter ชาวฝรั่งเศส มีความเห็นว่าภาษากลายเพราะเลียนเสียงผิด อันเกิดแต่เด็กเป็นต้นเหตุ ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็ต้องเข้าใจว่า เด็กทุก ๆ คนเลียนเสียงพูดในภาษาของตนไม่ได้ชัดซึ่งตามความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่

๔. เสียงกลาย เพราะอวัยวะเครื่องออกเสียงเปลี่ยนแปลงไป เช่น คนไม่มีฟัน จะพูดเสียงที่เกิดแต่ฟันไม่ได้สนิท เสียงที่เปล่งออกมา ก็จะกลายเป็นเสียงเสียดแทรกไป เสียง ต จะเป็น ส เพราะลิ้นปิดไม่สนิท ถ้าริมฝีปากหนามากก็อาจเพี้ยนเสียงเป็นอื่นได้ เช่น พวกผู้หญิงชาติเย้าเจาะริมฝีปากบน เอาไม้ยัดเข้าไปเพื่อให้สวย ก็ออกเสียง ฟ ซึ่งต้องใช้ริมฝีปากบนไม่ได้ ลูกที่ได้รับอบรมมาในภาษาจากมารดาผู้ริมฝีปากพิการก็เลยจะออกเสียง ฟ ไม่ได้ เหตุผลข้อนี้อาจเป็นจริงได้บ้างในบางถิ่นโดยเอกเทศ หาใช่เป็นส่วนรวมไม่ พวกไทยใหญ่ชาวแต่จิว ชกเกียนและ ไหลล่า ออกเสียง ฟ โดยปรกติ

ไม่ได้ จะว่าเกิดเพราะเหตุนี้ก็ยังไม่ปรากฏในทางประวัติศาสตร์ว่า
หญิงของชาวเหล่านี้ เคยเจาะริมฝีปากเอาไม้ใส่ หรือทำอะไร ๆ ให้
ริมฝีปากบนพิการไป

๕. เสียงกลายเพราะงานการที่ทำ (ความเห็นของ Wyld)
กล่าวคือ ถ้าการงานที่ทำโดยใช้อวัยวะส่วนใดอยู่เป็นนิตย์ก็จะทำให้
อวัยวะส่วนนั้นเปลี่ยนแปลงไป เป็นผลสืบเนื่องไปถึงการออกเสียงพูด
โดยทางอ้อม ต่างว่างานที่ทำเป็นงานตำข้าว โดยเหตุที่แกว่งสากอยู่
เสมอก็จะทำให้กล้ามเนื้อที่ ออก คอ และไหล่ ผิดปรกติ การออก
เสียงก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย หรือต่างว่างานที่ทำ ต้องใช้กู่ตะโกน
อยู่เสมอ เช่นชาวประมงหรือกะลาสีซึ่งต้องตะโกนพูดกัน เพราะเสียง
ลมเสียงคลื่นจะกลบหมด นี้ก็อาจทำเสียงให้กลายได้ ชื่อนี้เป็นจริงได้
เพียงไหน อาจพิสูจน์ดูได้ ซึ่งจะไม่ได้ผลตามนี้นัก

๖. ลางที่เกิดมีคนสำคัญขึ้นในชาติ เช่นบุคคลซึ่งใครในชาติ
ก็นิยมนับถือกันมาก ถ้าท่านผู้นั้นจะพูดจะทำอะไรก็มีคนคอยเอาอย่าง
ถ้าท่านผู้นั้นเผลอพูดคำใดมีเสียงแปลกออกมา แทนที่จะช่วยกันหัก
ท้วงก็จะกลับเป็นเอาอย่างกันไปหมด เมื่อคนส่วนมากเอาอย่าง เสียง
ของคำนั้นก็เข้าไปอยู่ในภาษาแทนเสียงเก่า สมมติว่าออกเสียงว่าพ่อ
กลายเป็น บ้อ ไป เสียงเก่าคือพ่อก็จะหายไป นอกจากมีซากเป็น
โบราณวัตถุเหลืออยู่ในหนังสือเก่าที่จดจำเอาไว้ ถ้าไม่มีหนังสือก็เป็น
อันทราบไม่ได้เรื่องทีพูดนี้เป็นเฉพาะเอกชน ลางที่ชนหนึ่งอาจมี

อำนาจและอิทธิพล ให้อีกคนหนึ่งเอาอย่าง เสียงที่ออกก็จะกลายไป
ตามแบบอย่างของชาติที่เข้ามามีอำนาจครอบงำ ข้อนี้อาจเป็นได้มาก

๗. เสียงกลายเพราะผสมกันอธิบายว่า คนเราโดยปรกติ
ประพฤตินั้นเป็นฤๅษีที่ไพร่ด้วยกันทั้งหมดไม่ได้ ชาติก็เช่นเดียวกัน
จะอยู่ตามลำพังอย่างฤๅษีไม่ได้ ถึงเราจะอยากอยู่ตามลำพังพวกเดียวกัน
ไม่ต้องการติดต่อกับพวกอื่นภาษาอื่นก็ทำไม่ได้เหมือนกัน เพราะ
จะต้องมีศัตรูมาคอยรบกวณเรา นับว่าเป็นการติดต่อกันในทางเป็น
ศัตรู ถ้าต้องมีการติดต่อกันก็ต้องมีการยืมภาษาและอะไรกัน กระทำ
ให้เสียงของภาษาเดิมกลายไป ตามสภาพเหตุการณ์แห่งประวัติศาสตร์
นี่เป็นความเห็นของศาสตราจารย์ Hirt และศาสตราจารย์ Wechsler
ซึ่งเป็นความเห็นที่ในเวลา^๕ มีผู้เห็นพ้องกันมาก เพราะถ้าสองชาติ
มาติดต่อกัน จะเป็นในทางมิตรไมตรีหรือศัตรู ต่างก็ต้องยืมภาษา
กันใช้ ภาษาของฝ่ายหนึ่งจะเป็นฝ่ายใดก็ตามจะต้องชนหน้า กระทำ
ให้ภาษาอีกฝ่ายหนึ่งต้องเสื่อมไป ถ้าถูกกลืนชาติกันด้วยแล้ว ภาษา
ของฝ่ายที่ถูกกลืนในที่สุดก็จะสูญไป เป็นผลให้การออกเสียงย้ายที่
ถ้าทั้งสองฝ่ายนั้นเป็นผู้อยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน เสียงของภาษาก็จะ
ไม่สับสน^๕ และกลายไปมาก นอกจากเป็นภาษาถิ่นหนึ่งตำบลหนึ่ง
เท่านั้น แต่ถ้าเป็นคนละพวกตระกูลภาษา ไม่ใช่เลือดเนื้อเชื้อไข
เดียวกัน สำเนียงที่ใช้พูดร่วมกัน ก็ต้องกลายไปมาก

๘. ความเจริญในศิลปวิทยา กระทำให้มนุษย์มีการติดต่อกัน ได้สะดวกยิ่งขึ้น เกิดมีผลิตยกรรมอุตสาหกรรม แล้วนำเอาผลนั้น ไปจำหน่ายซื้อขายกัน ก็เกิดมีคำแปลก ๆ ใหม่ ๆ ขึ้นในภาษา ความคิดความอ่านก็ขยายวงออกไปกว้างขวาง กระทำให้เป็นเครื่องช่วยให้ มีคำเกิดขึ้นมากเพราะด้วยความจำเป็น แต่เดิมเมื่อมนุษย์เห็นสิ่งใด เป็นของใหม่ของแปลก ก็จะต้องซื่อ ๆ เอาตามเสียงที่เกิดของสิ่งนั้น หรือตามลักษณะแห่งของมัน เช่น น้ำแข็ง น้ำก้อน (ไทยใหญ่) ลางที่ผู้รักกิตติประกอบคำขึ้นใหม่ โดยอาศัยภาษาที่ถือว่าเป็นภาษา แบบแผน (Classic) ลางที่ก็เอาคำในภาษาแบบแผนนั้นมาแปลงเสียง ให้เหมาะแก่ที่จะใช้มาใช้เป็นพิเศษขึ้นเฉพาะอย่าง ดังคำในภาษา จึงเกิดมีขึ้นใหม่อีกมากมาย เป็นเหตุให้คำเดิมในภาษากลายเสียง กลายความหมายไป ลางที่ก็เลิกใช้กลายเป็นภาษาโบราณไป การยืม เอาคำในภาษาอื่นมาใช้ โดยมากจะให้ตรงเสียงและความหมายเดิม ไม่ได้ เพราะต่างภาษาย่อมมีลักษณะเป็นพิเศษต่าง ๆ กันในการออก เสียง เรียกในภาษาอังกฤษว่า idiosyncrasis of tongues เสียง พยัญชนะและสระลางตัว ซึ่งในภาษาหนึ่งออกเสียงได้ แต่ในอีกภาษา หนึ่งออกไม่ได้ คำที่ยืมมา เสียงก็จะเพี้ยนเปลี่ยนไปแม้กระทั่งภาษา เดียวกัน เมื่อแยกย้ายไปอยู่ต่างถิ่นห่างไกลกัน ลางพวกก็ออกเสียงผิด เป็นดั่งนี้ตลอดไปทุกพวก

๙. เมื่อเวลาพูด เป็นธรรมชาติจะต้องพูดให้ผู้ฟังเข้าใจ ถ้ายังไม่เข้าใจ หรือได้ยินไม่ถนัดชัดเจน เราก็เปลี่ยนเสียงพูดให้ช้าลง และเน้นคำให้ชัดผิดกับที่พูดเป็นปรกติ การพูดช้า ๆ เน้นคำอย่างนี้ อย่างที่เราผจญอ่านหนังสือ ลางทีจะมีเสียงไม่เหมือนกันกับที่เราใช้พูดกันอยู่เป็นปรกติ เช่น เฉพาะ ตะวัน ข้าว หนังสือ ผู้หญิง เป็นต้น เหล่านี้อาจทำให้เสียงกลายได้อีกประการหนึ่ง

๑๐. ยังมีเหตุที่ทำให้เสียงกลายได้อีกอย่างหนึ่ง คือตามธรรมชาติถ้าพูดกันเอง ไม่ใช่พูดกับชาวต่างประเทศที่ไม่สนิทในภาษาของเรา เราก็มักพูดออกเสียงเรื่อย ไม่ไว้ระยะหรือเน้นคำ ช้าลงที่ก็พูดลดตัดเสียงให้น้อยลงเสียด้วย เพราะไม่มีความจำเป็นอย่างไร เมื่อฟังเข้าใจกันแล้วก็พอแล้ว นี่เป็นอีกประการหนึ่งที่ทำให้เสียงกลาย

ข้อความตามที่ประมวลมานี้พอจะสรุปได้ว่า การกลายเสียงส่วนใหญ่เกิดจากผู้ใช่เป็นชาติที่ผสมกัน (ข้อ ๗) มากกว่าเหตุอื่น ส่วนข้ออื่น ๆ อาจมีส่วนทำให้เสียงกลายได้ แต่ก็เป็นไปโดยเอกเทศเท่านั้น

คำตัด (Clipping Words)

ในการพูดและฟัง เราอาจแยกลักษณะของการนี้ได้เป็น ๓ ประการ คือ:—

๑. การแสดงออก (Expression) ๒. การตัดหรือขั้กไว้ (Suppression) และ ๓. การซาบหรือประทับใจ (Impression)

การแสดงออก คือสิ่งที่ผู้พูดให้การตัดหรือขั้กไว้ คือสิ่งที่ผู้ฟังดขั้กไว้ไม่แสดงออกมา การซาบหรือประทับใจ คือสิ่งที่ผู้ได้ยินรับรู้

การรับรู้ของผู้ได้ยินไม่ใช่แต่สิ่งที่ผู้พูดให้ โดยแสดงออกเป็นคำพูดเท่านั้น สิ่งที่ถูกตัดหรือขั้กไว้ ผู้ได้ยินยังรับรู้ไว้ด้วย ในการพูดเป็นปรกติธรรมดา มักจะพูดกันไม่เต็มถ้อยคำ ถ้าใครพูดเต็มถ้อยคำก็มักถือกันว่าคัจจริตเป็นอย่างแบบครู (Pedantic) เป็นต้น ท่านเห็นหรือไม่เห็นอาจพูดเพียง เห็น? คำเดียวก็ได้ หรือคำเช่นไม่บอก ละก็-ฮัม! ท่านผู้ฟังก็เข้าใจว่าหมายความว่าอะไร เพราะสั้มเสียงและหน้าตาและอาการของผู้พูดจะเป็นเครื่องแนะให้ทราบว่ ข้อความที่ตัดหรือขั้กไว้คืออย่างไร

การตัดคำให้สั้นเข้า เป็นเพราะผู้พูดเกียรจว่ร่นที่จะพูดให้เต็มคำ คิดเห็นเสียว่า เมื่อแสดงออกเป็นที่ทราบรับรู้และเข้าใจแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพูดให้เต็มคำ คำในภาษามีอยู่เป็นจำนวนมาก ที่เกิดจากคัตเสียงของคำที่ยาวให้เหลือสั้นลง เพราะครว่นที่จะพูดให้เต็มคำหรือเกิดจากกาพย์กลอน ซึ่งต้องการเสียงของคำให้เข้ากันได้เหมาะ กับมาตราสนยาวของกาพย์กลอน คำคัตเหล่านี้ ลางคำเกิดเป็นคำปรกติ

ชนในภาษา จึงนับว่าคำตัดเป็นการกลายเสียงประเภทหนึ่ง แต่เป็นไปโดยความจงใจ ผิดกับการกลายเสียงซึ่งกล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นไปเป็นธรรมชาติเครื่องจักรไม่ได้กลายไปเพราะด้วยความจงใจ

ต่อไปนี้เป็นคำตัดในภาษาอังกฤษกลางคำ ซึ่งถือว่าเป็นคำปกติในภาษาแล้ว Mrs. คำเดิมในภาษาละตินเป็น Mea domina (=my lady) ตัดลงเป็น madame และตัดเป็น maam (หม่อม) และ 'm ในคำ เช่น Yes'm (Yes, maam) ในคำพูด

Brandy ตัดจาก brandewyn (=burnt wine) ตกมาเป็นคำไทยเหลือเป็นเหล้าบรัน

Auto	ตัดจาก	Automobile
Car	„	Motor Car
Navy	„	Navigation
Zoo	„	Zoological Garden

คำภาษาอังกฤษกลางคำเป็นคำตัดในคำไทย แต่ยังเป็นภาษาปากอยู่เช่น กิโล (เมตร กรัม) (ยูนี) ฟอรั่ม (นม) เบอร์

ชื่อคนในภาษาอาหรับที่เป็นคำตัดในไทย เช่น Adullah (นายหลอ) Mohamad (นายหมัด) Mohumud (นายหมุด) Noah (นายนู) Hassan (นายฮัน) Husen (นายเซน) Ali (นายลี) Cadiya (แม่หย่า) Miriam (แม่เหรียม แม่เรียม) Koran (โก้)

คำไทยที่ตัด เช่น รับประทาน เป็นรับ หรือทาน อักโข
 ภณีนีเป็น อักโข และ โข เอกอุคม เอกมัธยม เอกสามัญ เป็น
 เอกอุ เอกม เอกส สาธุ เป็น ฐ ฑู ฑู (พายัพ) พัทลุง เป็น
 ตะลุง ชนมพรรษา เป็น ชันษา

คำตัดในกลอน เช่น ไกรสรสีหะ เป็น ไกรสร เข้าที่
 ไสยาสน์ เมินเข้าที่ จอมไตรโลก เป็น จอมไตร ปรางค์ปราสาท
 เป็น ปรางค์ปรา หอไตรมีฎก เป็น หอไตร อรุณทัย เป็น อรุณทัย
 อัญชลีกร เป็น ชลีกร อาชาไนย เป็น อาชา ไอราวัน เป็น
 ไอยรา ไอสุวรรณยา เป็น สุวรรณยา ซีพิทักษ์ เป็น ทักษ์

ลากเข้าความ (Popular Etymology)

ยังมีการกลายเสียงเพราะด้วยจงใจอีกพวกหนึ่ง เรียกว่าลาก
 เข้าความ คือคำที่เป็นภาษาต่างประเทศ หรือเป็นคำโบราณและคำ
 ภาษาถิ่น ซึ่งแปลเอาความหมายไม่ได้ ก็มักจะแปลงเสียงเพื่อลาก
 เข้าความให้แปลได้ คำชนิดนี้ มีอยู่ด้วยกันทุกภาษา เช่นคำว่า กุ้ง
 ในอังกฤษว่า crayfish ซึ่งคำเดิมเป็น krébiz ในภาษาเยอรมัน
 และเป็น écreisse ในภาษาฝรั่งเศส อังกฤษแปลง visse คำพยางค์
 ท้ายเป็น fish หรือปลา ทัง ๆ ที่คำนั้นไม่ได้แปลว่าปลา มีคติเช่น
 ในโรงศาลเรื่องหนึ่ง จำเลยถูกฟ้องว่าไปตกปลาในที่ซึ่งมีป้ายบอก
 ห้ามไว้ว่าไม่ให้ตกปลา จำเลยแก้ว่าไม่ได้ตกปลา เป็นแต่ตกกิ่ง ศาล

ตัดสินใจเอาจำเลยเป็นผิดเพราะ crayfish ชื่อก็บอกอยู่ในตัวปลาแล้วว่า เป็นปลา ถึงกั้งไม่ใช่ปลา แต่ตัวหนังสือก็บอกอยู่แล้วว่าเป็นปลา

คำลากเข้าความกลางคำในภาษาไทย

ชาก้วย-กางเกง จีน โชก้วย แปลว่ากางเกงครึ่งท่อน

ข้าวบุหรี ชินคุดธานี กะบุลี คือข้าวปรุงอย่างชาวเมือง กาบล
เคียนเรียกข้าวหมกไก่

ข้าวบัต มลายู กะบัต ข้าวเหนียวต้มห่อด้วยใบเตยอย่าง
ข้าวต้ม

ดอกไม้ตาด เปอร์เซีย มาคับ ดอกไม้ไฟชนิดดอกไม้เทียน
แต่ขนาดใหญ่ อังกฤษเรียก Romancandle

เจ้าสัว จีน จ้อซัว ว่ามาจากเจ้าขรัวในภาษาไทย จีน
เอาไปและลากเข้าความเป็น จ้อซัว แปลว่า นัง
ภูเขา เราแปล จ้อ เป็นเจ้า ให้แปลได้

เถ้าแก่ จีน เถ้าเก แปลว่าหัวหน้าครอบครัว ให้เข้ากับ
คำเฒ่าแก่ของเรา

ม้าย่อง (ชื่อเพลง) มลายู มะโย่ง

เบ้าหลุด (ชื่อเพลง) มลายู เมลุด มาจากอาหารับหมายถึงบหสวด
ขับในสุเหร่า

ราชาวดี	อาหารับ	โรโยะ=สี	เวอร์ตี=เขียวฟ้า
หญ้าฝรั่ง	อาหารับ	Jaffran หรือ saffan	

คำลากเข้าความที่เป็นภาษาปากอยู่ เช่น

กันเดิน	มาจาก	Condenser
ข้าวแผ่	„	อาหารับ cafe
สเตแท่น	„	station เคี้ยว ^ข เรียกสถานี
สามเสน (มะม่วง)	„	พิมเสน

คำลากเข้าความที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเก่า

กะตาดนแดน	มาจาก	credential เคี้ยว ^ข เรียก	อนุมิตบัตร์
		(ร. ๔)	
กัณฑ์มัน	มาจาก	government	
ฝาสุกเรศ	„	phosphorus (เรื่องพระปฐมเจดีย์ของ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์)	
น้ำมันดับปลาทาย	„	turpentine	
หับประมาสะแทน	มาจาก	harbour master	
สีบ้าย (ทหาร)	„	sepoy เพี้ยนจาก sipahi	
คัตลอก	„	catalogue	
อยู่ในฟอรม	„	Uniform	
กรรมาจล	„	Commercial	

มณีเนตร	„	Money-net
มัคสิน	„	Magazine หนังสือรายเดือน
โกสน (ต้นไม้)	„	Croton
แสลง—(ศัพท์)	„	Slang
บุหงารำไป	„	มลายู บุหงารำไป = ดอกไม้ปนกัน

คำลากเข้าความ ข้อคน

ปลัดเล	มาจาก	Bradley
คันกัน	„	Duncan
เยสับปุรุช	„	J. Brooke
แคมเบอ	„	Campbell
แร็งกิน	„	Rankin
แมกฟาลัน	„	Macfarland
สําริด	„	Smith
จันทเล	„	Chandley
โมหมัท	„	Mohamad
ขัตติยะ	„	Kadiyah

คำลากเข้าความ ข้อบ้านเมือง, ชาติ

พุทธเกษ	มาจาก	Portuguese
ประตุกัน	„	Portugal

คำลากเข้าความของผู้นับ (Learned Etymology)

ยังมีคำพวกหนึ่ง ซึ่งแปลไม่ออก เพราะเป็นคำต่างประเทศ หรือเป็นคำไทยแปลได้มีความหมายไม่ใคร่ดี มีเสียงไม่เพราะ ก็แก้ไขใหม่ให้เข้าเสียงภาษาบาลี หรือสันสกฤต ซึ่งถือว่าเป็นคำสูง เช่น ชวค-หุค; แค-เตช; ชิว, เขียว-คิวะ; ตัน-ตันท; สุย-สุย; กิต-กิติ; พง-พงค์; พัด-พัตน; นุค-นุช; เขียด-เกียรติ; เสาเกียด-เสาเกียรติ; สิน-สินธุ; จัน-จันทร; อิน-อินทร; ขุขัน-ขุขันธ; เลก-เลข; ข้าวสาน-ข้าวสาร; สินคร-คิลปคร; ปากใต้-บักซ์ใต้; สาน-ศาล; สื่อสาน-สื่อสาร; คำเสटना-คำเสนา

ต่อไปนี้เป็นคำลากเข้าความที่ไม่แก้เสียง แต่พยายามแปลความหมายโดยชักเรื่องประกอบ เพราะเข้าใจผิดนึกว่าจะเป็นเช่นนั้น ลักษณะเช่นนั้นเรียกว่า “ลากเข้าความหมายที่มาเพราะเข้าใจผิด” (Mistaken etymology) เช่น

กะโถน	มาจาก	กระถ่อม
เกาะสีชัง	,,	สีหังษ์ ฤษีชัง
ขนมครองแครง	,,	ขนมหอยแครง
ขนมบักกิม	,,	ขนมปลากิม
ชอกนา	,,	คอกนา บ้านนอก
ข้าวหมาก	,,	ข้าวหมัก
ไข่วัด	,,	ไข้วัสสะ เพราะมักเป็นในฤดูฝน

ชั้น	มาจาก	ข้ง (น้ำ)
คางคก	„	คางโขก เพราะใช้คางโขกเอา
จระนำ	„	จาร์กนาม
จุ่มก	„	จามมุก
ค้ำจุ่ม (พัต)	„	พัตค้ำจิบ
ดินสอพอง	„	ดินสอผ่อง
ตันทา	„	ตันทา เพราะอดอันตันทใจแล้ว จึงไปหา
ตราสัง	„	ตวยกระสัน คือรดให้แน่น
นักเลง	„	นักเล่น
นางเล็ค (ขนม)	„	เรียงเล็ค
บ่าบั้น (ขนม)	„	ขนมบ่าบั้น
บุหรี	„	เพชรบุรี ปุริส ตัดมาจาก สัปปุริส เพราะสำหรับผู้ชาย
ปัญหา	„	สุบ าลา บันกัณฑา
บัจจัย	„	บาดใจ
ผมแกะ	„	เขาแกะ
ผ้าขาวม้า	„	ผ้าขาวที่พระสิทธารถประทาน แก่นายฉันทะ
พิมาย	„	พี่มาแล้ว

ยามะหวาด	มาจาก	ยามะหวด
ยันตะนี	„	ย่านตานี
รามเกียรติ์	„	หลายเล่มเกวียน
ลังกา	„	รังกา
วังกะโจม	„	วังพระจอม
สัตตหีบ	„	หีบเจ็ดใบซึ่งพระเจ้าอยู่ทงหนี่ ห้าไปซ่อนอยู่
ลำประทวน	„	สามพระทวนลอยน้ำมา
สามแสน	„	สามแสน เพราะพระที่ลอยน้ำมา ต้องใช้คนถึงสามแสน ลากเอา ขึ้นมาได้
เสียม (สยาม)	„	มีเสียมเหน็บหลังสำหรับขุดหลุม ถ้ายอจจาระ

แนวเทียบ (Analogy)

ตามธรรมชาติ ไม่ว่าเราจะคิดทำอะไร ถ้ามีทางเลือกได้ก็เลือกเอาทางที่สะดวกและง่ายที่สุด เช่นการออกเสียงพูด ถ้าเสียงใดต้องใช้ความพยายามมาก เมื่อไม่จำเป็นเราก็มักไม่ฝืนที่จะออกเสียงนั้นให้ถูกต้องชัดเจน คงปล่อยให้ไปไปตามอวัยวะในปากจะกระดิกไปได้อย่างไร เหตุนี้เสียงของคำจึงกลายไปได้ต่าง ๆ ภาษานั้นนอกจากจะเป็นการแสดงความคิดเห็นออกมาให้ผู้อื่นทราบความมุ่งหมาย แล้วยังต้องหาวิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุด ก็วิธีที่ง่ายและสะดวกที่สุดนั้น มีอยู่วิธีหนึ่ง คืออาศัยสิ่งที่มีอยู่เป็นครู สำหรับเปรียบเทียบกับสิ่งที่คิดขึ้นใหม่ เป็นต้นว่า ถ้าในภาษาอังกฤษ ต่างว่าคำ I go ว่า eo; he goes ว่า bona; we go ว่า tum ถ้าภาษาอังกฤษเป็นเช่นนั้น ก็จะเป็นภาษาที่ยากที่สุด จำกันไม่ไหวแน่ อย่างเดียวกับภาษาเราต่างว่าฉันไป ว่าฉันเตอ เขาไป ว่าเขากอ เราไป ว่าเรารึ หรืออะไรในทำนองนี้ก็จะหมดหนทางเรียนภาษาของเราได้ หรือต่างว่า ก+อา=กา แต่ ข+อา=จิว ค+อา=ตึง ง+อา=ไป ดังนั้นจะเห็นว่ามันยากสักเพียงไหน แต่ที่ภาษาไม่เป็นเช่นนั้น ถ้า ก+อา=กา ข+อา=ชา ฯลฯ

เท่ากับเรามี ก+อา=กา เป็นครูสำหรับเปรียบเทียบอยู่แล้วกับคำอื่น
เราก็ออกเสียงเขาได้ว่าถ้า จ+อา ก็เป็น จา โดยมี กา เป็นหลัก
ลักษณะอย่างนี้แหละเรียกว่าแนวเทียบ

แนวเทียบเป็นเครื่องช่วยให้มีความสะดวก แก่การเรียนรู้ภาษา
เป็นอันมาก เด็กที่สอนพูด สามารถเรียนพูดได้เร็ว ก็ได้อาศัยแนว
เทียบเป็นเครื่องช่วย เป็นต้น ไตยีนผู้ใหญ่ว่า หมาดำ และรู้ว่า
หมาดำมีลักษณะเป็นอย่างไรก็อาศัยคำหมาดำนั้นเป็นแนวเทียบ เมื่อ
เห็นแมวดำ ผ้าดำ ก็จะพูดถูก เพราะไม่พูดว่าดำแมว ดำผ้า เพราะ
หมาดำเป็นแนวเทียบให้ได้คิดอยู่ หรือในคำว่า ฉันทินข้าวมาก เมื่อ
จะประกอบประโยคคำพูดอย่างอื่นในลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่นฉันทิน
เขียนหนังสือมาก ก็จะเรียงลำดับคำเข้าประโยค ตามประโยคแรก
จะไม่พูดว่า ฉันทินหนังสือมากเขียน ลักษณะที่รู้จักประกอบรูปคำให้
เป็นประโยคนั้น เรียกว่าการประกอบรูปโดยอาศัยแนวเทียบ (Analogical
formation) ที่เราวางรูปภาษาและพูดได้ถูกต้องโดยไม่ต้องเสียเวลา
จดจำทุกประโยคไป ก็เพราะเรามีแนวเทียบหรือครูนำทางมาก่อน
แต่ด้วยความเคยชิน เวลาเราพูดเราไม่ต้องนึก แนวเทียบจะเป็น
เครื่องช่วยให้ภาษาลงระเบียบเรียบร้อยสม่ำเสมอ รักษาหลักเดิม
ของภาษาไว้ได้ ถ้าคำใดล้ำแนวเทียบไป แนวเทียบก็จะจัดลากให้
ระดับของแนวเทียบเสีย เช่นเราพูดว่า “ของนี่ดีจริง ๆ ดอกไม้เนี่ยหอม

จริง ๆ” ถ้ามีใครพูดว่า “ของนี้เป็นดีจริง ๆ ดอกไม้เป็นหอมจริง ๆ” ซึ่งผิดจากแนวเทียบที่มีอยู่^{๕๗}แนว^{๕๘}แท้^{๕๙}ก็จะลากเข้าหาระดับเดียวกันให้เข้าอยู่ในระเบียบของภาษา เหตุนี้แนวเทียบจึงมีคุณแก่ภาษามาก เพราะทำให้เราเรียนภาษาได้ง่ายขึ้น แต่ธรรมชาติสิ่งใดมีคุณอนันต์ สิ่งนั้นก็มิโทษมหันต์เหมือนกัน แนวเทียบก็มีลักษณะเช่นนั้น เพราะแนวเทียบอาจเปลี่ยนแปลงรูปภาษาให้ผิดแผกไปจากที่ถือว่า ถูกต้องในภาษาได้ ตัวอย่างในภาษาอังกฤษ คำกริยาที่ล่วงแล้วมักลงบัจจยหรือเติม ed ไว้ท้ายคำ เช่น walk-walked เด็กสอนพูดสังเกตเห็นรูปคำในภาษา เช่นนี้โดยมาก เมื่อต้องการจะใช้คำว่า go ในกริยาที่ล่วงแล้ว อาจเอาคำกริยาที่มี ed เติมท้ายมาเป็นแนวเทียบแล้วพูดว่า goed ก็ได้ เป็นหลงผิดในแนวเทียบ เพราะด้วยแนวเทียบผิด (False analogy) เช่นนี้ กลายเป็นถูกไปก็มีเช่นคำพหูพจน์ของอังกฤษ โดยลงบัจจย s แต่มียกเว้นในกลางคำเช่น cow พหูพจน์เดิมเป็น kine แต่บัดนี้ใช้ cows เพราะแนวเทียบเป็นเหตุทำให้ผิดไปจากเดิม แต่ถึงจะผิดก็ใช่น่ายกแก่การเรียน โดยไม่ต้องจำ kine เพิ่มขึ้นอีกคำหนึ่ง ดังนั้นแหละแนวเทียบจึงมีคุณและโทษ

แนวเทียบมักเกิดจากเดิมมีเป็นมาก เช่น เด็กรู้ว่าขนมกินหวาน เมื่อเห็นน้ำตาลและได้กินว่ามีรสหวานเหมือนกัน ก็อาจเข้าใจผิดคิดว่า น้ำกับนมเป็นอย่างเดียวกัน เลยลากเอาคำนม เป็นแนวเทียบ เรียกน้ำตาลเป็นนมตาลไปได้

เด็กที่ไม่เคยเห็นพลั่ว เคยเห็นแต่เสียม เมื่อเห็นเขาใช้พลั่ว
ขุดดินเหมือนกับเสียม ก็เอาเสียมเป็นแนวเทียบ เรียบพลั่วว่าเสียม
ไปด้วย

กิน เคยรู้ชื่อว่า ถ้าจะใช้พูดให้สุภาพก็ว่ารับประทาน เลยถือ
เอาเป็นแนวเทียบ ใช้จนกระทั่งสุนัขรับประทานน้ำข้าว รับประทาน
คางคกเป็นต้น

ในภาษาอังกฤษมีคำอยู่จำพวกหนึ่ง เกิดจากใช้แนวเทียบผิด
เพราะตัดเอาคำในพยางค์มาผิด (Wrong division of words) เช่นผู้
ใช้เครื่อง ในภาษาอังกฤษลงปัจจัยว่า ist เช่น machinist, pianist,
violinist ฯลฯ พอถึงคำ tobacco ก็เป็น tabacconist เกิน n ไป ๑
ตัว ในภาษาไทย ที่มีกะเป็นทำนองอุปสรรคอยู่กับคำอื่นเป็นอันมาก
ก็เนื่องด้วยแนวเทียบเป็นต้นเหตุด้วยประการหนึ่ง เนื่องจากคำที่เรา
ตัดส่วนของเสียในคำที่เป็นแม่ก ก ผิด เกิดเป็นคำว่า กะจาบ กะเจด
กะคุม พวกหนึ่ง และจากคำคู่ที่ต้องการถ่วงเสียงให้เท่ากัน เพราะ
ให้สะดวกในการออกเสียงและฟังสละสลวยไม่ขัดหู (Euphony) เช่น
เสือกสน-เสือกะสน-เสือกกะสน-กะเสือกกะสน นี่อีกประการหนึ่ง
เราก็เอาคำในลักษณะสองประการนี้มาเป็นแนวเทียบสำหรับคำอื่นที่ไม่
มีกะในตัวของมันมาแต่เดิมให้เกิดเป็นแนวเทียบขึ้นเช่น ตุ๊ก-กะตุ๊ก;
เอว-กะเอว; โจน-กะโจน; คำต่าง-กะคำกะต่าง; ดิ่ง-กะดิ่ง; ดิ่ง-
กะดิ่ง; ไร-กะไร; ถด-กะถด; นน-กะนน; บอก-กะบอก; พริบ-

กะพริบ; รุ่งรุ่ง—กะรุ่งกะริ่ง ฯลฯ และโดยเหตุที่เรามีคำที่ขึ้นด้วยเสียง
 กระจ่อยมาก ซึ่งเกิดเพราะเป็นคำที่เราได้มาจากภาษาอื่นมีรูปดั่งนี้
 หรือแผลง ข เป็น กร หรือแผลง กรร เป็นกระ เราก็เอาคำเหล่านี้
 เป็นแนวเทียบ ลากคำว่า กะ เป็น กระไปด้วย เพื่อให้ฟังเพราะ
 หรือปรับให้เหมือนกันจะได้จำง่ายไม่ต้องไปนึกหรือต้องจำ ว่าคำไหน
 เป็น กะ คำไหนเป็น กระ ลักษณะอย่างนี้เรียกว่าปรับให้เสมอกันด้วย
 แนวเทียบ. (Analogical levelling)

เราจะเห็นหนังสือเขียนโบราณ ไม่ใช่ประวิสรรชนีย์และไม่ไต่คู้
 กันมากเหมือนทุกวันนี้ จะสังเกตเห็นว่า ถ้าคำใดเขาต้องการจะเน้น
 เสียงจึงจะใส่วิสรรชนีย์ เช่น จะ พระ ถ้าไม่ต้องการให้เน้นเสียงก็
 ไม่ใช่วิสรรชนีย์ เช่น ตลับ เฉพาะ คำใดที่ออกเสียงสั้น และไม่มีความ
 หมายเป็นอื่นเมื่อออกเสียงยาวก็ไม่ใส่ ๕ เว้นไว้แต่เมื่อเป็นเสียงสั้นยาว
 มีความหมายต่างกันทั้งสองเสียงจึงจะใส่ไม่ ๕ เช่น เอ็น กับ เอน
 ลักษณะอย่างนี้เป็นเรื่องปรับให้เข้าแนวเทียบเหมือนกันในทางเขียน
 เคียงนี้เราใส่ประวิสรรชนีย์ทุกคำ เว้นไว้แต่คำมาจากภาษาต่างประเทศ
 มีสันสกฤต บาลี และเขมร เป็นต้น ถ้าในภาษาเขมรเขียนเป็นตัวซ้อน
 ไม่ต้องประวิสรรชนีย์ คราวนี้ถึงคำที่ไม่ทราบได้แน่ว่าเป็นภาษาไทย
 หรือว่าเป็นคำมาจากต่างประเทศ เช่น พงัน ก็ประวิสรรชนีย์เอาไว้ที่
 แต่คำฝรั่งเช่น stamp ซึ่งเสียง s เป็นแต่เสียงเสียดแทรกเท่านั้น ไม่มี
 เสียงเน้น ก็เขียนเป็นแสตมป์ ส่วนการใช้ไม้ ๕ ก็ให้ใส่ทุกคำไปใน

เมื่อเป็นเสียงสน ลักษณะที่ว่ามานักเป็นเรื่องปรับให้เข้าแนวเทียบ
เหมือนกัน แต่ว่าเอากฎเกณฑ์ของภาษาอื่นมาใช้เพิ่มขนเท่านั้น เป็น
เรื่องลากเอาแนวเทียบของภาษาอื่นมาใช้ด้วยอีกประการหนึ่ง

เวลาเราพูดกับผู้มีบรรดาศักดิ์สูง เราอ้างเอาสิ่งสูงสุดในตัวเรา
มาใช้ คือ เกล้าผม แสดงว่าเติมเราเกล้าผม เวลานี้เราเติมกระลงไป
ในระหว่างเป็นเกล้ากระผม ก็จะต้องสันนิษฐานว่าที่เราเติม กระ
ลงไป ในเมื่อยังหาเหตุอื่นไม่ได้ เป็นเพราะได้แนวเทียบมาจากคำ
อื่นในคำที่มีกระ เกล้ากระผม ยาวนักเลยถูกตัดคำหน้าออก คงเหลือ
แต่กระผม โดยเหตุที่เราถือหัวเป็นของสูง ถือต้นเป็นของต่ำ เมื่อ
เรากราบทูลเจ้านาย ตามธรรมเนียมเราต้องเอาของสูงในตัวเรามาอ้าง
ใช้ต่างตัวเรา และเมื่ออ้างถึงพระองค์ท่านเราไม่อาจเอื้อมไปถึงที่สูง
จึงใช้อ้างที่ต่ำแทนพระองค์ท่าน เลยทำให้ความหมายกลับกัน กลาย
เป็นว่าเจ้าคือดิน ไพรคือหัว คมนี้กลับกันไปจึงทำให้บางคนใช้แนว
เทียบผิด เรียกกลับกัน เช่น “ฝ่าพระบาทนำภรรยาเฝ้าเกล้ากระหม่อม”
“ฝ่าพระบาททูลหนังสือที่เกล้าฯ (คือเจ้า) แต่งไว้”

แนวเทียบคำอื่น ๆ

ขอบคุณ	มี	ขอบใจ	เป็นแนวเทียบ
หนังฉาย	„	หนังไทย	„
แมวนา	„	แมว	„
เลื้อยทะเล	„	เสื่อ	„
มรรคนายก	เป็นมรรคทายก	เพราะมีทายกเป็นแนวเทียบผิด	

พัดชนี

เดิมเป็นวาลวิชนี แปลว่า วาล=ขนสัตว์ วิชนี=พัด
 เลยเข้าใจผิด แปลงวิชนีเป็นพัดเพราะเอาลักษณะที่
 ใช้พัดเป็นแนวเทียบและใช้สัมผัสในกลอน เช่น
 เศวตฉัตรพัดชนีได้ด้วย

คำเกิดจากแนวเทียบผิด

กุ่มภักฐ์	เพราะมี	ทศกัณฐ์	เป็นแนวเทียบ
จำนงค์	„	อนงค์	„
จันทองคาส	„	อังกาส	„
ชีวิตร นิมิตร	„	จิตร มิตร	„
คำรงค์	„	เบญจรงค์	„
ทางกระสินธุ์	„	สินธุ์	„
นา ๆ	„	ต่าง ๆ	„
เพดาล	„	ดาล บันดาล	„
บิณฑบาตร	„	บาตร	„
ปรัมมาท	„	ประมาท	„
ผาสุข	„	สุข	„
มานิตย	„	นิตย	„
ราชกุเวรไทย	„	กุเวร	„
ลำเนาวิ	„	เนาวิ	„
วัสสานต์	„	วสันต์ คิมหันต์ เหมันต์	„

เสียงและการกลายเสียงของคำในภาษา

สังเกต	เพราะมี	เกิด	เป็นแนวเทียบ
สังวาลย์	„	มาลัย	„
สันโตศ	„	โตศ	„
สำอางค์	„	องค์	„
สามาลัย สามาล	„	มาลัย บาล	„
สุขโขทัย	„	สุขข์	„
สุนักข์	„	ทุกข์	„
อนุญาติ	„	ญาติ	„
อวสานต์	„	สานต์	„
ไอยราพต	„	ไชย ไสย ฯลฯ	„

คำซึ่งอาศัยเสียงทกลายคลึงกันเป็นแนวเทียบ

กลิ้ง	ธัมโม สังโฆ
จาม	นาโป (ไม่เป็นที่พอใจ)
ทาทแยแส	
นิทกาเล	(ตทากาเล)
ปาก ทวาร	(กลางปากวาน)
บัสโมสุขุโข	(วุบสโม สุขุโข)
ราปพนาสุร	
ยาปรมัต ใส	(ยาปนมตุด พอประทังชีวิต)
เขยนต์	

อัยม ภทันตา

โอโลมปฏิโลม (อนุโลมปฏิโลม)

ำมนา

ในภาษาบาลีมี คค ซ้อนสองตัวเป็น สะกค ในสันสกฤตมักเป็น รรค เช่น มกฺค-มารุค-มรรค เพราะฉะนั้น ตามแนวเทียบ
อกฺค-อรุค-อรรค ซึ่งเป็นแนวเทียบผิด ที่ถูกสันสกฤตเป็น อกฺร

บาลี ขกฺค-ขารุค-ขรรค ซึ่งที่ถูกในสันสกฤตเป็น ขทฺค แต่
ขรรคค่านี จะเกิดจากแนวเทียบผิดมาจากของเดิมก็ได้ เพราะในฮินดู
สถานี่เป็น kharg อยู่แล้ว

บาลี จิตฺต-จิตร แต่ในสันสกฤตเป็น จิตฺต เหมือนกัน เกิด
จากแนวเทียบผิด มิตฺต-มิตร; จิตฺต-จิตร

บาลี อี = สันสกฤต ไอ เช่น อีสฺสริย-ไอศฺวารุย เพราะฉะนั้น
วิศาลกงเป็น ไวศาล; วิหาร กงเป็น ไวหาร แต่สองค่านี่สันสกฤต
เป็น วิศาล และ วิหาร อย่างบาลี

บาลี โอ แผลงเป็น อุ โดยสำคัญว่าศัพท์เดิมเป็น อู ฯลฯ

บาลี สันสกฤต

โอกาส อวกาศ แผลงเป็น อุกาศ

โอวาท อววาท „ อูวาท

มาลา มาลิน „ มาลย (แผลง อี เป็น ย)

change) ซึ่งไม่ได้เป็นไปเพราะตั้งใจ หากเป็นไปเองเพราะปล่อยให้ตามใจไม่ค่อยบังคับการออกเสียงดังได้กล่าวไว้แล้ว

๒. การกลายเสียงอย่างแนวเทียบ (Analogous sound change) ซึ่งเป็นไปเพราะตั้งใจ

การกลายเสียงทั้ง ๒ ประการนี้ ย่อมมีอยู่ในภาษาเสมอไม่มากนักน้อย การกลายเสียงประการที่ ๑ ถ้าไม่มีเหตุพิเศษเกิดขึ้น ก็ไม่สู้จะปรากฏมี เช่น ส จะกลายเป็น ต ตามปรกติ เช่น ตัว ตาม ตน จะกลายเป็น ถั่ว สาม สน จะไม่มี แต่เรารู้ยู่ที่ว่าคำเช่น สะพาน สะพัก สะพั้น สะพาย สะเกา และสะไก่เพี้ยนเป็น ตะพาน ตะพัก ตะพั้น ตะพาย ตะเกา และตะไก่ได้ ส่วนคำอื่นที่ขึ้นต้นด้วยเสียง ส แต่มีเสียงพยัญชนะตัวอื่นซึ่งไม่ใช่ พ เป็นเสียงตาม หรือเสียง ส ไม่ใช้มีเสียงสระสั้น จะไม่ปรากฏว่ากลายเป็น ต ได้ เพราะฉะนั้น ส เพี้ยนเป็น ต ในคำเหล่านี้ จะต้องมเหตุพิเศษเกิดขึ้นอย่างหนึ่งเสียงจึงกลายไปได้

เรื่องการกลายเสียงนี้ มีหลักที่ควรจำไว้ข้อหนึ่ง คือ “ถ้าจะกลายก็จะต้องเป็นไปในระยะเวลาหนึ่ง ในภาษาถิ่นหนึ่งและในเงื่อนไขของเสียงบางประการ (a certain time, a certain dialect and a certain phonetic condition)”

ตามหลักนี้ ในคำว่าระยะเวลาหนึ่ง หมายความว่าในยุคหนึ่ง ออกเสียงคำ เช่น ถึงว่าถึง เช่นในยุคสุโขทัยเป็นต้น แต่ในยุคปัจจุบัน

นี้เราใช้ว่าถึง ที่จะกลายเป็นอย่างอื่น เช่น เถียงหรือจะกลายเป็นในคำอื่นด้วย เช่น จิง—เจิง มิง—เมิง หามี่ไม่ ยกเว้นกลางคำที่เกิดขึ้นเป็นพิเศษ เช่น ฟิง—เฟิง ซึ่งต้องการจะใช้ให้มีความหมายต่างกัน เพราะฉะนั้นการกลายเสียงถ้าจะกลายจึงต้องอยู่ในระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แล้วก็หยุดกลาย จนกว่าจะมีเหตุอย่างอื่นมาบังคับให้กลายเป็นพิเศษ

ที่ว่าในภาษาถิ่นหนึ่ง เช่น เสียงไม้ม้วน เสียงในถิ่นภาคกลางกลายเป็นไอ ส่วนในถิ่นอื่นส่วนมากยังเป็นเสียงเอียอยู่ เพราะฉะนั้น การกลายเสียงจาก เอีย มาเป็น ไอ จึงเป็นอยู่ในถิ่นหนึ่งคือภาคกลาง ไม่ใช่กลายเป็นแนวไปหมดทุกถิ่นนอกจากจะได้รับอิทธิพลจากการศึกษา เหตุไรในถิ่นภาคกลางจึงกลายจาก เอีย มาเป็น ไอ ก็มาแต่สิ่งแวดล้อมของแต่ละถิ่น

ที่ว่าในเงื่อนไขของเสียงกลางประการ เช่นเสียง บ ถ้าจะกลายก็ต้องมีเงื่อนไขเป็นเสียงเกิดจากริมฝีปากด้วยกัน คือพยัญชนะใน วรรค บ และ ว ถ้ากลายผิดไปจากเงื่อนไขที่กล่าวนี้ ก็ต้องมีเหตุพิเศษเป็นข้อยกเว้นโดยเอกเทศ

เมื่อได้มีการกลายเสียงเกิดขึ้นแล้ว ในเหตุผลอย่างหนึ่งอย่างใด ใน ๓ ประการนี้ เงื่อนไขแห่งการกลายเสียงนั้นก็หมดไป เงื่อนไขที่กล่าวนี้เรียกว่ากฎแห่งเสียงพูด (Phonetic Law) ซึ่งเป็นกฎไม่ใช่ตายตัว และไม่จำเป็นจะต้องถูกเสมอไป จึงผิดกับกฎของนักวิทยาศาสตร์ที่จริงที่เรียกว่ากฎ เช่นกฎของกริมม์ก็เป็นแต่การสังเกตที่กำหนดขึ้น

ไว้ว่า เสียงอย่างนี้อาจกลายเป็นเสียงอย่างนั้นได้ ถ้าผสมกับเสียงนั้นๆ ก็จักกลายเป็นเสียงอย่างนั้นได้ และจะกลายอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน ในระยะเวลาหนึ่ง ในถิ่นหนึ่งและในเงื่อนไขของเสียงกลางปะการ เช่น สวา-จาว-ชาว ในถิ่นภาคกลาง-ภาคพายัพ-ภาคอีสาน คำที่ชนชั้น พยางค์ด้วยอักษรกลางกล่าด้วย ร และ ล จะเป็นเสียงอักษรสูงและต่ำในภาคพายัพและอีสาน เช่น เปרט-เผด เกรียน-เขียน (นก)

ทำไมจึงต้องว่าเงื่อนไขการกลายเสียงจำกัดอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกัน ตลอดจนระยะเวลาและเงื่อนไขของเสียง ก็เพราะมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของภาษาไม่ได้อยู่กันตามลำพังเป็นจำนวนเพียง ๒-๓ คน หรืออยู่กันโน้นถิ่นเดียวเสมอไป ยังจะต้องเกี่ยวข้องกับคนพวกอื่นภาษาอื่นและต้องย้ายถิ่นเพราะด้วยเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์บังคับเป็นต้น เพราะฉะนั้นจะให้ลักษณะของภาษา คือเสียง และความหมาย แม้เป็นภาษาเดียวกันจะอยู่คงที่ไม่ได้

กฎแห่งเสียงพูด จะเป็นกฎตายตัวแน่นอนเสมอไปไม่ได้ต้องมีข้อยกเว้นแล้วแต่กรณี เพราะด้วยมีการยืมคำในภาษากันใช้ ซึ่งต้องมีอิทธิพลต่อเสียงในภาษาของตน เหตุนี้กฎแห่งเสียงเช่นกฎของกริมม์ เป็นต้น จึงต้องมีข้อยกเว้นกฎแห่งเสียง ถ้าจะว่าไปก็ไม่ใช้กฎโดยตรงเป็นแต่การแสดงข้อเท็จจริงเท่านั้น จะวางกฎเป็นการตายตัวว่า ต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนั้นเสมอไปหาได้ไม่เช่นเสียง ก อาจเพี้ยนเป็นเสียง พญูชนะตัวอื่นในวรรคเดียวกันได้ หรือถ้ามีเสียงสระหน้าประกอบ

อยู่ด้วย ก็อาจกลายเป็นเสียง จ ได้ ดังมีตัวอย่างของคำกลายให้เห็น อยู่และจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ๓ ประการที่กล่าวมาข้างต้น เว้นแต่จะมีเหตุพิเศษที่อาจทำให้ผิดกฎไป กฎแห่งเสียงเป็นแต่สำหรับสำหรับแนะนำชั้นต้นด้วยพยัญชนะเสียงต่ำลงเสียง เช่น ก ช ท พ และ ร ก็เช่น ถ้าคำไทยที่จะเป็นพยัญชนะกลาง เช่น ก จ ต ป และ ฮ ในภาคพายัพและเป็น ก ช ต ป และ ฮ ในภาคอีสานตั้งนี้เป็นต้น

คำซ้ำ (Reduplication)

ในภาษาต่างๆ มีวิธีซ้ำเสียงในคำ ซ้ำคำสองหน เช่น เร็ว ๆ หรือซ้ำคำมากกว่าสองครั้งก็มี เช่น เดิน ๆ ๆ ซ้ำแต่เพียงคำเดียวของคำก็มี เช่น ยุกพาพาน หดเสียงสระสองคำหน้าให้สั้นเข้าก็มี เช่น ยะยิบ ยึดสระของคำหลังก็มี เช่น ลนลาน และยังมีวิธีซ้ำคำอย่างอื่นอีกหลายวิธี การซ้ำคำในภาษาไทยมีอยู่สองพวก พวกหนึ่งต้องการจะเปลี่ยนแปลงความหมายให้แรงขึ้นหรือเบาลง อย่างนี้เป็นคำซ้ำโดยตรง อีกพวกหนึ่งต้องการจะถ่วงเสียงเพื่อออกเสียงได้สะดวกอย่างนี้เรียกว่า คำซ้ำชนิดอุจจารณวิวาส (Euphonic couplet) เช่น กวาด แกวค รีบหรือเป็นต้น

การซ้ำคำเป็นลักษณะสำคัญภาษาในวิธีหนึ่ง คงจะเป็นวิธีที่มีมาแล้วแต่ดึกดำบรรพ์ จึงได้พ้องกันมากภาษา จะเห็นได้เมื่อเด็ก

สอนพูด ถ้าต้องการให้ผู้ใหญ่ได้ยินและเข้าใจความประสงค์ของตน โดยมากมักใช้วิธีพูดซ้ำคำ แม้แต่ผู้ใหญ่เอง ถ้าพูดตามธรรมดาโดยไม่ซ้ำคำ เช่น เด็กต้องนอนมาก ความหมายก็เป็นปรกติ เป็นคำแสดงออกมาให้ทราบเท่านั้น ถ้าซ้ำคำว่าเด็ก ๆ ต้องนอนมาก ๆ ความก็เน้นเด่นขึ้นอีก ลางที่ไม่ใช่แต่ซ้ำคำอย่างเดียว ยังแปลงระดับเสียงหรือลากเสียงให้ยาวเสียคำหนึ่ง เช่น เจ็บใจเจ็บใจ หรือเจ็บจ้ายเจ็บใจ คีคซี เมื่อแปลงเสียงแล้ว ความก็แรงขึ้นอีก Lord Avery (The Origin of Civilisation หน้า ๕๒๕) ได้เคยสำรวจคำซ้ำที่มีอยู่ในภาษาต่าง ๆ ได้ผลว่า ภาษาในยุโรป ๔ ภาษา ใน ๑,๐๐๐ คำจะมีคำชนิดซ้ำ คือ อังกฤษ ๓ ฝรั่งเศส ๒ เยอรมัน ๖ กรีก ๒ ส่วนภาษาในแอฟริกาและชาวเกาะต่างๆ ในมหาสมุทรแปซิฟิก ตก ๒๐-๘๐ ใน ๑,๐๐๐ คำ มีคำซ้ำมากที่สุดก็ในภาษาเกาะนิวซีแลนด์ เพราะใน ๑,๓๐๐ คำ มีคำซ้ำถึง ๒๒๐ คำ ถ้าได้มาสำรวจภาษาไทยบ้าง จะรู้สึกว่คำของเราอาจซ้ำได้แทบทุกคำ

แบ่งประเภทของคำซ้ำ

๑. ในจำพวกคำเลียนเสียง คำอุทาน และคำเด็กพูดมักเป็นเสียงซ้ำโดยมาก เช่น เสียงตังโป๊ก ๆ ป๊อก ๆ ไกร้องเจียบ ๆ ร้องกรืด ๆ หัวเราะฮา ๆ ปาปา มามา ลางที่ก็แปลงเสียงสระให้เพี้ยนไปเสียคำหนึ่ง เช่น ป๊อกแป๊ก เจียบจ้าย เหง้งหง่าง คำเหล่านี้เมื่อ

นำมาใช้เป็นคำพูดในภาษาแล้วก็แปลงเสียงในบางส่วนไม่ให้ซ้ำคำ เช่น บ้าบ้า ม่าหมา ตาตะ ลางภาษานำเอาเสียงชนิดนั้นมาซ้ำกันหลายหนดังเป็นคำในภาษาซันเซ็น ในภาษาชาวไอนุ (Ainu) ในประเทศญี่ปุ่น เรียกบุงสำหรับชู้ตไม้ว่า Shiriu-chiri u kani ภาษาชยัก (Dyak) ในเกาะบอร์เนียวหัวเราะใหญ่ว่า kakakkaka ของเรายี่ระดับเสียงเป็นหัวเราะก็ก หัวเราะซิก ๆ ๆ แต่ของเราเป็นเพียงคำอุทานเท่านั้น

ภาษาเมารี (Maori) ในประเทศนิวซีแลนด์ ลมพัดว่า haruru เรว่า ฮือ ๆ

ภาษาอังกฤษ คำว่า barbarian ก็มาแต่ซ้ำคำ bar-bar โดยเลียนเสียงคนพูดไม่เป็นภาษาอย่างคนใบ้คนบ้าออกเสียงว่า บ้า ๆ แปลว่า ซาคิป่าเถื่อนพูดไม่เป็นภาษา ส่วน ian เป็นบัจจยเท่านั้น คำว่า ใบ้ บ้า บอ ของเราน่าจะเทียบได้จากเสียงว่า บ้า ๆ แล้วแปลงเสียงให้แปลกออกไปเพื่อแยกความหมายให้เป็นต่าง ๆ กัน

Murmur ในภาษาอังกฤษแปลว่า บ่นพึมพำ เป็นลักษณะเดียวกับพวก บ้า ๆ คือพูดไม่ได้ความ เรามีคำว่า เมอ ๆ หดเสียงคำหน้าให้เกิดเป็นคำในภาษาซันว่า มะเมอ แปลง ม เป็น ล (ตามเทียบ ม-ล-มล) เป็นละเมอ ถ้าแปลงเสียง ม เป็น พ เพื่อเพี้ยนความหมายก็จะเพอ-เพ้อพึมพำ ป้าเป้อ ในภาษาทมิฬ murumuri (แปลงเสียงสระหลังเป็น อี คู่กับ อุ-อึ) แปลว่าบ่นพึมพำ

๒. ซ้ำคำบอกพหูพจน์ เช่น กินมาก ๆ น้อย ๆ เต็ก ๆ กิน ๆ
เข้าไป ภาษาบushman (Bushman) ในทวีปแอฟริกา tu ว่าบ้าน tutu
หลายบ้าน ภาษามลายู ราช ว่าเจ้า ราชราช เจ้ามากองค์ โอริง
ว่าคน โอริง ๆ ประชาชน

วิธีซ้ำคำอย่างนี้ในภาษามลายูและของเรามีมาก

ลงที่ซ้ำคำเพื่อแสดงจำนวนทวีคูณ เช่น

ภาษา Copt Ouai ว่าหนึ่ง Ouai-Ouai ว่าสอง

ภาษา Aponigrican itawuna ว่าเจ็ด itawu-w-na ว่าแปด

๓. ซ้ำคำบอกลักษณะ ยิ่ง นั้ก มากมาย เรื่อยไป ฯลฯ เช่น

ภาษา Polynesian loa ว่ายาว lololoa ว่ายาวนั้ก

ภาษา Mendingo ding ว่าเต็ก ding ding ว่าเต็กเล็กนั้ก

ภาษา Accadian gal ว่าใหญ่ gal gal ว่าใหญ่นั้ก

ภาษาชาวเกาะ Mantaway Island igi ว่ามาก igi ๆ ๆ ๆ ๆ ว่ามากมาย

ภาษา Botocudos, Brazil uatu ว่าล้าธาร uatu-u-u-u ว่ามหาสมุทร

ภาษาชาวเกาะ Madagascar ratchi ว่าซ้ำ ra-a-atchi ว่าซ้ำมาก

ภาษา Sonorian Tepeguana aliguli ว่าเต็กชาย aligu-guli ว่าเต็กชาย

หลายคน

ภาษา Polynesian gogosi ว่าหมา googosi ว่าหมาหลายตัว

ภาษา Latin mordi ว่า mor-mardi

ภาษา Japanese kuni ว่าประเทศ kuniguni ว่าหลายประเทศ

ภาษา Dyak kwai ว่าแปลก kwai kwai ว่าแปลกมาก

ภาษา Dyak shi ว่าจ๊ะ shishi ว่าจ๊ะ ๆ

ภาษา Brazil acem ว่าฉั่นออกไป ace-acem ว่าฉั่นออกไปบ่อย ocem
ว่าเขาออกไป oce-ocem ว่าเขาออกไปบ่อย ๆ

ภาษา Igorak anak ว่าลูก ananak ว่าลูกหลายคน

จะเห็นได้ว่า ตัวอย่างซ้ำคำของชาติต่างๆ มีหลายวิธี ซ้ำหลาย
หนก็มีเช่น igi สี่หน ซ้ำแต่เสียงหลังสี่หน เช่น uatu-u-u-u ยืดเสียง
สระตอนกลางก็มี เช่น ra-a-atchi ก็มี ซ้ำพยางค์ก็มีเช่น lololoa;
mor-mordi; aligu-guli; ace-acem; oce-ocem; googosi แปลงเสียง
พยัญชนะให้เข้าพวกเป็นชนิดกลมกลืนเสียงก็มี เช่น kuniguni แต่ใน
ภาษาของเราใช้แปลงระดับเสียง เช่น เต็กเต็ก ย้าวยาว น้านาน
ค้ำค้ำ (ถ้าไม่แปลงระดับเสียงคงเป็นคำๆ มีความหมายไปอีกทางหนึ่ง
ว่าเพ่งเสียงแต่คำอย่างเดียวกันที่ปนอยู่ไม่พุดถึง) ลงที่เราแปลง
เสียงพยัญชนะเช่น เต็กเล็ก ก็มีในคำว่า pelemele ของฝรั่งเศส หรือ
hurdy-gurdy ของอังกฤษ อูปรียอูปริ (สูงขึ้นไป) ในสันสกฤต
(บาลีเป็นอุปรุปริ) niru-giru (น้ำและอื่นๆ) ในภาษาทมิฬ ของเรา
เติมคำอื่นแทรกลงไปก็มี เช่น อะไรต่ออะไร ใครต่อใคร เหล่านี้ก็
เป็นคำซ้ำโดยแปลงเสียงพยัญชนะหรือตัดคำกลางเสียงออก

๔. ซ้ำคำเพื่อแยกจำนวน เช่นเป็นคนๆ ไป

๕. คำซ้ำอีกชนิดหนึ่ง โดยใช้พยัญชนะตัวหน้าซ้ำเข้าอีกคำหนึ่ง เช่น ริก ๆ เป็น ระริก ยิบ ๆ เป็น ยะยิบ คำพวกนี้ไม่มีความหมายแปลกไปกว่าคำเดิม และใช้อยู่ในกาพย์กลอนเท่านั้น คล้ายซ้ำคำของบาลีที่เรียกว่า อัปภาส เช่น ตติกฺขา (อดทน) มาจาก ติกฺขธาตุ ซ้ำสองหน ในตำราบาลีไวยากรณ์ว่า “ชอบลบที่สุทธธาตุเสียพูดซ้ำแต่ต้นธาตุโดยมาก” ถ้าพูดให้ง่ายก็คือตัดตัวสะกด คือ กฺข ในคำว่า ติกฺข ออกเสีย พูดซ้ำแต่ ติ ในคำต้นเท่านั้น

คำซ้ำชนิดจากรนิลาศ (Euphonic Couplet)

๑. ในภาษาไทยซึ่งชนิดคำพยางค์เดียว เมื่อยืมคำมาจากภาษาอื่นซึ่งเป็นคำหลายพยางค์ มาควบเข้ากับคำไทยเดิมซึ่งมีพยางค์ไม่เท่ากัน เช่น สะกิดเกา จะรู้สึกว่าเป็นเสียงคอนไปและลุ่น ๆ ทั้งไม่รื่นหู จึงใช้นำเอาเสียงหน้าของคำที่มากกว่าหนึ่ง มาชดใช้ให้แก่เสียงอีกคำหนึ่งซึ่งเป็นพยางค์เดียวเพื่อถ่วงเสียงให้เท่ากัน (prosthesis) เช่นสะกิดเกาเป็น สะกิดสะเกา ลักษณะอย่างนี้เรียกว่า ปฏิกริยาซึ่งมีอยู่ต่อกัน (Reciprocal reaction) คำจำพวกนี้มีอยู่ในภาษาหลายคำเช่น ขโมย-ขโจร โทหกโกไหว้ว ทะหมุกตะปาก ทเกล้าทหาร พยศพเกียรติ พระวิสูตรพระวินัย นิยายนิทาน ผูกพยาบาทคาคพยาเวร

๒. ลางทีคำโคตสองคำมาเข้าคู่กันเกิดว่างขึ้นในระหว่างสองเสียง โดยเฉพาะคำในแม่กกฟ้งลุ่น ๆ ไปไม่ไพเราะ ก็เติมเสียงขึ้นอีก

เสียงหนึ่งระหว่างกลางเช่น โตกตากเป็น โตกกะตาก เสียงยังคอนกัน อยู่ จึงเอาเสียงที่เติมกลางมาซ้ำข้างหน้าเป็น กะโตกกะตาก แล้ว อาศัยแนวเทียบช่วยให้คำอื่นที่ไม่ใช่แม่ กก เป็นไปด้วย เช่น กะคำ กะต่า กะรุ่งกะริ่ง

๓. ลางที่เพื่อความไพเราะในกาพย์กลอน นำเอาเสียงพยัญชนะต้นของพยางค์หลังมาซ้ำไว้ข้างหน้าของพยางค์นั้น แต่ยึดเสียงให้เป็นสระอา เพื่อสะดวกในการออกเสียง จัดว่าเป็นจำพวกเสียงเลื่อน (Epenthesis) เช่น ยุกาน เป็น ยุกาพาน สุมาลย์ เป็น สุมามาลย์ ดังกล่าวไว้ที่อื่นแล้ว

๔. คำคู่ซึ่งคำหลังเป็นคำพูดฟุ้งๆ ไป สุดแต่สระไหนอยู่ใกล้ก็ใช้เสียงสระนั้น เช่น กินแกน กินเกิน กวาดแกวต กวาดเกวต คำคู่ชนิดนี้คำหลังไม่มีความหมาย เพราะแล้วแต่เสียงจะหลุดออกจากปากไป ไม่ได้ปรับเสียงขึ้นเป็นคำในภาษาจึงถือได้ว่าเป็นสร้อยคำ แต่สร้อยคำเหล่านี้อาจเป็นคำที่ใช้อยู่ในภาษาถิ่นและภาษาจีน ซึ่งเป็นภาษาอยู่ในตระกูลเดียวกัน เช่น ง่าม-แง่ม (พายัพ) กวาด-แกวต (ไทยขาว) มั่น (พายัพ)- मैंน หนัหนา (พระลอ)-แน่นหนา ชิม (พายัพ)-แชม ตีน (อะหม)-แท้ม ถึ้ม (กวางตุ้ง)-แถม เขียวเงา-เง้ง (แต้จิ๋ว) บั๊ต (กวางตุ้ง)-แปด

คำคู่ซึ่งคำหลังซ้ำกับคำหน้าแต่ส่วนเดียว เช่น

กุดกุด ตุ้ตตุ้ คุคคุ้ อดอ้อ หยุคอยู่

คุกคู้ย ปุกปุย รุกรุย

บับบู้ ุบบู้ ทบบท

หลลลลู่ หลลลลู่

โทนโท่ โคนโค่

จุนจู่ ลุ่นลู่

โกงโก้ โยงโย่

งอนหง่อ ซอมซ่อ ห้อมห่อ

เงือดเงื่อ เยือดเยื่อ

หยอกหยอย กรอกกร้อย ตอกท้อย

ถ่องแท้ อ่อนแอ ร้อนเร่

ชดช้อย ถดถอย หยดย้อย

หลลลลู่ ชิกชู่ วิกวี

คตคตี่ มคคคี่ จิตจี่

ริบหรี่ พริบพรี่ ยิบหยี่ คิบคี่

เซ็งแซ่ เล็งแล เน่งแน่ กระหมัดกระหม่อม

แปดแป๊ะ แจคแจ้ แงงแย่ แจ่งแจ๋

แบนแบบ แบนแบ่

แก้วก้าว แว่ววาว แพรวพราว

เต็นต้อ เลินเล่อ เยินเย้อ เลิศเลอ เถิดเถอะ

วัดวา รบรา ลลลา

โลมเล้า ปมเป่า โคมเขา โขกเห่า โจอเจ้า โศกเศร้า

คำเหล่านี้ ในชั้นเดิมก็คงเป็นซ้ำคำ แต่การซ้ำคำ ถ้าพ้องเสียงหลังให้เป็นเสียงเปิด คือเสียงสระ การออกเสียงก็เบาแรงกว่า ออกเสียงปิด คือ เสียงพยัญชนะ เดิมจะเป็นพุดพุงไปก่อน ไม่มี ความหมายอย่างไร แล้วจึงนำเอาไปใช้เป็นคำปรกติในภาษาชั้นใน ลางคำ เช่น

กู่ (พายัพ อีสาน-เจตีย์ก่อเป็นกฎีสำหรับบรรจุงูฐ)

อยู่ (อีสาน-หมายความว่า หยุต)

คู้ เช่นคู้เข้า

วา (พายัพหมายความว่า วัต)

ในภาษาจีนมีคำว่า กิวเก้า (กว้างต้ง) แก้ว (แคะ) เกี้ยว (แต่จิว) แปลว่าสิ่งที่แบบบางควรรักควรถนอม เช่น เกี้ยวซี เกี้ยว นัง (แต่จิว) ถ้าจะแปลก็ว่าลูกแก้วเมียแก้ว จะเห็นได้ว่าในที่นี้ กิว เก้า แก้ว เกี้ยว เป็นคำเดียวกัน เพราะจะหนี^๕แก้ว จะ^๗เป็นสร้อย ของคำแก้วบ้างไม่ได้หรือ

หมี่ เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งตัวดำมีต คิดว่ามีต^๗เป็นคำพวกเดียวกัน เพราะจะหนี^๕ คำปัดป้อ ปัดปี ก็คงมาในทำนองเดียวกัน

เหม่นแหม่ม และหมิ่นเหม่ม เป็นคำเดียวกัน เหม่นในภาษากวาง ต้งแปลว่าหาง บ่ล่ายที่สุด

เป่า อีสานหมายความว่า ปม

นิ่งแน่น เน่งแน่น เช่น ทางน้^๕ค^๖ไปเน่ง (มหาชาติคำหลวง
กัณฑ์กุมาร ๒๔๙)=แน่น

๕. คำคำที่เป็นไปตามระดับของเสียงสระหน้าและสระหลัง เช่น
ออเอ-อ้อแอ้ ร่องแร่ง กล้องแกล้ง คลอนแคลน กล่อมแกล่อม
โอเอ-อ้อเอ้ โทงเตง โปกเปก โหรงเหรง โอนเอน

อุอิ-อุกจิก รุ่งริง ตุกติก

อูอิ-อูอิ จูอิ

อัวเอีย-กลวเกลย ยัวเยย บัวเปย นัวเนีย ผัวเมีย (?)

เอออาย-ก้าวกาย เมมมาย

อัวเอ-ยัวเ้า มัวเมา

อูยอาย-จุยฉาย อ้อยอ้าย

อาอาย-ยักย้าย ทักทาย อับอาย ชยับชยาย กลับกลาย จับจ่าย วาง

วาย หนามหนาย

ไอเอีย-ไล่เลี้ย ไกล่เกลี้ย

๖. คำคำที่แปลงเสียงตัวสะกดเป็นเสียงอนุนาสิกในวรรค เช่น
กก กง-ตากถาง แทรกแซง แจกแจง หลีกเลี้ยง

กต กน-ถอตถอน อัดอั้น ชืดเขียน ตืดคั้น ฉาดฉาน

กบ กม-นอบน้อม รวบรวม หยาบหยาม ทาบทาม เคลิบเคลิ้ม

๗. คำคำที่คำหน้าเป็นแม่ กต กน กม และผสมด้วยสระ
หน้า ตัวหลังจะเป็นเสียงแม่เกย เช่น ชืด-เขียน-เขียน: มาค-มัน-

หมาย; ถอด-ถอน-ถอย; หวาด-หวั่น-ไหว; ฉาด-ฉาน-ฉาย;
 ปวด-ป่วน-ป่วย; ออก-อ้วน-สำอวย; เชิญ-เชื้อ; โหน-ห้อย;
 มุ่น-มวย; เลื่อน-ลอย; ซ้อน-ซ้อย; อั้น-(อัย) อ้าย; สำราญ-
 สำราย (ก็มาสำรายกุมารทั้งสอง มหาชาติคำหลวง); จำหน-จำหาย
 (เทียบ ฉั่น-ฉาย จำหายแสงส่องตะวัน จำหนแสงส่องฟ้า)

๘. คำคู่ที่จัดเข้าพวกไม่ได้ เช่น

(ก) ผิดวรรคตัวสะกดแต่คงเสียงสระ

กก กน-บึกบึน ทึกทึน ตึกตึน แตกแตน พระวั๊กพระวน หลอก
 หลอน ยอกย่อน ซอกซอน

กก กม-ซุกซุม

กต กง-เถิดเทิง เป็ดเป็ง กระจิดกระจัง

กบ กง-คับคั่ง

กบ กน-ขับขัน ทับทัน กราบกรวน ซาบซ่าน จวบจวน

กม กง-แจ่มแจ้ง

(ข) เหมือน (ก) แต่ผิดสระ

กก กน-ฉุกฉิน ลุกลิน ชุกชน กระเสือกกระสน

กก กง-ปลักแปลง ทะลักทะเลง

กก กน-พรั๊กพร้อม ชักซ้อม ตราภคธา ซากซ้า

กต กง-จัดแจง จดจ้อง สอดส่อง

กต กน-เจ็ดฉั่น

กต กม-จดจำ

กบ กง-ประจบประแจง ตลบตะแลง ละลาบละล้าวง

กบ กน-กราบกราน ซาบซ่าน ครบครัน ขบขัน จวบจวน

(ค) แม่เดี่ยวแต่ผิดสระ

กก-ทีกทัก คีคคัก กีกกัก ฮีคฮัก อีคฮัก

กง-จริงจ้ง ชิงช้ง ชิ่งช้ง ตึงต้ง บึงบ้ง วังเวง ปลั่งเปล่ง คว้าง
เคว้ง

กต-นุตฉาด ปรุตปราด ผุตผาด พรุตพราด

กน-ผินผั้น ุ่น่ง่าน ผลุนผลัน หุนหัน คุณัน ัจุ่นจ้าน ซ่านเซน

กบ-กระชิบกระซาบ ปุบปั๊บ ผลุบผลับ หมุบหมับ กุบกั๊บ ตุบตั๊บ
ยุบยั๊บ ลีบลั๊บ

กม-งุ่มง่าม -ซุ่มซ่าม บุ่มบ่าม พลุ่มพล่าม ตุ่มตาม ยุ่มย่าม ตะกรุ่ม
ตะกราม

(ฅ) แม่เดี่ยวกันแต่ยัตว์หลังเป็นเสียงยาว

กก-ม้กมก ชักซาก รกราก

กง-กงกาง ผงผาง พงพาง คั่งค้าง .คว้างคว้าง

กต-ฟัดฟาด ชัดสาด พรัดพราด บทบาท ลดลาด รดวาด

กน-ทนทาน บนบาน ลนลาน มลนมลาน ้นชาน

กบ-ชั๊บซาบ เอิบอาบ เทิบทาบ เนิบนาบ

กม-ช้ำสาม

(จ) เหมือน (ข) แต่คำหลังเป็นตัวสะกดอนุนาสิกในวรรค
กต กน-คัดค้าน จัดจ้าน ทัดทาน หวาดหวั่น (กลับกัน)

(ฉ) เหมือน (ข) แต่คำหลังตัวสะกดเป็นอนุนาสิกผิควรรค
กก กน-สะอึกสะอื้น ตักทาน บากบั่น (กลับกัน)

กต กง-งัดง้าง

(ช) ผิควรรคตัวสะกด แต่เป็นอนุนาสิกด้วยกัน

กง กน-กงการ วงวาน

กน กง-กนกาง ฟันฟาง ครวญคราง พรันพริง บันปิ้ง

กม กน-งามงอน ห้าหัน กล้ากลืน คำคืน ฉ่าชื่น

คำซ้อน

ภาษาไทยมีคำควบคู่ คือเอาคำสองคำมารวมกันแต่มีความ
หมายเท่าเดิม หรือมีความหมายแผกเพี้ยนจากเดิมไปบ้าง คำชนิดนี้มี
อยู่ในภาษาไทยเป็นจำนวนมาก และมีลักษณะต่างๆ กัน จนอาจ
กล่าวได้ว่า คำซ้อนชนิดนี้กลางที่ก็เรียกว่าคำไวพจน์ผสม (Synonpmous
compound) คำซ้อนคือ เอาคำเต็มสองคำซึ่งต่างเสียงแต่มีความหมาย
เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน มาควบให้ซ้อนกัน เช่น ใหญ่โต เล็กน้อย
รักใคร่ หยาบคาย บ้านเรือน เรือแพ ไร่นา หยาบข้ำ ใช้สอย
ว่างเปล่า คำควบคู่เหล่านี้แต่ละคู่เป็นคำไทยเดิม มีความหมายเหมือน
หรือละม้ายคล้ายกันที่นำเอามาควบเข้าคู่กัน ส่วนใหญ่เพื่อไขความใน

อีกคำหนึ่งให้ชัดเจน เพราะภาษาไทยเดิมเป็นคำพยางค์เดี่ยว มีคำที่ซ้ำเสียงแต่ต่างความหมายกันอยู่มากมาย แม้จะใช้ระดับเสียงสูงต่ำในคำให้แยกเพี้ยนกันออกไป ก็ยังไม่วายที่คำกลางคำยังซ้ำเสียงกันอยู่ เช่น คน คั้น ตา นอกจากมีคำอื่นแวดล้อมอยู่ด้วย จึงจะทราบได้ทันทีว่าความหมายถึงอะไร แต่กระนั้นความยังกำกวมอยู่ เช่นพูดว่าตาเจ็บมาหลายวันแล้ว เพียงเท่านั้นก็รู้ไม่ได้ว่าความหมายถึงลูกตาหรือตาซึ่งหมายถึงพ่อของแม่หรือคนแก่ นอกจากจะรู้ตัวว่าความไม่ชัด จึงจะเติมคำอื่นลงไป เช่น ลูกตาเจ็บมาหลายวัน อย่างนี้ความก็ชัดเจน แต่ก็ไม่มีใครเขาพูดกันอย่างเป็นปรกติ คำที่เอามาเติมนั้นมีอยู่หลายชนิด และชนิดหนึ่งคือจำพวกเดิมเป็นคำซ้อนที่กล่าวมานี้

ต่อมาเมื่อภาษาไทยได้คำต่างประเทศมาใช้ เช่น คำเขมร สันสกฤตและบาลี เป็นต้น ที่แรกเห็นจะเกิดความจำเป็นบังคับที่จะให้ทราบคำที่นำมาใช้หมายความว่าอะไร จึงนำเอาคำไทยมาซ้อนเพื่อขยายความหมายให้เข้าใจ หรือกลับกัน คำต่างชาตินั้นเป็นตระกูลกันแพร่หลายในหมู่ชนที่อยู่เดิม เมื่อต้องการให้รู้ว่าคำไทยคำใดหมายความว่าอะไร จึงเอาคำของชาวเดิมในท้องถิ่นนั้นมาซ้อนกันเพื่อไขความก็มี ให้เป็นความหมายแตกต่างออกไปก็มี เพราะฉะนั้นคำซ้อนที่คำหนึ่งเป็นคำไทยเดิมแต่อีกคำหนึ่งเป็นคำในภาษาอื่น จึงมีมากมายในภาษาไทย เช่น ต้นเดิม เต็ดขาด คิตนิก เล่าเรียน หนองบึง

ซึ่งซ้อนคำไทยกับคำเขมร หรือ ซากศพ ทรัพย์สิน จิตใจ รูปร่าง
ซึ่งซ้อนคำไทยกับคำสันสกฤตและบาลี ที่ซ้อนกับภาษาอื่นก็มี แต่น้อย
กว่าภาษาที่กล่าวมาแล้ว

คำที่ซ้อนกันเป็นสองคู่ก็มี เช่น อิมหิมิพิมัน เกี่ยววคองหนอง
ยุ่ง เก็บหอมรอมริบ ติดสอยห้อยตาม บนบานสานกล่าว พุดจาว่า
ขาน คำเหล่านี้ล้วนมีความหมายอย่างเดียวกันหรือใกล้เคียงกันในคู่ของ
มันทั้งนั้น ถ้าคำหนึ่งเป็นภาษาต่างประเทศมีสองพยางค์ เมื่อซ้อนกับ
คำไทย ก็ต้องซ้อนสองคำเพื่อถ่วงเสียงให้เท่ากัน และเพื่อความ
ไพเราะสละสลวยของเสียง คำตอนกลางสองคำมักมีเสียงสัมผัสกัน
เช่น เรือแพนาวา กระโดดโลดเต้น มุ่งมาดปรารถนา ห้วยหนอง
คลองบึง เหาะเหินเคินฟ้า

การเรียงคำที่ซ้อนกัน ตามปกติเอาพยางค์หรือคำที่มีเสียง
เด่นกว่าอีกคำหนึ่งไว้หลัง เพื่อประโยชน์แห่งความไพเราะสละสลวย
ของเสียง เช่น ไร่นา เรือกสวน บ้านเรือน ใหญ่หลวง ใสสะอาด
ชั่วช้า แข่งขัน เหล่านี้ที่จะกลับกันเป็น นาไร่ สวนเรือก เรือนบ้าน
 ฯลฯ ไม่มี ยกเว้นแต่กลางคำซึ่งต้องการสัมผัสกับคำอื่น เช่น ทรัพย์สิน
เป็นสินทรัพย์นับล้าน ห้วนไหว เป็น ไหวห้วนพรุนใจ เป็นต้น

คำที่นำมาซ้อนกันนั้น ในชั้นแรกก็เพื่อประโยชน์ขยายความ
ของอีกคำหนึ่ง นำหนักของความหมายจึงไปตกอยู่แก่คำที่ไม่ใช่เป็น
คำไขหรือขยายความหมาย ส่วนคำไขความก็ค่อยหายความหมายใน

ตัวของมัน เพราะโอนเอาไปให้อีกคำหนึ่ง เช่น พูกว่า ช่าพ่น ก็ไม่ได้นึกถึงความหมายของคำว่าพ่น ว่าช่าพ่นนั้นจะต้องช่าด้วยใช้พ่นด้วยมีต พ่นในที่นี้เป็นเพียงไขความคำหน้าเพื่อให้รู้ว่าเป็นช่าให้ตายเท่านั้น ไม่ให้สับสนกับคำว่า ช่า คำ ถ้ายิ่งเป็นภาษาถิ่นด้วยแล้วกลางถิ่นออกเสียง ช ค เสียงหนักคือเสียงอักษรสูงและอักษรต่ำเป็นเสียง ก เสียงเบาคือเสียงอักษรกลาง และระดับเสียงของคำก็ผิดเพี้ยนกัน เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า วิธีช้อนคำจึงมีประโยชน์และความจำเป็นในภาษาไทยเป็นทำนองเดียวกับภาษาจีน

โดยเหตุที่คำไขความในคำช้อน ความหมายในคำจะอ่อนลงๆ ในที่สุดกลางคำก็สูญหายความหมายไป ไม่มีใช้เป็นคำพูดโดยปรกติในภาษา นอกจากจะมีเหลือและใช้อยู่ในภาษาไทยของถิ่นอื่น หรือมีอยู่ในหนังสือเก่า เมื่อไม่ทราบก็อาจเข้าใจผิดว่าคำชนิดนี้เป็นสร้อยคำแท้จริงคำช้อนคู่เหล่านี้มีอยู่มาก คำที่ยังมีใช้เป็นคำพูดโดยปรกติอยู่ในภาษาไทยถิ่นอื่น เช่น ใช้สอย ชั่วช้า คอยท่า ให้ช่าง แดกนาย เป็นต้น

ความหมาย

และการกลายความหมายของคำในภาษา

เสียงของคำ^๕เพี้ยนและกลายได้ ความหมายก็^๕เพี้ยนและกลาย
ได้เป็นทำนองเดียวกัน เพราะเสียงและความหมายเป็นของคู่กัน ถ้า
แยกกันแต่ละส่วน ก็ไม่เป็นคำพูดในภาษา เพราะมีแต่เสียงอย่างเดียว
ก็เป็นเสียงที่ปราศจากความหมาย ถ้ามีแต่ความหมาย ก็เป็นแต่ความ
ในใจ เมื่อไม่เปล่งเสียงออกมา ก็ไม่มีใครทราบ

การกลายเสียงเป็นเรื่องของอาการภายนอก เสียงจะ^๕เพี้ยนและ
กลายไป เราวางไว้เป็นกำหนดได้ ตั้งได้กล่าวมาแล้ว แต่การกลาย
ความหมายเป็นเรื่องของอาการภายใน หรือเป็นเรื่องของความในใจ
ใครจะทราบได้ว่ามีความคิดหรือนึกไว้อย่างไร ทั้งความคิดของคนก็
ไม่อยู่ที่แม้แต่เพียงจิตใจเดียว คิดตั้ง^๕นี้ ประเดี๋ยวก็คิดอย่างโน้น คิด
ถึง ก ก็นึกไปถึง ข ถึง ค ต่อเนื่องกันไปตั้งลูกโซ่ แยกแยกเป็น
ห่วงแห่งความคิดออกไปไม่มีที่สิ้นสุด คิด ๆ ไปจนความคิดเดิมหายไป
หมดก็มี เช่นเราเห็นดอกไม้เราก็นึกถึงความงามของดอกไม้ แล้วก็

นึกไปถึงผู้หญิงที่ตนเคยพบในโรงหนังวันหนึ่ง พอนึกถึงโรงหนัง ก็
 กลายไปเลยไปนึกถึงเรื่องหนัง แล้วก็นึกอะไรต่อเนืองกันไป จนลืมนึกถึง
 ดอกไม้ก็ได้ เพราะฉะนั้นความหมายของคำในภาษาแต่ละคำ
จึงไม่ตายตัว ย่อมรับเอาความหมายอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย แล้วแตกแยก
สาขาออกไปจากความหมายเดิม ออกห่างออกไปทุกที แต่ว่ายังเกี่ยว
 เนืองกันอยู่อย่างโซ่ที่มีลูกโซ่ต่อกันยาวฉะนั้น จนความหมายเดิม
ค่อยๆ เลือนไป ในที่สุดกลายเป็นมีความหมายห่างออกไป เช่น รอค
ความหมายเดิมแปลว่าถึง แต่บัดนี้หมายถึงแคล้วคลาดภัยหรือพ้น
อันตราย หรือเสมอตัว เช่นรอดตัวก็ได้ หรือกลายเป็นความ
 หมายตรงข้ามก็มี เช่น แพ้ ความหมายเดิมว่าชนะ เต็มวันว่าสู้ไม่ได้
ทนไม่ได้ ตั้งนี้เป็นต้น

กลางคำมีความหมายแตกสาขาออกไปมากมาย เช่นคำว่า หัว
หมายถึงส่วนของร่างกายติดคอขึ้นไป แล้วขยายความออกไปถึง
 พืชพันธุ์ กลางอย่างที่อยู่ใต้ดิน เช่นหัวหอม หัวกระเทียม ตลอดจนหมายถึง
 ถึงส่วนที่เริ่มต้น เช่น หัวเรือ หัวแถว หัวถนน หัวคำ แล้วไกล
 ต่อไปเป็น หัวรักหัวใคร หัวขโมย หัวแข็ง หัวคิด หัวดี หัวไม้
 หัวแรง หัวลูก หัวหน้า หัวอ่อน และอื่นๆ อีกมาก ความหมาย
 ของคำว่าหัว ก็ค่อยห่างจากเดิมเป็นการขยายอาณาเขตแห่งความหมาย
 ไปถึงสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่นที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้ก็เพราะตามปรกติกาคำ

ในภาษาย่อมรับเอาความหมายมาเป็นของตน ด้วยอำนาจแห่งประเพณี
ที่ใช้สืบต่อตาม ๆ กันมานาน

คำพูดถ้าจะว่าไป ก็เป็นแต่เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เท่านั้น
จะมีความหมายขึ้นในตัวของมัน ก็แล้วแต่ผู้พูดผู้ฟังจะให้มีความหมาย
อย่างไร และผู้ใดยินรับรู้ก็เข้าใจไปตามนั้น เมื่อมีผู้พูดผู้ฟังและผู้
ได้ยินรับรู้ในคำนั้นมากคนขึ้น ว่ามีความหมายอย่างนั้นแน่นอนตายตัว
ซึ่งใคร ๆ ก็พูดและเข้าใจกัน เช่นกิน เป็นเครื่องหมายแทนอาการ
ที่เออะอะไรเข้าปากเคี้ยว ๆ แล้วกลืนลงไป เมื่อมีผู้ฟังและผู้เข้าใจ
เครื่องหมายนั้นมากคนว่าหมายถึงอาการเช่นนั้น คำว่ากินก็เกิดความ
ความหมายแน่นอนขึ้นอยู่ชั่วระยะหนึ่ง แล้วก็ขยายความหมายออกไป
เป็นกินตัว กินที่ กินนอก กินใน กินเปล่า กินลึก กินเวลา และ
อื่นอีกมากคำ ในที่สุดจะใช้แก่เจ้านายและพระสงฆ์องค์เจ้าซึ่งทำ
อาการอย่างเดียวกับกินก็ใช้ไม่ได้ เพราะฉะนั้น จะเออะอะไรแน่นอน
กับเรื่องของความหมาย ให้อยู่ที่ตายตัวตลอดไปหาได้ไม่

แต่อย่างไรก็ดี แม้ความหมายจะไม่อยู่ที่ แต่ก็ยังมีแววแห่ง
ความหมายเดิมเหลืออยู่ไม่มากนักย่อย ซึ่งยังต่อเนื่องกันคั่งลูกโซ่ ซึ่ง
อยู่ใกล้กับห่วงเดิมก็มี หรือห่างจากห่วงเดิมออกไปไกลก็มี เพราะ
ฉะนั้นการที่จะค้นคว้าความหมายของคำกลางคำ ที่ห่างจากความหมาย
เดิมออกไปไกล ก็จะต้องสืบสาวตามแนวลำดับแห่งลูกโซ่ดังที่เปรียบ
มานี้ เพราะความหมายของคำแต่ละคำ ย่อมมีเขตแห่งความหมาย

จะพ้นจากเขตนี้ไปไม่ได้ คือถ้าจะกลายความหมายไป ก็กลายอยู่ใน
 บริเวณของเขตแห่งความหมายนั้น หรืออยู่ในสายโซ่แห่งความหมาย
 เส้นเดียวกัน หรือกล่าวเปรียบอีกอย่างหนึ่ง ความหมายเปรียบเหมือน
 เป้าสำหรับฝึกหัดยิงปืน ซึ่งเขียนเป็นวงคำอยู่ใจกลางของเป้า นี้เท่า
 กับเป็นความหมายเดิม ส่วนบริเวณเป้าที่ถัดจากใจกลางวงคำออกมา
 โดยรอบเท่ากับเป็นความหมายที่กลายไป

การกลายความหมาย จะกลายไปห่างจากความหมายเดิมออก
 ไปน้อยหรือมาก จนในที่สุดก็มองไม่เห็น ก็เหมือนกับยิงเป้าไม่ถูก
 ใจกลางใจคำ แต่ถูกตามบริเวณของเป้าใกล้หรือไกลออกไปจากใจคำ
 ฉะนั้น เหตุการณ์การศึกษาอันคว่ำเรื่องการกลายแห่งความหมาย จึงเกี่ยว
 กับการสืบสาวที่มาของคำที่มีความหมายเดิมเป็นมาอย่างไร และมี
 วิวัฒนาการในความหมายเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยความรู้ทาง
 ประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยาเป็นเครื่องช่วย เช่นคำว่าดอกเบี๋ย ดัง
 ๕๗๒

อนึ่ง สมควรจะกล่าวในที่นี้เสียด้วยว่า คำซึ่งมีความหมาย
 ขยายวงออกไปเป็นมีความหมายหลายอย่าง เช่น คำว่าหัว และกิน
 (เรียกเป็นคำเฉพาะว่า Polysemia คือคำมีความหมายมาก) เมื่อ
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

ตรง แต่นี้ก็ถึงคนพูดไม่เชื่อหรือห้ามยาก เพราะเหตุการณ์และคำอื่นในความนั้นแวดล้อมอยู่ เป็นอันว่าสิ่งเหล่านั้นที่เป็นปัจจัยให้กำหนดค่าแห่งความหมายของคำนั้นโดยเฉพาะ

ความหมายคืออะไร

บัดนี้ถึงคำว่าความหมาย หมายความว่าอะไร ใครเป็นผู้กำหนด เป็นความหมายว่าเสียงอย่างนั้นมีความหมายว่าอย่างนั้น เรื่องเหล่านี้ตอบได้ยาก ถ้าจะถามว่า มะม่วง คืออะไร วิธีที่ง่ายที่สุดคือนำมะม่วงมาให้ผู้ถามบอกว่านี่แหละมะม่วง เมื่อผู้ถามเห็นมะม่วงแล้ว ก็จะกำหนดเห็นมะม่วงนั้นว่า มีรูปร่างอย่างนั้น มีสีอย่างนั้น มีกลิ่นอย่างนั้น และเมื่อกินจะมีรสอย่างนั้น และรู้ต่อไปเมื่อเห็นและได้กินมะม่วงบ่อย ๆ ว่ามะม่วงที่สุกจะมีรูปร่างและขนาดต่าง ๆ กันอย่างนั้น ๆ มีรูปยาวก็มี เป็นร่องก็มี ขนาดโตก็มี ขนาดเล็กก็มี แต่จะไม่พบมีรูปร่างยาวอย่างไม้ตะพดหรือมีขนาดโตเท่าผลมะพร้าว เอารูปร่างและขนาดที่เห็นอยู่ทั้งหมดมาประมวลกันเป็นรูปร่าง และขนาดปานกลางของมะม่วงตามปกติไว้ส่วนหนึ่ง แล้วคู้สีของมะม่วงว่าเป็นสีแดงก็มี เหลืองก็มี เอาสีเหล่านั้นมาประมวลกันเป็นลักษณะสีปานกลางของมะม่วงตามปกติไว้ส่วนหนึ่ง เอากลิ่นต่าง ๆ ที่มีอยู่ในมะม่วงมาประมวลกันเป็นกลิ่นปานกลางส่วนหนึ่ง แล้วกินก็จะรู้สึกว่ามีรสตามปกติมีรสหวานก็มีเปรี้ยวก็มี ประมวลกันเป็นรสปานกลางของ

มะม่วงไว้ส่วนหนึ่ง แล้วเอารูป สี กลิ่นและรสมารวมกันหมดเป็นอันเดียว นี่คือความหมายของคำว่ามะม่วง

หรืออีกตัวอย่าง คนคืออะไร หมายความว่าอะไร ตอบว่าคนคือเป็นสัตว์สองเท้ายืนตัวตรง และมีวัฒนธรรม คือรู้จักสร้างสิ่งต่าง ๆ ขึ้นใช้เพื่อบำรุงความสะดวกสบายและความสุขของตน ซึ่งสัตว์อื่นทำไม่ได้ นี่คือดวงเอากุณสมบัติซึ่งมีอยู่ทั่วไปเป็นพิเศษอยู่เฉพาะคน เข้ามาประมวลกันเป็นความหมายปานกลาง แล้วเปล่งเสียงเป็นสัญญาณออกมาว่าคน เป็นเสียงอย่างนี้แหละคือความหมายของคำว่าคน

อีกอย่างหนึ่ง การที่เราพูดว่ามะม่วงวันนี้ และพูดว่ามะม่วงอีกวันหนึ่ง ไม่ใช่ว่ามะม่วงทั้ง ๒ คำนี้จะเหมือนกัน เพราะมะม่วงที่พูดในคราวแรกอาจเป็นมะม่วงมีรูปร่างสีกลิ่นและรสอย่างหนึ่ง และมะม่วงที่กล่าวอีกวันหนึ่งจะมีรูปร่างสีกลิ่นและรสอย่างหนึ่งก็ได้ แต่เราถือเอากุณสมบัติเหล่านี้อย่างปานกลางเป็นมาตรฐานในความหมายว่ามะม่วงเท่านั้น เหตุนี้คำในภาษาแต่ละคำ จึงไม่ใช่มีความหมายตายตัวลงไป แต่คนในหมู่ได้รับความฝึกฝนมาแต่เล็ก ให้ออกเสียงว่ามะม่วงให้มีความหมายทั่ว ๆ ไป ว่ามะม่วงคือสิ่งที่มีลักษณะเป็นคุณสมบัติอย่างนั้นเพียงประมาณเท่านั้น การที่จะพยายามรู้ความหมายอันแท้จริงของคำในภาษาที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป็นอันได้ ย่อมทำไม่ได้

ความเข้าใจภาษาผิดกับความหมายของคำในภาษาอย่างไร

ความเข้าใจภาษา เป็นเรื่องของผู้ใช้ภาษานึกแล้วกล่าวออกมา เป็นเสียง แล่นไปกระทบหูผู้ฟัง รับรู้และเข้าใจความหมายนั้นได้ทันที คำว่าเข้าใจในที่นี้ หมายความว่าเข้าใจในภาษาของตน ไม่หมายถึงภาษาที่ตนไม่เข้าใจ แต่อาจเข้าใจได้จากกิริยาอาการของผู้พูด หรือ ด้วยสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย คำว่า เข้าใจ ไม่จำเป็นต้องตรงกับ ความหมายเพราะเป็นคนละเรื่องกัน

การเข้าใจภาษานั้น จะต้องพร้อมด้วยองค์สอง จึงจะเกิดความเข้าใจกันได้ คือ:-

๑. ผู้พูดอยู่ในฐานะและแสดงอาการที่เหมาะสมแก่การใช้คำนั้นๆ
๒. ผู้รับรู้เมื่อได้ยิน ก็แสดงกิริยาอาการให้เข้ากันได้เหมาะสมกับ

เหตุการณ์ เช่น:-

เราเดินพลอตัวอยู่กลางถนน รถยนต์แล่นมาจะทับเพื่อนที่ไปด้วยเปล่งเสียงขึ้นว่า “รถ” คืออยู่ในฐานะและแสดงอาการที่เหมาะสมแก่ที่จะใช้คำว่ารถ ในทันทีนั้นเอง เราก็กระโดดเหยงพันอันตรายจากรถทับ นี่คือการแสดงกิริยาอาการให้เข้ากันได้เหมาะสมกับเหตุการณ์ เพราะฉะนั้น การเข้าใจภาษาและความหมายจึงผิดกัน เพราะเมื่อเราได้ยินคำว่ารถ เราไม่ได้นึกถึงความหมายว่ารถ ถ้าขึ้นนี้ก็จะเป็นถูกรถทับแน่

คราวนี้ต่างว่าเราเปล่งเสียงบอกว่ารถ แต่เด็กที่ยังไม่เคยได้ยิน คำว่ารถหรือไม่เคยรู้จักหรือเห็นรถ ก็จะทำให้เด็กนั้นงงเกิดอาการ ลังเลงงใจ คราวนี้ท่านจะต้องใช้วิธีแสดงตัวอย่างโดยจุดเด็กให้ ออกมาจากทางที่รถจะมาทันที แล้วชี้ใช้ตุ๊กที่เล่นผ่านไปว่า “นี่รถ” เด็กก็จะเข้าใจได้ว่ารถหมายความว่าอย่างไร ภายหลังได้ยินคำว่ารถ ก็อาจจะลึกลับเหตุการณ์ที่แล้มาได้ เพราะฉะนั้นการเข้าใจภาษา นอกจาก ๒ ข้อที่กล่าวมาแล้วยังจะต้องรู้จัก

๓. เอาคำเข้าไปเทียบกับคำอื่น ที่อาจเป็นผลให้เกิดปฏิกิริยา เข้ากันได้เหมาะสมในลักษณะเดียวกัน เช่นเราบอกว่ารถ แก่ชาวจีน คนหนึ่งซึ่งรู้จักภาษาไทยบ้าง จีนคนนั้นก็จะต้องนึกแปลคำว่ารถ เทียบกับคำในภาษาของตนตั้งนเป็นต้น

๔. เมื่อรู้จักคำเป็นครั้งแรก ก็อาจเอาคำนั้นเข้าไปเป็นแนว เทียบกับสิ่งอื่นในจำพวกที่มีลักษณะคล้ายคลึง คือในจำพวกเดียวกัน

เท่าที่อธิบายมานี้ เป็นการแสดงความเข้าใจคำพูดในภาษา (ไม่ใช่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความหมายของคำในภาษา) โดยชักเอาตัวอย่างที่เห็นได้โดยตรง แต่ที่เราเข้าใจภาษา ซึ่งไม่เห็นตัวอย่างโดยตรง ก็มี เช่นการใช้คำเกี่ยวกับเรื่องราว เมื่อพูดว่ามะม่วงก็ไม่ได้มีมะม่วง มาให้ดูเป็นตัวอย่าง แต่ที่เข้าใจกันเพราะรู้จักมะม่วงมาก่อนแล้ว จะยกเอาเรื่องเด็กที่ได้ยินคำว่ารถเป็นครั้งแรกเมื่อกนชนมาเป็นอุทาหรณ์

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๖๕

อีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ต่างว่าเด็กคนนั้นจำเหตุการณ์ครั้งแรกได้ ก็บอกเล่าให้แก่คนอื่นฟัง ครึ่งนผู้บอกและผู้ฟัง มีลักษณะผิดกัน เพราะครึ่งหลังผู้บอกไม่ได้เห็นรถ แต่ก็เข้าใจในคำพูดเพราะเคยรู้จักมาก่อน เป็นอันว่าเด็กผู้เล่าจำความหลังคำว่ารรถได้ นึกเห็นภาพรถที่ล่องมาแล้ว จึงนำเอาความจำที่นึกเห็นมาแสดงออก ส่วนผู้ได้ยินรับรู้ก็เข้าใจในคำพูดนั้น เพราะมีความจำที่นึกเห็นภาพเป็นทำนองเดียวกับผู้พูด

ตามที่กล่าวมานี้ เป็นวิธีถ่ายทอดภาพของจริงโดยทางคำพูด เด็กนั้นอาจจำไม่ได้ก็ได้ แต่เกิดเป็นนิสัยต่อการใช้คำนั้นอย่างเดียว เราต้องอะไรและจำได้ แต่การจำนั้น อาจจำถึงการเรียนคำนั้นไม่ได้ ส่วนผู้พูดอาจเพิ่งสังเกตเห็นคำ ไม่ได้นึกถึงภาพก็ได้ แต่อย่างไรก็ดี ภาพที่จำได้และนึกได้อาจผิดขึ้นเองโดยปริยาย ตามนี้แหละที่เป็นแก่นของความหมายในเรื่องราว เพราะถ้าขาดภาพที่จำได้และนึกได้นี้แล้ว คำที่กล่าวออกมาก็เท่ากับเป็นคะแนนเฉยๆ อันอาจมีความหมาย แต่ในขณะนั้นยังไม่มี เพราะฉะนั้นความเข้าใจภาษา นอกจาก ๔ ข้อ ดังกล่าวมาแล้ว ยังต้องเพิ่มขึ้นอีก ๒ ข้อ คือ:-

๕. จำได้ และ ๖. นึกเห็น

ที่ว่าจำได้ คืออาจใช้คำพูดเป็นการบรรยาย หรือระลึกถึงภาพที่จำได้มาแต่เดิม แล้วนำภาพที่จำได้นั้นมาบรรยาย หรือให้ระลึกถึง

ภาพนั้นได้โดยที่คุ้นกับภาพนั้น ตีอยู่ในความจำจนเป็นนิสัย เมื่อ
ผู้ใดนึกเห็นทันที

ที่ว่านึกเห็น คืออาจใช้คำพูดนั้นไปบรรยายหรือก่อให้เกิดเป็น
ภาพขึ้น และนำเอาความนึกเห็นนั้นไปบรรยาย

ตามที่บรรยายมานั้น เพื่อให้เห็นว่าความหมายและความเข้าใจ
มีลักษณะแตกต่างกัน แต่ก็เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันซอบกล เช่นความ
หมายคำว่ารถ คือสิ่งเอาส่วนสำคัญอันเป็นลักษณะพิเศษทั่วไปของ
รถมาประมวลกันให้เป็นความหมายของคำว่ารถ ซึ่งเป็นเรื่องอยู่ในใจ
ของผู้พูดและผู้ได้ยิน ถ้ากล่าวว่ารถ ก็มีลักษณะอย่างนั้น ๆ นี้เป็นคำ
อธิบายความหมาย ไม่ใช่ตัวจริงของความหมาย ซึ่งเป็นแต่นามธรรม
มีอยู่ในใจผู้พูดเท่านั้น ส่วนความเข้าใจคือลักษณะ ๖ ข้อดังกล่าวมา
แล้วข้างต้น

ลักษณะที่ความหมายจะกลาย

ได้กล่าวมาแล้วว่าการกลายแห่งความหมาย ไม่มีถิ่นใดสมัยใด
แล้วแต่เหตุการณ์ เราในส่วนรวมซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษา ย่อมเป็นผู้สร้าง
คำขึ้นใช้ในภาษา มาตั้งแต่ก่อนแต่เอกราช และทราบเท่าจนตาย โดย
อาศัยยืมคำมาจากสิ่งแวดล้อมตัวเรา และไม่เชื่อว่าเราจะเป็นผู้เพิ่มคำ
ให้แก่ภาษาของเราฝ่ายเดียว เรายังเป็นผู้ลดคำในภาษาของเราด้วย
หรือไม่ก็เปลี่ยนแปลงความหมายของคำเดิมให้หายไป เช่นเราได้คำ

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๖๗

ว่าชีวิตและวิญญานมาเพิ่มในภาษาของเรา ทำให้คำเดิมในภาษาของเราคือ มิ่ง และ ขวัญ เปลี่ยนแปลงความหมายเดิมไป เป็นอันว่าเราเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายภาษาและเป็นผู้ทำให้ภาษากลาย เหตุนี้คำในภาษาจึงมีทั้งคำที่เกิดใหม่และคำที่ตายไป เป็นอยู่อย่างนี้ตลอดเวลา ลางคำเกิดใหม่เข้ามาแทนที่คำเก่า แต่ก็ไม่สามารถไล่คำเก่าให้ตายไป เช่น เทวดา เป็นคำเกิดใหม่เข้ามาแทนที่คำว่า ผี แต่ก็ไม่สามารถไล่คำว่าผี ให้ตายไป ผียังเป็นคำที่คงอยู่ในภาษา แต่มีฐานะตกต่ำเป็นผีเลวๆ ไปหมด เพราะผีดีเป็นเทวดาไปหมด ส่วนผีครึ่งดีครึ่งร้ายก็เปลี่ยนเจ้าผีหรือเจ้าเจยๆ เช่น เจ้าป่า เจ้าทุ่ง เจ้าท่า เป็นต้น ลางคำที่เกิดใหม่ ขับไล่คำเก่าไปหมดก็มีเช่น ดั่ง และ ขนหัว ทำสบ เป็นต้น เคี้ยวกลายเป็นจุก ผม และ ปากน้ำไป ลางคำก็สูญไปทีเดียว เช่น หลบฝาก ฝากบ้ำเรือ

คำในภาษาลางคำตายไป เพราะด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรม สิ่งที่เคยใช้อยู่ในสมัยก่อน เมื่อมีของใหม่ที่ดีกว่าเข้ามาแทนที่ สิ่งที่เป็นของเก่าก็เสื่อมความนิยม ในที่สุดก็เลิกใช้ ชื่อสิ่งของเหล่านั้นก็ตายไปด้วยไม่มีเหลืออยู่ในภาษาที่ใช้กันเป็นปรกติสามัญ เช่น อจกัลป์ ซวลา เป็นต้น ถ้าจะมีเหลือให้เห็นซากอยู่บ้างก็แต่ในหนังสือรุ่นเก่า ลางคำแม้ไม่สูญไป แต่ก็ย้ายความหมายไป เช่น หลังคาน้ำตาล ตกฟาก เป็นต้น

ลางคำเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ประเพณีและการเล่นลางอย่าง เมื่อเลิกนิยมกันแล้วคำเหล่านั้นก็ตายไปด้วย แม้ยังคงเหลือใช้อยู่ในภาษา ความหมายก็กลายไป เช่น เสียรังวัด ไม่เอาถ่าน ตัดหางปล่อยวัด เป็นต้น

แม้คำในภาษาจะต้องสูญไปตั้งกล่าวมาแล้ว แต่ก็มีคำใหม่มาชดใช้ตามส่วนแห่งความเจริญ ถ้าบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าเฟื่องฟูด้วยศิลปวิทยาการ มีทางคมนาคมติดต่อกับชนชาติต่าง ๆ ได้สะดวกยิ่งขึ้น คำที่เกิดใหม่เหล่านี้ ตามธรรมชาติก็ค้นหาเอาคำในภาษาเดิมของตน มาตั้งเป็นคำใหม่ ถ้าหาได้ยังไม่เหมาะก็เอาคำในภาษาบาลีและสันสกฤต ซึ่งถือว่าเป็นภาษาคลาสสิกของเรามาผูกเป็นคำไทยขึ้น ถ้าทำเช่นนั้นยังไม่ได้เหมาะ จึงจะใช้ทับศัพท์ตามคำเดิมของภาษาที่เราได้มา เหตุนี้คำที่เกิดใหม่ในรุ่นก่อน ที่เป็นภาษาไทยล้วน ๆ จึงมีอยู่มากคำ เช่น หีบเสียง ไฟฟ้า ไม้ขีดไฟ เป็นต้น ต่อมาภาษาไทยหมดกำลังที่จะเอาคำของตนเองมาประกอบเป็นคำใหม่ขึ้นใช้ จึงต้องหันไปใช้คำบาลีและสันสกฤตประกอบเป็นคำขึ้นใช้ คำที่เกิดใหม่ซึ่งคำเดิมเป็นคำสากลอยู่แล้ว เมื่อนำมาใช้เป็นภาษาของตน ก็ต้องให้เป็นอย่างคำเดิม ไม่มีใครแปลงเป็นคำขึ้นใหม่ เช่น ฟุตบอล บิลเลียด เป็นต้น

ลักษณะความหมายจะกลายไป เมื่อเก็บเอาคำต่าง ๆ ขึ้นมาพิจารณาโดยอาศัยเทียบเคียงความหมายของคำเหล่านั้น ซึ่งมีอยู่ใน

ความหมายและการกลายวามหมายของคำในภาษา ๒๖๕

วรรณคดีและในภาษาถิ่นหรือในภาษาไทยพวกอื่น ก็จะพบคำที่มีความหมายย้ายที่ไปก็มี เช่น อ่าน ซึ่งเดิมแปลว่า คิด เช่น อ่านคน กลางคำ ความหมายก็แคบเข้า เช่น หน้า หมายความว่า มาก เช่น มีหน้า แปลว่า มีมาก ในไทยใหญ่ แต่ของเราหมายความว่า เพียงพอ หรือ คำว่าง ซึ่งเดิมใช้ว่า นั่งเสือกได้

การกลายความหมาย แม้เป็นคำมาจากภาษาอื่น ก็อาจมีได้ เช่น อาสา ความเดิมเขาแปลว่า หวัง แต่เราหมายความว่า สมัครใจ เผือก ในภาษาจีนว่า ขาว เราหมายความว่า คนที่ เป็นโรคผิวหนังเป็น สีขาว ดั่งนี้เป็นต้น เพราะฉะนั้นลักษณะของภาษาเป็นเสมือนสิ่งมีชีวิต จึงไม่อยู่ที่ เกิดมีคำใหม่เพิ่มขึ้นอยู่ตลอดเวลา คำที่ยังมีชีวิตอยู่ก็เปลี่ยนแปลงความหมายไปเป็น ๑. ความหมายแคบเข้า หรือ ๒. ความหมายกว้างออก และ ๓. ความหมายย้ายที่

ความหมายแคบเข้า

ความหมายของคำจะมีลักษณะแคบเข้า คือผู้ให้นำเอาคำมีความหมายรวมหลายชนิด ไปใช้ให้มีแก่ชนิดใดชนิดหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น คำว่า เสือ หรือ คำว่า หมอ ซึ่งมีความหมายเป็นคำรวม ถ้านำเอาไปใช้ให้หมายความว่า เสือโคร่ง หรือ หมอรักษาโรค โดยเฉพาะ เมื่อใช้กันบ่อยๆ ความหมายก็อาจเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้น ถ้าจะให้หมายความว่า ถึงเสือหรือหมอชนิดอื่น โดยเฉพาะ ก็ต้องเอาคำอื่นประกอบเข้าด้วย

เช่น เสือปลา หมอความ เป็นต้น ถ้าพูดเสือหรือหมอเฉย ๆ ก็มักหมายถึงเสือโคร่ง และหมอรักษาโรค

เป็นธรรมชาติของคนทั่วไป ย่อมรับเอาเป็นความเข้าใจในคำที่มีความหมายรวม ให้เป็นความหมายแคบเฉพาะหน้า ที่จะใช้ให้ถูกต้องตามความหมายของคำมีน้อยคน เหตุนี้ในตำราต่าง ๆ จึงต้องให้คำนิยาม คำจำกัดความ เพื่อไม่ให้กิดกว้างออกไปจากความหมายซึ่งมีอยู่ในคำนั้น เป็นต้นว่า ถ้าเราชอบปลูกต้นไม้ดอกชนิดใดชนิดหนึ่ง ถ้าพูดว่าไปเอาต้นไม้มาปลูก ถ้าผู้ได้รับคำสั่งไม่ใช่ศรีทนนช้ย ก็จะไปเอาต้นไม้ดอกที่เห็นอยู่เฉพาะหน้ามาให้ ถ้าเป็นศรีทนนช้ยอาจไปเอาต้นตำแยหรือต้นอะไรมาให้ก็ได้ หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง ถ้าอยู่เฉพาะหน้าที่สถานีรถไฟ และถามว่า “รถออกเมื่อไร” ก็เป็นที่ทราบกันว่ารถในที่นี้หมายถึงรถไฟ หรือคำว่า นานม จะเป็นนานมคน นานมวัว นานมแพะก็ได้ แต่ใช้อย่างนาก็หมายความว่าความถึงนานมอะไรที่อยู่เฉพาะหน้า เพราะฉะนั้น เรื่องความหมายของคำจะแคบเข้าก็มีลักษณะเป็นทำนองนี้ จะไปวางเป็นกฎเกณฑ์ตายตัวว่าความหมายจะแคบเข้าจะเป็นอย่างไรหาได้ไม่ นอกจากเมื่อใช้คำนั้นในความหมายที่แคบอยู่บ่อย ๆ และผู้ฟังก็เข้าใจเป็นอย่างดี ในที่สุดคำนั้นก็เสียความหมายอันหมด คงเหลือแต่ความหมายที่แคบความหมายเดียว

ผู้ใช้ภาษา ตามธรรมชาติย่อมใช้คำที่มีความหมายรวมมุ่งแต่เฉพาะชนิดที่เกี่ยวข้องกับกิจการหรือหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ หรือ

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๓๑

สิ่งที่ตนสนใจเช่นสัตว์ถ้าเกี่ยวข้องกับไร่นา ตามธรรมดาก็หมายถึงวัว
ควายมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น ด้วยเหตุนี้คำที่มีความหมายแคบ เช่นคำว่า
หุง ปฏิม่า ซี ป็น ซึ่งเดิมก็เป็นคำที่มีความหมายกว้าง แต่บัดนี้มี
ความหมายที่ใช้พูดกันสามัญ เป็นคำที่มีความหมายแคบไป

บางคำมีความหมายไม่ใช่แคบเท่านั้น ยังมีกลิ่นอายแห่งความ
หมายไปในทางดีก็มี ไปในทางเลวก็มี

คำที่เป็นไปในทางดีเรียกในภาษาอังกฤษว่า elevation of words
คือการยกให้สูงขึ้นของคำ เช่น คำว่า มีกิริยา ชื่อเสียง วสนา
มารยาท สกุล เหล่านี้มีความหมายเป็นกลาง ๆ แต่เมื่อนำไปใช้อยู่
บ่อย ๆ ในทางดี คำเหล่านี้ก็มีกลิ่นอายไปทางที่ดี

คำที่เป็นไปในทางเลว เรียกในภาษาอังกฤษว่า Degeneration of
words คือความตกต่ำของคำ เช่น วิบาก กรรม เคราะห์ ตัดจริต
นาง ผี เปรต แขก เจ๊ก เป็นต้น

ความหมายกว้างออก

คำที่มีความหมายกว้างออก คือคำที่มีความหมายเฉพาะอย่าง
ซึ่งนำเอาไปใช้หมายถึงสิ่งอื่นที่มีลักษณะกลางอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น
สวน ซึ่งเดิมหมายถึงที่เพาะปลูกต้นไม้ซึ่งมีอะไรกันไว้เป็นขอบเขต
แต่บัดนี้เราใช้ในความหมายกว้างออกไป เป็น สวนงู สวนสัตว์ แม้
จนกระทั่งสวนหนังสือก็เคยมีคนพูด

คำเช่น กิน หัว ตีน น้ำตาล โรง ป่า เดือน ฝรั่ง พ่อ
เหล่านี้ในบัดนี้มีความหมายกว้างออก

ความหมายย้ายที่

ความหมายของคำในภาษา แม้เป็นคำคำเดียวกัน แต่บุคคล
ผู้พูดหรือผู้ฟัง อาจเข้าใจความหมายของคำคำเดียวต่างกันได้ เพราะ
มีความคิดเห็นไม่เท่ากัน เป็นต้นคำว่าสาว ถ้าเป็นคนแก่อายุ ๘๐ ปี
ก็จะบอกว่า ผู้หญิงอายุ ๓๐ ปี เป็นคนสาวหรือยังเป็นเด็กเสียด้วยซ้ำ
ถ้าเป็นเด็กต่างว่าอายุ ๑๐ ขวบ อาจบอกว่าผู้หญิงอายุ ๓๐ ปี เป็น
คนแก่ก็ได้ ที่ความคิดไม่ตรงกันเพราะต่างคิดกันคนละแง่และเอาตน
เป็นที่ตั้ง ถ้าเรื่องที่คิดเห็นนั้นเป็นนามธรรม คำแห่งความหมายใน
ความคิดของคนทั่วไป ก็ยิ่งแตกต่างกันมากกว่าเรื่องรูปธรรม ถ้าพูด
ว่าดี ผู้ฟังก็เข้าใจนั้น แต่ความเข้าใจนั้น อาจไม่ตรงกับความคิดเห็น
ที่ผู้พูดมุ่งหมายไว้ก็ได้ เพราะความหมายของคำว่าดี อาจดีในแง่ของ
ศีลธรรม ดีในแง่แห่งความพอใจของตน และดีในแง่อื่น ๆ ก็ได้ และ
จะดีมากขึ้นน้อยแค่ไหน ความคิดของบุคคลอาจเห็นไม่ตรงกัน ดังที่
เราว่าดีอีกฝ่ายหนึ่งว่าไม่ดีก็ได้ ทั้งนี้เพราะต่างคนได้รับความรู้การ
อบรม ความคุ้นเคยจัดเจน และการสมาคมตามที่ห้อมล้อมตนมีต่าง
กัน เหตุนี้ท่านจึงกล่าวว่า คำในภาษาผู้ใช้ต้องการให้คำของตนที่
กล่าวออกไปมีราคาเต็ม ๑๐๐ สตางค์ ผู้ฟังอาจคิดเห็นว่ามีราคาเพียง

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา

๒๓๓

ครึ่งเดียวเท่านั้น ถ้าเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่งก็ได้ เช่นพูดว่า “คืน” อาจมีค่าแห่งความหมายของคำว่าคืนเหลือเพียงสตางค์เดียวก็ได้ แต่ถ้าว่าเป็นปานกลางของคำว่าคืน ก็ต้องถือว่ามีค่า ๑๐๐ สตางค์เต็ม

คนสองคนพูดภาษาเดียวกัน ใช้คำคำเดียวกัน อาจเข้าใจไปคนละทาง เป็นอย่างพูดว่าไปไหนมา ตอบว่า ๓ วา ๒ ศอกก็ได้ เช่นชาวพายัพพูดว่าไปป่า ถ้าเราไม่ทราบความหมายมาก่อน ก็นึกว่าไปป่าจริง ๆ ก็ได้ เหตุนี้คำพูดจะเป็นภาษาโดยสมบูรณ์ ก็อยู่ที่ความสัมพันธ์ของคำและความหมาย เช่น ชาวอีสานพูดว่า แม่เสียตัวแล้ว เราจะทราบความหมายที่แท้จริงของผู้พูดก็ต่อเมื่อทราบเรื่องของคนนั้น มีความสัมพันธ์กับความหมายในภาษาที่เขาใช้พูดอย่างไร

ความหมายของคำแม้จะเข้าใจไปคนละทางคงกล่าวมาก็ได้ แต่ตามปรกติ เราถือว่าคำย่อมมีความหมายทั่วไปเป็นกลางใจคำของเป้าหมายกับเป็นความหมายกลาง ส่วนความหมายที่ใช้ไม่ตรงใจกลางคำเท่ากับเป็นความหมายอยู่รอบบริเวณกลางใจคำใกล้บ้างห่างบ้าง เป็นความหมายข้างเคียง ตามปรกติเราเข้าใจหรือถือเอาความหมายกลางเว้นแต่จะมีเหตุอื่นที่ห้อมล้อมคำนั้นอยู่ ให้เปลี่ยนความคิดเป็นเข้าใจหรือถือเอาความหมายข้างเคียง เช่นพูดว่า “ลิงมา” ตามธรรมดาเราก็นึกถึงลิงจริง ๆ ก่อน ถ้ามองไม่เห็นลิงเราก็งงไม่เห็นว่ามีลิงอยู่ที่ไหน ถ้าผู้พูดเห็นว่าเราไม่เข้าใจ ก็อาจชี้ไปที่เด็กคนหนึ่งว่านั่นแน่ลิง ดังนั้นคำว่าลิงที่กล่าวออกมาจึงไม่ใช่มีความหมายกลางแต่เป็นความหมายข้าง

เคียงไป ลางที่ไม่ต้องชี้ที่เด็ก คำที่แวดล้อมจะเป็นสื่อบอกให้รู้เอง เช่น “เด็กนี่ลึงจริง”

ความหมายที่ย้ายจากความหมายกลางไปเป็นความหมายข้างเคียง ถ้าความหมายกลางยังใช้กันอยู่เป็นปรกติ เช่นคำว่า ลึง ก็เป็นความหมายกว้างออก ถ้าความหมายกลางยังคงใช้อยู่แต่ไม่ได้ใช้กันเป็นปรกติ คงใช้แต่ในลักษณะเป็นความหมายเฉพาะ ส่วนความหมายที่ใช้กันอยู่เป็นปรกติก็น่าจะเป็นความหมายข้างเคียง เช่นคำว่าสงสาร ความหมายกลางเป็นอย่างหนึ่ง แต่ความหมายข้างเคียงเป็นอีกอย่างหนึ่ง ๖๕ ก็ถือได้ว่าคำนี้มีความหมายที่ย้ายที่ ถ้าความหมายเดิมของคำนั้นไม่มีเหลืออยู่เลย คงใช้กันแต่ความหมายข้างเคียงเป็นปรกติ เช่นคำว่าบ่าว อย่างนี้เห็นได้ง่ายกว่าอย่างแรกว่าเป็นความหมายย้ายที่ เพราะยังมีแนวของความหมายเดิม ซึ่งเป็นความหมายกลางให้เห็นอยู่บ้าง ส่วนอย่างแรกกลางคำมีลักษณะอยู่ข้ามเส้น คือใช้กันอยู่ตามปรกติทั้งความหมายเดิมและความหมายข้างเคียง เช่น นิยม ความหมายเดิมแปลว่า กำหนด ความหมายข้างเคียงว่าชอบ ถ้าเป็นเช่นนี้ก็ต้องอาศัยความคิดเห็นว่าน่าหนักควรจะเป็นความหมายกว้างออกหรือความหมายย้ายที่

คำที่มีความหมายย้ายที่ มักมีมากในคำที่เอามาจากภาษาต่างประเทศ ที่คำเหล่านี้มีความหมายย้ายที่ เพราะความเข้าใจเคลื่อนจากความหมายเดิมไป เช่น มาลา เวทนา นาฏ อนงค์ อนาทร

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๓๕

อาษาไนย อนาคต ตัศกร หิรัญ เหม เทวี คงคา สุตา โสฬส
โองการ สดับปกรณ์ เกศ อาราม ทักษิณา ทมิฬ จันทาส โคตร
กบาล สาธารณ์ เวท อาคม กิตติศัพท์ ศีลธรรม สันดาน
กำมะลอ

คำไทยแท้เป็นคำที่ทราบความหมายกลางกันดี แต่ความหมาย
ก็ย้ายที่ไต่ ทงน เป็นเพราะความหมายกลางเคลื่อนไปเป็นความหมาย
ข้างเคียง เพราะด้วยเหตุการณ์โดยเฉพาะลงประการเข้าไปแทรก
หรือห้อมล้อมความหมายของคำนั้น ซึ่งเรายอมรับรู้ เช่นได้ยินคำว่า
หมา ก็นึกไปถึงความหมายว่าตัวสัตว์เลี้ยง อั้นเป็นความหมาย
ข้างเคียง ถ้าเราได้ยินคำว่าหมา อยู่บ่อยๆ ในความหมายข้างเคียง
ก็ถลอกเอาความหมายนั้นแทน ความหมายกลางคำนั้นก็เป็นความหมาย
ย้ายที่ เพราะทั้งความหมายกลางเสียทีเดียว หรือยังใช้อยู่แต่ไม่ใช่
เป็นปรกติในภาษา แต่ว่าเฉพาะคำหมาก็กล่าวไว้ เป็นเพียงความหมาย
กว้างออกเพราะความหมายกลางยังใช้เป็นปรกติอยู่

ตัวอย่างของคำโดยมากเป็นคำไทยที่เป็นความหมายย้ายที่ เช่น
บ้าน ดินสอ เกล้า

กลางคำเป็นคำมีความหมายย้ายที่ เพราะด้วยการเปลี่ยนแปลง
ฐานะของผู้ใช้ผู้พูด เช่นเป็นคำที่คนชั้นสามัญใช้กันอยู่ ก็มักทำให้คำ
เหล่านั้นมีความย้ายที่ไปในทางตกต่ำเลวทราม เป็นไปตามชั้นของผู้พูด
ด้วย ดังคำว่า อาย อึ ก มึง เป็นต้น

เมื่อคำเหล่านี้มีความหมายตกต่ำเลวทราม ก็ต้องหาคำอื่นมาแทน เช่นคำว่า กิน ลูก พ่อ แม่ หัว ก็เปลี่ยนเป็นรับประทาน บุตร ธิดา บิดา มารดา ศีรษะ คำเหล่านี้มีความหมายแคบเป็นคำเฉพาะจะขยายความหมายออกไป เป็นความหมายกว้างออกก็ไม่ได้ เช่นแม่กลอง จะเปลี่ยนเป็น มารดากลอง หรือสนิมกินเหล็ก เปลี่ยนเป็นรับประทานเหล็ก หรือลูกกัญแจเป็นบุตรหรือธิดากัญแจก็ไม่ได้ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าคำเดิมต้องตกต่ำไป เพราะคำเหล่านี้้นำเอาไปใช้มีความหมายกว้าง และใช้ไปในทางดีก็มีทางเลวก็มี คำที่เลวกลายเป็นดีก็มี เช่นในภาษาสแลงแก่งฉิบหาย นี้ในชั้นต้นต้องการจะเน้นความหมายให้แรง แต่ไปนำเอาคำเลวมาใช้ กระทำให้คำนั้นกลายเป็นดีไป

ลักษณะของคำแย้งที่ความหมายกัน ลงที่อาจทำให้คำที่ถูกแย้งที่กลายเป็นคำมีความหมายย้ายที่ไป เช่นคำ บ่าว ความหมายเดิมหรือความหมายกลางเป็นชายหนุ่ม แต่บัดนี้ย้ายความหมายมาเป็น ข้าทาส ถ้าจะสมมติความหมายเดิม คือชายหนุ่มเท่ากับ ก และความหมายปัจจุบัน คือ ข้าทาส เป็น ข ก็จะเป็นรูปดังนี้

ก

ข

บ่าว (ชายหนุ่ม) บ่าว (ข้าทาส)

ความหมายใน ก จะกลายเป็นความหมายใน ข อย่างน้อยจะต้องเป็นสองระยะ คือความหมายเดิมใน ก ขยายความออกไปด้วย

เหตุการณ์กลางประการ เป็นต้นว่า ก บ่าวที่เป็นชายหนุ่ม ตามธรรมดา
ย่อมเป็นคนมีกำลังวังชา รับผิดชอบที่ทำงานหนักได้ ความหมายก็ขยาย
ไปถึง ข บ่าวที่เป็นข้าทาส เพราะข้าทาสต้องทำงานหนัก ความหมาย
ที่ว่าทำงานหนัก จึงรวมกันทั้ง ก และ ข ในระยะต้น ความหมาย
นี้จะขยายไปอยู่หว่างกลางเป็น กข ก่อน ดังนี้ ก-กข-ข

คราวนี้ความหมายใน ก ถูกแบ่งกำลังมาอยู่ที่ กข ความหมาย
ใน ก ก็หย่อนไปครึ่งหนึ่ง ศัตรูที่มาแต่ก่อนเห็นเป็นโอกาสก็เข้ามา
รุกแดน ก ก สู้ไม่ได้ก็ต้องหนีมาอยู่ที่ กข ทั้งแดน ก เสีย ศัตรู
ก็เข้ามาชิงแดนได้ ต่างว่าศัตรูในที่นี้คือคำว่าหนุ่มซึ่งเข้ามาแทนที่
คำว่าบ่าว ส่วนทาง ข อาจมีเหตุการณ์อะไรอย่างหนึ่ง ที่ทำให้หย่อน
กำลังลง เช่นต่างว่าเอากำลังไปใช้ในความหมายที่กำกวม ก ซึ่ง
ระดมกำลังอยู่ที่ กข ใกล้แดนอยู่แล้ว ก็ชิงเอาแดนของ ข ไปได้
ความหมายเดิมของบ่าวก็ย้ายที่ เพราะเข้ามาอยู่ในแดนของ ข คือ
ใช้อยู่แต่ในความหมายว่าข้าทาสเท่านั้น ส่วนความหมายเดิมของคำ
ว่าบ่าว ที่ยังตกค้างอยู่ในแดน ก ก็เท่ากับกำลังที่ยังเหลืออยู่ ต้อง
ตกเป็นเชลยของศัตรูที่เข้ามาชิงแดน คือคำว่าหนุ่ม ฉะนั้น

ที่คำมีความหมายย้ายที่ไปได้ต่าง ๆ ก็ด้วยมีความหมายข้างเคียง

เข้ามาแทรกแซงอยู่เสมอ ผู้ใช้มักย้ายความหมายของคำไปตาม
เหตุการณ์ หรือเป็นเพราะเข้าใจผิดไกลไปจากความหมายเดิมที่เป็น
ปกติ เหตุนี้จึงต้องมีการกำหนดไว้บ้าง เพื่อไม่ให้ผู้ใช้ไกลความ

หมายออกไปไกลโดยวางนัยความหมายไว้อย่างในพจนานุกรม แม้
 กระนั้นก็ไม่ใช้จะต้านทานได้เสมอไป เพราะใช้คำใดไปนาน ๆ คำนั้น
 ก็มีความหมายกลายไปได้ เมื่อความหมายที่กลายไปนั้นปรากฏเป็นที่
 ใช้กันชนในภาษาแล้ว พจนานุกรมก็ต้องเก็บเป็นความหมายโดย
 ปริยายหรือความหมายชั้นที่สอง ที่ต้องกำหนดความหมายของคำใน
 วิชาชั้นไว้ ก็เพราะเกรงว่าความหมายข้างเคียงจะเข้ามาแทรกแซง

ความหมายข้างเคียงซึ่งสำคัญที่สุด คือความหมายที่ใช้เกี่ยวกับ
ฐานะความสูงต่ำของผู้ใช้คำ ถ้าใครใช้คำสูงต่ำเกี่ยวกับฐานะของตน
 ไม่เป็น ก็ถือว่าเป็นเครื่องวัดความรู้ความสามารถของผู้นั้น ในที่สุด
 ผู้ที่พูดภาษาสามัญ ซึ่งใคร ๆ ฟังก็เข้าใจ ก็ไม่อยากจะพูดหรือใช้คำ
 สามัญต้องการเอาอย่างเขาบ้าง เพราะกลัวจะถูกปรามาสว่าเป็นคนต่ำ
 ก็ใช้คำพูดเป็นศัพท์แสงเอาอย่างผู้รู้บ้าง แต่ก็พูดผิด ๆ ถูก ๆ เช่น
 คำพูดของแม่ลำไย ในพระราชนิพนธ์บทละครพูดเรื่องชิงนาง ที่ว่า
 “ดูเถอะเจ้าคะ เจ้าคุณได้เห็นสัมฤทธิ์สิทธิ์ชัยของเขาเต็มทีละ ดิฉัน
 ไม่เคยเห็นใครต้อตันน้อยชลเหมือนแม่เลียบนเลย” คำพูดลักษณะเช่น
 นี้เรียกเป็นคำเฉพาะ ในภาษาอังกฤษว่า malapropism อันเป็นคำมา
 จาก Mrs. Malaprop คือตัวแม่ลำไยในเรื่อง Sheridan's The Rivals

ความหมายยัยที่ออกอย่างหนึ่ง คือคำที่มีความหมายข้างเคียง
 ห่างจากความหมายกลางหรือความหมายเต็มไปไกล อันเกิดจากผู้ใช้
 สำคัญความหมายผิด เพราะขาดความรู้ เพียงแต่ได้ยินเขาพูดหรือ

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๗๕

เขียนไว้ ก็นึกเอาว่า คงหมายความอย่างนั้นอย่างนั้น แล้วคนอื่นก็ใช้ตามไปด้วย กลายเป็นมีความหมายขึ้นใหม่ในภาษา เช่นคำว่า วิกีเยเก บอกซ์ รถเมล์ เป็นต้น

ความหมายย้ายที่อีกอย่างหนึ่ง คือคำที่มีความหมายเปลี่ยนแปลงไปเพราะด้วยการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม เรียกในภาษาอังกฤษว่า cultural change บ้านเมืองมีความเจริญเปลี่ยนแปลงเป็นความก้าวหน้าไปเท่าใดธรรมชาตินิยมประเพณีและเครื่องใช้เครื่องมือลงอย่างที่เป็นของเดิม ก็ต้องเสื่อมไปเพราะไม่มีใครนิยมใช้เท่านั้น ถ้ายังคงอยู่ ก็ต้องเป็นคำที่มีความหมายย้ายที่ เช่นตกฟาก ไปทุ่ง ค่านเบย เก่ ร้อยชั่ง นาฬิกาพก โอนบัญญัติ ตีตัว ตีทะเลเบียน ตรวจตรา

คำอุปมา (Metaphor)

คำอุปมาซึ่งเป็นคำที่มีความหมายย้ายที่จำพวกหนึ่ง หมายถึงคำพูดที่ใช้เป็นปรกติแก่สิ่งหนึ่ง แต่นำเอาไปใช้ให้แก่อีกสิ่งหนึ่งโดยปริยายที่เห็นว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่นคำว่าคำ ถ้าจะอธิบายให้เข้าใจได้ง่าย อะไรไม่ตีเท่ากับเอาสิ่งใดที่มีสาคำมาให้ดู คราวนั้นถาถึงคำว่าใจร้ายหรือคนทุจริต เราก็อธิบายให้เห็นด้วยตาไม่ได้ ทางที่ดีก็นำเอาคำว่าคำและคต มาใช้เปรียบเทียบว่าใจคำคนคตก็เป็นทีที่เข้าใจกันได้

ภาษาคลี่ยความหมายออกไปกว้างขวาง ก็โดยวิธีที่มนุษย์
 รู้จักนำเอาคำ ซึ่งมีความหมายเป็นรูปธรรม ไปใช้เป็นความหมายแก่
 สิ่งที่เป็นนามธรรม คำพูดเมื่อสมัยเดิมที่นักปราชญ์สันนิษฐานว่า ล้วน
 เป็นคำเนื่องด้วยรูปธรรมมาก่อน แล้วนำเอาคำเหล่านั้นไปเปรียบเทียบ
 ปรับเข้ากับสิ่งที่เป็นนามธรรม ซึ่งมีลักษณะพอจะอนุโลมกันได้ว่า
 คล้ายคลึงกัน จึงเกิดเป็นคำใช้มีความหมายขยายตัวออกไปได้กว้าง
 ขวาง เหตุนี้คำอุปมา จึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดส่วนหนึ่งของภาษามา
 ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์

ภาษาของชนชาติล้าหลัง มักใช้คำอุปมามาก เพราะถ้าไม่ใช้
 วิธีนี้จะยากที่จะคิดหาคำอื่นมาใช้ให้แก่สิ่งที่ เป็นนามธรรม เหตุนี้คน
 โบราณจึงพูดภาษากลอนมากกว่าภาษาความเรียงเพราะคำที่กล่าวออก
 มา เป็นคำเปรียบเทียบแทบทั้งนั้น แต่เพราะใช้คำอุปมากันมานานนาน
 ความสดชื่นในความหมายของคำก็หมดไป กลายเป็นคำเก่าคร่ำคร่า
 เราซึ่งเป็นทายาทของบุรพชนจึงไม่รู้สึกและไม่เคยนึกว่า คำที่เราใช้
 พูดกันอยู่ทุกวันนี้เป็นคำอุปมาแทบทั้งนั้น เช่นพูดว่า “คนชื่อตรงมี
 ความเย็นใจดีกว่าคนคดโกงซึ่งมีแต่เคือตร้อนใจ” ในที่นี้จะเห็นคำที่
 เป็นอุปมามีอยู่หลายคำคือ ชื่อตรง เย็น คดโกง เคือตร้อน คำชนิด
 นี้อังกฤษเรียกว่า dead metaphor แปลว่า คำอุปมาตายแล้ว เพราะ
 เป็นคำอุปมาที่นำเอามาใช้เสียจนชินเป็นปรกติในภาษา เราจึงไม่รู้สึก
 เฉลียวใจว่าเป็นคำอุปมา

ภาษาใดมีคำอุปมาตายแล้วอยู่ในคลังภาษาไว้ใช้มาก ภาษานั้นก็ไม่มีผู้มีความจำเป็นจะต้องสร้างคำอุปมาขึ้นใหม่มากคำ เหตุนี้ภาษาของชาติที่เจริญแล้ว จึงดูเหมือนว่ามีคำอุปมาน้อยกว่าภาษาของชาติที่ล้าหลัง วรรณคดีของชาติต่างๆ ที่สืบมาตั้งแต่ครั้งโบราณ จึงเป็นกลอนมากกว่าความเรียง เหตุนี้ภาษากลอนจึงเกิดก่อนภาษาความเรียง

เราจะเกิดปัญญาขยับขึ้นไปได้สูงก็ต้องไต่จากขั้นต่ำขึ้นไปก่อน เราจะทราบสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ก็ต้องไต่จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมมาก่อน คือเราต้องเริ่มแต่สิ่งที่มีรูปร่างก่อน แล้วอาศัยแนวเทียบเป็นดั่งสะพานข้ามไปสู่สิ่งที่ไม่รูปร่างได้ ภาษาก็เช่นเดียวกัน ชั้นเดิมจะมีคำใช้อยู่ในภาษาก็แต่คำที่มีความหมายเป็นรูปธรรม แล้วได้อาศัยแนวเทียบเป็นสะพาน เราจึงสามารถแสดงความคิดเห็นเรื่องที่เป็นนามธรรมให้เป็นที่เข้าใจกันได้ เนื่องด้วยเหตุนี้ คำอุปมาจึงเป็นปัจจัยเปลี่ยนความหมายในคำ และเป็นผู้สร้างความหมายในคำขึ้นใหม่ คำอุปมาจะมีขึ้นได้ ก็ด้วยของสองสิ่งมีลักษณะหรืออาการคล้ายคลึงกัน เป็นเหตุให้มนุษย์เกิดความคิด โอนความหมายในสิ่งหนึ่ง ไปให้แก่อีกสิ่งหนึ่ง

ศาสตราจารย์ เอฟ แมกซ์มิลเลอร์กล่าวว่า คำอุปมาเป็นเหมือนเครื่องกลไกที่มีอำนาจที่สุดในการสร้างคำให้แก่ภาษา ถ้าขาดคำอุปมาภาษาไม่ว่าภาษาใด จะก้าวพ้นจากคำพูดอย่างตาสๆ ง่าย ๆ ในชั้นเดิมไปได้อย่างไร ท่านศาสตราจารย์ผู้นี้ได้ให้ตัวอย่างคำว่า

spirit ในภาษาอังกฤษซึ่งแปลว่าวิญญาณ ว่าคำเดิมหมายความว่าลม หรือเป่าลม ครั้นต้องการจะหาคำใช้ให้แก่สิ่งหนึ่งซึ่งมองไม่เห็นตัว ซึ่งเข้าใจว่าสิงอยู่ในคนและสัตว์ และทำให้คนหรือสัตว์มีชีวิตขึ้น ผู้ตั้งคำในภาษาจึงเลือกเอาคำที่มีความหมายว่าลมหายใจมาใช้ ได้แก่ คำว่า spiritus ในภาษาละติน ซึ่งเป็นคำเดิมของคำว่า spirit ในภาษาสันสกฤตมีคำอสุ แปลว่าลมปราณหรือชีวิต ก็มีความหมายเป็นทำนองเดียวกัน ท่านศาสตราจารย์แมกซ์มิลเลอร์แบ่งคำอุปมาเป็นสองประเภทคือ คำอุปมามูลเดิม (radical metaphor) ประเภทหนึ่ง และคำอุปมาภาพยกลอน (poetical metaphor) อีกประเภทหนึ่ง

คำอุปมามูลเดิม ได้แก่คำพูดซึ่งคนโบราณตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นต้นว่า ถ้าจะอธิบายคำว่าสว่าง ชาวอียิปต์เขียนภาพเป็นรูปอาทิตย์ จินเขียนเป็นรูปภาพอาทิตย์และจันทร์ ให้เห็นว่าคำอุปมาหมายความว่าถึงสว่าง ต่อมาต้องการจะอธิบายว่ารู้แจ้งก็นำเอาความสว่างไปใช้อีกต่อหนึ่ง (เป็นทำนองคำว่าตรัสแปลว่าสว่างแจ้ง ตรัสรู้ก็คือรู้แจ้ง เจ้านายตรัส แปลว่าพูดคือเปล่งเสียงออกมาให้สว่าง ให้แจ้ง) คำอุปมาชนิดนี้ คือที่เรียกว่าคำอุปมามูลเดิม เพราะเมื่อตอนเอาความหมายของคำเป็นขั้น ๆ ขึ้นไป ก็จะถึงธาตุหรือต้นเดิม ซึ่งเป็นคำใช้แก่รูปธรรมมาก่อน คำพูดของคนโบราณย่อมอุดมด้วยคำอุปมาชนิดนี้ ถ้าเราสามารถสาวที่มาของคำให้ถึงต้นเดิมได้ทุกคำ ก็จะปรากฏมีเค้าเป็นคำอุปมามูลเดิมทงนั้น

คำอุปมาภาพยกลอน คือคำที่มีความหมายสิ่งหนึ่ง เช่น แสงอาทิตย์เรียกเป็นคำอุปมาว่าทินกร แปลว่าแขนของวัน คือเอาคำที่มีอยู่แล้วย้ายไปแทนอีกคำหนึ่งเป็นลักษณะเปรียบเทียบ หรือคำว่าโสภณ ซึ่งหมายความทุกซ์เดียวกับอันเหมือนหรือของแหลมแทง

คำอังกฤษ doubt แปลว่า สงสัย มาจากละติน dubium แปลโดยพยัญชนะว่าที่อยู่ระหว่างสองจุดหมาย ซึ่งไม่แน่ว่าอยู่ที่จุดใด สันสกฤต สงสัยและสนเท่ห์ แปลว่า วัฒนธรรมร่วมกันเป็นอันเดียว และไม่ทราบว่าเป็นใครเป็นใครแน่จึงได้สงสัยและสนเท่ห์

ชาวเกาะเทศเมเนียว คำว่า กลม ไม่มีใช้ แต่จะใช้คำอุปมาว่ามีรูปเหมือนดวงเดือน

ชาวเกาะนิวกินี ไม่มีคำว่าสงสาร แต่จะใช้คำว่า ปวดท้อง แทน เหล่านเป็นอุปมาภาพยกลอน

คำอุปมาในภาษาไทย

กตชี่ ใจคับแคบ เค็มจริง แข็งอน เจ็บปวด แคะไ้ คิดถึงเฉื่อยชา ชุกชน เต็ดขาด ไม่ไปเต็ด เป็นอันขาด ตาคม ตกลง ถูกต้อง ถูกผิด หยาบคาย ละเอียตลออ บานใจ ยินยอม บ่นปี ตัดสิน ยกให้ แน่นอน เลอะเทอะ เป็นห่วง อ้อมค้อม บ้องตัน เป็นพัน ตัวดี ขาใหญ่ ชนหม้อ หัวสูง อับอาย

คำเหล่านี้ ความหมายเดิมเป็นอย่างหนึ่ง แล้วนำเอามาผสมกันและนำไปใช้เป็นความหมายอีกอย่างหนึ่ง จนเรามีคำใช้ขยายความออกไปได้มากมาย ก็ด้วยคำอุปมา โดยไม่ต้องคิดหาคำขึ้นใหม่หรือยืมมาจากภาษาอื่น และถ้าจะสังเกตคำอุปมาที่มีอยู่เป็นสามัญในคำพูดมักเป็นคำเกี่ยวกับความรู้สึกในตัวเรา คือเอาตัวเราเป็นที่ตั้ง แล้วโอนไปใช้ให้แก่สิ่งอื่นเช่น:-

เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงแหลม เสียงต่ำเป็นลักษณะเห็นได้ทางตา โอนไปให้แก่สิ่งที่ได้ยินทางหู

รสแหลม รสกลมกล่อม โอนเอาสิ่งที่เห็นทางตา ไปให้แก่สิ่งที่รู้ได้ทางลิ้น

วาจანიมนวล โอนเอาสิ่งที่รู้ได้ทางสัมผัส ไปให้แก่สิ่งที่รู้ได้ทางหู

คำที่เอาตัวเราเป็นที่ตั้ง แล้วโอนไปให้แก่สิ่งอื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เช่น:-

ท้องคือส่วนกลางด้านหน้าของร่างกาย โอนไปใช้แก่สิ่งอื่น เช่น ท้องฟ้า ท้องทุ่ง ท้องน้ำ ท้องคลอง ท้องพระโรง ท้องสนาม ท้องคุ้ง ท้องฉนวน ท้องตรา ท้องที่ ท้องเรือ เป็นต้น

ส่วนร่างกายตอนอื่นก็มีโอนไปใช้เป็นทำนองเดียวกัน เช่น คอเสื้อ แขนนาง ดินเทียน ไหล่เขา ขาคีม เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าความคิดซึ่งเป็นมูลเดิมก็เป็นความคิดที่เห็นได้ง่าย ๆ แล้วอาศัย

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา ๒๘๕

ความคิดนั้น เป็นแนวเทียบลากเอาไปใช้ให้แก่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ถึงความใหม่จะเป็นไปทางไรก็ตาม แต่ก็ไม่ทิ้งความหมายเดิมไปได้เด็ดขาด ยังอยู่เรียงเคียงไหล่ให้แลเห็น คำนั้นจะใช้เป็นคำเดิมหรือจะใช้เป็นคำอุปมา จะให้ความหมายแคบเข้าหรือกว้างออกก็ได้ จะใช้เป็นนามธรรมหรือรูปธรรมก็ได้ เมื่อคำนั้นเป็นคำอุปมาก็เป็นความหมายย่ำที่ ถ้ามีความหมายต่างหากจากเป้าหมายออกไปไกล เช่นคำ หัว ก็มีคำ หัวต่อ หัวเลี้ยว หัวปลี และอื่น ๆ อีกมากมาย

คำที่มีความหมายขยายออกไปมากนี้ เรียกว่าคำมีความหมายมาก (Polysemia) ดังได้กล่าวไว้แล้ว คำอย่างนี้แม้มีความหมายมากอย่าง แต่ไม่ทำให้ผู้ใช้อยู่ใจหรืองง เพราะเมื่อจะใช้ความหมายใด เราก็ลืมความหมายอื่นหมด ว่าในส่วนผู้ฟังก็มีความรู้สึกในลักษณะเดียวกัน

เมื่อทราบอยู่ว่าคำที่คิดตั้งขึ้นใหม่ในภาษา ย่อมตั้งโดยอาศัยคำอุปมาเป็นหลัก การที่เรียก turkey นกไก่งวงชนิดหนึ่งว่า ไก่งวงหรือไก่ง้าง ในภาษาไทยใหญ่ ก็ไม่ประหลาดใจอะไรเมื่อทราบเหตุผลของการที่ตั้งคำนั้น ชาวเกาะในทะเลใต้เรียกหมาว่าหมู ถ้าเราทราบว่าเป็นหมาเหล่านั้นไม่มีหมาแต่เดิม มีก็แต่หมู เมื่อมีผู้นำหมาเข้าไปเป็นครั้งแรกจะให้ชาวเกาะเรียกชื่อว่าอะไร ก็ต้องเรียกว่าหมู

เพราะมีลักษณะกลางอย่างของหมูและหมาคล้ายคลึงกัน หมูชอบกินอะไร หมากก็ชอบกินเช่นเดียวกัน อย่างเดียวกับตัว seal เราเรียกว่าแมวน้ำ เราก็ดึงเอาจากลักษณะกลางอย่างของมันที่เหมือนแมว แม้แต่คนแท้ ๆ เรายังเรียกว่าแมวได้ในกลางลักษณะ เช่นพูดว่าเป็นแมวลักปลาย่างก็ยังมี

อันความคิดความรู้ของคน ท่านเปรียบเทียบเหมือนความคุ้นเคยที่เกี่ยวข้องกันดังลูกโซ่เส้นหมี่หมา และแนวเทียบเป็นนุษย์เชื่อมห่วงลูกโซ่ เมื่อมีความรู้ใหม่ๆ ชื่นมาในความรู้สึกของเรา เราก็ลากเอาไปเข้าห่วงแห่งลูกโซ่อันเป็นความรู้เก่าของเราในทันที เช่นคำที่เราตั้งขึ้นใหม่ว่าโทรภาพก็เพราะมีคำโทรเลข โทรศัพท์ เป็นแนวเทียบอยู่แล้ว จึงนำเอามาเป็นคำมีโทรนำหน้าด้วย

คำอุปมาเป็นเรื่องของจิตใจ อย่างเดียวกับภาษา ซึ่งเป็นการแสดงออกของจิตใจ เครื่องถ่ายรูปย่อมถ่ายเอารูปของจริงติดมาฉนั้นใด ภาษาก็คือเครื่องถ่ายความคิดความรู้สึกออกมาให้เห็นฉนั้นนั่น ความคิดความรู้สึกเหมือนดวงตรา การแสดงออกเป็นคำพูดเหมือนลายดวงตราที่ประทับลงบนกระดาษ สองอย่างนี้จะออกจากกันไม่ได้ ถ้าไม่มีดวงตราลายที่ประทับก็ไม่มีได้ ลายตราจะมีขึ้นได้ก็ต้องมีดวงตรามาก่อน ฉนั้นฉนั้นใด ความคิดและการแสดงออกก็ฉนั้นนั่น เมื่อสิ่งใดมากระทบใจ ความคิดก็แล่นไปสู่สิ่งนั้นทันที กระทำให้ค้นคว้าหาสิ่งอื่นที่มีอยู่แล้วเอามาเปรียบเทียบกับสิ่งใหม่ ถ้าเห็นว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกัน ก็จับ

(Language is a store-house of worn out metaphor— Carlyle's Sartor Resartus)

หมายความว่าคำที่ใช้อยู่ในภาษา ส่วนมากเป็นคำอุปมาที่ใช้กันมานานแล้ว จนเห็นเป็นคำสามัญในภาษา หากใครรู้สึกว่ามีมาจากคำอุปมาไม่ คำเกิดมีขึ้นมาก ก็เป็นเหมือนเอาคำอุปมามารวบรวมไว้ในคลังของภาษาฉะนั้น

คำที่เกี่ยวกับการเล่นการพนันลงชนิด ซึ่งเลิกไปแล้วก็มี แต่คำซึ่งเกี่ยวกับการเล่นการพนันเหล่านั้น ยังติดมาเป็นคำในภาษา และเป็นคำอุปมา มีความหมายย่ำยีที่ เช่น:—

คำเกี่ยวกับห่วยถั่วไป=ประเดิมช้ย กินหู้ ผิดเข้าตามคำ ยักกก
สรตะ โสฬส กุ้ย หู้เต็มป้าา แจงสี่เบ้ย

คำเกี่ยวกับทอดสกกา ไฟ่ ปลา ใ้=นั่งซ้ง ดวด ปอด หมด
แต้ม สั้นแต้ม เคินแต้ม เสียแต้ม ญาติมิตร ลู่หู่ คางเหลือง
สู้จนเย็บตา ซักสองแถว

คำเกี่ยวกับหมากรุก=ไม่ดูตาม้าตาเรือ ถูกฆาต รุกใหญ่ เข้า
ตาจน จนมุม ตกอับ จนกลางกระดาน หมดตาสู

คำเกี่ยวกับเล่นว่าว=เข้าเหนียง ล้นรอก

คำเกี่ยวกับการเล่นแร่แปรธาตุ=ไม่เอาถ่าน จำบ้า

คำเกี่ยวกับไสยศาสตร์=บ่ตเป้า เสียกะบาล ฟาดเคราะห์ บ่ค

วังควาน

คำอุปมาชนิดเปลี่ยนความหมายกลับกัน (Euphemism)

ยังมีคำอุปมาอีกชนิดหนึ่ง ที่ทำให้ความหมายกลายได้มาก คือ คำที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า Euphemism หมายความว่า อ่างสังข์ ด้วยใช้คำดี สิ่งลงอย่างเราถือว่าชั่ว เลว หรือไม่สุภาพ เป็นที่ สะเทือนใจให้เกิดหวาดหวั่นหรือแสลงหู ไม่เป็นที่ถูกอหฺรยาศัยแก่ผู้ ที่ได้ยิน เราก็หาคำอื่นมาเปลี่ยนใช้เสียใหม่ เช่นคำที่ถือว่าไม่สุภาพ หยาบคาย เกี่ยวกับของลับ ของสกปรก อุลามกหรือการก่อกำเนิด เราก็เปลี่ยนคำเสียใหม่ โดยวิธีหาคำใหม่ที่เป็นคำอุปมา แม้แต่คำ บุราณเราก็ยังไม่ชอบใช้เพราะเป็นคำพวนได้ และใช้คำว่าโบราณแทน คำใดจะถือว่าเป็นคำหยาบไม่สมควรกล่าว จะมีจำนวนห้ามใช้มาก น้อยอย่างไร ก็แล้วแต่สิ่งแวดล้อมและความนิยมของสังคมตามท้องถิ่นและยุคสมัย เป็นต้นจะกล่าวคำเฉพาะสังข์ศักดิ์สิทธิ์หรือเจ้านาย ก็ ต้องเปลี่ยนจากคำธรรมดาเป็นคำที่กำหนดใช้เป็นเฉพาะ หรือคำที่ เห็นว่าเฉียดไปข้างหยาบ เช่นควาย เป็นกระบือ หิน เป็นศิลา เป็นต้น

คำที่ไม่กล้าออกหาญพานชื่อ เพราะกลัวจะเดือตร้อนก็กลาย เป็นห้ามพูดห้ามใช้ ต้องหาคำใหม่มาใช้แทน เช่นคำเกี่ยวกับชื่อ โรคที่ร้ายแรง ก้ว่าโรคพั้นนั้น โรคจิต หรือเกี่ยวกับเรื่องความตาย ก้ว่า สิ้นเสียแล้ว การหาคำใหม่มาแทนนี้เรียกว่า lexical substitution ในภาษาอังกฤษ ถ้าเป็นแต่แปลงเสียงคำเดิมให้เพี้ยนไปก็เรียกว่า phonetic corruption

กลางที่เปลี่ยนเป็นคำเลว แต่ให้มีความหมายเป็นดี เช่น เรียกเด็กที่น่รักว่าน่าเกลียดน่าชัง ในภาษาอังกฤษเรียกว่า cacophemism คือกล่าวสิ่งดีด้วยใช้คำชั่ว ตรงข้ามกับคำว่า euphemism

คำที่ต้องเปลี่ยนไปเพราะด้วยเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ย่อมมีอยู่มากในภาษา จึงไม่จำเป็นต้องชักตัวอย่างมาในที่นี้

สารบัญเรื่องและคำ

ก

กฎแห่งการกลายเสียง	๑๗๖
กนาวิธีส—ภาษา	๘๘
กรีก—ภาษา	๖๙
กวางตุง—ภาษา	๑๑๔
กะเหรี่ยง—ภาษา	๑๐๒
การกลมกลืนเสียง	๑๘๗
การกลายเสียงมีแต่รูปหน้า	๒๐๕
เกาหลี—ภาษา	๗๙

ข

ข้า—ชนเผ่าหนึ่ง	๑๐๕
-----------------	-----

ค

คฤนต์—อักษร	๘๖
ความเข้าใจภาษาผิดกับความหมายของคำในภาษาอย่างไร	๒๖๓
ความหมายกว้างออก	๒๗๑
ความหมายคืออะไร	๒๖๑
ความหมายแคบเข้า	๒๖๙
ความหมายย้ายที่	๒๗๒

สารบัญเรื่องและคำ

๒๕๓

ก

ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา	๒๕๗
คำเฉพาะลงคำเกี่ยวกับการกลายเสียง	๒๐๖
คำซ้อน	๒๕๓
คำซ้ำ (Reduplication)	๒๔๑
คำตัด (Clipping Words)	๒๑๗
คำเติมเสียงหน้า	๒๙๔
คำเติมอ	๑๙๕
คำลากเข้าความ	๒๒๐
คำสับเสียง	๑๘๒
คำอุปมา (Metaphor)	๒๗๙
คำอุปมาชนิดเปลี่ยนความหมายกลับกัน (Euphemism)	๒๘๙
คุณสมบัติของเสียงพูด	๑๓๕
เครื่องทำให้เกิดเสียงพูด	๑๒๔
แคะ—คำว่า (ในคำว่าจิ้นแคะ—)ภาษา	๑๑๕

ก

จิ้น—ภาษาและตัวหนังสือ	๑๑๐
------------------------	-----

	ช	
ชนิดหน่วยเสียง		๑๔๒
ชวา-ภาษา		๙๐
	ญ	
ญวน-ภาษา		๑๑๐
ญี่ปุ่น-ภาษา		๙๐
	ต	
ตะเลง-คำว่า		๘๓
ตัดเสียงเติมเสียง		๑๙๓
ตาด-ชนเผ่าหนึ่ง		๗๙
เตลุก (ไตลังคะ)-ภาษา		๙๒
เตจิว-ภาษา		๑๑๓
	ท	
ทมิฬ-ภาษา		๘๓
ทมิฬหินชาติ-คำว่า		๘๔
ไทย-คนและภาษา		๑๑๖
	ธ	
ธิเบต-ภาษา		๙๘

สารบาญเรื่องและคำ ๒๕๕

น

นิรุกติศาสตร์—คำว่า ๗
แนวเทียบ (Analogy) ๒๒๘

บ

บาลี—ภาษา ๖๔

ป

ประมวลต้นเหตุการกลายเสียง ๒๑๑

ปรากฏุต—ภาษา ๖๒

ปะหล่อง—ภาษา ๑๐๔

บั้งตุ—ภาษา ๖๘

ปาณินิ—นักปราชญ์ ๖๑

ปาปวน—ภาษา ๘๙

ปาร์ซี—ภาษา ๖๘

แปลงเสียงให้ต่างกัน ๑๙๓

โปลิเนเซียน—ภาษา ๘๙

พ

พม่า—ภาษา ๙๙

พยัญชนะ—แบ่งโดยรูปตามวิชาสัทศาสตร์ ๑๔๓

—แบ่งโดยฐานกรณ์ ๑๕๔

พ่อ, แม่—คำว่า ๒๗

ภ

ภรช—ภาษา	๖๕
ภาษา—การแบ่ง	๓๕
—ตระกูลทราวาท	๘๑
—ตระกูลไทย—จีน	๑๑๐
—ตระกูลมลาโย—โปลิเนเซียน	๘๘
—ตระกูลมอญ—เขมร	๑๐๓
—ตระกูลอินเดียน—ยุโรป	๖๐
—ตามความหมายในนิรุกติศาสตร์	๓๐
—รูปที่มีวิภัติปัจจัย	๕๖
—วิธีวิจัย	๑๘
ภาษาคำควบมากพยางค์	๔๔
ภาษาคำโดด	๔๕
ภาษาคำติดต่อกัน	๔๐, ๗๕
ภาษาเด็กทารก	๒๕
ภาษาตาย ภาษาหู	๓๐
ภาษาถิ่น	๓๔
ภาษาใบ้	๒๐

ภ

ภาษาพูด ภาษาหนังสือ	๑๒๑
ภาษาเลียนเสียง	๒๑
ภาษาศาสตร์	๗
ภาษาสันสกฤต และภาษาทมิฬมาปะปนกัน	๙๔
ภาษา ๑๒ ภาษา	๖๖
ภาษาเสียงดนตรี	๔๗
ภาษาอุทาน	๒๒

ม

มคธ, มาคธี—ภาษา	๖๕
มราฐี—ภาษา	๖๕
มลายพัม—ภาษา	๙๗
มลายู—คำที่ได้ไปจากสันสกฤตและฮินดูสถานี	๙๖
—คำที่มาจากจีน	๙๖
—คำที่มาเป็นคำไทย	๙๖
—ภาษา	๙๐
มหाराษฏรี—ภาษา	๖๕
เมลาเนเซียน—ภาษา	๙๙
ไมโครเนเซียน—ภาษา	๙๙

ย

ยิปซี-ภาษา	๖๙
เยอรมนิก-ภาษา	๗๓

ร

โรมันส์-ภาษา	๗๒
--------------	----

ด

ละติน-ภาษา	๘
ละว้า-ภาษา	๑๐๔
ลักษณะที่ความหมายจะกลาย	๒๖๖
ลังกา-ภาษา	๖๘
ลิจิวี-พวก	๙๙

ว

วิจัยภาษา-วิธี	๑๘
ไวยากรณ์-ตำรา (ฉบับที่เก่าแก่ที่สุด)	๖๑

ส

สระ	๑๖๓
สลาวิก-ภาษา	๗๔

เติมเสียง อี ข้างหน้าคำ	๑๙๗
เหตุที่เสียงของคำหายไป	๑๙๙
เสียงปานกลางได้มาอย่างไร	๒๐๒
เสียงเพี้ยนของเอกชน	๒๐๔
การกลายเสียงมีแต่รูปหน้า	๒๐๕
คำเฉพาะกลางคำเกี่ยวกับการกลายเสียง	๒๐๖
อุทาหรณ์เรื่องการกลายเสียง	๒๐๗ 2๐๗ ๒๓๐
ประมวลต้นเหตุการกลายเสียงตามความเห็นของ นักนิรุกติศาสตร์ชาติต่าง ๆ	๒๑๑
คำตัด	๒๑๗
ลากเข้าความ	๒๒๐
คำลากเข้าความกลางคำในภาษาไทย	๒๒๑
คำลากเข้าความที่เป็นภาษาปากอยู่	๒๒๒
คำลากเข้าความที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเก่า	๒๒๒
คำลากเข้าความชื่อคน	๒๒๓
คำลากเข้าความ ชื่อบ้านเมือง, ชาติ	๒๒๓
คำลากเข้าความของผู้	๒๒๕
แนวเทียบ	๒๒๘
แนวเทียบคำอื่น ๆ	๒๓๓
คำเกิดจากแนวเทียบผิด	๒๓๔

น

คำซึ่งอาศัยเสียงที่คล้ายคลึงกันเป็นแนวเทียบ	๒๓๕
สรุปการกลายเสียง	๒๓๗
คำซ้ำ	๒๔๑
แบ่งประเภทของคำซ้ำ	๒๔๒
คำซ้ำชนิดอุจจารณวิลาส	๒๔๖
คำซ้ำอื่น	๒๕๓
* ความหมายและการกลายความหมายของคำในภาษา	๒๕๗
ความหมายคืออะไร	๒๖๑
ความเข้าใจภาษาผิดกับความหมายของคำในภาษาอย่างไร	๒๖๓
ลักษณะที่ความหมายจะกลาย	๒๖๖
ความหมายแคบเข้า	๒๖๙
ความหมายกว้างออก	๒๗๑
ความหมายย้ายที่	๒๗๒
คำอุปมา	๒๗๙
คำอุปมาในคำไทย	๒๘๓
คำอุปมาชนิดเปลี่ยนความหมายกลับกัน	๒๘๙

ส

สัทศาสตร์—วิชา	๑๓๑
สันสกฤต—คำว่า	๖๑
—ภาษา	๑๕, ๖๑
สินาค—คำว่า	๑๐๐
सारसेनी—ภาษา	๖๕
เสียงกร่อน	๑๘๑
เสียงดนตรี	๑๓๖
เสียงปานกลางได้มาอย่างไร	๒๐๒
เสียงพูด	๑๒๑
เสียงเพี้ยนของเอกชน	๒๐๔
เสียงเลื่อนหรือสวรภักดิ์	๑๘๓

ห

หน่วยเสียง (phonemes)	๑๒๙
เหตุที่เสียงของคำกลายไป	๑๙๙
ไหหล้า—ภาษา	๑๑๖

อ

อปภุศ—ภาษา	๖๔
------------	----

อ

ออสโตรเนเซียน-ภาษา	๙๑
อะหม-คำว่า (ในคำว่าไทยอะหม)	๑๑๙
อิตาลิก-ภาษา	๗๑
อิสตรี-คำว่า	๙๔
อิหร่าน-ภาษา	๖๖

ฮ

ฮกเกี้ยน-ภาษา	๑๑๕
---------------	-----